

Åsa Bäckström

Spår. Om brädsporkultur, informella lärprocesser och identitet

Doktorsavhandling 2005
Lärarhögskolan i Stockholm
Institutionen för samhälle, kultur och lärande
Box 34 103
S-100 26 Stockholm
Sverige

Omslaget:

Stefan Lundin gör spår i snön på en bergssida i Kittelfjäll.

Foto: Stefan Brodén, Anwol foto, www.anwol.com

Love Eneroth använder dygnets mörka timmar för att rita spår av
ljus genom en frontside tailslide.

Foto: Jesper Nilsson.

Omslagslayout

Lejbrink Bennerhult

www.lejbrinkbennerhult.se

Stockholms universitets förlag (tidigare HLS Förlag)

Stockholms universitet

106 91 Stockholm

E-post suforlag@ruc.su.se

www.suforlag.se

Fax 08-656 11 53

© Åsa Bäckström 2005

© HLS Förlag 2005

Tryck: Konradsbergs PrintCenter, Stockholm 2008

ISSN 1400-478X

ISBN 91-7656-583-1

Åsa Bäckström

Spår

Om brädsporkultur, informella lärprocesser och identitet

HLS Förlag

Lärarhögskolan i Stockholm

Institutionen för samhälle, kultur och lärande

Studies in Educational Sciences 74

Abstract

Traces. On board sports culture, informal learning processes and identity.

Today's society is subject to an increased importance of aesthetics and an increasing individualism. New trends are adopted early by young people, which make it interesting to focus on how identity is formed and meanings are constructed in a youth culture context and in relation to ongoing societal processes of change.

The purpose of this dissertation is to interpret and analyse the construction of meaning within the skateboard and snowboard communities in the social and cultural contexts. In particular, this dissertation is about the relationship between three levels, cultural, practice and individual. The title "Traces" alludes to four analytical themes taking different tracks in the book; consumption, gender, place and identity that are reflected in different chapters. However, the individual leaves traces in culture as culture does in the individual. Furthermore, skaters and snowboarders leave actual tracks in their local geography.

Theoretically the study has a culture analysis approach with a semiotic base where five theories are intertwined. Johan Fornäs contributes with his interpretation on culture as system of signs and signifying practices, Stuart Hall adds the concept of representations, Kirsten Drotner provides her argumentation regarding aesthetic practices whilst Ulf Hannerz enriches the dissertation with his discussion on transnational culture-flows and the social diffusion of culture. Roger Säljö proposes a socio-cultural perspective of learning where learning is about participation in knowledge and skills. The method used is ethnographical. The multifaceted empirical material, from field studies and interviews, Swedish skateboard and snowboard magazines between 1978 to 2002, skateboard and snowboard videos, press articles, and websites, has been triangulated. In addition, there are three personal albums of skateboarder, snowboarder and surfer Ants Neo.

The study shows that there are stereotyped notions about what boarding means and what it means to be a boarder. These notions both create and are created by the boarders themselves but are also used by advertisers for products not related to board sports at all. These notions, based as they are on ideas of resistance and radicalism, serve to emphasise that boarding is masculine. Resistance takes concrete form in its attitude to organized sports and to multinational brands and in the unusual use of places in the urban environment. To be a boarder is, apart from the boarding skills required, to be also part and parcel of these attitudes.

The study explains how meaning and identity are created through informal learning processes in youth culture contexts. In these group-forming processes, both the individual and the community are formulated in social, cultural and aesthetic terms.

Key words: youth culture, sub culture, masculinities, skateboard, snowboard, identity, informal learning processes.

Forskarskolan Estetiska Lärprocesser

Föreliggande avhandling av Åsa Bäckström, vilken läggs fram vid Idrottshögskolan i Stockholm, har tillkommit inom ramen för forskarskolan *Estetiska lärprocesser*. Forskarskolan, som har fått stöd av Vetenskapsrådet, Utbildningsvetenskapliga kommittén, påbörjades som ett samarbetsprojekt mellan åtta högskolor/institutioner i Stockholmsområdet 2001. Det gemensamma kunskapsintresset har rört såväl estetiska processer och lärande som kunskapens olika gestaltningar i gränssnitten mellan forskningsarbete och konstnärlig utövning. Forskningens fokus har mer varit inriktat mot process och skapande än på färdig produkt, även om den färdiga skapelsen också har berörts.

De som påbörjade samarbetet var Danshögskolan, Dramatiska Institutet, Idrottshögskolan, Interactive Institute, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan, Lärarhögskolan i Stockholm och Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet. Efterhand som arbetet fortskridit har ytterligare institutioner blivit inkopplade: Musikvetenskap respektive Filmvetenskap vid Stockholms universitet, Institutionen för idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet samt NADA vid Kungl. Tekniska Högskolan i Stockholm.

Forskarskolan har hållits samman via en gemensam studieplan, gemensamma kurser samt regelbundet återkommande seminarier och internat, till vilka också externa föreläsare har bjudits in. Härutöver har varje doktorand varit verksam vid sin egen institution och de kurser, seminarier etc. som har bedrivits där. Organisatoriskt har forskarskolan letts av ett handledarkollegium och en styrgrupp. I styrgruppen har även en studeranderepresentant ingått. Mer information om forskarskolan i estetiska lärprocesser och dess aktiviteter finns på www.estetiska.nu.

Staffan Selander

Professor vid LHS

Koordinator av forskarskolan

Tidigare avhandlingar i forskarskolan *Estetiska lärprocesser*:

Meckbach, Jane & Söderström, Suzanne (2003). *Ett ämne i rörelse*. Idrottshögskolan och LHS: HLS Förlag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	11
DEL 1	13
1. GRÄNSLAND – EN INLEDNING	15
UTGÅNGSPUNKTER I KORTA DRAG – KARTA OCH KOMPASS	16
<i>Syfte och frågeställningar</i>	17
<i>Disposition</i>	19
<i>Begrepp och ställningstaganden</i>	20
<i>Etiska överväganden</i>	22
ATT SPÅRA I OBANAD MEN UPPTAMPAD TERRÄNG – FORSKNINGSLÄGE.....	22
<i>Forskning om bräd sport</i>	23
<i>Forskning om ungdomar och om ungdomskultur</i>	25
EN SPÅRGUIDE – BRÄDS PORTBAKGRUND.....	28
<i>I begynnelsen var surfing</i>	28
<i>Brädan går upp på land – den första skateboardvågen i USA</i>	30
<i>Rullbrädan slår igenom i Sverige på 1970-talet</i>	31
<i>Gatan bäddar för en ny era</i>	34
<i>Under den vita tiden – snowboarden glider in i landet på 1980-talet</i>	36
<i>Snowboard växer på bredden</i>	39
<i>Uppsamling</i>	43
DEL 2	44
2. TIDENS TECKEN OCH PRAKTIKER – ETT TEORIKAPITEL	46
MENINGSSKAPANDE PRAKTIKER – SOCIAL NIVÅ.....	46
<i>Symbolisk kommunikation</i>	47
<i>Representationer och massmedier</i>	48
<i>Estetisk produktion</i>	51
ATT SKAPA OCH KOMMUNICERA SIG SJÄLV – INDIVIDUELL NIVÅ.....	53
<i>Självberättelser färgade och formade av kultur</i>	54
<i>Förkroppsligad identitet</i>	56
<i>Ett vara emellan</i>	58
SAMHÄLLE OCH SENMODERNITET – KULTURELL NIVÅ.....	59
<i>Strukturer och subkulturer</i>	60
<i>Ökad estetisering och konsumtion</i>	63
<i>Ökad reflexivitet, görbarhet och individualisering</i>	65
<i>Konklusion</i>	67
3. FÄLT, MATERIAL OCH METOD	72
FÄLT OCH ETNOGRAFI.....	74
<i>Kris och utveckling</i>	75
MÅNGFALD AV MATERIAL	77

<i>Skriftliga och visuella fältanteckningar</i>	78
<i>Etnografiska och semistrukturerade intervjuer</i>	80
<i>Album</i>	82
<i>Tryckta brädspörtidskrifter 1978-2000</i>	83
<i>Övriga medier och andra produkter</i>	87
ETNOGRAFISKA SJÄLVREFLEKTIONER	88
<i>Funktioner i fält</i>	89
<i>Mina fel som fördelar</i>	93
BEGRUNDANDEN ÖVER TOLKNING OCH ANALYS.....	94
<i>Möten mellan material</i>	94
<i>Polyfon tolkning och kontextbunden "sanning"</i>	97
DEL 3	99
4. BILDER AV BRÄDSPORT	101
<i>Stereotypa föreställningar</i>	102
KÄNSLA.....	103
<i>Förnimmelse av flyt</i>	104
<i>Hänryckning i kontext</i>	110
GEMENSKAP	115
<i>Tävlingsmomentets nederlag</i>	119
<i>Lekens allvar och kreativitet</i>	122
KULTUR.....	127
<i>Visuell ungdomlig subkultur</i>	128
<i>Motstånd, gräns och frihet</i>	130
FÖREBILDER – PRAKTIKENS PRODUKTER.....	133
<i>Ungdomlighetens bildvärld</i>	134
<i>Summering</i>	135
5. KONSUMTION I KONTEXT	137
AFFÄRER AV MENINGSSKAPANDE OCH KOMMUNIKATION.....	138
<i>Fruktan för det kommersiella från USA i 1970-talets Sverige</i>	139
<i>Brädspörtbutiker</i>	141
<i>Försäljningskontexten</i>	144
VARUMÄRKEN OCH VÄRDEFULLT VETANDE	145
<i>Subkulturell kompetens</i>	149
<i>Marknadsföring</i>	153
<i>En levande förebild</i>	156
LOJALITET OCH AUTENTICITET SOM STRATEGI OCH KITT	159
<i>Konsumentkraft</i>	160
<i>En hyllning till scenen</i>	164
<i>Fri, äkta och utanför</i>	167
6. KEJSARENS NYA KLÄDER – OM GENUSKONSTRUKTION	171
MANLIGT KÖN I MAJORITET	172
<i>Konkret genusskapande</i>	173
<i>Kvantitativ dominans</i>	174
<i>Homosocial gemenskap</i>	175
BRÄDÅKNING BLIR MASKULINT	178
<i>Explosiv skönhet och aktiva objekt</i>	179
<i>Aggressiv och utmanande</i>	181

<i>Mod och feighet</i>	184
IDROTT OCH GENUS	189
<i>Alternativ maskulinitet</i>	191
<i>Det alternativa ifrågasatt</i>	193
<i>Kejsarens nya kläder</i>	196
<i>Sprickor i hegemonin</i>	199
7. PLATS I TID OCH RUM	202
<i>Svenska skatespotguiden – Stockholm</i>	204
NYA OCH GAMLA STRUKTURER I BRUK VID KONRADSBERG	207
<i>Meningsskapande estetiska praktiker i offentliga rum</i>	208
ÖVERBLIVEN YTA VID S: T ERIKSPLAN	211
<i>I tid och otid</i>	212
MAKTKAMP I OBSERVATORIELUNDEN.....	213
<i>En socialarbetare med patos för plats och personer</i>	214
<i>Ordskiften om nyttjandet av dammen</i>	216
<i>Användande och kontroll</i>	217
SUBVERSIV VERKSAMHET PÅ SVEAVÄGEN	220
<i>Hinder och motstånd</i>	220
PARKER I TILLÅTNA UTKANTER	222
<i>Fryshuset – en cool park</i>	223
SKATEBOARDKONST PÅ ÖSTERMARM OCH I CITY.....	225
STADSPLANERING PÅ SÖDERMARM	228
<i>Multifunktionella ytor</i>	229
<i>Autonomi och kreativitet</i>	231
VIRTUELLT, LOKALT OCH GLOBALT.....	233
<i>Surfa på nätet kräver ingen bräda</i>	234
<i>Världens lekplatser</i>	236
<i>Rekapitulation</i>	238
8. ANTS HISTORIA – ETT BIOGRAFISKT BRÄDSPÅR	240
KREATIVT KAMRATSKAP	242
<i>Påhittighet</i>	245
<i>Sammanhållning</i>	248
TENDENSER AV PROFESSIONALISERING	250
<i>Nationella och internationella snowboardtävlingar</i>	251
<i>Sporterna organiseras</i>	253
<i>Marknaden gör sig gällande</i>	256
MAKTLÖSHET OCH MOTSTÅND	258
<i>Protest mot skidförbundet</i>	260
<i>Radikal och tokig</i>	262
<i>Exceptionellt sponsrad</i>	266
FRIHETEN ÅTERVINNS.....	267
<i>Gemenskap och obundenhet</i>	269
<i>Hågkomster och minnesskapande</i>	271
DEL 4	274
9. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	276
<i>Resultat i fem analytiska spår</i>	277
MENINGSSKAPANDE PRAKTIKER.....	281

<i>Meningens bräcklighet</i>	282
<i>Självskapande</i>	283
STRUKTURERANDE FÖRESTÄLLNINGAR	284
<i>Ungdomlighet som förlaga</i>	284
<i>Ideal eller problem</i>	285
<i>Frihetens formuleringar</i>	286
<i>Konstruerande och konstruerad kreativitet</i>	287
KONTINUITET I FÖRÄNDRING	288
<i>Meningsmagasinering</i>	288
<i>Platser som stabil struktur</i>	290
<i>Förebilder och efterbilder</i>	290
SUBKULTUR OCH HEGEMONI	291
<i>Det Andra</i>	292
<i>Det radikala och romantiska motståndet</i>	294
<i>Homogenitet och heterogenitet</i>	295
SUMMARY	297
<i>Theory and method</i>	298
<i>Results in five analytical tracks</i>	301
<i>Conclusions</i>	306
REFERENSER	309
<i>Offentliga handlingar (stat och kommun)</i>	317
<i>Bildförteckning</i>	318
<i>Förteckning figurer</i>	319

APPENDIX

Förord

Listan över personer som förtjänar att omnämnas i tacksamma ordalag blir lång. Jag vill allra först, med vokabulär lånad från mina informanter, tacka mina sponsorer. Det här hade inte blivit någon avhandling utan finansiering. Tack därför till Centrum för idrottsforskning (CIF) som var först med att tro på projektet, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) var dock störst. Lärarhögskolan i Stockholm gav mig en doktorandtjänst i åtta månader, och Vetenskapsrådet (VR) tackas för finansiering av Forskarskolan för estetiska lärprocesser, som gav mig en doktorandtjänst för att slutföra avhandlingsarbetet. Tack för det kära sponsorer.

Det hade inte heller blivit någon avhandling om det inte vore för alla informanter som låtit sig intervjuas och fotograferas. Tack för att jag fick ”hänga ut” med er. Tack också till fotografer och företag som storstilt lånat ut sina bilder till mig utan kostnad.

Det sägs att avhandlingsskrivande kan vara en väldigt ensam syssla. I Forskningsgruppen för pedagogik, idrott och fritidskultur (PIF) har den ensamheten kunnat delas med andra i samma situation och med samma forskningsintresse. PIF-gruppen, med professor Lars-Magnus Engström i spetsen, har samlat intresserade och kompetenta personer kring forskningsfrågor om idrottens betydelse i dagens samhälle. PIF-gruppen har varit ett vitalt forum för tankar om idrott, lärande och fritidskultur. Men i lika stor utsträckning har PIF-gruppen varit ett socialt sammanhang som sträckt sig betydligt längre än seminarierummets väggar. Tack för det alla ni i forskningsgruppen, och tack Bengt för trevliga kräftkalas under linden på Svalängen. Till forskningsgruppen är också min handledare Per Nilsson knuten. Han har övervakat, knuffat på, visat vägar, gett motstånd och ifrågasatt. Tack för det, Per.

Stort tack till deltagarna i forskningsprojektet ”Populära passager – medierna i det moderna konsumtionsrummet”. Så mycket inspiration, glädje och näring har kommit från detta samarbete på flera olika plan. Teoretiska och empiriska avtryck kan skönjas i avhandlingen. Den värme och spiritualitet som genomsyrat arbetet på ett socialt plan är inte lika synlig, men minst lika viktig. För att inte tala om kärntruppens professionalism som kommit att bli en förebild för gott vetenskapligt arbete i mina ögon.

Jag har även haft förmånen att delta i två forskarskolor med olika karaktär. I Forskarskolan för estetiska lärprocesser, som redan var igång när jag hoppade på

tåget, perspektiverades mina utgångspunkter genom mötet med doktorander och seniora forskare från skilda håll. Tack för det. Särskilt tack till Karin Becker, som med sin bildkompetens gjorde en speciell insats. Det andra sammanhanget är ett nordisk-baltiskt ungdomsforskningsnätverk och forskarskola, ”Nordic-Baltic Youth Research Doctoral School Program and Network”. Det har varit en fantastisk grogrund för internationellt samarbete och tvärkulturella relationer. Tack Helena Helve som realiserat nätverket, till etablerade forskare som bidragit och till doktorandkollegor för kommentarer och tankar på de möten där vi stött och blött våra alster.

Tack till Boel Englund, Staffan Selander och Lars-Magnus Engström, som ingick i den så kallade läsgruppen och gav kloka kommentarer i skrift och på seminariet. Johan Fornäs ska också ha tack för klokskap och kritisk granskning i detta skede, liksom Hillevi Ganetz, som berikat mitt genuskapitel med konstruktiva förslag. Tack också till Håkan Larsson som ägnade sommarens semesterkvällar åt mitt manus.

Tack till er som varit med under produktionens gång: Eva Thyberg, Karin Olofsson och Ulla Terling-Hasán som har hjälpt till med transkribering av intervjuer; Erik Bennerhult som har hjälpt till med layout av omslaget och Runa Stenberg som med en pensionerad svensklärares skarpa blick bland annat bytt prepositioner, infogat borttappade bokstäver och saknade kommatecken. Stort tack!

Fikabord är viktiga platser för stöd och uppmuntran. Varmt tack till alla er som har suttit runt fikabordet på plan två i Konradsbergs norra flygel. Särskilt tack till Monika Olofsson som med sin vänlighet och empati alltid har funnits till hands i allt från administrativa till betydligt mer personliga ärenden. Jag vill även rikta ett tack till Annika Ullman som öppet och rakt kan tala om det akademiska livets glädjeämnen, men också om dess motsats. Fikabordet i ”gröna baracken” på Idrottshögskolan har erbjudit en avslappnad atmosfär, där jag delat doktorandfas och vända med Björn Sandahl och Pia Lundqvist-Wanneberg. Tack för det.

Sist men inte mindre viktiga, vänner och bekanta, nära och kära, tack till er som trots min upptagenhet i slutskedet av arbetet ändå har funnits där. Avslutningsvis vill jag i denna rad tacka Mats som deltagit i processen på nära håll. Tack för stöd på alla plan.

Del 1

Sommaren 1978 var jag skejtare. Inte för att vi kallade oss så precis, men jag hade en röd skateboard i plast och ägnade en avsevärd tid åt att lära mig hatta, åka slalom och att vända på brädan i rampen som vi hade byggt på gatan. Min skateboard ansågs inte vara särskilt bra, minns jag. Min bror Ulf, våra grannar Ulrik, Dake och Ica hade bättre brädor i trä. Det bästa man kunde ha i brädväg bland oss var en Alva-bräda. Min bräda sålde jag något år senare när jag tröttnat på att åka. Dake å sin sida sparade brädorna i förrådet och plockade fram dem vid ett besök i föräldrahemmet så att jag kunde få låna dem många år senare som forskare i ämnet. Brädorna var tjockare än jag mindes. Ett par av dem hade han gjort i slöjden och målat själv. I jämförelse med dagens brädor är de betydligt mer stabila, helt utan svikt mellan hjulparen. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att göra dagens trick på dessa kolosser. Vi bodde i ett villaområde i en mindre industriort i Hälsinglands inland. Enligt ett samtida nummer av tidskriften *Skateboard – specialtidningen för actionsport* var det generellt förbjudet att åka skateboard i vår kommun.¹ Inte heller fanns några planer på att bygga banor eller några aktiva åkare:

1. Förbud gäller på samtliga torg, gator och andra platser inom kommunen som allmänt användes för trafik och motorfordon.
2. Ingen känd planering av bana.
3. Om det med aktiv skateboardåkare menas tävlingsåkare finns ingen.

Trots detta byggde vi ett par ramper. För att komma upp på en av dem var man tvungen att ta fart i en liten nedförsbacke som definitivt var en bilväg. Vi fick god bygghjälp av Hasse som var pappa till Ica och Dake. Det var många barn i området och de flesta var i åldern 9-13 år. Själv var jag elva den sommaren. Vi lekte ofta ihop på lov och kvällar. På vintrarna var det landbandy och på våren och sommaren var det lagjaga, sparka burk eller brännboll. Det var gatan som var platsen för dessa lekar och spel. Sommaren 1978 var det skateboarden som hägrade, och att gatan blivit förbjuden zon för oss föreföll därför föga underligt för oss. Naturligtvis var vi säkerligen trafikfaror, både som skateboardåkare och landbandyspelare, men det var inget som vi ägnade särskilt mycket tanke åt. Vi flyttade ju på oss när det kom bilar. Som skateboardåkare blev vi medvetna om

¹ *Skateboard – specialtidningen för actionsport* 1978/2, sid. 45.

att vi ägnade oss åt olagliga handlingar genom att åka bräda i vårt bostadsområde. Jag vet inte om polisen var särskilt bekymrad över vårt skateboardåkande, vi såg aldrig skymten av dem. Däremot övade vi in många dräpande repliker inför en eventuell konfrontation.

Att jag själv har åkt skateboard för ett kvarts sekel sedan har haft en viss betydelse, när jag valt ämne för mitt avhandlingsarbete. Däremot har jag inte kunnat använda min förförståelse i särskilt stor utsträckning i frågan omkring hur skateboardscenen ser ut idag vad gäller utrustning och sätt att åka. Det har hänt en hel del på den fronten de senaste decennierna. Vad som dock kommer igen är flera ämnen som jag tangerar i anekdoten ovan: märken, lek och idrott, tävling eller inte, gatan som lekplats, det olagliga och motståndet, samt att det mestadels var pojkarna i kvarteret som åkte skateboard och så jag, fast min bräda inte var lika bra som deras.

1. Gränsland – en inledning

Något som påpekats återkommande för mig både av mina informanter vid fältarbetet, i bräddrelaterade medier, samt av andra som kommenterat min studie, är att åka bräda är en livsstil och ett sätt att leva. Jag kommer genomgående att föra ett resonemang kring vad detta innebär. Dessutom vill jag hävda att det också är en livsstil att vara forskare. Vad som ingår i denna livsstil är något som man lär sig inte minst under tiden som doktorand. Billy Ehn skriver om forskarutbildningen som både jobb och passion.² Han beskriver institutionen, detta tråkiga ord, som mer än en vanlig arbetsplats. ”Den blir snarare en väsentlig plats för utövande av ett livsintresse - och därmed för skapande av identitet, mening och värde”.³ För min egen del har forskningen också kommit att bli ett sätt att leva, men inte bara på institutionen där en del av det dagliga vetenskapliga arbetet pågår. Lika mycket har fritiden tagits i anspråk. Det finns säkert forskare, som gör sitt jobb på så kallad arbetstid och går hem och kopplar av efter utfört värv. Mitt arbete har inte sett ut så. Forskningstiden har snarare smält samman med fritiden i stor utsträckning, speciellt i slutfasen. Till viss del har detta med yrkets natur att göra. Tänkandet är något som pågår kontinuerligt oberoende av plats och tid. Bara för att man lämnar arbetsrummet rent fysiskt, innebär detta inte att tänkandet slutar när man stänger dörren. Forskandet har också förändrat mitt sätt att se på min omvärld. Där jag tidigare såg trappor, räcken och bänkar, ser jag nu skejtbara objekt. Likaså ägnar jag hellre en dags ledighet i Paris åt att åka runt och titta på olika ”skejtspots” än att se de traditionella turistmålen, och dessutom har Barcelona blivit en stad, som för mig främst är känd för sina möjligheter till bra skateboardåkning, inte för Sagrada Familia. Jag blir också glad av att höra skateboardhjul mot asfalt, känna doften i en skejthall och se spåren av brädåkande på socklar till statyer.

En del av den livsstil som kommuniceras inom skateboard och snowboard anspelar på en rebellisk och ungdomlig attityd. Jag återkommer till detta. Det rebelliska innehållet har drag av utmaning och gränsöverskridande. Här ifrågasätts förgivettagna strukturer i samhället, vilket implicerar en inkorporerad förändringspotential. Brädsporternas rebelliska attityd har också spillt över i den aka-

² Ehn, Billy (2001) *Universitetet som arbetsplats. Reflektioner kring ledarskap och kollegial professionalism*. Lund: Studentlitteratur.

³ Ehn (2001: 32).

demiska och vetenskapliga miljö som jag befunnit mig i. Att låta brädspport stå i fokus för ett avhandlingsarbete i pedagogik har nämligen inneburit att både jag och avhandlingen fått drag av att vara både utmanande, gränsöverskridande och rebellisk. Det har varit en anspråkslös, men angenäm revolt på akademisk nivå, där jag har fått vara en rebell inom forskningens värld.

Utgångspunkter i korta drag – karta och kompass

Det finns mycket man behöver veta för att förstå det man läser. Samtidigt är själva läsningen i sig en del i formandet av förståelsen. Under den här rubriken återfinns kortfattad information om avhandlingens syfte, studier som legat före avhandlingen i tid, begrepp som används och mera som är värt att veta i ett tidigt skede. Man skulle kunna se detta avsnitt som karta och kompass för den fortsatta läsningen.

Titeln *Spår* kan i förstone tyckas långsökt och överdrivet poetisk. Titeln anspelar på de analytiska teman som bildar olika kapitelspår i studien: konsumtion, genus, plats och identitet. Men jag menar också att kulturen sätter spår i individen, liksom individen sätter spår i den kultur, som han eller hon är en del av. Dessutom lämnar brädåkare konkreta spår i den omgivande geografin, som i snön på en orörd bergssida eller på stadens trappträcken, bänkar och statysocklar. Dessa spår kommunicerar bland annat motstånd och gränsöverskridande. Det spår som jag vill att läsaren ska följa korrelerar med sidnumret på varje bokblads nederkant, men enstaka kapitelspår kan givetvis läsas fristående om läsaren så önskar. Mitt utstakade spår börjar dock i ett gränsland. Detta gränsland är vetenskapligt då forskningsämnet rör sig mellan en rad vetenskapliga discipliner, men även ungdomstiden i sig kan betraktas som en gränsszon mellan barndom och vuxenhet. Och brädsporerna skateboard och snowboard är spännande objekt för studier där de återfinns i gränslandet mellan ungdomskultur och idrott, mellan det organiserade och det icke organiserade, mellan individuellt och kollektivt.

Den här avhandlingen handlar om brädsporerna skateboard och snowboard. Skateboard har främst kommit att ligga i fokus, men det har varit omöjligt att utesluta snowboard av olika skäl. Bland skateboard- och snowboardåkare, och i dagspress som skrivit om dem, har begrepp som subkultur och ungdomskultur anförts. Både ungdomskultur i mer generell mening och subkulturer har studerats tidigare. Vad som dock varit eftersatt inom forskningen är studier av kombinationen mellan ungdomskultur, subkultur och idrott.⁴ I jämförelse med andra ungdomliga (sub)kulturer cirkulerar den icke ledarledda brädspportkulturen kring stil och fysisk kroppslig aktivitet i första hand, till skillnad från till exempel punken

⁴ För en genomgång av svensk forskning på området se: Bäckström, Åsa (2002) "Ungdom(lighet)skultur och idrott", Engström, Lars-Magnus & Karin Redelius (red.) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.

som hålls samman av stil och musik. Genom brädåkandet blir identiteten extra tydligt performativ och inkorporerad.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med detta avhandlingsprojekt är att tolka och analysera meningsskapande inom de sociala och kulturella kontexterna skateboard och snowboard. Ytterst handlar det om att studera förhållandet mellan tre nivåer: kultur – praktik – individ. Detta är tre nivåer som jag menar har så starka kopplingar att de egentligen inte går att skilja i en framställning som denna. En åtskillnad mellan nivåerna på ett teoretiskt plan gör dock analys och tolkning tydligare. Nivåerna implicerar olika förklaringsriktningar och perspektiv. Å ena sidan kan man se individen som samhällets minsta beståndsdel och sociala fenomen förklaras genom individuella handlingar (metodologisk individualism). Å andra sidan kan man se sociala fenomen som mer än summan av sina delar, det vill säga något mer än individerna som bär upp fenomenet i fråga (metodologisk kollektivism).⁵ Min målsättning är att göra bägge delarna i denna studie, samt att se till spelrummet däremellan. Jag menar att brädsporkultur är skapad och byggs upp av individer, deras handlingar, attityder och uttalanden. Men brädsporkultur skapar också individer. Det jag studerar är de praktiker och processer genom vilka individer skapar sig själva genom att leva kultur. I dessa praktiker skapas och återskapas också kultur. Praktikerna är i hög utsträckning en fråga om lärande, och hör hemma på en social nivå. På frågan vad det betyder att åka skateboard eller snowboard kan svar peka ut dessa tre nivåer på ett tydligt sätt. Dels kan svaret ges i riktning mot en individuell upplevelse (som att man älskar känslan i maggropen just när man passerar rampens böj), dels kan det peka mot den sociala och praktiska dimensionen av brädåkande (som att det är en sån fin gemenskap mellan brädåkare), men den kan dessutom leda i riktning mot brädåkningens kulturella innehåll (som att det är den ultimata friheten i jämförelse med ett jobb mellan nio och fem).

På en kulturell nivå innebär detta forskningssyfte att belysa och analysera de bilder eller föreställningar om brädsporerna skateboard och snowboard som existerar i det samtida svenska samhället. Detta åtagande har en deskriptiv karaktär. I denna uppgift ingår att redogöra för hur föreställningarna ser ut och var de finns. Den kulturella nivån måste även relateras till geografi och historia. Kultur är inget statiskt över tid, och skiljer sig både geografiskt och socioekonomiskt. Även om den senare aspekten är synnerligen intressant kommer jag inte att gå in på den punkten här.

⁵ Se Gilje, Nils & Harald Grimen (1992/1995) *Samhällsvetenskapens förutsättningar*. Göteborg: Daidalos. Sid. 215-236 för en utförligare diskussion kring dessa begrepp.

Exempel på den kulturella nivåns innehåll är att det bland skate- och snowboardåkare finns vissa frihetsideal som kan härledas till efterkrigstidens USA och vågsurfingen, med andra ord är dessa föreställningar om brädspport länkade till både geografi och historia. Konkreta frågor som detta genererar är var dessa antaganden finns? Vilken bild ges av företeelserna skateboard och snowboard i medier? Är det skillnad på vad olika medier säger om företeelserna? Hur ser denna skillnad ut i så fall? Vad är det för slags mening som lyfts fram och vilka är det som lyfter fram den? Vilka roller spelar kommersiella intressen för sporterna och för dess utövare? Kan man se en förändring av brädspportkultur under den dryga tjugoårsperiod som skateboarden funnits i Sverige?

På den praktiska nivån innebär syftet att förklara och förstå processerna mellan den kulturella och den individuella nivån. Det innebär att studera praktik och handling där kultur och identitet skapas eller återskapas. Den fråga som är central för forskningen på denna nivå är: hur? Många gånger är dessa praktiker informella processer där lärande pågår. Konkreta frågor som kan knytas till denna nivå rör hur meningsskapande sker kring skateboard och snowboard? Hur ser dessa praktiker ut? Vilka deltar och på vilka sätt? Jag menar alltså att kultur och identitet skapas i praktikerna. Utgångspunkten är konstruktivistisk, vilket betyder att kultur och identitet är skapade i motsats till något som bara finns. Varken kultur eller identitet har någon essentiell, ”äkta” kärna. Vidare studerar jag den kollektivt skapade identiteten och kulturen, det vill säga den kultur som är skapad tillsammans och i interaktion med andra. Den är inte heller något i sig själv, den finns i förhållande till något annat eller några andra.

På individnivå ingår uppgiften att undersöka hur individen förhåller till detta lärande och till kulturella uttryck. Identiteten är naturligtvis avgörande på denna nivå och jag menar, att den trots sin relationella och sociala aspekt också har en individuell och personlig sida. I föreliggande studie får den narrativa, berättade, identiteten stor betydelse, eftersom det är den som kommer till uttryck i de praktiker som fokuseras. Jag skriver om föreställningar som bilder av något, men också om minnen, och hur dessa bilder korrelerar och skapas i interaktion med varandra. Berättandet både i text och i bild ser jag som estetiska praktik. Men jag menar även att brädåkning är en estetisk praktik, liksom att uttrycka sig med kroppen på andra sätt, till exempel genom kläder. På individnivå är upplevelsen viktig. Jag studerar inte upplevelsen i sig, utan hur den omtalas och beskrivs.

Den yttersta pedagogiska kärnfrågan om identitetsskapande är särskilt relevant i en samtid, som bland annat karaktäriseras av en ökad esteticering och att kroppen uppmärksammas i högre grad än tidigare. Skate- och snowboardkultur ses med andra ord som betydelsefull vid identitetsskapandet för dem som utövar dessa aktiviteter. Enkelt uttryckt lär man sig saker genom att delta i ett sammanhang där man åker bräda. Man lär sig inte bara att åka bräda utan även annat,

som till exempel att det är viktigt att ha vissa märken, att frihetskänslan är central och att tjejer inte klarar av att åka lika bra som killar (sic!). Med andra ord har det man lär sig när man åker bräda betydelse för hur man ser på sig själv. Det har att göra med hur man identifierar sig själv som brädåkare och hur man identifieras av andra som brädåkare.

Meningsskapande är intressant att studera eftersom det har betydelse för enskilda individer på en subjektiv nivå, och där kan relateras till människor upplevelser och känslor. På en social nivå, där lärande, praktik och kollektivitet står i fokus i denna studie, blir meningsskapande betydelsefullt mellan individer. Genom praktik skapas meningsfulla handlingar och värdegemenskaper. Men görandet sker också i förhållandet till vad som redan finns i samhälle och i kultur, det vill säga i kontexten. Och denna kontext är i hög grad genomsyrad av strukturer som har sin grund i maktförhållanden, till exempel genusordningen och klassmönster. Att studera meningsskapande gör därför också maktstrukturer synliga.

Disposition

Jag har valt att utgå från skateboard i Stockholm i Sverige idag, och att låta detta fenomen styra vilka teoretiska verktyg som analysen kräver. Det är naturligtvis inte helt sant. En studie är aldrig teorilös, och det finns alltid en förförståelse som ger upphov till de frågeställningar som inleder projektet. I detta inledande kapitel ger jag därför en översikt av de ingångar som ligger till grund för mitt arbete. Med mig i bagaget har jag ett intresse för forskning om ungdomskultur. För att studera hur mening skapas på de tre nivåer som jag redovisade ovan, av vilka, när, var och hur den ser ut är intressant i sig. De teoretiska ramverk som jag bygger denna studie på finns redovisade i teorikapitlet ”Tidens tecken och praktiker”, som har nummer två. I påföljande kapitel tre: ”Fält, material och metod” för jag ett resonemang kring vilket material jag använt mig av och vilka metoder jag brukat för att applicera dessa teorier på empiriska fall. Eftersom jag var intresserad av själva görandet – praktiken, fann jag det lämpligt att använda kvalitativa metoder och etnografin med sin expansiva arsenal och flexibilitet framstod som obestridlig.

Det första empiriska kapitlet ”Bilder av brädspport”, som har nummer fyra, syftar till att redogöra för de föreställningar om brädspport som skapas och skapar uppfattningar om vad som karaktäriserar brädåkning och någon som utövar denna typ av aktivitet. Det är ett deskriptivt kapitel som framför allt söker svar på frågan vad, men som samtidigt redogör för frågorna när, var, hur och vem. Detta kapitel breddar förståelsen av meningsskapande på de tre nivåerna innan jag går vidare till övriga empiriska kapitel, som snarare syftar till att fördjupa förståelsen av meningsskapande i relation till samhälleliga och kulturella strukturer. Här söker jag i stället svar på frågan varför meningsskapandet ser ut som det gör.

Forskning om ungdomskultur har ofta fokuserat frågor om makt och motstånd, vilket har lett fram till de analyser av konsumtion, genus och plats som i denna avhandling tagit form och uttryck i olika kapitelspar. Subkulturbegreppet är särskilt centralt och har en tydlig referens till makt med sitt prefix som implicerar en underliggande position i förhållande till kulturell hegemoni. Jag analyserar detta maktförhållande genom att studera konsumtion i kapitel fem, ”Märken, makt och motstånd”. En annan typ av maktförhållande diskuteras i kapitel sex, ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”. Kapitel sju: ”Plats i tid och rum” tar upp platsens betydelse relativt skateboardåkning, och i viss mån även snowboardåkning. En tur runt Stockholm med hjälp av karta, anteckningsblock och kamera leder detta avsnitt. Här blir maktförhållanden och hierarkier synliga mellan generationer och mellan smakdistinktioner, som i sin tur refererar till social klass.

Bräd sport är dessutom intressant som fenomen i relation till den traditionella idrotten som just är ledarledd och på så sätt hierarkisk. Denna typ av hierarki återfinns inte inom skateboard, vilket inte är detsamma som att det inte finns något system med bestämd rangordning överhuvudtaget. Inom skateboard har andra typer av hierarkier och ledarskap utvecklats. Den traditionella idrotten har också organiserats och finansierats genom statliga medel i stor utsträckning. Skateboard har inte blivit en del av Riksidrottsförbundet, men överlevt organisatoriskt och finansiellt i snart trettio år. Just detta tema har inte fått ett eget kapitel, men återfinns på ett flertal ställen. Snowboarden å sin sida har till viss del blivit en del av idrottsrörelsen.

Det sista empiriska kapitlet knyter an till de tematiska spåren som jag lagt ut tidigare. Kapitel åtta, ”Ants historia – ett biografiskt brädspår”, blir på så sätt uppsamlade till sin karaktär. Huvudfokus ligger på en persons kronologiska berättelse om sitt bräd sportliv. Denna person är Ants Neo (Paljasmaa). Han har dokumenterat sitt liv som skejtare, snowboardåkare och surfare i tre album, som är det empiriska material som kapitlet utgår ifrån. I detta kapitel tecknas berättelsen om det individuella i relation till det kollektiva. Som jag hävdar på omslaget handlar avhandlingen enkelt uttryckt om vad man lär sig när man åker skateboard och snowboard, förutom just själva åkandet, hur detta lärande går till och varför det ser ut som det gör. Genom Ants berättelse tydliggörs hur identitet och mening skapas på ett subjektivt och kollektivt plan i förhållande till de sociala och kulturella strukturer som finns att förhålla sig till. Men också hur hans liv sätter spår i det sociala och kulturella.

Begrepp och ställningstaganden

Genomgående använder jag i denna text det ursprungligen engelska ordet skateboard för att beskriva den speciella bräda med hjul som avses. Det svenska ordet rullbräda skulle naturligtvis ha fungerat bra, men jag har valt att begagna mig av

det begrepp som är mest gängse bland mina informanter, intervjupersoner och i de medier jag studerat. Däremot har jag använt försvenskningen av verbet, vilket följaktligen kan tyckas inkonsekvent. Jag skriver alltså att skejta om aktiviteten att åka skateboard. De som åker skateboard kallar jag skejtare, eller skateboardåkare. Snowboard har inte skrivits om eller försvenskats på samma sätt och jag använder mig därför av det engelska uttrycket. Jag talar också om skejtkultur eller skateboardkultur, och använder dessa begrepp synonymt liksom skejtscenen eller skateboardscenen. Kultur och scen skiljer jag däremot på. Jag för ett resonemang kring begreppet kultur i kapitlet ”Tidens tecken och praktiker”. Min användning av scenbegreppet hämtar inspiration från Erwin Goffman, men eftersom jag inte begagnar mig av hans teorier i övrigt har jag inte gått djupare in på en precisering. Jag menar helt kort att scen ska betraktas som en offentlig sida av de kulturella uttryck som hör till aktiviteterna skateboard och snowboard. Scenen innefattar även produktionsleden av medier och andra varor. Det finns också personer som har nyckelroller på denna scen. När jag skriver om sådana personer är det oftast deras positioner mer än personer som åsyftas. Med tanke på scenbegreppet vill jag också göra klart att jag inte ser på identitet som roller som man kan kliva in i och ut ur. Jag betraktar identitet som mer strukturerande än så.

Jag skriver om brädsport i generella termer. Till brädsport räknar jag alla typer av idrottsliga fysiska aktiviteter som involverar en bräda av något slag, där man oftast står på brädan med fötterna. Brännboll eller cricket räknar jag med andra ord inte som brädsport, trots att man inom dessa fysiska aktiviteter använder sig av slagträn som har brädliknande karaktär. Till brädsport räknar jag dock surfing, wakeboard, kiteboard, skateboard och snowboard, samt olika varianter av dessa brädor som exempelvis longboard och skimboard. Windsurfing är en aktivitet som ligger i gränslandet. Om man överhuvudtaget kan se brädåkning som sport går jag in på närmare i kapitlet ”Bilder av brädsport”. I texten använder jag mig dock både av begreppet idrott och sport. För mig har de i denna text synonyma innebörder, men rent språkligt fungerar sport bättre tillsammans med ordledet bräd-. Alltså figurerar brädsport oftare än brädidrott framgent.

Inom skateboard och snowboard existerar ett stort antal trick med specifika benämningar. För ett ovant öra kan dessa benämningar bli svårbegripliga. En ordlista som appendix skulle kunna ha varit ett alternativ för att underlätta läsningen för den brädsportnyfikne. Jag har dock valt att inte göra denna eftergift. Skälet är att jag vill undvika att främmandegöra brädåkare till en grupp människor med ett mystiskt, exotisk språk. Att känna till begreppens innebörder är visserligen inkluderande på samma sätt som det är att inneha specifik varumärkeskunskap, men jag menar att en ordlista i denna bok mer skulle exotisera skateboard och snowboard än tillföra någon central poäng. Tillräcklig bakgrundskunskap är att siffrorna i namnen på tricken refererar till rotation och antalet grader,

360 är alltså ett helt varv. Slide och grind innebär att glida med brädan eller truckarna (hjulupphängningen). Frontside och backside talar om från vilket håll tricket görs, med framsidan av kroppen först eller med ryggen. Snowboard har hämtat en del trick från skateboarden, men har även sina egna.⁶

Etiska överväganden

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer har beaktats genomgående inom detta projekt.⁷ Alla intervjupersoner har fingerade namn i avhandlingen. Ants Neo, tidigare med efternamnet Paljasmaa, står dock omnämnd med sitt riktiga namn. Skälet är att hans album med bilder innehåller så pass mycket information om honom som person att han med lätthet skulle kunna kännas igen i alla fall. Han har också en central position på den tidiga svenska snowboardscenen, och blir på så sätt intressant att följa i ett längre tidsperspektiv. Självklart har han godkänt sin anonymisering. Några andra personer finns även namngivna, av samma skäl som ovan. Deras positioner har dock större betydelse för min tolkning än vad deras personer har.

Att spåra i obanad men upptrampad terräng – forskningsläge

Att fokusera brädspport i akademiska studier är ovanligt, så är också att sätta sök-
karljuset mot idrott som ungdomskultur. På så vis har detta arbete inneburit att
göra egna spår i relativt obanad terräng. Däremot finns ett antal studier som jag
lutar mig mot inom andra ämnesområden som har relevans för det jag undersö-
ker. Därmed är den terräng jag ger mig in i relativt obanad, men trots detta tämlig-
en spårig. Mest inspiration kommer kanske från ungdomskulturforskningens
område, som i sin tur beskrivits som både flervetenskaplig och nomadisk.⁸

Den här avhandlingen är skriven vid två institutioner: Institutionen för sam-
hälle, kultur och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm och Institutionen för
idrotts- och hälsovetenskap vid Idrottshögskolan. Det är en avhandling i pedago-

⁶ De flesta introduktionsböcker i skateboard och snowboard har en ordlista. Det utvecklas hela tiden nya trick så böcker från tidigare år har namn på tidiga trick men kan sakna namn på några av de populära utförandena längre fram i historien. Se exempelvis: Söderhäll, Jani, Frank Messman, & Morten Frödin (1988) *Skateboard*. Ekerö: Vicens; Areng, Saga & Martin Willners (1995) *Snowboard*. Stockholm: Rabén & Sjögren; Willners, Martin & Jani Söderhäll (1996) *Skateboard: trick och tips*. Ekerö: Vicens; Eubanks, Steve & Mike Fawcett (1997) *I know absolutely nothing about snowboarding*. Nashville, USA: Rutledge Hill Press.

⁷ Vetenskapsrådet (1990/2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Dessa forskningsetiska principer lades fram av den etiska kommittén vid Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). När sedan forskningsråden omorganiserades i Sverige och HSFR omvandlades till bland annat Vetenskapsrådet (VR) följde de forskningsetiska principerna med.

⁸ Fornäs, Johan, Ulf Boëthius & Bo Reimer (red.) (1993) *Ungdomar i skilda sfärer*. FUS-rapport nr 5. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Sid. 10.

gik. Per definition innebär det att den hör hemma inom ett område där lärande står i centrum, och att perspektivet är samhällsvetenskapligt och/eller kulturvetenskapligt. Som framgår av syftesbeskrivningen är det meningsskapandet inom brädsporkultur som står i fokus, framför allt inom skateboard och snowboard. Det innebär att den här avhandlingen också har en koppling till idrottsämnet och till kulturforskning. Dessutom kan en ansenlig del av dem som utövar de aktiviteter jag studerar räknas till kategorin ungdomar. Detta knyter avhandlingen till ungdomsforskning som vetenskapligt fält, även om forskningen om ungdomskultur ligger närmast. Där hämtar jag inspiration från både den svenska ungdomskulturforskningen och den brittiska subkulturforskningen, som ibland får agera vagga till det dynamiska forskningsfält som går under namnet Cultural Studies. Jag har själv en vetenskaplig bakgrund inom disciplinerna socialantropologi och kommunikation, varifrån en stor del av det teoretiska tänkandet är hämtat, liksom en del av forskningsmetoden. Slutligen består det empiriska materialet som jag samlat in även av medier av olika slag, och jag analyserar också dessa, vilket skulle kunna knyta an denna avhandling också till medieforskningen. Kontentan av detta upprådande av perspektiv och forskningstraditioner är att avhandlingen hör hemma någonstans i skärningspunkten mellan dem. Även om den läggs fram vid ett pedagogiskt lärosäte, är avhandlingen att beteckna som tvärvetenskaplig.

Forskning om brädspport

Jag har valt att undersöka meningsskapande genom att studera samtida Stockholmsbaserad skateboardkultur. Utifrån denna gör jag länkar bakåt i tiden, utflykter till andra geografiska platser, samt även kopplingar till andra slags brädåkande inte minst snowboard. Vilken forskning har då bedrivits och redovisats om brädspport tidigare, och vad har den handlat om?

När det gäller skateboard finns framför allt arbeten av två personer att förhålla sig till, Iain Borden och Becky Beal. Bordens omarbetade avhandling i arkitekturhistoria, *Skateboarding, space and the city* bygger på ett mångårigt arbete om skateboardåkning i urban miljö.⁹ Han talar om skateboardåkningens framväxt i USA, hur den moderna åkningen tar fart, men även om subkulturella aspekter. Även om hans arbete är gediget på dessa områden, är det dock hans analyser av skateboardåkning i förhållande till kropp, tid och rum som jag finner mest intressanta. Jag återkommer till Borden i kapitlet om plats i tid och rum. Borden är verksam vid University College i London.

Beal har sin hemvist vid Institutionen för idrottsvetenskap (Dep. of Sport Science) vid University of Pacific i Kalifornien på USA:s västkust, där hon undervi-

⁹ Borden, Iain (2001) *Skateboarding, space and the city. Architecture and the body*. Oxford: Berg.

sar i sociologi och idrottsfilosofi. Hennes forskning handlar om skateboard som alternativ idrott och genusrelationer inom området, men hon för även ett resonemang om skateboard och medier tillsammans med Lisa Weidman.¹⁰ Jag refererar till Beals genusstudier i kapitlet "Maskulinitet i förändring eller kejsarens nya kläder". Beal & Weidman tar jag upp i kapitlet "Konsumtion i kontext".

I fråga om snowboard har forskning genomförts på närmare håll. I vårt västra grannland har Olav Christensen genomfört en etnologisk studie om en grupp snowboardåkare i Hemsedal. Hans analyser om snowboard som subkultur ligger nära empirin, men lyfter också i teoretiska riktningar mot representationer, medier och konsumtion.¹¹ Jag tar upp Christensens studie främst i kapitlet "Bilder av brädsport". Christensen är verksam vid Institutt for kulturstudier vid Oslo universitet.

Snowboard har även studerats lite längre bort av Duncan Humphreys vid School of Physical Education förlagd till Otago universitet i Dunedin på Nya Zeeland. Även om han numera lämnat akademien för snowboard som praktik, har han hunnit göra beaktansvärda studier som fokuserar snowboardåkningens förhållande till kapitalism och konsumtion.¹² Jag refererar till honom i kapitlet "Konsumtion i kontext".

Förutom detta relativt begränsade antal studier om skateboard och snowboard finns några andra närliggande eller relaterade studier av relevans. Robert E. Rinehart, professor vid California State University i San Bernardino, skriver om diverse typer av fysisk aktivitet som kommande alternativ till den traditionella idrotten, eller den formella idrotten som han väljer att kalla den. Det är idrotter som i hög grad är medialiserade och kommersialiserade. I dessa är idrotten mer föreställning i betydelsen show, än i den formella idrotten, och tävlingarnas struktur och innehåll avhängigt TV-sändningarnas format. Som exempel ger han X-games där både skateboard och snowboard finns representerat. De idrotter han

¹⁰ Beal, Becky (1995) "Disqualifying the official: An exploration of social resistance through the subculture of skateboarding", *Sociology of Sport Journal* 12, sid. 252-267; Beal, Becky (1996) "Alternative masculinity and its effects on gender relations on the subculture of skateboarding", *Journal of Sport Behavior*. Vol. 19 Issue 3, sid. 204-220; Beal, Becky & Lisa Weidman (2003) "Authenticity in the skateboarding world", Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.

¹¹ Christensen, Olav (1999) "The Playing Collective. Snowboarding, Youth Culture and the Desire for Excitement", *Ethnologia Scandinavica*, Vol. 29, 1999. Sid. 106-119. Christensen, Olav (2001) *Absolutt Snowboard. Studier i sidelengs ungdomskulturer*. Historisk-filosofisk fakultet, Oslo universitet. (diss.).

¹² Humphreys, Duncan (1997) "Shredheads go mainstream?: Snowboarding and alternative youth", *International Review for the Sociology of Sport*, vol 32, 2:147-60; Humphreys, Duncan (2003) "Selling out snowboarding. The alternative response to commercial co-optation", Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.

talar om har beskrivits som livsstilar, men också som alternativa, extrema och äventyrliga.¹³ I en antologi tillsammans med Synthia Sydnor, fokuseras både skateboard och snowboard, men också extremskidåkning, windsurfing, BMX, inlineåkning, forspaddling med kajak, fallskärmshoppning och MTB-cykling.¹⁴ Både Beal och Humphreys, som jag nämner ovan, har artiklar i denna antologi. Rineharts resonemang finns som en implicit kuliss i flera empiriska kapitel.

Forskning om ungdomar och om ungdomskultur

Ett fält som är väl upptrampat forskningsmässigt är ungdomskulturområdet.¹⁵ Redan 1904 publicerade Stanley Hall *Adolescence*, om den psykiska utvecklingen hos unga människor.¹⁶ Forskning om ungdomskultur, det vill säga om ungdomars kultur eller kulturaspekter på ungdomsföreteelser, är det svårare att hitta en så exakt början på. Sociologer i Chicago studerade kriminalitet, inte minst bland ungdomar, och gick då in på ämnen som symbolvärde, ritualer och språk. Fredric Thrasher var en av dem som senare kom att räknas till den så kallade Chicagoskolan med sin studie om gängkulturer.¹⁷ En annan amerikansk sociolog, Talcott Parsons, verksam under mellankrigstiden, var den som använde begreppet ungdomskultur för första gången på ett mer vetenskapligt sätt i skrifter publicerade på 40-talet.¹⁸ En del enstaka litterära, historiska, psykoanalytiska och etnologiska studier gjordes vid denna tidpunkt, men det var inte förrän på 1960-talet som mer omfattande arbeten om ungdomars kulturella former och aktiviteter växte fram. Ett namn från den här tiden som förtjänar att nämnas är James Coleman, även han sociolog. I *The adolescent society* från 1961 diskuterar han relationen mellan ungdom och vuxenhet som två skilda världar.¹⁹

Man var tidigt ute på ungdomskulturforskningsarenan i USA. Det var också här som många nya ungdomskulturella fenomen föddes. Rocken kom härifrån, ett massproducerat ungdomsmode, bilar, biografier och nya dansstilar. Ämnen som forskarna intresserade sig för under efterkrigstiden var generationsförändringar, ungdomsrevolter och nya livsstilar. Men på samma sätt som de brittiska pop- och rockgrupperna Beatles och Rolling Stones klev in på den ungdomliga

¹³ Rinehart, Robert E. (2002) "Emerging arriving sport: alternatives to formal sports", Coakley, Jay & Eric Dunning (eds) *Handbook of Sports studies*. London: Sage.

¹⁴ Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.

¹⁵ Den korta resumé som jag återger finns i en betydligt mer elaborerad version i Bjurström, Erling (1997) *Högt & lågt. Om smak och stil i ungdomskulturen*. Umeå: Boréa.

¹⁶ Hall, Stanley (1904/1933) *Adolescence*. New York, London: D. Appleton & Co.

¹⁷ Thrasher, Frederic (1927/1963) *The Gang. A Study of 1313 gangs in Chicago*. Chicago: University of Chicago press.

¹⁸ Parsons, Talcott (1949/1964) *Essays in Sociological Theory. Pure and applied*. Chicago: The Free Press.

¹⁹ Coleman, James (1961) *The Adolescent society. The social life of the teenager and its impact on education*. New York: The Free Press.

musikscenen under 1960-talet, klev också forskare som Stanley Cohen, Phil Cohen, Paul Willis, Dick Hebdige och Angela McRobbie in på den ungdomliga kulturforskningsscenen under 1970-talet.²⁰

Under 1970-talet producerades en lång rad studier av ungdomskulturer i England. Dessa studier kom till på ett tvärvetenskapligt institut i Birmingham som gick under förkortningen CCCS (Centre for Contemporary Cultural Studies). Forskningsinstitutet startades 1964 av Richard Hoggart, men mer känd är kanske Stuart Hall som ledde institutet mellan 1968-79. Där arbetade en grupp forskare och studenter med forskning om ungdomskultur som sedermera, åtminstone utomlands, skulle gå under benämningen Birminghamskolan. Studierna fokuserade inledningsvis klass och visade på sambandet mellan klassförhållanden och ungdomskultur. Begrepp som subkultur, hegemoni, motkultur, homologi och bricolage förknippas med dessa studier.²¹ Birminghamskolans forskning kan sägas ha fokuserat olika ämnen i olika perioder. Till att börja med var det klassperspektivet som genomsyrade studierna. Paul Willis studerade exempelvis hur unga arbetarklasskillar bråkade i skolan och såg detta som en typ av motstånd. Motståndet fostrade dem till att bli lönearbetare.²² Efter rättmätig feministisk kritik från bland andra Angela McRobbie flyttades fokus till genus. Hon anmärkte på tidigare forskning för att bara se till vad unga män gjorde, och för att därmed negligera de unga kvinnorna. McRobbie studerade de mindre synliga tjejerna och myntade begreppet flickrumskultur.²³ Trots att det inte var just ungdomskultur, utan snarare klass, som låg i fokus för dessa forskare är de teorier som de lämnat åt eftervärlden centrala för förståelsen av efterkrigstidens ungdomskultur. De viktigaste bidragen som ungdomskulturteorierna från Birminghamskolan har levererat gäller relationen mellan yttre stilar, sociala skeenden och konflikter i hela samhället. Yttre stilar som klädsel, musik, jargong, frisyr och så vidare säger något inte bara om de som bär upp stilarna utan om hela samhället. På så vis kan man söka samband mellan stil och samhälle, liksom mellan det estetiska och det sociala.²⁴

²⁰ Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman & Bo Reimer (1994) *Forskningsprogrammet Ungdomskultur i Sverige. Slutrapport*. Stockholm: JMK (JMK skriftserie nr 1994: 4). Sid. 5.

²¹ Se exempelvis: Cohen, Phil (1972) *Folkdevils & Moral panics. The creation of the mods and the rockers*. Suffolk: Paladin; Hall, Stuart & Tony Jefferson (eds.) (1976) *Resistance through rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. London: Hutchinson; Hebdige, Dick (1979) *Subculture. The meaning of style*. London: Methuen.

²² Willis, Paul (1977) *Learning to labour. How working class kids get working class jobs*. Hampshire: Gower Publishing.

²³ McRobbie, Angela (1980/1984) ”En feministisk kritik av subkulturforskningen”, Fornäs, Johan, Ulf Lindberg & Ove Sernhede (red.) *Ungdomskultur: identitet och motstånd*, Stockholm: Akademilitteratur. McRobbie, Angela (1991/2000) *Feminism and youth culture*. Houndsmills: Macmillan press.

²⁴ Fornäs, Lindberg & Sernhede (1984: 35).

Internationellt sett står sig Sverige väl när det gäller forskning om ungdomskultur, detta tack vare drivande och produktiva aktörer på fältet. Under 1980-talets senare hälft och fram till i mitten av 1990-talet pågick ett stort forskningsprogram lett av Johan Fornäs, som involverade ett 70-tal forskare runt om i Sverige. Programmet hette FUS – Forskningsprogrammet ungdomskultur i Sverige. Man samlades kring fyra övergripande teman: modernisering, kön, stil och sfärer. Jämförelsevis var FUS ett jätteprojekt. Förutom de sex forskningsrapporter som skrevs i direkt anknytning till programmet, producerades ett stort antal antologier och avhandlingar inom samma område.²⁵ I Sverige och övriga Norden har man ofta kombinerat två vetenskapliga skolor som haft stor framgång på området, den ovan nämnda Birminghamskolan och den västtyska socialisationsteorin med Thomas Ziehe som frontfigur. På senare år har också kultursociologen Pierre Bourdieu fått genomslag, liksom poststrukturalistiska teoretiker som Michel Foucault.

Den brittiska subkulturforskningen är i hög grad levande idag, även om inte Birmingham är dess centrum på samma sätt längre, och trots att subkulturbegreppet kritiserats bland annat för sina referenser till social klass. David Muggleton, lektor i sociologi vid School of Sport, Exercise and Health Sciences vid University College Chichester, är en av dem som tagit upp denna tråd. Hans *Inside Subculture. The postmodern meaning of style*, är ett nutida svar till Hebdiges numera klassiska verk drygt två decennier tidigare.²⁶ Muggleton tar upp den kritik som riktats mot CCCS:s teoretiska ortodoxi under 1970-1980-talen. Han pekar på den flytande postmoderna synen på rörelser vilket innebär att det inte längre finns ett dominerande paradigm. Till skillnad mot Andy Bennet & Keith Kahn Harris, som propagerar för subkulturbegreppets hädanfärd, försvarar Muggleton begreppets existens och argumenterar för användandet av termen subculture med prefixet post-.²⁷ Han menar bland annat att det är fruktbart att studera subkultur som idealtyp. Som sådan är subkultur en abstraktion från den empiriska verkligheten, som bygger på de gränsdragningar som forskaren gör. Muggletons resonemang faller väl in i det sätt på vilket jag resonerar när det gäller förebilder, föreställningar och subkultur.²⁸

²⁵ De sex rapporterna gavs ut av Brutus Östlings bokförlag Symposium mellan 1990 och 1994, med Johan Fornäs som förste redaktör.

²⁶ Muggleton, David (2000/2002) *Inside subculture. The postmodern meaning of style*. Oxford; New York: Berg.

²⁷ Bennet, Andy & Keith Kahn Harris (eds.) (2004) *After subculture: critical studies in contemporary youth culture*. New York: Palgrave.

²⁸ Muggleton, David (2000/2002) *Inside subculture. The Postmodern Meaning of Style*. Oxford, New York: Berg. Muggleton, David & Rupert Weinzierl (eds.) (2003) *The Post-subcultures Reader*. Oxford, New York: Berg.

En spårguide – brädsporthistoria

Syftet med detta avsnitt är att ge en bakgrund till det utövande av skateboard och snowboard vi ser i Sverige idag. Brädsporternas historia börjar på en avlägsen geografisk plats i en avlägsen tid, närmare bestämt i den polynesiska övärlden för över 200 år sedan. Därifrån leder spåret via surfingens Kalifornien under det tidiga 1900-talet så småningom till det utövande av skateboard och snowboard som vi ser i dagens Sverige. Det är ett kronologiskt spår. Både kronologin och innehållet är tecknade med grova penseldrag. Det är en relativt kort version av ”en i första hand svensk brädsporthistoria”. Denna historia skulle kunna utvecklas på avsevärt fler sidor och få en betydligt mer nyanserad belysning om man exempelvis lät fler delar av Sverige få plats, beskrev fler händelser och gav röst åt ytterligare personer som haft inverkan på utvecklingen.²⁹

I begynnelsen var surfing

Att åka bräda är ingen ny företeelse. Vågsurfingen, som kan sägas vara alla brädsporternas anfader, anses ha sitt ursprung i den polynesiska övärlden, där fiskare började tämja vågorna med sina kanoter. I *Stoked: A History of Surf Culture*, skriver Drew Kampion och Bruce Brown om surfingens mytiska ursprung som möjligen skulle kunna härledas till kulter där vågor dyrkades.³⁰ De berättar vidare om brädor som byggdes mestadels för att kunna surfa på vågorna för glädjens och det höga nöjets skull.

Vågurfandet i sig gick också i vågor. Till glädje för dagens olika brädåkare fick surfing en renässans i början av 1900-talet. Kampion & Brown skriver om stranden i Waikiki nära Honolulu på ön Oahu, som surfrenässansens epicentrum. Sommaren 1907 bjöds Waikikis bäste surfare George Freeth till Kalifornien för att marknadsföra järnvägen mellan Los Angeles och Redondo Beach. Tusentals människor slöt upp på stranden för att se honom idka hawaiiansk vattensport. Järnvägen gjorde det möjligt för fler Kalifornier att ta sig till stranden och Freeths bedrifter inspirerade säkerligen många till att själva prova denna syssla, även om tre hawaiianska prinsar som studerade i norra Kalifornien 1885 redan hade hunnit före honom med att introducera aktiviteten på det amerikanska fastlandet. Att vara grundare till den moderna surfingens gottskrivs Duke

²⁹ I den version som jag tecknat har också ett fåtal skribenter fått jämförelsevis stort utrymme. Martin Willners och Magnus Gyllenberg är två av dessa. Det kan tyckas ensidigt att låta dessa fåtalet personer föra den officiella historieverionens talan. Valet att låta dem göra det rättfärdigas dock av deras officiella positioner. De har med sina berättelser i tidskrifter och böcker faktiskt varit centrala för valet av vad som berättats om brädsporterna och hur. Deras historier har därför i stor utsträckning fått representera den kollektiva historien så som den framstår i min läsning.

³⁰ Kampion, Drew & Bruce Brown (1998) *Stoked. A History of Surf Culture*. Köln: Benedikt Taschen Verlag GmbH.

Kahanamoku. Han introducerade 1914 surfing i Australien, som idag är en stor surfnation. Denne Kahanamoku var inte bara en god surfare, han var också en god simmare. Vid Olympiska spelen i Stockholm 1912 tog han guldmedaljen på sträckan 100 meter frisim.³¹

Under 1900-talets första decennier etablerades vågsurfingen i Kalifornien, som är en annan av de betydelsefulla platserna för surfing idag. En egen kultur uppstod runt aktiviteten på avlägset liggande stränder, där surfare campade flera veckor i rad. I mitten av 1930-talet hade San Onofre i södra Kalifornien blivit det amerikanska fastlandets motsvarighet till Waikiki på Hawaii.³²

Utvecklingen av den så kallade Malibubrädan under 1950-talet förändrade hela surfkulturen. Malibubrädan var förhållandevis liten och lättare att transportera än de tidigare brädorna. Dessutom var den billigare, vilket gjorde det möjligt för fler att äga sin egen bräda. Den var även lättare att manövrera, något som underlättade utvecklingen av individuella åkstilar.³³ Detta är en viktig historisk poäng med tanke på att det bland skateboardåkare och snowboardåkare anses vara eftersträvansvärt med en individuell åkstil.

I efterkrigstidens USA fick vågsurfingen ett uppsving framför allt genom återvändande veteraner, som efter intensiva krigsupplevelser inte ansåg sig redo att återuppta ett vanligt civilt liv. En spektakulär subkultur tog successivt form, där myten om ett avslappnat liv med hedonistiska förtecken odlades. När brädan senare fick hjul och klev upp på land följde den avslappnade attityden och frihetsidealen med. Det gjorde även en ådra av anarki och drogromantik, och dessa värderingar finns enligt Duncan Humphreys, i viss utsträckning kvar idag när brädan används med segel, på snö, efter snabba motorbåtar eller i olympiska sammanhang.³⁴

I ett resonemang kring betydelsen av subkulturers ursprung hävdar Jon Stratton att ”surfies” är en av få subkulturer som det vita Amerika har producerat. Han menar att surfing innan världskrigen helt enkelt var en fritidsaktivitet bland många andra. Under efterkrigstiden tog den dock formen av en levande myt om fritiden. Malibubrädan var viktig här, men den ska inte ses som ursprunget till surfsubkulturen. Snarare är den en katalysator som kunde ge kulturella uttryck åt redan befintliga förhållningssätt. Stratton påpekar att grunden till ”surfies” står att finna både i en upplevd existentiell personlig reaktion, och som en respons mot det amerikanska samhällets gir mot alltmer framträdande konsumism. Surfare betonar en nära relation mellan det konsumerade objektet och

³¹ Kampion & Brown (1998: 33-41).

³² Kampion & Brown (1998:44-49).

³³ Irwin, John (1973) ”Surfing: the Natural History of an Urban Scene”, *Urban Life and Culture* 2(2): 133-46.

³⁴ Humphreys, Duncan (1997) "Shredheads go mainstream?: Snowboarding and alternative youth", *International Review for the Sociology of Sport*, vol. 32, 2 :147-60.

individualism. På så vis hävdas också den amerikanska kapitalismens grundpelare: konsumism och individualism. Men surfare förstorar det individuella och hedonistiska, liksom myten om frihet inom den hegemoniska borgerliga medelklasskulturen. Stratton menar att de i och med detta också gör effektivt motstånd mot de värden som finns där, och sålunda uppfattas ”surfies” som ett hot mot den borgerliga medelklasskulturens hegemoni.³⁵

Sett i backspegeln har surfsubkulturen haft stor inverkan, inte bara på skateboard och snowboard som företeelser. Populärkultur av olika slag runt om i världen har också influerats, även om det är den amerikanska kulturen som har tagit störst intryck. I Kalifornien på Museum of Modern Art i San Francisco valdes 1997 en surfbräda som en av tolv ikoner för amerikansk kultur. Museets intendent Aaron Betsy förklarar: ”The associations of freedom, fun and youthful rebellion that a surfboard conjure up make it [...] a highly symbolic object”.³⁶ Att surfbrädan på detta sätt anammats som en ikon för amerikansk kultur talar om subkulturens mytiska värde. Surfbrädan kan inte längre ha kvar sin subkulturella status som ikon för amerikansk kultur. Den har då per definition blivit en del av den kulturella hegemonin. Men myten om den subkultur i vilken den har sin hemvist lånar fortfarande ut associationer till frihet och ungdomlig rebelliskhet.

Brädan går upp på land – den första skateboardvågen i USA

Lika mytomspunnen som surfbrädan och surfsubkulturen är skateboardens upptäckt. Det finns otaliga berättelser om när, var och hur det hela började. De flesta talar om surfare som satte hjul på sina brädor i väntan på bättre vågor och platsen för denna händelse var Kalifornien. Tiden varierar från 1940-60 i runda tal, och surfarna i fråga är enligt dessa berättelser män.³⁷

Skateboarden slog igenom och blev en stor fluga i USA i mitten av 1960-talet, och Larry Stevenson namnges som en av utvecklingens nyckelpersoner. Stevenson, som var bosatt i Kalifornien och arbetade som redaktör för en surf-tidning, startade en tillverkning av mer lättstyrda brädor som genast blev en succé. Året var då 1963, och inom ett par år så fanns 10 miljoner skateboardutövare. År 1965 anordnades amerikanskt mästerskap som sändes på TV, men flugan försvann där lika fort som den kommit.³⁸

³⁵ Stratton, Jon (1985/1997) ”On the importance of subcultural origins”, Geldner, Ken & Sarah Thornton (eds.) *The Subcultures Reader*. London, New York: Routledge.

³⁶ Burgoyne, Patrick & Jeremy Leslie (1997) *Board. Surf/Skate/Snow Graphics*. London: Calmann & King Ltd. Aaron Betsy citerad på sid. 18.

³⁷ Gyllenberg, Magnus (2001) ”En urban ritual”, Fryshuset (red.) *Fryshuset 2001 med årsberättelse 2000*. Stockholm: Fryshuset; Jonsson, Tomas (1978) *Skateboard. Allt om den häftiga sporten*. Stockholm: B. Wahlström; *Edge* 1996/5, sid. 36-37; *Funsport Skateboard* 1996/1, sid. 36-39; Söderhäll, Jani; Messman, Frank & Morten Frödin (1988) *Skateboard*. Ekerö: Vicens.

³⁸ Jonsson (1978: 6-7).

Även om inte skateboarden lyckades locka särskilt många utövare i Sverige vid denna tid, fanns pionjärer som trodde på aktiviteten. I en av de första svenska skateboardtidningarna, *Skateboard. Specialtidningen för actionsport*, publicerad 1978, finns en notis med rubriken ”veteran i ung sport” som refererar till ett nummer av *Veckans affärer* från 1965. I ett citat därifrån som anförs i skateboardtidningen meddelas att ”en fluga vid namn skateboarding har spritts snabbare än malaria över USA”.³⁹

Vidare berättas att NK har tagit in ett hundratal av denna vara, som betecknas som en farlig leksak och därför saluförs på sportavdelningen, inte leksaksavdelningen. Den importerade skateboarden av märket ”Makaha” är relativt dyr enligt notisen, mellan 43

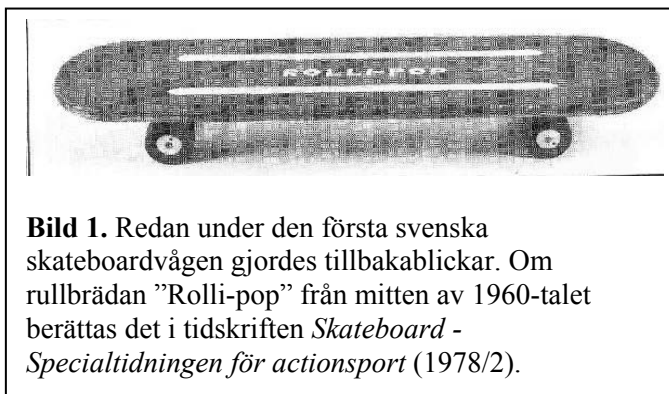

Bild 1. Redan under den första svenska skateboardvågen gjordes tillbakablickar. Om rullbrädan ”Rolli-pop” från mitten av 1960-talet berättas det i tidskriften *Skateboard - Specialtidningen för actionsport* (1978/2).

och 95 kronor, men Firma Perspektiv i Stockholmsförorten Bandhagen satsade också på den nya flugan. Ingenjör Dötlef Scörligs firma tillverkade ett hundratal brädor av märket ”Rolli-pop”, som också fanns att köpa på NK vid tidpunkten, men till det mer facila priset av 32 kronor.

På samma sätt som surfbrädans teknologiska utveckling haft en inverkan på surfingen, hade också utvecklingen av nya material under slutet av 1960-talet på skateboardens område stort inflytande över aktivitetens utveckling. Innovationen hette uretan och var en typ av gummi som började användas i rullskridskohjul vid denna tidpunkt.⁴⁰ Frank Nasworthy var den som introducerade uretanhjulen i Kalifornien. Det blev en framgång för både honom och skateboardåkningen. Nasworthys företag Cadillac fick snart konkurrens av ett annat företag, Metaflex. Uppskattningsvis såldes nära trettio miljoner brädor i USA bara under 1976.⁴¹

Rullbrädan slår igenom i Sverige på 1970-talet

I Sverige rullade skateboarden in i slutet av 1970-talet. Att skateboardåkningen verkligen fick genomslag förstår man när man läser Bokförlaget Bra Böckers årsbok från 1978. På framsidan knäböjer Björn Borg med knäppta händer över ansiktet som han riktar mot himlen. Han har just besegrat Jimmy Connors och vunnit sin tredje raka seger i Wimbledon. I Sverige har miljön och inte minst

³⁹ *Skateboard. Specialtidningen för actionsport* 1978/2, sid. 7.

⁴⁰ Beteckningen uretan eller urethane används. En fördel med detta material är att det har mycket god nötningstålighet och slagseghet. För mer information om uretangudd (EU, AU) se: Lindberg, Henrik & Anne-Maj (2001) *Plaster och gummi. Materialöversikt*. Gargnäs: Smalaken Consult AB. Sid. 188.

⁴¹ Jonsson (1978: 8-9).

kärnkraftsfrågan debatterats. Fälldin regerade, men Palme röt ifrån i frågan om löntagarfonder som sköts på framtiden. Och på ett helt uppslag i boken får ”asfaltens astronauter” breda ut sig.

”Skateboardskillarna (rullbrädsåkarna) blev 70.000 och förflyttade sig från Stockholms underjordiska Galleria [...] till specialbyggda New Sport House. [...] Asfaltens astronauter livade upp gatubilden med fara för egna lemmar. Nu måste kommunerna bygga miljonbanor för den väntade storsporten”.⁴²

New Sport House låg på Högbergsgatan 26 på Södermalm i Stockholm, inhyst i en tidigare biograflokal.⁴³ Knuten till New Sport House var också skateboardtidningen *Pipeline*. I tidningens första nummer kan man läsa att skateboardåkarna äntligen har fått en bana. Den öppnades enligt artikeln 19 februari, 1978 efter många månaders intensivt arbete, inte minst av initiativtagarna Alf Eriksson och Göran Hammargren.

”New Sport House’ är inte enbart en skateboardbana; där kan du träffa kompisar, ta en glass eller något att dricka i serveringen medan du lyssnar på de senaste låtarna som diskoteket spelar. Det finns också en läktare med plats för 200 personer om du vill kolla på dom som åker.”⁴⁴

Faciliteterna erbjuder en yta på 450 kvm, vågen (4 m lång och 1,3 m hög), en pipeline (5,8 m i diameter), en bowl (4 m djup och 6,5 m i diameter) och en u-ramp (5,8 m i diameter). Lite längre fram i tidningen *Pipeline* finns en halvsidesannons där New Sport House marknadsförs som ”Världens finaste skateboardanläggning”, och kostnaden för att nyttja den är ringa: 3 kr/halvtimme.⁴⁵

En annan populär plats att åka rullbräda på i Stockholm i slutet på 1970-talet var Gallerian. I samtida *Skateboard – specialtidningen för actionsport* beskrevs mötet mellan skateboardåkare och andra i shoppingcentrumet.

Bild 2. Asfaltens astronauter livade upp gatubilden 1978, enligt Bokförlaget Bra Böckers årsbok från samma år. På bilden åker Axel Lilliehöök i Gallerian. Ur *Årsbok 78*, sid. 12.

⁴² Bokförlaget Bra Böcker (1978) *Årsbok 78*. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker. Sid. 12-13.

⁴³ Lokalen härbärgerar idag Finska Filadelfiakyrkan.

⁴⁴ *Pipeline* 1978/1, sid. 4.

⁴⁵ *Pipeline* 1978/1, sid. 10.

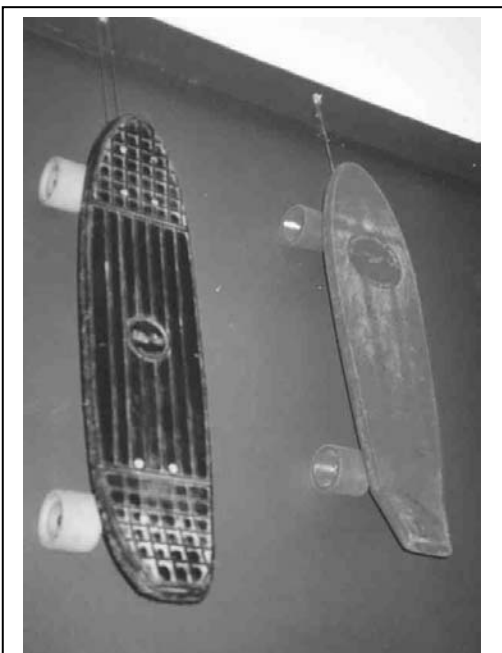

Bild 3. Rullbrädor i plast från sent 1970-tal. Foto: Åsa Bäckström. Brädornas ägare Per Gustafsson.

”Innan någon hade fattat vad som höll på att hända började folket i Gallerian – shoppingväskorna, dokumentportföljerna, lunchflanörerna – skrämmas och fascineras och imponeras av ungdomar som snirklade sig nedför det sluttande golvet på inomhusgatan mot Sergels torg – stående på en bräda med fyra hjul. Och polisen kom. Och förbudet mot skateboardåkning. Snart hade alla kommuner i Sverige förbjudit skateboardåkning på allmän plats – få eller ingen bjöd något alternativ. Idag – september 1978 – är situationen åter på väg att ändras: sakta börjar myndigheterna att inse att skateboarding inte kan hejdas, att det finns tusentals utövare i landet som betraktar sin verksamhet som en sport – likvärdig med utförsåkning på skidor, windsurfing, vattenskidåkning...”⁴⁶

Gallerian var inte bara omtalad och omskriven, den var omsjungen också. Magnum Bonum hette popgruppen, som gjorde en storsäljande singel om skateboardåkning i Gallerian 1978. De första stroferna beskriver hur antalet skateboard-

åkare ökar, hur staden blir åkarens alternativa hem och hur aktiviteten repeteras.

”Armarna ut och jag svänger ner, Go, go, go, vi blir fler å fler, Gallerians gång är mitt andra hem, rullar på, tar det om igen. Jag tar min skateboard backen ner. Ner, ner, ner, ner för backen ner. Jag tar min skateboard backen ner. Ner, ner, ner, ner för backen ner.”⁴⁷

Både rullbrädesåkandet, som aktiviteten kallades då, liksom skateboardåkaren, blev föremål för statliga undersökningar. En arbetsgrupp inom Statens ungdomsråd, föregångare till Ungdomsstyrelsen, gav ut två rapporter i ämnet: *Rullbrädesmarknaden* och *Skateboardåkaren*.⁴⁸ Enligt dessa undersökningar fick ”rullbrädessporten [...] ordentligt fotfäste sent på hösten 1977 och en otrolig framfart våren 1978.”⁴⁹ *Rullbrädesmarknaden* berättar att antalet åkare ökade från 10 000 till 50 000 mellan januari och juni denna vår. Åkarna var företrädesvis av manligt

⁴⁶ *Skateboard – specialtidningen för actionsport* 1978/1, sid. 35.

⁴⁷ Låten ”Skateboard” kom ut i Sverige som singel 1978 med Magnum Bonum på skivbolaget Mercury. Svensk text: S. Schroeder och B. Håkanson. I original hette musikstycket ”Run, run, run/down the LA run”, och framfördes av The Carvells i Storbritannien året innan. Kompositörer: Alan Carvell & Brian Keith.

⁴⁸ Statens ungdomsråd (1978) *Rullbrädesmarknaden*. Rapportserien Till varje pris 1. Stockholm: Liber Förlag; Schelin, Bo (1979) *Skateboardåkaren*. Rapportserien Till varje pris 2. Stockholm: Liber Förlag.

⁴⁹ Statens ungdomsråd (1978: 9), även Schelin (1979: 14).

kön och i åldern 12-19 år.⁵⁰ I *Skateboardåkaren* justeras ålderskategorin något. Här hävdas att de flesta skateboardåkare är mellan 11 och 14 år, samt att 15-åringar åker uppenbart mindre än övriga åldersgrupper, vilket troligen förklaras med att de skulle kunna ha betraktat sig själva som ”för gamla” när åkningen kom till Sverige på allvar.⁵¹ Däremot cementeras könsdominansen numerärt sett. Det är minst tre gånger så vanligt att pojkar åker skateboard jämfört med flickor. De flesta rullbrädesåkarna höll till i städerna. Av dem som bodde i en storstad svarade så stor andel som 52 procent att de åker eller har åkt skateboard. Denna siffra ska jämföras med 39 procent i övriga tätorter och 32 procent på landsbygden.⁵²

Det fanns redan under 1970-talets andra hälft speciella butiker som saluförde rullbrädesartiklar. En av dessa butiker, Eurocana, initierade sommarläger som kom att få stor inverkan på den svenska skejtsceenen. De internationella skejtlägren i Rättvik 1979 och 1980 hade kända tränare i Stacey Peralta och Alan Gelfand.

Gatan bäddar för en ny era

Början av 1980-talet var ett mörker för skateboardåkningen världen över. Om man får tro en tillbakablickande artikel i det svenska brädspormagasinet *Edge*, finns endast ett fåtal fanatiker kvar i Sverige vid denna tidpunkt. Två av dessa bildade 1980 Svenska skateboardförbundet. Det var Jani Söderhäll och Martin Willners.⁵³ Förbundet övertog arrangemangen av sommarläger och flyttade dem till Täby utanför Stockholm. Traditionen med internationella sommarläger återkom varje år mellan 1981 och 1985. Till dessa ”camps” bjöds utländska skejtare in som lärare. Namn som Billy Ruff, Neil Blender, Rodeny Mullen, Lance Mountain Mike McGill, Tony Hawk

Bild 4. Eurocana skejtshop var en av Stockholms första butiker och arrangerade legendariska skatecamper i Rättvik 1979 och 1980. Bild från plastkasse i Jonas Erikssons ägo.

⁵⁰ Statens ungdomsråd (1978: 9).

⁵¹ Schelin (1979: 21).

⁵² Schelin (1979: 21). Dessa siffror refererar till intervjuundersökningen som ligger till grund för *Skateboardåkaren*. Intervjuundersökningen gjordes av Sifo på uppdrag av Konsumentverket och Statens ungdomsråd. I intervjuundersökningen ingick 475 ungdomar i åldern 10-15 år. Förutom denna intervjuundersökning bestod det empiriska material som Schelins rapport vilar på även av en enkätundersökning. I enkätundersökningen ingick 1484 elever i grundskolans mellan- och högstudier på olika platser i Sverige.

⁵³ *Edge* 1996/5, sid. 37.

och Claus Grabke känns igen förebilder idag.⁵⁴ Förutom att arrangera tävlingar och läger gav förbundet även ut sin egen tidning, *Uppåt väggarna*, under tio års tid. Sommarlägren pågick alltså under 1980-talet trots att skateboardåkning minskat i popularitet förutom hos de mest hängivna. Grenarna vid denna tidpunkt var slalom, freestyle, ramp och downhill.⁵⁵

I slutet av 1980-talet blev skateboardåkning populärt i Sverige igen. Magnus Gyllenberg tror inte att det är en överdrift att påstå att så många som varannan svensk kille mellan 10 och 15 år åkte skateboard på en så kallad ”Taiwanbräda” 1988. Kommersen var gigantisk och det var leksakhandlarna som saluförde brädorna. De bästa brädmärkena var Powell Peralta eller Alva.⁵⁶

Bild 5. Ett av de bästa brädmärkena ansågs länge vara Alva. Foto: Åsa Bäckström. Brädornas ägare Per Gustafsson.

Martin Willners och Svenska Skateboardförbundet organiserade i slutet av 1980-talet den så kallade Sverige cupen i skateboard och det tävlades i slalom, street, vertrap och den nya grenen mini-ramp. Med ett nytt decennium kom också en ny era inom skateboardåkningen. Gyllenberg kallar den ”street-eran”. I mitten av 1980-talet gjorde Steve Rocco en handplant på en trottoarkant, och med detta föddes en ny åkstil, street-skating.⁵⁷

Till grund för det som idag går under beteckningen street ligger dock de trick som den första vågens rullbrädesåkare i freestyle gjorde, menar Martin Willners.⁵⁸ Stort genomslag hade en film som hette ”Hocus Pocus” lanserad av märket H-street. Bakom filmen stod Mike Ternasky som plockade upp 1990-talets koncept från förorten till skillnad från andra företag, som satsade på stora vertrapstävlingar och Hollywoodliknande filmer. ”Hocus Pocus” lanserade tidigare okända stjärnor och Matt Hensley blev en idol.

⁵⁴ Söderhäll, Messman & Frödin (1988: 80).

⁵⁵ Slalom är helt enkelt slalomåkning mellan koner. Freestyle är långsam trickåkning på relativt plant underlag. Inom freestyle kunde man till exempel åka på händerna eller vända brädan på kant utan att falla av den. Ramp är skateboardåkning i ramp, oftast gjord av trä. Down hill är utförsåkning på skateboard.

⁵⁶ Gyllenberg, Magnus (1996) ”Svensk skateboardhistoria”, *Funsport Skateboard*, nr. 2, sid. 30-32.

⁵⁷ En handplant är ett trick som innebär att sätta ner handen på ett objekt, och låta kroppen och brädan lyfta av farten, den andra handen håller i brädan.

⁵⁸ Willners, Martin (1996) ”Rullbräda = skateboard”, *Funsport Skateboard*, nr. 1, sid. 36-39.

Med den andra vågen hade streetskating slagit igenom och nu dominerade denna gren. En hel generation hade tagit denna typ av åkning till sitt hjärta. År 1991 kom märket Blind med två nyheter. För det första lanserades de riktigt baggy jeansen, för det andra kom den legendariska filmen ”Video Days” av Spike Jonze. Gyllenberg menar att denna video än idag fungerar som en mall för hur en skatevideo ska se ut. Den sista Sverige Cup-tävlingen gick av stapeln i Gävle året därpå. Den utmärktes av oseriös åkning, fylla och rekordlåg deltagarantal. Att åka vertrapm var inte modernt alls, men Mattias Ringström visade de yngre åkarna att vertåkning var tillbaka redan 1994, och det kom även runt 1990-talets mitt ett antal videor som styrkte detta med den kända amerikanska åkaren Tony Hawk som frontfigur. Detta år började det även bli populärt bland landets innekretsar att bära skejtkläder. Sommaren 1995 blommade skateboard upp igen och skejtarna fick ”den respekt, ära och de groupies de förtjänade”, skriver Gyllenberg i *Funsport Skateboard*. Nu hade skateboard gått tillbaka till rötterna, det vill säga åkningen skulle se snygg och cool ut, och det fanns en social kontakt mellan skejtare som inte byggde på dålig attityd. Något nytt var dock stilmedvetenheten. Gyllenberg menar, att det fanns en mer naturlig stilmedvetenhet bland skejtarna än bland de tillgjorda snowboardåkarna som bar blekta dreadlocks, superbaggy jeans med kedja ner till fötterna. Han menar också att det vid denna tid uppstod så kallade posers från den välbärgade stadsdelen Östermalm, som inte skejtade men som ändå köpte brädor som kunde visas upp på stan.⁵⁹

Under den vita tiden – snowboarden glider in i landet på 1980-talet

Ungefär samtidigt som skateboardvågen på nytt rullar in över Sverige glider också brädåkning vintertid in i landet. I en amerikansk skateboardtidsskrift, omsorgsfullt vårdad i drygt två decennier hos en före detta svensk skejtare, annonseras 1979 ”The Burton Board”.⁶⁰ Jake Burton själv visar på bilden som kröner reklamen hur brädan ska åkas. Texten nedanför berättar att företaget The Burton Corporation har gjort så kallade ”snow-surfers” i tio år i Vermont, och att de nu när det verkar som om fler uppskattar snösurfandet, har utvecklat Burtonbrädan.

Snowboardåkningen har liksom skateboardåkningen sitt ursprung i USA. Sherman Poppen anses vara upphovsmannen bakom det som kom att utvecklas till dagens snowboard. En av de historier som berättas är att han skapade den första snowboarden i mitten på 1960-talet genom att skruva ihop två skidor åt sin dotter, som åkte på denna källkliknande tingest på tvären. Längst fram hade han fäst ett snöre. Andra barn ville också ha likadana och Poppen tillverkade brädor även åt dem. Det var Poppens fru som namngav leksaken. Hon kallade den för en ”snurfer”, en kombination av snow och surfer. Poppen började tillverka ”snur-

⁵⁹ Gyllenberg (1996).

⁶⁰ *Skateboarder*. 1979/6 (January), sid. 20. Tidskriften i Jonas Erikssons ägo.

fers” till försäljning och dessa brädor inspirerade så småningom uppfinnare som Tom Sims och Jake Burton Carpenter till att utveckla den nutida brädan. De kallade sina brädor för snowboards.⁶¹ Både Burton och Sims är idag världsledande snowboardmärken.⁶²

I Sverige lanserade företaget Hammarplast en liknande tingest. Skiboarden tillverkades med snöre i fram och var givetvis gjord av plast. I *Skateboard – specialtidningen för actionsport 1978/2* omtalades denna bräda som en av de första vinterbrädorna utan vare sig hjul eller medar.⁶³

Om man inte ville köpa en snowboard för dyra pengar kunde man under mitten på 1980-talet få tips på hur man skulle bygga en själv. Tidskriften *Uppåt väggarna* publicerade 1984 konkreta anvisningar till skateboardåkare, som under vinterhalvåret inte ville gå och drömma om den varma årstiden. Här fanns en skiss på hur man bygger en snowboard av björkplywood. Inspiration kunde man enligt artikeln få genom att titta på Burton eller Sims brädor på NK, där de fanns till salu för cirka 2000 kronor. Konkreta tips på byggandet gavs. Fenor var viktiga och de behövde vara av ganska kraftigt material för att inte böjas i svängarna.⁶⁴

Runt 1985 kom de första brädorna med stålkanter, belag och bindningar till Sverige. De fanns till salu på NK och för dem som åkt på de äldre varianterna och nu begåvades med en bräda av den nya kalibern, var det en avsevärd skillnad. En inte så liten fördel var att de kunde användas i preparerade slalombackar. Samma dag som Olof Palme mördades, den 28 februari 1986, gick den första svenska snowboardtävlingen av stapeln i Huskvarna. Free-styletävlingen vanns

BURTON BOARDS™

We've been making Snow-Surfers for ourselves for over ten years. When it became clear that the desire to surf the snow stretched out beyond the back hills of Vermont, we developed the Burton Board™. A Snow-Surfer™ that embodies years of product design backed by thorough testing on both local hills and groomed slopes in New England, Utah, California and Austria.

With its adjustable step-in bindings the Burton Board™ will accommodate most any shoe from the smallest of sneakers to the largest of avalanche boots. Its twin aluminum sleepers enable the board to carve in packed snow, slush, bumps, and, of course, powder. If you have had any experience with skiing, snow skiing, surfing, or skateboarding, the Burton Board™ will be a cinch to ride.

Available in left (preferred) or right foot forward (as pictured), the Burton Board™ will give you more fun in the snow than anything you've ever tried and it won't put a dent in your wallet. All you need besides the board is a hill and some snow.

For more information and the location of your nearest dealer, please write to us:

The Burton Corporation
P.O. Box 365
Stanton Mountain, VT 05155
(802) 824-3136

For a full color poster of the Burton Board™ in action, kindly include \$1.00.
Dealer Inquiries Invited.

Bild 6. Annons för Burtonbrädan i en omsorgsfullt vårdad amerikansk skateboardtidning från 1979 som en svensk före detta skejtare bevarat. Ur *Skateboarder*. 1979/6 (January), sid. 20.

⁶¹ Ryan, Pat (1998) *Extreme snowboarding*. Mankato: Capstone Press. Sid. 11-12.

Uppfinningens ursprung är mytomspunnet. En annan historia är att det fanns två syskon men bara ett par skidor. De fick ta en varsin bräda med snöre längst fram.

⁶² Företaget Burton har över 600 anställda och produkter med detta varumärke finns till salu i mer än 30 länder hos uppskattningsvis 6500 återförsäljare (Burton, 2003: 401).

⁶³ *Skateboard – specialtidningen för actionsport 1978/2*, sid. 5.

⁶⁴ *Uppåt väggarna 1984/1*, sid. 12-13.

av Janne Olsson från Stockholm.⁶⁵ År 1988 anordnades SM i Hassela och då bildades även Svenska Snowboardförbundet, där Ants Paljasmaa valdes som ordförande i styrelsen. Tomas ”Pusher” Eriksson från Ljusdal och Berit Lindeberg från Jönköping var de åkare som dominerade dessa tävlingar.⁶⁶

Tomas Eriksson och Berit Lindeberg dominerade de första svenska mästerskapen i Hassela 1988.

Bild 7. Tomas Eriksson från Ljusdal och Berit Lindeberg från Jönköping var bäst i Sveriges första SM i snowboard 1988. Foto: Martin Willners. Ur Areng & Willners (1995: 15).

Även om skidåkningen haft en viss inverkan på snowboard som företeelse och på konstruktionen av brädorna, är det främst kopplingen till andra bräd sporter (surfing och skateboard) som skrivs fram i berättelserna om snowboardens tidiga historia. Indikationer på en högst vital antagonism mellan snowboardåkare och skidåkare pekars också ut. Pat Ryan skriver att de första snowboardåkarna i USA var surfare eller skateboardåkare och att det under 1980-talet uppstod en konflikt mellan skidåkare och snowboardåkare. Skidåkare förstod inte snowboardåkning och trodde inte att det var en seriös sport. Dessutom tyckte de att snowboardåkarna förstörde backarna och kallade dem för ”shredders” (eng. strimla, trasa sönder).⁶⁷ Samma motsättning skriver Burgoyne & Leslie om och menar att backarna blev slagfält mellan skidåkare snowboardåkare.⁶⁸

Dessa gränsstrider blev också tydliga i svenska vintersportanläggningar. I en nyhetsbulletin, som ges ut av SLAO (Svenska liftanläggningars organisation) berättas om den nya trenden inom snowboardgrenen freestyle – jibbing. Åkningen som hämtar inspiration från skateboarden med sina trick, där man bland annat glider eller dunkar på saker i omgivningen (slajda och bonka), diskuterades. Lifthanläggningar rekommenderades att tillgodose snowboardåkarnas önskan om räcken, stockar, oljefat eller kanske en bil att utöva sina trick på. Inte minst för att undgå att få anläggningens anordningar som inte var avsedda för detta förstörda. SLAO drar sitt strå till stacken genom att infoga regler kring denna typ av åkande i den nya upplagan av broschyren *Viktigt att veta...* Där informeras även om att det är farligt att stanna på ställen där man inte syns. ”Ty vilande brädåkare bakom krön är idag tyvärr ett alltför vanligt och farligt beteende.” Det ”krig” som man haft i USA bland annat är inte önskvärt, och det berättas om särskilda utbildningsprogram och informationsmaterial både där och i Tyskland.⁶⁹ Det går fortfarande att skönja konflikten, men den har mattats av i

⁶⁵ Areng & Willners (1995: 14).

⁶⁶ Areng & Willners (1995: 15).

⁶⁷ Ryan (1998: 12-13).

⁶⁸ Burgoyne & Leslie (1997: 101).

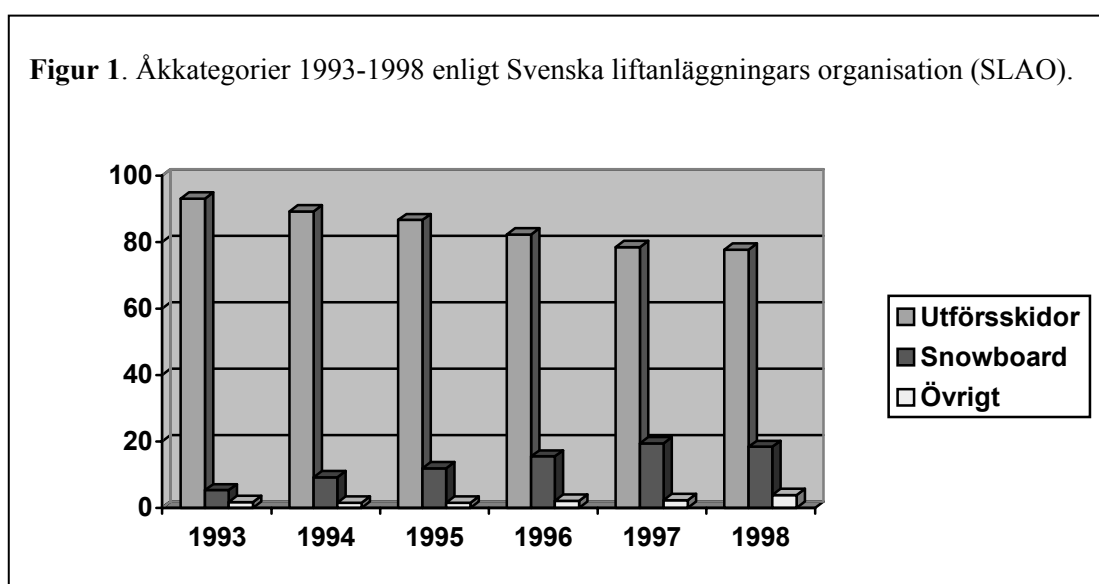
⁶⁹ *SLAO X-press*. Svenska lifthanläggningars organisation. 1993/2, sid. 8.

takt med att brädåkarna ökar i antal. Många vintersportanläggningar har också snowboarden att tacka för sin överlevnad, eftersom skidåkandet var på nedgång under 1980-talet.

Snowboard växer på bredden

Under 1990-talet formligen briserar snowboardåkandet i Sverige. Det som tidigare varit en sysselsättning för ungdomar som snickrat sina egna åkdon, blir under några få år en aktivitet som nästan femtedel av Sveriges utförsåkare ägnar sig åt. Utvecklingen gick mycket fort och ökade i början på 1990-talet med 50 procent varje år. Antalet utövare i hela världen uppskattades till 4 miljoner år 1995, 30 000 av dessa estimerades vara svenskar.⁷⁰

Figur 1. Åkkategorier 1993-1998 enligt Svenska liftanläggningars organisation (SLAO).

Enligt SLAO (Sveriges liftanläggningars organisation) skedde en ökning av antalet snowboardåkare och en minskning av antalet skidåkare i de svenska anläggningarna mellan 1993 och 1998. Andelen brädåkare gick från 5,3 procent till 18,4 procent dessa år, med en topp på 19,2 procent år 1997. Utförsåkarna på skidor uppgick till 93 procent 1993, men denna andel minskar varje år och är sex år senare nere på 77,7 procent. I kategorin övrigt återfinns telemark som står för den största ökningen dessa år med en uppgång från 1,5 procent till 3,2 procent.⁷¹

I *Svensk idrott* (1995) skriver Martin Willners att majoriteten av de cirka 30 000 snowboardåkarna i Sverige är tonåriga killar, men att allt fler tjejer börjar åka bräda. Dessutom är det en generationsblandad aktivitet. Fortfarande detta år är snowboard en ganska oorganiserad och ung sport, alltjämt under utveckling. Förklaringarna är flera, menar författaren. För det första betraktas snowboard

⁷⁰ Areng & Willners (1995: 15).

⁷¹ Svenska liftanläggningars organisation (SLAO), Östersund. 1998-09-21. Procentandelen beräknad på antal åkdagar i tusental. För 1993 – 112; 1994 – 1.022; 1995 – 873; 1996 – 1.355; 1997 – 1.407; 1998 – 1.331.

mer som en syssla än en sport av de utövande, för det andra är det en individuell aktivitet som man utövar tillsammans med sina kamrater enkom i syfte att roa sig, för det tredje finns inga regler och kreativiteten är det som är drivande, och för det fjärde finns ingen föräldrageneration som stöd i organisationer och klubbar. Denna sista förklaring är ett problem som skidklubbarna kan hjälpa till med.

”Ljuspunkten är att allt fler alpina skidklubbar tar upp snowboard som en del av sin verksamhet. [...] Många andra unga idrotter har haft samma problem, men det börjar nu att stabilisera sig för dem. Samma sak kommer att hända med snowboard.”⁷²

Det organiserade idrottandet i form av snowboard förstärks 1992 när Snowboardförbundet blir en kommitté inom Svenska skidförbundet. Som en förening ansluten till det landsomfattande Riksidrottsförbundet kunde man få statliga bidrag för sin verksamhet.

Snowboardsutövandet genomgick under 1990-talet stora förändringar. I *Sportguiden* berättar Stefan Nilsson i egenskap av ordförande i Svenska snowboardförbundet, svensk mästare i snowboard och före detta proffs, om varför man åker bräda. Han beskriver snowboardåkning som en sport för alla och en fluga som redan övergått till en accepterad idrott.⁷³ Det han beskriver är hur snowboarden blir allt mer organiserad och allt mer övergår till att bli en ordnad idrott från att ha varit en spontan lek. Men samtidigt som detta skrivs, publiceras motstridiga skildringar. I en tidningsartikel om SM i Bydalen 1994 skriver Sidney Jämthagen om den då nya grenen half pipe inom snowboard. Här är det i stället det spontana, ungdomliga och lekmässiga som förknippas med snowboard.

”Grenen är ung och näst intill föräldrafri. Ungdomarna fixar det mesta själva. Man anar lite av den snart vuxenförstörda spontanidrotten. [...] Kanske är det en frisk och ungdomlig reaktion och en tankeställare för de traditionella skidsporterna. Här fanns också den ungdomliga publiken. Inte bara föräldrar. Eller rättare sagt nästan inga föräldrar alls.”⁷⁴

Det tog dock inte särskilt lång tid innan snowboard blev en organiserad idrott som till och med fick olympisk status. Vägen dit kantades av diverse dispyter och viljeriktningar åt olika håll, som jag tar upp exempel på längre fram. Nationellt sögs snowboardförbundet upp i skidförbundet och blev dess alpina lillebror, samtidigt som friåkning fortfarande pågick utanför den alpina tävlings- och föreningsaktiviteten. Internationellt organiserades under slutet av 1990-talet evenemang av två organisationer, en som bottnade i alpin utförsåkning med skidor som förtecken, den andra där snowboard stod i första rummet och som finansierades

⁷² *Svensk idrott* 1995/2, sid. 10-12.

⁷³ *Sportguiden* 1992/1, sid. 4-5.

⁷⁴ Jämthagen, Sidney (1994) ”Olov en av tre guldjämtnar på SM i snowboard”, *Östersundsposten*, 21 mars.

från företag i branschen. Willners uttryckte det internationella dilemmat på följande sätt:

”Tyvärr har det i vinter blivit mycket politik på de internationella tävlingarna. ISF (International Snowboard Federation) har under flera år arrangerat alla internationella tävlingar, men har i år fått konkurrens av FIS (Internationella skidförbundet). ISF har de flesta åkarna på sin sida, medan FIS har ett starkt trumfkort med bara två bokstäver – OS. Snowboard har i år antagits som olympisk gren och det är FIS som har fått IOKs uppgift att arrangera det – om det hinns med redan till OS 1988 (sic.) i Japan.”⁷⁵

Snowboard blev för första gången olympisk gren i OS i Nagano 1998. I *Svenska Dagbladet* skrev man om liten som blivit stor, och lek som blivit allvar. Läsaren skulle dock inte tro att det var ett gäng ”fjuniga ynglingar i säckiga brallor” som skulle representera landet. Nej, det var faktiskt en samling rutinerade åkare som skulle företräda landets färger.⁷⁶

Att snowboard blev en olympisk sport skedde inte helt utan uppståndelse och agitation. Till exempel bojkottade den guldtippade norrmannen Terje Haakonsen spelen och uppmanade andra att göra likaledes, eftersom han menade att OS styrdes med rena maffiametoder av korrumperade gubbar, allt enligt en artikel i *Aftonbladet*.⁷⁷ I samma tidning refereras att den svenska halfpipestjärnan Ingemar Backman tyckte, att snowboard inte hörde hemma i OS. Han oroade sig för att spontaniteten och glädjen i utövandet skulle gå förlorade. Det var inget som de svenska förbundskaptenerna var rädda för. De visste att de svenska åkarna begav sig till Nagano för att tävla och att ta medalj.⁷⁸

Fyra år senare när snowboard var med för andra gången i vinter-OS, denna gång i Salt Lake City i USA, hördes inga protester av något slag. Idrotten hade redan etablerats som publikvänlig, även om det ungdomliga och trotsiga hängde kvar. Inte minst blev detta tydligt i de sekvenser som visades i Sveriges television därifrån, där uppseendeväckande huvudbonader och frisyrer tog plats parallellt med ungdomlig jargong i intervjuer. Vad som också tydliggjordes var ett avståndstagande mot tävling och konkurrens bland snowboardåkarna i det svenska landslaget. Deltagandet i OS presenterades som en munter lek, där det huvudsakliga syftet var att ha kul. Innan OS skrev förbundskapten Anders Wiggerud på snowboardlandslagets hemsida en krönika, där han satte likhets-tecken mellan glädje och framgång. Inte så att framgång var glädjande utan tvärtom, att glädje ledde till framgång.

⁷⁵ Willners, Martin (1995) ”Snowboard – sport eller livsstil”, *Svensk idrott*, nr. 2, sid. 12.

⁷⁶ Semneby, Jan (1997) ”Allvaret närmar sig för popsporten”, *Svenska Dagbladet*, 14 november, sid. 48.

⁷⁷ Aus, Lisa (1998) ”Världens bästa snowboardåkare bojkottar OS”, *Aftonbladet*, 7 januari, sid. 29.

⁷⁸ Thorén, Petra (1998) ”Snowboard: ’Vi åker för att ta medalj’”, *Aftonbladet*, 2 februari, sid.

76. I Nagano blev Jacob Söderqvist bästa svensk med sin sjätte plats i halfpipe för herrar.

”Många roliga stunder väntar oss framöver i vinter. Både i och utanför backen, det är jag säker på. Självt ser jag enormt mycket fram emot OS i Salt Lake. Där ska vi ha riktigt, riktigt kul... och ni vet ju vad det innebär!”⁷⁹

Konkurrensen mellan de två parallella internationella sammanslutningarna för snowboard resulterade i att en av dem gick förlorad. På brädspportkedjan *Reacts* hemsida publicerades en notis i maj 2001 om att huvudsponsorn för ISF (International Snowboard Federation) Pro Tour i snowboard hoppar av. ISF letade, enligt utsago, med ljus och lykta efter en ersättare för Motorola.⁸⁰ Den 22 juni sommaren därpå beslutade dock ledningen med en rösts övertvikt, att deklarera ISF: s omedelbara upplösning. Den annonserade orsaken var finansiella svårigheter. Därmed stod FIS (International Ski Federation) kvar som ensam organisatör av internationella tävlingar i snowboard.

Från att ha varit en i vissa kretsar illa ansedd sport för busar har snowboard idag blivit en betydande del av den svenska idrotten. Det menar i alla fall snowboardkommittén i Svenska skidförbundet, som uttrycker stolthet över att svenska snowboardlandslaget kallas ”Sveriges bästa vinterlandslag”.⁸¹ Åkarna presenteras som yppersta världsklass i de olika alpina grenarna, snowboardcross, halfpipe och big air. Snowboard har blivit stort, en organiserad idrott som håller sig inom de traditionella samhällseliga och kulturella ramarna. Kanske tack vare acceptansen inom idrottsvärlden, eller tack vare att man lät sig läggas till rätta, har aktiviteten också blivit rumsren och fått ökat utrymme i medierna.

Snowboard har alltså inlemmats i den organiserade idrottens värld, samtidigt åker det stora flertalet svenska snowboardåkare bräda på snö varje år utan att göra det inom ramen för en förening. Att utöva utförsåkning är populärt i Sverige. Sedan 1998 har skidåkning åter ökat och snowboardåkning gått ned något. Säsongen 2002/03 åkte drygt 1,7 miljoner svenskar utför, varav det stora flertalet gjorde detta i Sverige. Av dem stod 82,5 procent på skidor, 13,2 procent på snowboard och övriga tar sig ner för backarna på bland annat telemarksskidor och snowblades. Värt att notera är den jämna könsfördelningen bland utförsåkarna. Av skidåkarna är 52 procent män och 48 procent kvinnor. Motsvarande siffror för snowboardåkarna är 55 respektive 45 procent. Man åker utför av flera skäl som även kan kombineras. De flesta säger att det är kul (87 procent), andra skäl som ges är att det är något som hela familjen kan göra (12 procent), att det är en social gemenskap med antingen släkt eller vänner (11 procent), att aktiviteten ger fart, utmaning eller spänning (9,1 procent) och att man också får vara utomhus och få frisk luft (8,7 procent).⁸²

⁷⁹ <http://www.svensksnowboard.net/print> 2002-08-07. Texten publicerad 2001-12-17.

⁸⁰ <http://www.react.se> 2001-05-17. Texten publicerad 2001-05-16.

⁸¹ <http://www.svensksnowboard.net/t2.asp?p=31617> 2004-04-14.

⁸² <http://www.slao.se/lift-3.html>, den 14 april 2004. Undersökningen är gjord på uppdrag av SLAO och Swedish Mountain Resorts (SMR) av Europeiska Turismforskningsinstitutet

Uppsamling

Förutom att teckna de kronologiska spåren i detta kapitel, så har jag introducerat ett antal tematiska spår som jag kommer att följa upp. Jag har snuddat vid bräd-sporternas symboliska innehåll där kreativitet, gemenskap, ungdom, frihet och lek har lyfts fram. Här har även en radikal attityd broderats in. Dessa tematiska spår är synliggjorda såväl inom skateboard, som inom snowboard och surfing. Med andra ord finns kulturella länkar över bräd-sportgränserna. Dessa tematiska spår kan dras bakåt i tiden, vilket med andra ord visar att det finns en kontinuitet i den kulturella tematiken. Vid sidan av de tematiska och kronologiska linjerna, har jag i denna genomgång även snuddat vid frågan om hur idrotten organiseras och leds. Kommersiella företag med sina varumärken har spelat roll i denna utveckling, och det finns det anledning att återkomma till detta ämne. Två andra teman som glimtar fram är dels uppdelningen mellan fritid och arbete, som för bräd-sporternas utövare kan växa samman, dels förhållandet mellan mainstream och subkultur, som visar sig vara av stor relevans. Detta spår har att göra med bräd-sporternas popularitet men också med deras kommersiella spridning. Ett spår som jag lindat upp i relation till detta, mer implicit än explicit, är generation och hierarki. Brädåkning har kommit och gått i vågor sedan slutet av 1970-talet. Det gör att det finns bräd-sportutövare som varit aktiva i 25-30 år vid det här laget. Varje ny våg har det anslutit en ny generation med nya trick, ny typ av åkning och ny stil. Att behärska åkningen ger aktning, men att ha varit med länge på scenen gör också det.

(ETOUR) genom Marknadsfakta Åre (MÅAB) och Rese- och Turistdatabasen (TDB). Undersökningen är genomförd genom telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval i åldern 0-74 år, p=4000, vissa frågor p=<2000.

Del 2

Året var 1999. Det var augusti och Vattenfestival i Stockholm. Centrala delar av stan var avstängda för trafik. Gator kantades av försäljare och marknadsstånd under randiga markiser. Regnet hade öst ner i några dagar och tillresta turister hade fått plocka fram paraplyer och regnställ för att kunna delta torrskodda i utbudet av aktiviteter. Till råga på allt väntade en stor händelse för alla med minsta lilla astronomiska intresse, en partiell solförmörkelse.

I en annan del av stan hade regnet fått arrangörerna att ställa in en skateboardtävling vid två tillfällen. Men så hände det. Molnen drog sig undan, solen kröp fram och de regnvåta gatorna torkade upp. Tävligen kunde gå av stapeln. Sponsorerna på chipsföretaget blev nöjda, de inbjudna professionella tävlingsåkarna blev nöjda, alla amatörer blev glada och det blev också jag förstås. Jag skulle göra mitt första besök i forskningssyfte i det fält som skulle komma att ligga i fokus för mitt avhandlingsarbete. Jag gav mig av till Djurgården, bort från den marknadsstämning som rådde i de mer centrala delarna av stan. Med mig hade jag block och penna som det anstår en forskare i färd med att göra fältarbete, men även kameran över axeln för att samla in de visuella fältanteckningar som är så bra att kontrollera minnet emot, och som på ett avslöjande sätt berättar om det egna förhållandet till det man studerar. Parkeringen vid Gröna Lund var full av träramper i vad som verkade vara en noga uttänkt ordning. Innanför ett stängsel fanns ”streetområdet” med ett tiotal ramper av olika storlek och karaktär. Där fanns också flera järnräcken att glida på. Längs ena långsidan av ”streetområdet” fanns läktare, som redan tidigt på dagen började fyllas av intresserad publik eller vilande skateboardåkare. Mellan läktarna stod ett tält med en discjockey från en av de kommersiella radiostationerna. Längs den andra långsidan fanns ett promenadstråk som länkade samman ”streetområdet” och två vertramper, det vill säga två större u-formade ramper. Mellan vertramperna stod tävlingssponsorernas tält och där delade unga flickor iklädda röda åtsittande t-shirts ut chips från den sponsor som gav namn åt tävligen. Längs kortsidan mot Gröna Lund fanns tre andra tält skyltade med varumärken. Här fanns sportföretag för kläder och skor och branschtidningarna. Över hela området satt reklam för sponsorernas chips och för sportdryck från ett speciellt företag. Hela ”streetområdet” sjöd av åkare innan tävlingsstarten. Musik från discjockeyn i radiotältet konkurrerade med det distinkta ljudet av skateboardhjul mot fanér och asfalt. På toppen av ramperna satt eller stod åkare och väntade på sin tur, nedanför ram-

perna och på högtalarna satt andra och tittade på eller pratade med varandra. Det låg en svag doft av svett och förväntan i luften. Legendariska rampåkare väntades vara med under eftermiddagen, amerikanen Tony Hawk som varit med länge i skateboardsvängen som professionell, och vår svenska Mattias "Ringens" Ringström också med gott rykte på den internationella skateboardarenan. Att solen delvis skulle täckas av månen mitt på dagen verkade inte bry människorna i eller omkring skateboardområdet det minsta. På hamburgerrestaurangen inte långt därifrån följde personal och kunder med stort intresse den astronomiska händelsen i direktsändning på TV. Tävlningen var för mig en omtumlande upplevelse. Fältet var relativt okänt och min förförståelse hämtade näring ur medierade uppfattningar om skateboard. Många av dem bekräftades vid en första ytlig anblick, men jag fylldes även av både förvåning och förundran över det jag såg. Vad gjorde alla företag i sina tält här? Hur kom det sig att de tre pojkarna i tioårsåldern var så exalterade över att ha fotograferat en av åkarna på streetytan? Vem var det förresten? Varför fanns det inte en enda tjej som åkte skateboard? Och vad gjorde flickan i tvåårsåldern på rampens avsats med sin plyschkanin? Under studiens gång har jag fått svar på många frågor och en del av händelserna har jag tolkat om med nyvunna insikter om brädsporernas uttryck. Med andra ord har min förståelse förändrats genom forskningsprocessen.

2. Tidens tecken och praktiker – ett teorikapitel

För att kunna tolka och analysera hur mening och identitet skapas i förhållande till skateboard- och snowboardkultur i kontext, behövs teoretiska verktyg. Därför leder mitt lässpår nu till den teoretiska referensram, som jag har använt mig av. I fokus för studien ligger meningsskapande och det är också där jag inleder detta kapitel. Vidare sätter jag meningsskapande i relation till identitet, och går då från den kollektiva, sociala och praktiska nivån till den individuella, eller mer korrekt, till den intersubjektiva nivån. Jag avslutar med en inramning via den kulturella nivån och en diskussion kring senmodernitet som kontextualiserar meningsskapandet också i förhållande till samtiden. Den relativt övergripande texten i detta kapitel får sin belysning och konkretisering i avhandlingens fortsättning.

I slutet av 1980-talet publicerades en svensk antologi om ungdomskultur med titeln *Tecken i tiden*.⁸³ Därifrån kommer inspirationen till rubriken för detta kapitel, som skisserar den tidsmässiga kontext i vilken studien genomförs och avhandlingen författas. Jag talar om senmoderniteten.⁸⁴ Kulturella uttryck är som jag ser det inte bara tecken i tiden, de är också tidens tecken. Detta kapitel handlar om hur mening och identitet skapas i förhållande till kultur i tidsbundna och tidstypiska tecken, men banar också väg för att dessa tecken är föränderliga.

Meningsskapande praktiker – social nivå

Roger Säljö, professor i pedagogisk psykologi, skriver om lärande i praktiken och argumenterar för ett sociokulturellt perspektiv. Han skriver att mening ständigt återskapas och förnyas i samhället och att detta är en del av samhällets utveckling. Mening kan dock inte stå isolerat som produkt, utan måste alltid ses i förhållande till kontexten och till den praktik i vilken den produceras eller reproduceras. Mening har med andra ord att göra med lärande, kommunikation och språk. Den skapas i samspel med andra människor, genom kommunikation och språkanvändande, men det är av vikt att göra en distinktion mellan språk och kommunikation. Språk kan ses som ett system, och kommunikation den verksamhet eller aktivitet som människor ägnar sig åt, där språk fungerar som en vik-

⁸³ Fornäs, Johan, Hillevi Ganetz & Tove Holmqvist (1989) *Tecken i tiden. Sju texter om ungdomskultur*. Stockholm/Stehag: Symposion bokförlag.

⁸⁴ Det är också den beskrivning av tiden som Fornäs med flera i ovan nämnda antologi pläderar för.

tig komponent. Språket är konstitutivt för hur vi ser på verkligheten och hur vi agerar i olika sociala praktiker. Vi framställer händelser på det sätt som är intresseväckande i en viss verksamhet.⁸⁵

”Kunskapstraderingen sker genom att omvärlden *förtolkas* – eller för att använda ett begrepp som är grunden för ett sociokulturellt perspektiv: medieras [...]. Vi lär oss helt enkelt att uppmärksamma, beskriva och agera i verkligheten på det sätt som omvärlden tillåter och uppmuntrar.”⁸⁶

Människor står med andra ord inte i direkt, otolkad förbindelse med omvärlden. Den medieras med hjälp av fysiska och språkliga/intellektuella redskap. Både vårt tänkande och våra föreställningsvärldar är inte bara färgade av, utan till och med framväxta ur vår kultur och dess intellektuella och fysiska redskap. I det sociokulturella perspektivet läggs stor tonvikt vid människors olika sätt att tolka saker och ting beroende på kontext och tidigare inlärd tankestrukturer. Även om tankestrukturer, meningsskapande och mening tycks ha denna undflyende och svårfångade karaktär finns ändå det gemensamma kvar som kontinuitet i tänkande mellan individer. Säljö skriver att vi *sam*-talar och *sam*-lyssnar, och att det är ”just genom språklig kommunikation som vi kan etablera och upprätthålla en sådan gemensam förståelse”.⁸⁷ Lärande i det sociokulturella perspektiv som Säljö förordar, pågår hela tiden inte minst i våra vardagliga samtal. Vi kan inte undvika att lära, menar han, frågan är bara vad vi lär oss i olika situationer.

Säljö fäster stor vikt vid det talade och skrivna språket, och pekar också på vilken betydelse framväxten av ett skriftspråk har för kultur. Jag menar som Säljö att språk och kontext är viktiga komponenter vid meningsskapande, att omvärlden medieras och att våra föreställningar färgas och växer fram ur vår kultur. Jag menar också att lärande är något som sker kontinuerligt, med andra ord är en stor del av meningsskapandet också lärande. I mina empiriska kapitel kommer jag att visa hur det sker genom en social praktik med brädsporkultur som kontext. Men jag menar också att det finns fler typer av språk att ta hänsyn till när det gäller meningsskapande, än det talade och skrivna.

Symbolisk kommunikation

Johan Fornäs, professor vid Tema Q (kultur och samhälle) med bakgrund som ungdomskultur- och medieforskare, skriver om kulturella symboler och hur me-

⁸⁵ Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma. Säljö hämtar sina idéer från många håll, men både Wertsch och Vygotsky märks bland hans inspirationskällor.

⁸⁶ Säljö (2000: 66).

⁸⁷ Säljö (2000: 114).

ning produceras bland annat genom text och stil med hjälp av medier.⁸⁸ Med hänvisning till Vološinov, som talar om hur det verbala språket ”ärvs” från generation till generation genom ett ständigt återskapande, påpekar Fornäs att detta gäller för alla typer av kommunikation. Kommunikation kan exempelvis ske via kläder, musik eller bilder, och denna kommunikation kan beskrivas som ett flöde. Fornäs menar att det finns ett starkt samband mellan kommunikation och kultur. Kultur *är* till och med kommunikation, det vill säga av symbolisk form och mening. Både kultur och kommunikation är allestädes närvarande i mänskliga samhällen, och likaväl som kultur kan studeras som kommunikation kan kommunikation studeras som kultur. Det ena kan inte heller utesluta det andra. Kommunikation förutsätter delade kulturella värden och ingen kultur kan fortleva utan kommunikation. En enda skillnad existerar mellan de bägge begreppen, menar Fornäs, kultur sätter symboler *och* praktiker (actions) i fokus, medan kommunikation fokuserar den interaktiva *processen* mellan symboler *i* praktik som sådan.⁸⁹ Kommunikation har alltid en social aspekt eftersom den är delad mellan flera människor, vilket innebär att generella och övergripande former för kulturella uttryck är delade, även om inte enskilda idéer behöver vara det. Kommunikation är på detta sätt intersubjektiv. Symboler rör sig alltså på två sätt mellan subjekt: som idéer och som materiella uttryck. Fornäs för ett resonemang kring relationen mellan tre poler: betecknande uttryck (signifying marks), betecknande mening (signifying meaning) och tolkande subjekt. Dessa poler kan länkas till tre dimensioner: en psykisk som har att göra med individers tankar och sinnen, en social som har att göra med interaktiv kommunikation mellan subjekt i grupper och samhällen, och en objektiv konstituerad av materiella objekt och externa institutioner. Det som utgör det specifikt kulturella i den symboliska kommunikationen är att dessa processer, som både är expressiva, interaktiva och externaliserande, är baserade på en symbolisk ordning av något slag som är intersubjektivt delad.

Representationer och massmedier

Min grundval för att analysera meningsskapande och symbolisk kommunikation står att finna inom semiotiken. Ordet semiotik betyder teckenlära, och själva begreppet myntades av Charles Sanders Peirce i slutet av 1800-talet. Lingvisten Ferdinand de Saussure, som var samtida med Peirce, utvecklade tankar om tecknet i vad han kallade för semiologi. Han ansåg att tecknet med nödvändighet måste delas upp i delarna betecknad och betecknande. Relationen mellan ut-

⁸⁸ Fornäs, Johan (1995) *Cultural Theory and Late Modernity*. London: Sage. Även Fornäs bygger sina tankar på flertalet teoretiker med skilda perspektiv. Här märks bland andra Talcott Parsons, Clifford Geertz och Paul Ricoeur.

⁸⁹ Fornäs (1995: 139).

trycket och vad det betecknar är det som skapar betydelsen. Den här relationen menade han är något som är kulturellt inlärt.

Den brittiske sociologen och kulturforskaren Stuart Hall talar om representation och menar, att det är en av de centrala praktiker som producerar kultur och Hall skisserar vad han kallar för "the circuit of culture" som en fempolig figur, där tvåhövdade pilar går i alla riktningar mellan de fem områdena: representation, identitet, konsumtion, produktion och reglering (regulation). Mening skapas alltså genom den praktik som involverar dessa fem områden. Språk är centralt för vårt meningsskapande och det är också genom språket som mening produceras och utbyts. Begreppet språk är dock inte begränsat till tal eller skrift utan måste förstås mycket vidare än så. Språk är system av representationer och som exempel på sådana ger Hall bilder, musik, kläder, fysiska gester med mera. Dessa system av representationer är uppbyggda av element som står för, representerar, det vi vill säga, uttrycka eller kommunicera, vare sig det är en tanke, idé eller känsla. Till exempel använder musiken toner på en skala för att "säga" något. Men det är inte vad språken *är* som är viktigt utan vad de *gör*. Dessa element konstruerar mening som distribueras inom systemen av representationer. Man kan säga att de verkar som symboler och att de bär med sig mening. Symbolerna står för, representerar, våra begrepp, idéer, känslor eller vad det nu må vara. De är tecken i ett teckensystem som kan läsas av andra och förstås på ungefär samma sätt som vi förstår dem. Riktigt säker kan man förvisso aldrig vara, eftersom människor kan tolka tecken på olika sätt. Teckensystemen ska också ses som kontextuella och föränderliga över tid.⁹⁰

Fornäs diskussion kring kultur som symbolisk kommunikation liknar i viss utsträckning Halls resonemang om representation. De använder sig båda av begreppen tecken, symbol och signifierande eller betecknande praktik (signifying practice). Mening konstrueras och utbyts förutom i personliga kontakter mellan människor, även i medier där mening produceras och konsumeras. Globala teknologier hjälper till att cirkulera denna mening över stora geografiska områden.⁹¹

Hall har kritiserat masskommunikationsforskning som sett kommunikationsprocessen som en cirkel eller en slinga, där kritiken består i modellens linjäritet sändare – meddelande – mottagare. I stället menar han, att det är fruktbart att tänka sig kommunikationsprocessen som en struktur som skapas och hålls vid liv genom skilda moment som samverkar med varandra enligt den ovan beskrivna fempoliga modellen. Det som bearbetas i dessa moment är betydelser och meddelanden. Kodning och avkodning kan varieras och kombineras i många olika former och det finns "ingen självklar överensstämmelse" mellan det som TV-

⁹⁰ Hall, Stuart (ed.) (1997) *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.

⁹¹ Du Gay, Paul (ed.) (1997) *Production of culture, cultures of production*. London: Sage.

programmets producenter vill visa och det som TV-programmets tittare förstår och tolkar.⁹² Även om han talar om TV i det här fallet, är det fruktbart att tänka sig att detta resonemang även är tillämbart på andra typer av medier.

Språk, tecken och berättande är begrepp som jag laborerat med ovan. I likhet med Fornäs och Hall använder jag det utvidgade språkbegreppet i den mån jag använder det.⁹³ Genom språk, av vilka slag de än vara månne, berättar man något. Att berätta något kan göras på många olika sätt, och en berättelse kan också ha en mängd skilda utföranden.⁹⁴ Det har de senaste åren uppstått en vetenskaplig strömning som pläderar för att lyfta fram det bildmässiga i vår kultur, närmare bestämt argumenteras det för att vi lever i en visuell kultur.⁹⁵ De norska bildpedagogerna Terje Borgersen och Hein Ellingsen har uttryckt det som att vi lever i en bildkultur.

”I vår del av världen har vi en bred bilderfarenhet som betraktare; vi lever i en bildkultur där vi stöter på bilder så att säga överallt. Till vårt bildbegrepp hör därför olika bilder och bilduttryck: altartavlor, väggmålningar, reklambilder, vykort, skivomslag, bokillustrationer, tidnings- och amatörfotografier, oljemålningar, teckningar.”⁹⁶

Dessa bägge menar även att det finns en överensstämmelse mellan text- och bildtolkning. De anser nämligen att det finns tydliga likheter mellan bild och verbaltext, samt mellan bildläsare och textläsare, och att det i båda fallen handlar om ett kodat teckensystem som kan avläsas. Bilden kan ses som ett språkligt meddelande. Borgersen och Ellingsen talar om ikonografiska tecken som språktecken som denoterar och konnoterar. Konnotationer är kulturavhängiga och gemensamma för många människor, och kan därför skiljas från den privata associationen.⁹⁷

⁹² Hall, Stuart (1980/1999) ”Kodning och avkodning”, Johansson, Thomas, Ove Sernhede & Mats Trondman (red.) *Samtidskultur. Karaoke, karneval och kulturella koder*. Nora: Nya Doxa.

⁹³ Text är ett annat begrepp i samma genre som skulle kunna användas och som tillika har brukats i en utvidgad betydelse, där texter inte bara handlar om det skrivna eller det sagda. Den här töjningen av textbegreppet är inte helt okomplicerad eller okontroversiell. Både bilder och andra kulturella uttryck har hävdats vara något kvalitativt annat än text. Även kulturstudier där kultur ”läses” som text har fått kritik för just detta. Kultur sägs då vara något kvalitativt annat än text, och något mycket mer än det.

⁹⁴ Narrativ teori har varit väletablerad inom litteraturvetenskapen sedan länge, och under de senaste decennierna fått stort genomslag inom andra discipliner både inom humaniora och inom samhällsvetenskap. Teorin kan dock sägas ha sin grund i rysk formalism utvecklad under 1920-talet, med förgrundsfiguren Vladimir Propp. För en översiktlig redogörelse kring narrativ teori se exempelvis Culler, Jonathan (1981) *The Pursuits of Signs. Semiotics, Literature, Deconstruction*. London, Melbourne, Henley: Routledge & Kegan Paul; eller Jansson, André (2002) *Mediekultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

⁹⁵ Se till exempel Jenks, Chris (ed.) (1995) *Visual Culture*. London: Routledge eller Mirzoeff, Nicholas red. (1998) *The Visual Culture Reader*. London, New York: Routledge.

⁹⁶ Borgersen, Terje & Hans Ellingsen (red.) (1994) *Bildanalys. Didaktik och metod*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 11.

⁹⁷ Borgersen & Ellingsen (red.) (1994: 147-148).

Estetisk produktion

Den danska pedagogen och medieforskaren Kirsten Drotner har intresserat sig för ungas fritid och deras medieanvändande i vardagen. Hon använder begreppet estetisk produktion för att tala om lustfyllda fritidsaktiviteter som ungdomar gör för att ha kul på sin fritid.⁹⁸ Av stor vikt är själva görandet – praktiken. Estetisk produktion är process och praktik. Hon exemplifierar med att dansa jazzbalett, teckna, göra grafik i datorn eller producera video. Man skapar någon utifrån sig själv, som man bokstavligen kan känna på, höra eller se och som man ofta delar med andra. Detta är en speciell typ av vardagskultur, som är lättare att uppleva i nuet än att förklara innan eller efteråt. Utöver detta har den estetiska praktiken ytterligare två karaktäristika. Den kan förändra tidsupplevelsen och den kan få platser att framträda i nytt perspektiv.⁹⁹

Drotner redogör för den estetiska praktikens tre nivåer: den individuella, den sociala och den kulturella nivån. Den första nivån (förhållandet jag – mig) gör det möjligt att experimentera med sin egen identitet. Den estetiska upplevelsen kan ha en stark känslomässig intensitet, där även kroppen är delaktig på ett omedelbart sätt. På den individuella nivån uppstår ett inbyggt motstånd i materialens beskaffenhet eller sin egen förmåga. Sökande och experiment är en viktig del av den estetiska praktiken och blir på detta sätt ett konkret identitetsarbete. Den sociala nivån (förhållandet jag – du) betecknar förhållandet mellan individer. Genom en kollektiv estetisk praktik har man möjlighet att få perspektiv på sina egna erfarenheter och på andras föreställningar. Den estetiska praktiken kan med andra ord bli en katalysator för gemensamma läroprocesser. Den estetiska praktiken innehåller också ett speciellt sätt att kommunicera, den har en kulturell nivå (förhållandet jag – världen). Drotner sätter likhetstecken mellan estetisk praktik och symbolisk kommunikation. ”Æstetisk praksis er symbolsk kommunikation. Og det, vi udtrykker, afhænger hvem vi er.”¹⁰⁰

Aktiviteten brädåkande menar jag är estetisk praktik enligt Drotner. Det är en aktivitet där kroppen brukas. På en individuell nivå får denna praktik betydelse

⁹⁸ Estetik är en term men många olika betydelser. I Internetupplagan av *Nationalencyklopedin* förklaras fackuttrycket på tre olika sätt. För det första som förnimmelsekunskap, för det andra som läran om det sköna och dess varianter (vilket innebär det sublimes, det komiska, det tragiska mm), och för det tredje som en filosofisk undersökning av problem, begrepp och förutsättningar som har att göra med konst eller upplevelser av konst. I det senare fallet betraktas konst i sin vidaste bemärkelse, och inkluderar därmed både bildkonst, litteratur, musik, film, teater och estetiska objekt av olika slag. http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164689,2003-08-05. Inom Forskarskolan för estetiska läroprocesser, där jag fullbordat mitt doktorandarbete finns flera olika angreppssätt på ämnet. Se kommande avhandlingar och <http://www.estetiska.nu/>.

⁹⁹ Här finns likheter med begreppet “flow” som lanserats av Mihaly Csikszentmihalyi. Jag återkommer till detta i kapitlet ”Bilder av brädsport”.

¹⁰⁰ Drotner, Kirsten (1991/2003) *At skabe sig – selv. Ungdom, æstetik, pædagogik*. Gyldendal: Copenhagen. Citat sid. 65.

för den enskilda individen till exempel i känslan av att sätta ett trick eller att inte göra det. På en social nivå skapas berättelser om brädåkandet tillsammans med andra. Man resonerar kring vad som är snyggt och fult, men också om nya trick man skulle kunna prova. På den sociala nivån förs även icke verbal kommunikation kring brädåkande, till exempel att slå skateboarden i rampen som en uppskattning på ett bra åk. Men vad som är möjligt att berätta och hur berättandet görs sker inom vissa ramar, som ligger på en kulturell nivå. Drotner kopplar även estetisk praktik till fantasi och kreativitet. Jag utvecklar detta i kapitlet ”Bilder av brädspport”, där jag även omtolkar hennes begrepp i fråga om den estetiska praktikens produkter.

Säljös sätt att tala om lärande liknar Drotners resonemang. Det som skiljer dem ligger på den individuella nivån. Säljö, som dock inte anför denna nivå lika explicit som Drotner, talar mer om kognitiv utveckling i förhållandet till språk. Drotner å sin sida citerar ett mer psykoanalytiskt perspektiv. Det sociokulturella skapandet av mening pågår i min studie bland dem som åker bräda dels i varje situation de möts, dels i varje möte med de medierade bilderna av brädspport. I mötet med andra brädåkare uppstår samtal om vad som är snyggt och bra brädåkning. Man får bekräftelse för att ha åkt bra eller ha rätt kläder eller märken. Med andra ord skapas mening om brädåkning. Men vad som anses rätt och bra beskrivs även i videor och tidskrifter eller på Internet. Dessa medieprodukter är i stor utsträckning skapade av, för och med brädåkare. Den estetiska produktionen är alltså även en dialektisk process. Inte att förglömma sker dessa processer i relation till omgivande kulturella och samhälleliga normer av både informell och formell art. Till exempel skapas mening om genus inom brädspporterna inte enbart relativt vad som accepteras och inte bland brädåkare, utan även relativt vad som accepteras och inte i det övriga samhället. Detta ämne tar jag särskilt upp i kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”.

Sammanfattningsvis menar jag att skapa mening är att generera tankar, åsikter och innebörder. Det är en praktik, en aktivitet – ett görande. Denna praktik kan se ut på olika sätt, vilket innebär att det är relevant att tala om praktiker i plural. Praktikerna involverar så gott som alltid fler än en individ och är på så vis sociala och kollektiva. Med Fornäs och Halls begrepp undersöker jag vad som uppfattas som signifikant för brädspportkultur och för en person som utövar den typen av aktivitet, och hur denna mening kring aktiviteten skapas. Till exempel har det visat sig att vissa brädspportmärken är viktiga. Brädspportmärkena betraktar jag i detta sammanhang som betecknande uttryck som får mening i sociala och kulturella sammanhang. De görs meningsfulla av dem som åker bräda i samtal och genom att visas upp och användas, det vill säga genom en signifierande praktik. Men det är inte bara konkreta märken eller objekt som brädor, skor och kläder som jag tolkar som betecknande uttryck. Jag ser också själva görandet som prak-

tiker av signifikant symbolisk betydelse. Här är det den signifierande praktiken som i stället får avgörande betydelse, med betoning på görande. Detta görande blir som jag ser det till signifikanta uttryck för vad som är viktigt inom framför allt skateboard och snowboard. Ett exempel som jag beskriver lägre fram är hur byggandet av egna brädor symboliserar det kreativa innehållet inom brädsporterna. Jag menar att det också finns en kreativ aspekt i meningsskapandet på så sätt att den ständigt är satt i rörelse. Den måste med andra ord återskapas kontinuerligt. Men den är inte flyktig och undflyende utan faller ofta i mönster som ger den kontinuitet. Den kan dessutom lagras på olika sätt, till exempel i bilder och texter. Det är dock inte detsamma som att säga att den ursprungliga meningen kvarstår, mening omskapas som sagt fortlöpande. Att skapa mening är också en fråga om lärande. Meningsskapande i sin yttersta form är som jag ser det även en kollektiv lärprocess. På så vis är det lärande jag studerar informellt, socialt och kontextuellt.¹⁰¹

Att skapa och kommunicera sig själv – individuell nivå

Symbolisk kommunikation och meningsskapande estetiska lärprocesser har, som jag berört, även att göra med den individuella nivån. I dessa praktiker kommuniceras både omedvetet och medvetet meddelanden om vem man är eller vill vara. Identitet är ett begrepp som gett upphov till hyllmeter av vetenskaplig litteratur de senaste decennierna. Det är ett svårt och mångtydigt begrepp som innefattar fysiologiska, psykiska, sociala och kulturella aspekter. I en etymologisk ordbok förklaras identitet som full överensstämmelse.¹⁰² En problematiserande fråga i sammanhanget blir naturligtvis överensstämmelse med vad? Själva identitetsbegreppet har också ifrågasatts, och bland annat har självet föreslagits som ett alternativt begrepp. Jag håller dock fast vid identitetsbegreppet av framför allt två skäl. För det första är det ett välkänt begrepp även utanför den vetenskapliga världen, för det andra är begreppet väl utvecklat och etablerat både teoretiskt och empiriskt. Identiteten har med sina många aspekter också referenser till olika vetenskapliga discipliner, som i sin tur koncentrerat sig på olika delar av identiteten ur olika perspektiv. Med min frågeställning är det den sociala och kulturella identiteten som står i fokus. I den mån jag använder självet som begrepp är det för att beteckna den subjektiva delen av identiteten, det vill säga upplevelsen av ett jag.

¹⁰¹ Det är möjligt att beskriva detta lärande som en del av den inom sociologin kallade sekundära socialisationen, det vill säga hur ungdomar och vuxna internaliserar vedertagna beteendemönster, normer och värderingar. Här skulle även Per-Johans Ödmans begrepp ”immanent pedagogik” i så fall vara passande (Jfr den kriminologiska stämplingsteorin). Men eftersom dessa bägge begrepp lägger stor vikt vid påverkan och mindre vikt vid individens agens och tolkning använder jag inte dem.

¹⁰² Wessén, Elias (1932/1982) *Våra ord. Deras uttal och ursprung*. Nacka: Esselte Herzogs.

I en forskningsöversikt urskiljer pedagogerna Anders Lange & Charles Westin grovt sett tre traditioner med inriktning på identitetsbegreppet: den freudianska, den symboliskt-interaktionistiska och vad de kallar en slags blandad tradition. De tre traditioner som de anför skiljer sig åt i syn på vad självet innefattar, och hur identiteten skapas och förvaltas. Gemensamt står de dock för att identiteten inte är statisk utan snarare en *process*. De pekar på att identitetsbegreppet innefattar ”både kontinuitet i tid och rum och individualitet, det vill säga att inte vara utbytbar”. På samma gång lyfter Lange & Westin också fram fler samfälliga drag mellan de tre traditionerna när de pekar på distinktionen mellan identitetens subjektiva och objektiva aspekt. ”Det *subjektiva* hos min egen identitet är en inre scen där både världen, ’de andra’ och jag själv framträder. Det säregna är att både scenen, det jag som framträder och åskådaren utgör olika fasetter på en och samma entitet”. Den objektiva identiteten är den som stipuleras av andra. Det kan bland annat handla om yttre attribut eller hypoteser och tillskrivningar av inre egenskaper.¹⁰³ Mina studier handlar om hur man skapar sig själv genom sociala meningsskapande praktiker i relation till andra och i relation till den kulturella kontexten.

Drotner talar om att skapa sig själv genom estetisk praktik och väver samman modernitetsteorier med pedagogiska utvecklingsteorier och psykoanalys. Hon använder sig av Winnocott, Lorenzer, Blos och Ziehe som ett teoretiskt kalejdoskop när hon använder begreppet estetisk praktik i relation till livshistoria. Det är i livshistorierna som den estetiska praktiken får sin betydelse. Hon menar att unga idag har ett större behov av frirum, men också en större möjlighet att finna dem. I det estetiska frirummet kan unga experimentera med vuxenlivets krav, samtidigt som de kan bearbeta barndomens motsättningsfulla upplevelser.¹⁰⁴

Självberättelser färgade och formade av kultur

Etnologen Jonas Frykman för ett resonemang om vikten av att koppla biografiska livshistorier till den levda kulturen.¹⁰⁵ En av hans huvudpoänger är att det biografiska också är kulturellt bestämt. Någon som berättar om sitt liv har en inlärd mall för ögonen av hur en sådan berättelse ska se ut. Frykman talar om stereotyper som hämtas från andra texter, andra biografier. ”För att kunna ta del av vad de berättar om den aktuella kulturen måste vi veta hur samma kultur predestinerar dem för att berätta”.¹⁰⁶ Han talar om ”life-scripts” i olika kulturer och anser

¹⁰³ Lange, Anders & Charles Westin (1981) *Etnisk diskriminering och social identitet. Forskningsöversikt och teoretisk analys*. Stockholm: Liber Förlag. Sid. 184-189.

¹⁰⁴ Drotner (1991/2003: 85).

¹⁰⁵ Frykman, Jonas (1992) ”Biografi och kulturanalys”, Tigerstedt, Christoffer, J.P. Roos & Anni Vilkkö (red.) *Självbiografi, kultur, liv. Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

¹⁰⁶ Frykman (1992: 243).

att människans tolkning av sitt eget liv *utgår* från den kultur han eller hon befinner sig i, vilket inte är samma sak som att säga att det är en direkt berättelse om kulturen. Frykmans resonemang verkar om inte hämtat, så åtminstone inspirerat av Bruners tankar om livet som narrativ, det vill säga berättande.¹⁰⁷ Bruner lyfter fram två teser. Den första är att vi inte tycks ha något annat sätt att beskriva levd tid än genom narrativ. Den andra tesen är att kopplingen mellan narrativ och det så kallade livet är en tvåvägsförbindelse. Narrativ imiterar livet och livet imiterar narrativ. De berättelser vi berättar om oss själva är också på samma gång det sätt som vi konstruerar oss själva på. Bruner drar fler konsekvenser av detta resonemang och menar, att berättandet också har kognitiva aspekter med konsekvenser för vår perception. Hans argument är att livet inte är vad det sägs vara utan hur det tolkas och omtolkas.

”The heart of my argument is this: eventually the culturally shaped cognitive and linguistic processes that guide the self-telling of life narratives achieve the power to structure experience, to organize memory, to segment and purpose-build the very ”events” of a life. In the end we become the autobiographical narratives by which we tell about our lives.”¹⁰⁸

Att berätta om sitt liv innebär att man använder sig av sitt minne för att återskapa mening och sammanhang för sig själv. Det är också först i efterhand som berättelsen kan framträda som ett mönster eller en väg. Vägen kommer någonstans ifrån och går också åt något håll. Bertram J. Cohler skriver om personliga narrativ som sätt att organisera tolkning av upplevelser i tid. Han talar om dessa som den mest konsistenta tolkningen av samtida förståelse av det förgångna, det upplevda nuet och den förväntade framtiden.¹⁰⁹

Utgångspunkten att koppla samman berättandet av sig själv med kontexten har även Seyla Benhabib när hon talar om ett berättat själv.¹¹⁰ Hon tar utgångspunkt i Charles Taylors tankar om samspråksvävar, men kritiserar honom samtidigt för att ha en essentialistisk inställning till självet och en idealbild av moralisk integritet.¹¹¹ Benhabib uttrycker sig dock i mycket positiva ordalag om Taylors användande av begreppet samspråksväv för att beskriva människans varande och bli-vande. Genom detta begrepp är det möjligt att se självet som något med agens, det vill säga att självet inte är fullständig förutbestämt av omgivningen. Det är

¹⁰⁷ Bruner, Jerome (1987) ”Life as Narrative”, *Social Research*, Vol.54, No.1 (Spring). Sid.11-32.

¹⁰⁸ Bruner (1987: 15).

¹⁰⁹ Cohler, Bertram J. (1982) ”Personal narrative and life course ” Baltes, Paul B. & Orville G. Jr Brim, *Life-span development and behavior*, Vol. 4, New York: Academic Press. Sid. 207.

¹¹⁰ Benhabib, Seyla (1997) ”Jagets källor i modern feministisk teori”, Ulla M. Holm, Eva Mark & Annika Persson (red.) *Tanke, känsla och identitet*. Göteborg: Anamma.

¹¹¹ Taylor, Charles (1996) *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

också möjligt att se det som konstruerat (eller konstituerat), samtidigt som självet kontinuitet går att beskriva. Benhabib menar att samspråksvävar som begrepp ger ”en lämplig avvägning mellan handlingsförmåga och passivitet, initiativförmåga och betingning, frihet och determinering”.¹¹² Hon anser att vi blir och är våra jag genom att infoga oss i samspråksvävar. Vi lär oss hur man ska svara när man blir tilltalad och hur vi ska tilltala andra. Samspråksvävar, eller berättelsevävar, är något som vi föds in i. Det gäller allt från den egna familjens berättelse, via könsberättelsen till stora berättelser om den kollektiva identiteten.

Jag anser det vara fruktbart i denna studie att använda berättelser och berättande som begrepp för att förklara hur mening skapas om självet och om det liv man lever. Berättandet sker som jag ser det på flera olika nivåer som samverkar. Inte minst sker det mellan människor på en social nivå ansikte mot ansikte, men berättandet pågår även i medier. I dessa berättelser konstrueras kontextuella berättelser om vad som är viktigt inom skateboardkultur och snowboardkultur. Men berättelserna är inte bara verbala.

Förkroppsligad identitet

Det sätt på vilket jag skrivit om identitet och själv har hittills genomsyrats av referenser till språket. Inte minst görs denna språkliga koppling med begreppet samspråksväv. Även om jag sympatiserar med ovanstående författare i fråga om de kulturellt konstruerade och konstituerade, språkligt berättade personliga och kollektiva identiteter, menar jag att det saknas åtminstone en dimension.

Benhabib utvecklar ett resonemang om psykosomatiska samspråksvävar med hjälp av Judith Butler.¹¹³ Där är minnen som finns inristade i kroppen centrala, och Benhabib förklarar dessa minnen som ”de somatiska intryck av beröring, tonfall och doft, som har kännetecknat vårt tidiga vara-i-världen”.¹¹⁴ Benhabib skriver om vårt berättelsevävande som en ständigt pågående operation av erinran. Det är ett återvinningsprojekt där kroppens upplevelser och språkets beskrivande länkas samman. Det ständiga berättandet om ens eget förflutna, ens kroppsliga upplevelser och den egna framtiden, är det som ger ett sammanhang åt jaget. Det är också det som gör att jaget får kontinuitet.

Fornäs reder ut identitetsbegreppets komplexitet genom att ta utgångspunkt i tre nivåer: en objektiv (yttre), en subjektiv (inre) och en delad (intersubjektiv).¹¹⁵

¹¹² Benhabib (1997: 138).

¹¹³ Butler, Judith (1990) *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

¹¹⁴ Benhabib (1997: 145). Hennes sätt att resonera om somatiska intryck kan relateras till Pierre Bourdieus habitusbegrepp som ju preciseras som inristade system av vanor och dispositioner. Se till exempel: Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.; Bourdieu, Pierre (1991) *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings bokförlag.

¹¹⁵ Jfr Drottners nivåer för estetisk praktik och detta kapitel disposition.

Den yttre identiteten exemplifierar han med objektivt fysiska materiella egenskaper eller objektiverade mätbara dito som politiska och ekonomiska kategorier. De ramar in oss som grupper eller individer vare sig vi är medvetna om det eller inte. Den inre identiteten är psykisk och beskrivs som en unik jagkänsla som varje enskild individ har. Den intersubjektiva nivån handlar om sociokulturella positioner, med andra ord om hur vi kategoriseras av andra och med vilka kategorier vi själva identifierar oss. Hos Fornäs har den intersubjektiva identiteten två underaspekter – den sociala och den kulturella. Den sociala refererar till mönster av normer, relationer och faktiska handlingar, och den kulturella till språk, symboler och bilder för vår identitet. Den sociokulturella nivån och den subjektiva sammanfaller inte helt och hållet. Det är till exempel inte självklart att vi identifierar oss med vår position. Men man kan inte heller skilja dessa bägge nivåer. De formas i relation till varandra och den ena förutsätter den andra. Både den kulturella och den sociala intersubjektiva identiteten är samtidigt både inre och yttre. Däremot är det inte möjligt att observera vare sig den sociala eller den inre på annat sätt än genom språk, menar Fornäs. ”Enbart genom tecken och symboler visar vi för varandra vilka vi är och vill vara, medvetet eller omedvetet”.¹¹⁶ Språk i Fornäs fall är ett samlingsbegrepp för alla sorters kommunikativa symbolstrukturer och symbolhandlingar, vilket inbegriper ton-, bild- och kroppsspråk, så även det verbala. Med detta synsätt blir kommunikation något som sker inte bara genom verbalt berättande i tal eller skrift, utan också något som berättas genom bilder, med kläder, frisyr och med hjälp av kroppen.

Kroppen måste dock ses som mer än språkligt konstituerad och mer än en yta på vilken vi kan placera tecken. Kroppen gör. Maskulinitetsforskaren Robert W Connell talar om den aktiva kroppen som inte bara kan betraktas som ett objekt för en social process, vare sig denna är symbolisk eller disciplinerande. Kroppar söker njutning, erfarenhet, förändring; de slits skadas och förstörs; de deltar genom sin utveckling och sina behov. Han pläderar för ett sätt att tala om kroppen som vare sig en maskin (biologisk förklaringsmodell) eller en målarduk (förklaringsmodell med kultur och språk i fokus). I stället föreslår han begreppet socialt förkroppsligande (social embodiment), det vill säga mänsklig social handling i vilka kroppar är både agenter och objekt. Kroppar är socialt konstruerade och har agens på en och samma gång, menar Connell. Det är en process, som även kan beskrivas som kroppsreflexiva praktiker.¹¹⁷ Connell kopplar samman kropp och kön, och detta är givetvis en viktig del av identiteten. Han använder begreppet ”gender” vars motsvarighet i det svenska språket är genus. Skill-

¹¹⁶ Fornäs, Johan (1991) ”Narcissus och det Andra”, Fornäs, Johan, Ulf Boëthius & Sabina Cwejman (red.) *Kön och identitet i förändring*. FUS-rapport nr 3. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion. Sid. 21-22.

¹¹⁷ Connell, Robert W. (2002) *Gender*. Cambridge: Polity Press. Sid. 29-67.

naden mellan kön och genus har debatterats flitigt både nationellt och internationellt de senaste decennierna, och genusbegreppets innebörd likaså. Kön har kopplats till det biologiska och fysiska, medan genus förklarats som det socialt och kulturellt konstruerade könet.¹¹⁸ Genus är alltså den kulturella tolkningen av de biologiska skillnaderna, inte de biologiska skillnaderna i sig.¹¹⁹ När jag skriver om genus i fortsättningen åsyftar jag det socialt och kulturellt skapade könet, som också är kropp enligt Connell. Jag återkommer både till Connell och till begreppet kroppsreflexiva praktiker i kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”.

Med hjälp av detta perspektiv begränsas inte språket till det talade, lästa eller skrivna. Språket blir lika mycket ”talat” genom kroppen. Identiteten förankras också i kroppsliga upplevelser av närhet, glädje, avsky, rädsla eller vad de nu må vara. Genom kroppen kan vi både berätta och förstå något visuellt, med ljud, sensationer eller dofter. Men kroppen reduceras inte till en berättelse eller till ett tecken, även om den också kan vara objekt. Kroppen får dessutom agens i egenkap av att vara just kropp.

Ett vara emellan

I min genomgång av teoretiska ansatser som jag refererat här, har jag försökt hålla en balans mellan determinism och agens. Jag har redogjort för sega strukturer i samhället, som jag anser har en inverkan i människors liv, samt hur berättelser och berättande har en inverkan på upplevelser och tankar även om dessa erfarenheter är kroppsliga. Samtidigt har jag poängterat vikten av individers förmåga till tolkning och omtolkning, vilket ger självet agens och som i förlängningen också kan leda till samhällelig förändring. Min ambition har varit att redogöra för ett teoretiskt ramverk kring konstruktionen av den sociokulturella identiteten och för meningsskapande som något som uppstår emellan, och som också till största delen existerar där. Kontinuitet skapas i och genom narrativ, exempelvis berättande av kroppsliga upplevelser. Ett sätt att förhålla sig till en fragmentarisk tillvaro och till ett rapsodiskt själv, blir med andra ord att konstruera berättelser om sig själv och andra, samt om företeelser av kulturell och social art.

Pedagogen Moira von Wright skriver om intersubjektivitetens, mångfaldens och den sociala handlingens betydelse för människors unika individualitet i sin avhandling *Vad eller vem*. Hon talar om att det är i mötet mellan subjekt som mening uppstår, och att ”medvetenheten (om mening) konstrueras och rekonstru-

¹¹⁸ För ett resonemang kring dessa begrepp och deras innehåll, se exempelvis: Nationella sekretariatet för genusforskning (1999) *Kön eller genus?* Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.

¹¹⁹ Kulick, Don (red.) (1987) ”Hur man blir en riktig kvinna eller man”, Kulick, Don (red.) *Från kön till genus. Kvinnligt och manligt i ett kulturellt perspektiv*. Stockholm: Carlssons bokförlag.

eras genom det reflexiva tänkandet och problematiseringen”.¹²⁰ Denna medvetenhet om mening blir då att uppfatta som temporal, inte substantiell.¹²¹

Så finns skäl att vända tillbaka till det etymologiska resonemanget som inledde denna underrubrik, och ge den sitt berättigande. Jag menar att identiteten, vare sig den nu är direkt överensstämmande på något sätt eller inte, handlar om att vara emellan. Ett vara emellan som skapas intersubjektivt men också mellan medier och subjekt, och genom den fysiska aktivitet som brädåkning är. Dessa processer kan ses som estetiska praktiker av lärande. På latin blir vara emellan *inter esse*, och det är just det jag fokuserar i detta avhandlingsarbete. Ett intresse, där mening skapas bland annat om vem man är, inte minst som varelse med en viss typ av kön. Men de meningsskapande praktikerna sker inte utan inverkan från kontexten.

Samhälle och senmodernitet – kulturell nivå

Meningsskapande och identitetsskapande sker som redan visat sig, i förhållande till något annat. Att skapa mening kan inte bara innebära att skapa sig själv, det kan också innebära att skapa och återskapa kontext. Kontexten är betydelsefull för vilken mening som skapas och till kontexten hör även tid. Kultur är ett frekvent förekommande begrepp för att förklara sammanhang. Kulturbegreppet är väl använt i många sammanhang, men begreppets innebörd skiftar storligen mellan olika användare. Gemensamt för de flesta definitioner är fokus på symboler och meningsskapande genom mänsklig kommunikation. Med andra ord är den semiotiska ansatsen tydlig, det vill säga kultur har att göra med hur man genom symboler visar för andra vem man är eller vill vara. Fornäs talar om två övergripande strömningar bland de hundratals kulturdefinitioner som florerar. Den första strömningen fokuserar kultur som ett estetiskt begrepp innefattande konsten och alla dess traditionella institutioner. Detta kulturbegrepp har kritiserats för att betona så kallad ”finkultur” och för att negligera populärkultur och andra vardagliga kulturella praktiker. Den andra strömningen är den vidare definition, ofta använd av antropologer och etnologer, där kultur ses som en livsstil – ett sätt att leva. Detta begrepp innefattar inlärd beteendemönster, attityder, kun-

¹²⁰ Von Wright, Moira (2000) *Vad eller vem? En pedagogisk rekonstruktion av GH Meads teori om människans intersubjektivitet*. Göteborg: Daidalos. Citat sid. 106.

¹²¹ Jag läser in vad som kallas den postmoderna subjektsdiskursen i von Wrights rekonstruktion av George Herbert Meads teori. Kanske är det jag som färgar min egen läsning med min förförståelse, kanske har von Wright färgat sin läsning av Mead, eller kanske är det Mead som är oerhört tidig med dessa idéer om intersubjektivitet och det kontextuella självet när han för sitt resonemang i allehanda skrifter de första tre decennierna under 1900-talet. Det blir dock intressant med tanke på frågan om hur vi ska se på subjektet och dess förångade kärna. Hur sena är dessa postmoderna tankar om självet egentligen, och är det inte så att kontextuella beskrivningar av oss själva alltid har funnits och inte är ett påfund under de senaste decennierna?

skap, språk och tro, men även den mening och de symboler som människor använder när de kommunicerar med varandra. Detta kulturbegrepp, har också fått sin beskärda del av kritik då det har en alltför vid och allomfattande innebörd, där kulturella aspekter inte åtskiljs från exempelvis sociala eller ekonomiska.¹²² Socialantropologen Ulf Hannerz skriver om det debatterade kulturbegreppet i *Cultural complexity: Studies in the social organization of meaning*, som något som betecknar något sammanhängande, något delat, något inlärt och föränderligt. Kultur är en process, ett ständigt föränderligt flöde i både tid och rum där människor är aktiva och tolkande. Hannerz beskriver kulturen som mer komplex än tidigare. Den är ett nätverk av perspektiv, dels våra egna men även perspektiv av andras perspektiv. Han beskriver tre dimensioner av kulturen som ska förstås som intimt relaterade till varandra: 1) idéer och tankesätt, ett slags inre läge, 2) yttre lagringsdimensioner, externa meningsbärande former till exempel bild, ljud och arkitektur, 3) den sociala organisationen, det vill säga det sätt på vilket första och andra dimensionen är spridd över befolkningen och dess sociala relationer. Exempelvis är kulturen delad genom geografiska förhållande och genom arbetsdelning.¹²³

Som jag redan klargjort studerar jag meningsskapande med hjälp av de teoretiska verktyg som bland andra Fornäs lanserar. Meningsskapande är på så sätt en kommunikativ praktik som också innebär ett tolkande. Hannerz tillför tankar om hur kulturen är spridd över befolkningen, både socialt och geografiskt. Processtanken och flödesmetaforen är närvarande hos både Hannerz och Fornäs, och det är också på detta sätt jag ser kultur, som något vars mening aldrig är slutgiltig eller fast.

Strukturer och subkulturer

Hannerz tredje dimension ligger på en sociologisk nivå och sätter flödesmetaforen i relation till vad som kan benämnas social struktur. Jag använder strukturbegreppet här för att tala om ett mönster eller en slags uppbyggnad. Hannerz beskriver hur samtida meningsformer distribueras ibland globalt enligt komplexa mönster, där speciella platser utgör brohuvuden. Ofta går dessa strömmar mellan centrum och periferier. Medier är meningsmaskinerier som hjälper till med dessa kulturflöden. Hannerz lyfter fram relationer mellan perspektiv inte minst genom att använda begreppet subkultur. Han menar att de komplexa kulturer, som vi har idag bäst kan förstås som ett invecklat samspel mellan å ena sidan den kulturella apparaten med sina delar och å andra sidan subkulturer. Han problematiserar subkulturbegreppets innebörd på flera sätt, inte minst tar han udden av de

¹²² Fornäs (1995: 135f).

¹²³ Hannerz, Ulf (1992) *Cultural complexity. Studies in the social organization of meaning*. New York: Columbia University Press. Sid. 7-9.

romantiska beskrivningarna av exotiska subkulturer. Han för också ett resonemang om prefixet sub-, som ju bland annat låter förstå en underliggande relation till en överordnad kultur. Denna överordnade kultur beskrivs ofta som homogen, vilket i många fall är en chimär. Hannerz använder subkultur som ett begrepp för att beskriva delar av en större kultur som ibland förhåller sig till en överordnad dito genom ett maktförhållande men inte alltid. Han analyserar kulturflöden och därmed är det inte, som hos många andra som studerat subkulturer, vad subkulturen i sig kan sägas innehålla, utan hur subkulturer interagerar med varandra och med vad som kan sägas finnas utanför subkulturen i fråga som är intressant. Det subkulturbegrepp som Hannerz utkristalliserar har inga skarpa gränser. En och samma individ kan tillhöra flera subkulturer. Likaså argumenterar Hannerz för att förhandling om mening, i vilken social relation det än är, tenderar att vara en blandning av vad som är subkulturellt distinkt och vad som inte är det.¹²⁴

Termen ”subculture” som Hannerz använder i sin bok på engelska har i min text blivit subkultur. Socialantropologen Helena Wulff reder ut förhållandena mellan mikro-, del- och subkulturer. Hon menar att subkulturbegreppet, som använts inom den svenska ungdomskulturforskningen, kommit att beskriva underordnade och underjordiska fenomen inte minst beroende på inspiration från förebilden Birminghamskolan. Hon bedömer att den vanligaste betydelsen av ”subculture” är delkultur, och att man därför bör använda sig av det senare begreppet på svenska i stället. Jag har, henne till trots, valt att inte göra det utan att hålla fast vid subkultur som begrepp. Den betydelse som Hannerz ger begreppet ligger närmare delkulturbegreppet än det av Birminghamskolan lanserade subkulturbegreppet. Min användning av subkulturbegreppet ligger någonstans mellan Hannerz och Wulffs ”subculture”/delkultur och det ungdomskulturella subkulturbegreppet som Birminghamskolan stod för. Därtill har jag låtit mig inspireras av Muggeltons syn på begreppet, som jag tog upp i det inledande kapitlet. Anledningen till att jag står fast vid subkulturbegreppet är att det är anlitat både bland brädåkare och i vetenskapliga kretsar. Det konnoterar ungdom, eller ungdomlighet, som ligger i fokus för mitt arbete. Med på köpet riskerar man visserligen att få en del romantiska anspelningar på motstånd, men det är också anspelningar som finns hos begreppets användare utanför den vetenskapliga världen. När jag talar om subkultur är det alltså på det sätt som Wulff talar om delkultur, det vill säga:

”Idéer och kulturella uttryck som är ojämnt fördelade över ett större antal människor än de som formar mikrokulturer. Ofta är det transnationella [...]. Ungdomsstilar är ett betydande exempel. Delkulturell mening formuleras om för att passa mikrokulturella situa-

¹²⁴ Hannerz (1992: 73).

tioner. [...] Både mikrokulturer och delkulturer ändrar sig mer eller mindre över tid och låter sig beskrivas som kulturflöden eller kulturprocesser”.¹²⁵

Mikrokulturer, som Wulff talar om, skapas i små grupper med vardaglig kontakt, det vill säga i exempelvis familjer, skolklasser, ungdomsgång eller på arbetsplatser. Samtidigt vill jag alltså inte negligera de konnotationer av över- och underordning som följer med begreppet subkultur.

Som jag lät förstå i inledningskapitlet, gör studier av meningsskapande även strukturer (ofta av makt) synliga. De framstår som mönster och i förhållande till dessa skapas teckens och symbolers betydelser genom praktik. Processen är som sagt dialektisk och praktiken skapar även strukturerna eller kulturformerna, om man vill kalla dem för det. Några av de mest iakttagbara strukturer som jag synliggör är kopplade till genus, men den traditionellt organiserade idrotten inklusive de sportföretag, som förser denna idrott med utrustning är också en struktur, som brädspport som subkultur förhåller sig till.

Social klass är en annan av de strukturer som framträder. Intressanta studier om social klass och kultur har gjorts med hjälp av kultursociologen Pierre Bourdieus teoretiska ramverk.¹²⁶ Hans arbeten kring strider om kapital inom avgränsade fält har i Sverige bland annat använts för att studera ungdomskulturell stil och smak, liksom livsstil och kroppsövning, samt barnidrott som uppfostringsmiljö.¹²⁷ En intressant fråga i sammanhanget är de ständigt pågående värde-diskussionerna inom ett fält. I internationella ungdomskulturforskningssammanhang har hans begrepp symboliskt kapital använts för att studera klubbkultur.¹²⁸ Sarah Thornton lanserade begreppet subkulturellt kapital som en utveckling av Bourdieus symboliska kapital. I tillämpningen ter de sig tämligen lika. Som exempel på subkulturellt kapital ger Thornton ”hipness”. Det kan både objektifieras och förkroppsligas. Hon ger exempel på hårklippningar och skivsamlingar som objektifierat subkulturellt kapital. Ordförråd samt vetskapen om hur och i vilken utsträckning slang ska användas ges som exempel på förkroppsligat subkulturellt dito.¹²⁹ Thorntons sätt att tala om subkulturellt kapital kan relateras

¹²⁵ Wulff, Helena (1994) ”Mening, motstånd och möjligheter”, Öhlund, Thomas & Göran Bolin (red.) *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet. Citat sid. 95-96.

¹²⁶ Se till exempel: Bourdieu (1984) och (1991).

¹²⁷ Bjurström, Erling (1997) *Högt & lågt. Smak och stil inom ungdomskulturen*. Umeå: Boréa; Engström, Lars-Magnus (1999) *Idrott som social markör*. Stockholm: HLS Förlag; Larsson, Bengt (2000) *Idrottens former - en studie om ungdomars idrottsvanor*. Lärarhögskolan i Stockholm (lic.); Nilsson, Per (1998) *Fritid i skilda världar*. Ungdomsstyrelsens utredningar 11, Stockholm: Ungdomsstyrelsen. Redelius, Karin (2002) *Ledarna och barnidrotten. Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Stockholm: HLS Förlag.

¹²⁸ Thornton, Sarah (1995) *Club cultures. Music, media and subcultural capital*. Cambridge: Polity Press.

¹²⁹ Thornton (1995: 11).

också till brädsportkultur. Till exempel kan man se brädor och kläder som objektifierat subkulturellt dito. Också ord och språkliga uttryck är av stor betydelse för brädåkare, inte minst finns en uppsjö av namn på trick som kräver sin kompetens både vad gäller förståelse om deras innebörd, men även om deras utförande. Så förkroppsligas det subkulturella kapitalet även i aktiviteten som sådan. Dessa tankar kan exempelvis relateras till de analyser jag gör i kapitlet ”Konsumtion i kontext”, men jag har valt att avstå från att låta Bourdieus teori få genomslag i den här studien. Skälet är att de övriga teorier, som jag använder mer än väl täcker in ovanstående fenomen och att Bourdieus resonemang blir på så vis överflödigt.

Ökad estetisering och konsumtion

I essäsamlingen *Kultur, kropp och konsumtion* talar sociologen Mike Featherstone om nya tendenser i tiden. Han pekar på vardagslivets ökade estetisering, men också på konsumtionens förändrade och tilltagande betydelse. Utmärkande kulturella drag är en utjämning av symboliska hierarkier, antifundamentalism och generell deklassificering. Enligt Featherstone tar sig den ökade estetiseringen av vardagslivet framför allt tre uttryck. Det snabba flödet av tecken och bilder bildar stommen i samtida vardagsliv. Därigenom sker också en uppluckring mellan konst och vardagsliv i konstnärliga subkulturer, och ett projekt att omvandla livet till ett konstverk uppkommer.¹³⁰ De samhälleliga och kulturella förändringsprocesser, som Featherstone beskriver, har slående parallella drag med den skildring, som sociologen Zygmunt Bauman gör av den nuvarande moderna tiden som flytande, ”liquid”. Han menar att vi har gått från en fast till en mer flyktig modernitet. Han målar upp en bild av en strukturlös, instabil samtid utan historia. Dagens unga växer upp med en snabbt skiftande värld som referensram. De inser exempelvis att ett yrkeskunnande kan bli inaktuellt redan innan de gått färdigt utbildningen, och anpassningsförmåga blir därför en värdefull egenskap i en föränderlig tillvaro. Tanken om en stabil värld hör till tidigare generationer. För dagens generation unga är det förflutna ett främmande land. För att få någon slags kontinuitet i denna flytande värld strävar individer efter ett sammanhängande själv. Till exempel kan traditionella könsroller och stereotyper brygga över oro och ge kontinuitet för den enskilda människan.¹³¹ Baumans flytande modernitet är ganska extrem i sitt slag, men har trots allt sina poänger. Jag menar att samtiden i mångt och mycket kan tolkas i termer av flöden, och det konstruerade självet det som ger trygghet och konti-

¹³⁰ Featherstone, Mike (1994) *Kultur, kropp och konsumtion*. Stockholm/Stehag: Symposion.

¹³¹ Bauman, Zygmunt (2000) *Liquid modernity*. Polity Press: Cambridge.

nuitet i varat. Däremot anser jag inte att hela samtiden bör ses som konturlös och utan struktur.¹³²

Aktiviteten brädåkning på gator, på snö eller på vatten måste sättas i ett tidsmässigt sammanhang. Pedagog Per Nilsson skriver om idrott och modernisering och pekar på hur kroppsövningskulturerna har förändrats parallellt med samhällets pågående moderniseringsprocess. Idrott var tidigare förknippad med kollektiv dygd och skötsamhet, men har därifrån övergått i allt högre utsträckning till att bli individuella projekt. Han talar om idrottens plats i unga människors fritid och pekar på det stora deltagandet i idrottsföreningar. Från 1960-talet och framåt, det vill säga under den senmoderna tiden, skönjer han en ökad differentiering av aktiviteter och former för organisation. Från att tidigare ha varit en plats för fostran där unga skulle lära sig social förståelse, har idrott och andra fritidssysselsättningar fått förändrade positioner i samhället. Fritiden har i stället blivit ”en social scen där ungdomar utvecklar identiteter, kulturer och livsprojekt”.¹³³ Jag menar att aktiviteten brädåkning är något som växt fram i takt med och i relation till tids- och samhällsandan. Det är ingen slump att brädsporter är populära just nu, inte heller att de ser ut som de gör. De blir populära i den senmoderna tiden för att det finns utrymme för dem i det västerländska samhället där och då. De får också stor betydelse som fora för ett meningsskapande som sker sociokulturellt, på både ett kollektivt och individuellt plan. Brädsporkultur blir i en mångfacetterad samtid något att förhålla sig till.

Utgångspunkten för ovanstående resonemang är teoribildningen om det moderna det vill säga de samhälleliga och kulturella processer som skakat om och förvandlat det så kallade Västerlandet (sett snarare som en kulturell definition än geografisk riktning eller politiskt system) de senaste 3-400 åren. Processen innefattar industrialiseringen och urbaniseringen. Till moderniseringen hör också en ökad reflexivitet och individualisering som hänger samman med att olika livs-

¹³² Featherstone använder begreppet postmodernitet för att beskriva samhälleliga och kulturella förändringsprocesser, själv föredrar jag som sagt begreppet senmodernitet av skäl som jag förklarar ovan. Dock föranleder den frekvent använda termen postmodernitet sin belysning då termerna ofta används relativt synonymt. Konst- och medieprofessor Arthur Asa Berger förklarar det postmoderna som fyra företeelser på samma gång, där det första är en historisk förändring från andra världskriget och framåt. Det andra har med multinationella ekonomiska och kulturella system att göra. Nya former har här förändrat logiker som fått genomslag både för världsekonomin och för kommunikation och representation inom kulturella system. För det tredje beskriver det postmoderna en rörelse inom visuell konst, arkitektur, film, populärmusik och social teori som går emot klassisk realism och modernism. Slutligen refererar det postmoderna till ett sätt att teoretisera och skriva om det sociala som är postpositivistiskt, tolkande och kritiskt. Berger, Arthur Asa (2003) *The portable postmodernist*. AltaMira Press: Walnut Creek. Sid. 14.

¹³³ Nilsson, Per (2000) ”Idrott och modernisering. Från kollektiv dygd och skötsamhet till ungdomskultur och individuella projekt”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Studentlitteratur: Lund. Sid. 380.

råden i samhället differentieras och separeras. Några av dem som skrivit mer ingående om detta är bland andra Norbert Elias och Jürgen Habermas.¹³⁴ Begreppet senmodernitet, som etablerats bland annat inom den svenska ungdomskulturforskningen, poängterar att det rör sig om en senare fas inom moderniteten, men att denna fas inte är helt skild från tidigare förhållanden som begreppet postmodernitet antyder. Den senmoderna fasen för i stället vidare de processer som redan påbörjats och utvecklar dem.¹³⁵

Ökad reflexivitet, görbarhet och individualisering

Den tyske socialpedagogen Thomas Ziehe och andra talar om att vår tid avtraditionaliseras. Vi befinner oss i en era där gamla traditioner och normer bryts ner snabbare och snabbare, en tid utsatt för en erosionskris. De traditioner vi har kring exempelvis arbete, familjebildning, kön och identitet ifrågasätts och är inte längre självklara. Denna traditionsupplösning leder till vad Ziehe kallar för *kulturell friställning*. Den kulturella friställningen innebär att kulturella föreställningar om livets mening och mål inte längre framträder som kollektiva värden. Detta skapar både ökad frihet och ökat ansvar för individen.¹³⁶ Identitet är till exempel inte längre ”något man mer eller mindre smärtfritt växer in i utan något som det är upp till den enskilde att forma själv”, skriver ungdomskulturforskaren Ove Sernhede.¹³⁷ Att det traditionella sättet att forma sin identitet fått ge vika betyder inte att vi i dagens senmoderna tidevarv helt fritt skapar oss själva utan yttre inverkan, snarare tvärt om. Varuvärlden, där medierna spelar en stor roll, erbjuder ett myller av stilar, symboler och tecken att välja och inspireras av i skapandet av den egna identiteten. ”Vi har mer material än någonsin tidigare för att behandla frågor som rör vår egen identitet och hur vi ger mening åt vårt liv och våra handlingar”.¹³⁸ Det här är ett fenomen som Ziehe kallar för *kulturell expropriation*. Den kulturella friställningen och expropriationen är tendenser i den senmoderna verkligheten. Dessa tendenser innefattar tre fundamentala nya drag i människors liv och leverne. Ziehe talar om en ökad *reflexivitet, görbarhet* och *individualitet*. Han använder Habermas begrepp livsvärld för att placera in var dessa tendenser uppenbaras.

¹³⁴ Se till exempel Elias, Norbert (1939/1989) *Sedernas historia*. Stockholm: Atlantis förlag. Samt del 2 och 3 av civilisationsteori utgiven av samma förlag. Även Habermas, Jürgen (1984) *Borgerlig offentlighet: kategorierna ”privat” och ”offentligt” i det moderna samhället*. Lund: Arkiv.

¹³⁵ Fornäs, Johan (1994) ”Ungdom, kultur och modernitet”, Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman, Hillevi Ganetz & Bo Reimer (red.) *Ungdomskultur i Sverige*, FUS-rapport nr 6, Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Sid. 22-23.

¹³⁶ Ziehe, Thomas (1989) *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Stehag: Symposion bokförlag.

¹³⁷ Sernhede, Ove (1996) *Ungdomskulturen och de Andra. Sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg: Daidalos. Citat sid. 34.

¹³⁸ Sernhede (1996: 135).

Det senmoderna samhället levererar också allt fler möjligheter till självreflektion. Sernhede skriver att vi har utvecklat vår talang för självanalys och förmåga att iaktta, förstå, kommentera och förhålla oss, både till oss själva och till andra. I vår samtid, där religionen och traditionen förlorat genomslag, finns en ackumulerad kunskapsbank som alstrat en ny form av förmåga att iaktta och reflektera över sig själv. Denna ständigt närvarande *reflexivitet* utvecklas i riktning mot att bli en alienerande självdistans som riskerar att få en tärande inverkan på självkänslan. Till exempel är det vanligt att människor idag talar om sig själva utifrån Freuds psykologiska teorier om olika stadier i barndomen.

Det är också möjligt att beskriva upplevelsen av en allt större *görbarhet* i vår tid och vårt samhälle. Det har blivit möjligt att skapa sådant som tidigare ansetts som medfött eller naturgivet. Inget är i princip omöjligt att förändra, inget är givet och inget är med nödvändighet konstant. Det har inte minst att göra med kropp och stil, yrke och personlig karaktär. Men även förändringar inom klass, ras eller kön finns inom görbarhetens ram. Allt är en konstruktion och livet ett projekt. Eftersom valet av livsväg görs som ett "eget" val, inte ett val som påtvingas av ett kollektiv eller av tradition, nås också *individualiseringen*. Det innebär att allt fler livsområden upplevs som föremål för individuella beslut och val. Fornäs beskriver individualisering som tätt lierad med friställningen, på gränsen till det sociala. Han menar att pluralismen och avnormaliseringen ger individen fler val, eller ökar åtminstone individens upplevelse av ett eget ansvar. Något som ju sker på både gott och ont. Reflexiviteten menar han hänger mest samman med expropriationen. Den senare föder (be-)redskap för reflexivitet, på samma sätt som friställningen ger näring åt individualisering och görbarhet.¹³⁹

De tendenser Ziehe talar om och de nya dragen i människors livsvärld, kan tolkas som en ökad frihet för individen. Men friheten är nödvändigtvis inte enkom av godo. Den har också en uppfordrande sida och en sida, där individen får ett ökat ansvar för sitt livsval och eventuella misslyckande. Individen tvingas bli någon eller något, tvingas att lyckas med sina föresatser. Ett misslyckande kan inte skyllas på yttre omständigheter i lika stor utsträckning som tidigare. När det gäller konstruktionen av den egna identiteten kan det fria valet också ifrågasättas. Alla har, trots det massmediala utbudets omfattning, inte samma möjlighet att fritt plocka de symboler eller stilar som står till buds. I mångt och mycket finns traditionella begränsningar fortfarande kvar. Särskilt synliga är dessa traditionella normer i ett köns- eller klassmässigt raster. Valet kan tyckas fritt, men sker definitivt inom vissa ramar.

¹³⁹ Fornäs, Johan (1990) "Senmoderna dimensioner", Fornäs, Johan & Ulf Boëthius (red.) *Ungdom och kulturell modernisering*. FUS-rapport nr 2. Stockholm/ Stehag: Symposion. Sid. 43-44.

Jag talade tidigare om konsumtionen som signifikant för det (sen-)moderna livet. Konsumtion berättar om en vilja att skapa mening kring vem man är eller vad man vill vara. Brädsportidentitet kan med andra ord köpas och säljas till viss del. Men konsumtion är inte bara inköp, det är också användande av varan. I själva användandet skapas varans mening. Det är viktigt hur man bär upp klädesplagg och skor till exempel, inte bara att man köper och äger dem. Brädor och andra produkter, som kan kopplas till skateboard och snowboard som kulturell och social företeelse, är idag fabricerade alster som köps och säljs på en marknad. Att över huvud taget ha möjlighet att uttrycka sig själv genom konsumtion är något av ett lyxproblem. I dagens svenska samhälle finns stora grupper av människor, som inte har ekonomisk möjlighet att uttrycka sin identitet i den utsträckning de kanske skulle vilja. Det vore förmätet att säga att smaken skulle vara allenarådande vid konsumtion av nästan vilka varor som helst. Den personliga ekonomin sätter definitivt sin prägel på vilka möjligheter som var och en har att uttrycka sin smak. Däremot är det trots detta intressant att se hur smak och stil uttrycks genom konsumtion, eftersom prioriteringar görs i olika riktningar och dessa kan ses som yttringar på en vilja att säga något om sig själv. Vare sig dessa ”uttalanden” är medvetna eller inte talar det om något.

Ziehes teorier om ökad reflexivitet, görbarhet och individualisering blir synliga i denna studie på flera sätt. Reflexivitet kommer till uttryck dels i de texter av olika slag som ingår i studien, där brädsportutövarna själva funderar över sina aktiviteter och vad den betyder, men jag reflekterar även själv över min egen roll som forskare. Görbarheten kan ses som en del av de estetiska uttryck som framställs som viktiga för skateboard och snowboardåkning, men görbarheten blir också omskriven på ett sociologiskt plan. Å ena sidan sägs det att det är möjligt för alla att åka bräda och bli en brädåkare, å andra sidan finns implicita hinder i form av social klass och genus. I denna studie blir kanske individualiseringen tydligast då brädsport är en individuell syssla, men det individuella valet ställs också i relation till kollektivt meningsskapande.

Konklusion

Det övergripande syftet med detta avhandlingsprojekt är som sagt att tolka och analysera meningsskapande inom skateboard och snowboard betraktade som sociala och kulturella kontexter. Jag har gjort en åtskillnad mellan tre nivåer: den sociala, den individuella och den kulturella. Dessa tre nivåer har återkommit i det här kapitlet. Jag inledde med den sociala, kollektiva nivån, där jag förde ett resonemang om hur mening skapas genom och i praktiker. Många av dessa praktiker har estetiskt innehåll och Drotner gör nivåerna tydliga, när hon talar om estetiska praktiker. Där pågår också ofta ett lärande. Med ett sociokulturellt perspektiv på lärande som Säljö förespråkar, handlar lärande om att bli delaktig i kunskaper

och färdigheter, men även att ”förmå bruka dem på ett produktivt sätt inom ramen för nya sociala praktiker och verksamhetssystem”.¹⁴⁰ Kunskap är situerad i sociala praktiker, menar han, och pekar på den vardagliga interaktionen och det naturliga samtalet som den i särklass viktigaste mänskliga läromiljön.¹⁴¹ Språket och kommunikationen är mycket viktiga begrepp i det sociokulturella perspektivet. I Säljö text finns en direkt koppling till kontexten. Kultur är något som förutsätter gemensamma överenskommelser. Den skapas av och åt oss i möte med andra människor. Detta möte behöver inte ske ansikte mot ansikte utan kan också vara medierat.

Roger Säljö, Johan Fornäs, Stuart Hall, Kirsten Drotner och Ulf Hannerz har en hel del gemensamt som redan torde ha framgått. De skriver samtliga om kultur på ett liknande sätt, även om deras begrepp inte alltid överensstämmer. Tonvikten på vad som fokuseras varierar också, och med anledning av detta kompletterar de varandra väl. Jag har valt att ta upp det gemensamma i deras tankar som utgångspunkter för det teoretiska avsnittet i denna studie, och tillfogar vars och ens specifika idéer när de har relevans. För flera av dem är semiotiken en grundval, tolkning och förståelse är också centralt. Ett teoretiskt begrepp som jag lagt till de ovan nämnda är narrativitet. Tankar kring narrativ och narrativitet kan ses som en utveckling av semiotiken. Framför allt får här ett berättat själv utrymme. Att berätta sig själv, vare sig sker genom kläder, fysisk aktivitet som brädåkning, genom ett fotoalbum eller via samtal, är också en praktik.

I ett försök att tydliggöra hur de olika begreppen hänger samman med varandra har jag förbundet dem i en grafisk figur. Figuren i sig är tvådimensionell, däremot ligger Drotners tre nivåer och skapar djup. De olika färgerna betecknar samhörighet och åtskillnad, pilarna visar kopplingar. Senmoderniteten ramar in, eller snarare genomsyrar, de övriga boxarna. Hannerz sociala distribution skär rakt genom de meningsskapande processerna på alla nivåer. Den sociala distributionen som Hannerz tar upp, det vill säga hur kulturen är fördelad över befolkningen, menar jag är lika viktigt som hur kultur tolkas och mening skapas. Den sociala distributionen är nämligen så som jag ser det en avgörande del av kontexten. I figuren har jag placerat Fornäs betecknande uttryck/symbol i omedelbar närhet av Halls tecken/representationer. Deras resonemang är likartat och bygger på semiotikens tecken och symbol. Fornäs tar upp några av Halls tankar kring representationens problematik i det senmoderna samhället. Bland annat får Hall medhåll av Fornäs i sin kritik mot Baudrillard's deklARATION om slutet för representationen med tanke på de kulturella kodernas pluralitet. Tecken och symboler kan representera mycket men inte lösgöra sig helt från tidigare betydelser och

¹⁴⁰ Säljö (2000: 151).

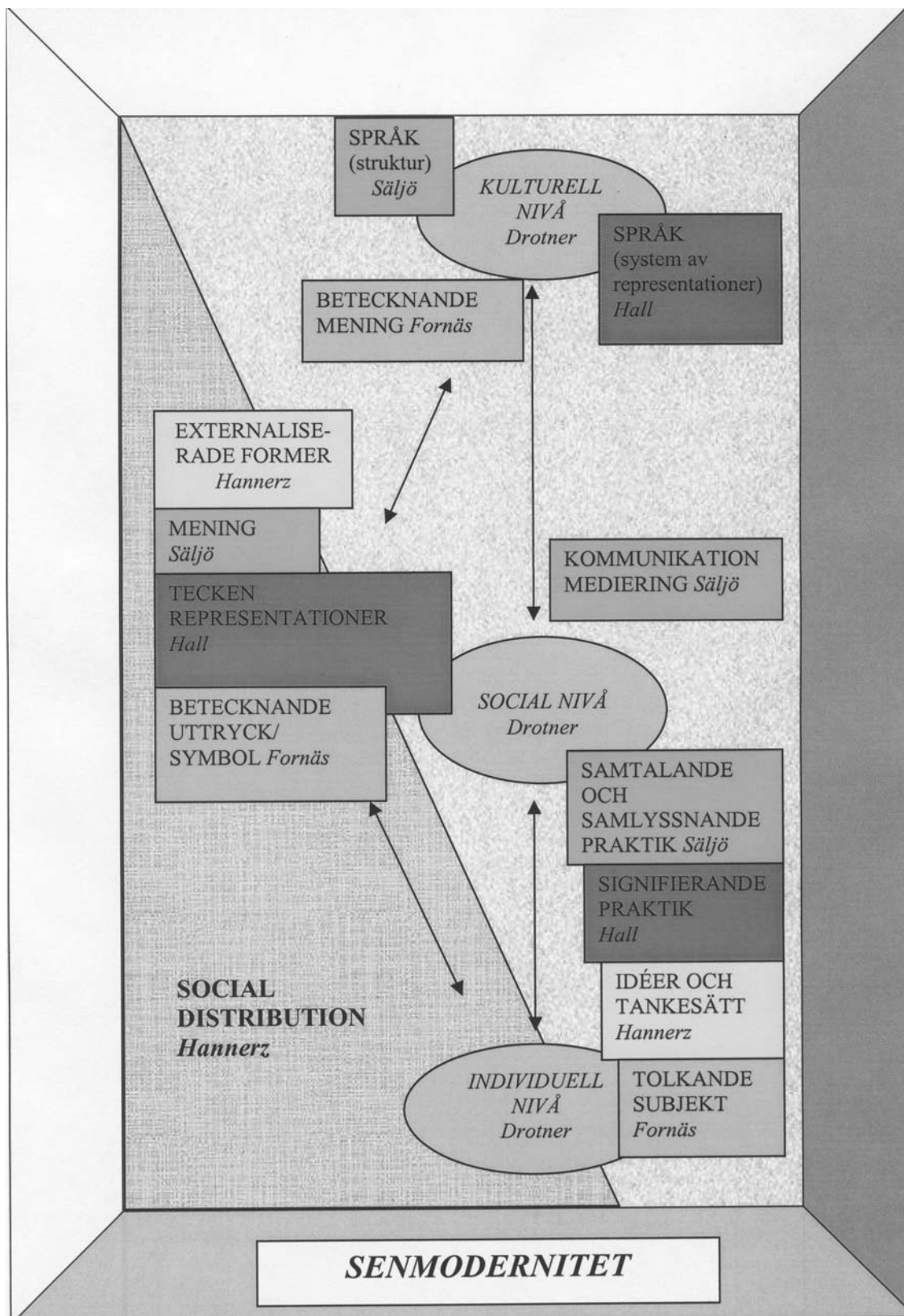
¹⁴¹ Säljö (2000: 233).

symboliska ordningar.¹⁴² De betecknande uttrycken hos Fornäs, och Halls tecken/representationer kan även vara abstrakta objekt som språkliga formuleringar, därmed har de också likhet med Hannerz yttre lagringsdimensioner som han exemplifierar med tal, gester, dans, utsmyckning mm.¹⁴³ Den ruta som jag tillskriver Hannerz med begreppen idéer och tankesätt hamnar på en individuell nivå med hans förklarande exempel: ”kunskapsstrukturer, tro, erfarenhet och känslor”. Fornäs är noga med att betona de tolkande subjektens görande. Tolkningen är en praktisk handling. Hans betecknande mening placerar jag på en kulturell nivå, men de är resultatet av den tolkande praktiken hos subjekt.

Jag använder mig av tecken som representationer i Halls mening och ser dessa som betecknande uttryck, så som Fornäs talar om dem. Representationerna/tecknen är inte lösryckta utan existerar i sammanhang av olika slag. Hall talar om system av representationer. Fornäs skriver om former. Jag menar att ett sådant system av representationer också kan sägas vara en slags struktur, sammansättningar eller mönster. Dessa existerar som konstruktioner i kulturella kontexter. De tolkas och förstås av subjekt som har vissa gemensamma tolkningsramar. De gemensamma tolkningsramarna är dock bara gemensamma till en viss gräns. Det är omöjligt att veta om alla tolkar samma sak, på samma sätt, på samma gång. Tolkningsprocessen är en kommunikativ praktik. I och genom den konstrueras mening. Den är samtidigt en kommunikativ lärprocess som genererar kunskap och färdigheter, men den är i sig också inlärd. Med andra ord lär man sig hur man lär sig vad som är värt att veta. Jag använder mig inte av kunskapsbegreppet i särskilt stor utsträckning. Skälet till att jag inte använder mig av begreppet är att det konnoterar något helt annat (som exempelvis normativitet, något fast, oföränderligt och ”sant”), än skapandet av den mening som jag undersöker. I den mån jag diskuterar kunskap är det i betydelsen lagrad mening i Hannerz ruta för idéer och tankesätt. Den typ av kunskap som sitter där kan beskrivas som den intellektuella kunskapen som finns i människors tankar, men som också kan lagras i museum, böcker, filmer, bilder och andra artefakter. Kunskap kan även lagras i artefakter, men artefakter menar jag ändå i högsta grad ska ses som tecken/representationer och betecknande uttryck. Artefakter är produkter skapade för särskilda ändamål, men de har även symbolisk betydelse. Vilken betydelse de har beror på vilken kontext de finns i och även vem eller vilka som tolkar deras betydelse. De fungerar på samma sätt som andra tecken och betecknande uttryck, men är mer konkreta i sin utformning. Det konkreta kan också just genom att vara påtagligt och handgripligt ge intrycket av att ha mer bestående mening, vilket naturligtvis inte riktigt är sant eftersom mening ges genom tolkning och tolkning görs av subjekt eller grupper av subjekt.

¹⁴² Fornäs (1995: 187).

¹⁴³ Hannerz (1992: 8).

Figur 2. Teorimodell.

Att skapa mening kan även innebära att skapa identitet, och denna praktik skulle kunna beskrivas som ett berättande. Berättandet kan ske genom olika typer av

språk, inte bara det verbala. Intervjuerna som jag har gjort, tar nästan alla sin utgångspunkt i intervjupersonernas egen livsberättelse och i det empiriska materialet finns även en livsberättelse i bilder och urklipp presenterad i tre album, gjorda av en person som delger sitt brädspportliv under tjugo år. Denna berättelse blir ett exempel på hur både individuell och kollektiv identitet och mening skapas i medier och i berättande om brädspport. Men berättelser om identitet och på så sätt skapande av densamma (och annan mening) sker även i vardagliga händelser och mikrokulturer som till exempel det sociala mötet med andra skejtare i en butik, där skateboardåkning på video konsumeras.

Brädåkning är en fysisk aktivitet där bland annat ”känslan” lyfts fram som central, vilket jag visar i kapitlet ”Bilder av brädspport”. Den kan vara svår att förklara, men den är definitivt knuten till sinnliga upplevelser. Jag anser att självet kroppslighet är viktig. Att åka bräda är en aktivitet mening kan förkroppsligas och språket talas genom kroppen. Men även om den psykosomatiska upplevelsen av brädåkning finns inristat i kroppen som ett minne, menar jag att det trots allt till största delen är i berättelsen om upplevelsen som den blir meningsfull. Kroppen kan också kommunicera omedvetna uttryck som kan tolkas av andra. Genom kroppen och genom berättande får våra själv koherens, agens och kontinuitet.

Berättelserna finns också i en kontext av något slag, de är kulturellt bemängda. Man lär sig berättelserna, berättandet, tecknen och deras symboliska betydelse i sociala, kulturella och praktiska sammanhang i enlighet med Drotner, Säljö, Fornäs och Hall. Jag menar att kultur också är ojämnt fördelad på det sätt som Hannerz beskriver. Kultur är spridd efter strukturer eller mönster i samhället, och variabler som kön, klass och etnicitet har inverkan på hur vi skapar mening och vad vi anser vara värdefullt. Berättelserna om våra själv får sin mening i berättandet för någon annan, i samspråkandet med någon annan. Mening uppstår i mötet mellan subjekt i enlighet med von Wrights tankegång. Varat finns med andra ord emellan. Men detta mellan kan även uppstå mellan subjekt och medier.

Avslutningsvis är grundvalen för denna studie konstruktivistisk. Det innebär i korthet att jag ser verkligheten som socialt och kulturellt konstruerad, liksom att jag även menar att individer inte passivt tar emot information utan skapar mening genom en egen aktivitet. De konstruerar sin egen förståelse av omvärlden i samarbete med andra och i relation till hur omvärlden ser ut.¹⁴⁴

¹⁴⁴ På den sociologiska arenan har Peter Berger och Thomas Luckmann haft stort inflytande vid anläggande av perspektivet genom *The Social Construction of Reality* som kom 1966. Förhållandet mellan människan och den sociala omvärlden ses som dialektiskt, och individer socialiseras in i samhället. Berger, Peter & Thomas Luckmann (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth: Penguin Books.

3. Fält, material och metod

Så har mitt utstakade lässpår lett fram till det kapitel, som har till syfte att förklara hur undersökningen gått till och vilka material den bygger på. I detta kapitel finns resonemang om den empiri som studien cirkulerar kring, samt diskussion och argument för tolkning och analys. Traditionella forskningsfrågor om urval och bortfall tas upp, liksom spörsmål om reliabilitet och källkritik. Det empiriska materialet diskuteras i reflekterande metodologiska ordalag. I ett appendix återfinns en mer specifik förteckning över det empiriska material som använts i studien. Inledningen till kapitlet är dock av metateoretisk karaktär där jag begrundar etnografins förutsättningar som vetenskaplig metod. Under rubriken "Mångfald av material" går jag sedan igenom de olika typer av empiri som jag samlat in och vad dessa material bidrar med till studien. I det påföljande avsnittet reflekterar jag över min inverkan på empirins beskaffenhet, liksom begrundanden kring tolkning och analys av det mångskiftande materialet.

Jag har redan kort nämnt att mitt arbete är etnografiskt. Mitt fält utgörs dels av fysiska platser där skateboard och snowboard utövas, dels finns andra platser av mer flytande karaktär, där mening inom fenomenet brädsport produceras och konsumeras. De konkreta platser jag befunnit mig på för att göra arbetet är en butik i centrala Stockholm som säljer brädsportattiraljer, ett ungdomshus med skateboardhall beläget i Stockholm, skidsportanläggningar i svenska fjällen samt gator och torg i Stockholm. Internet har också varit en plats som jag besökt ett stort antal gånger för att utforska det fenomen jag är intresserad av. Fältet är med andra ord snarare avgränsat i tid än i rum. Till fältet hör, förutom Internet, också andra typer av medier som videor och tidskrifter. Dessa typer av medier har därför inkluderats i det empiriska materialet. Det empiriska material som denna studie är förankrad i ser ut på många olika sätt. Materialet utgörs dels av svenskspråkiga skate- och snowboardmagasin från 1978 till 2002. Dessa är publicerade både i tryck och digitalt. Annat material är hemsidor på Internet av olika slag, skate- och snowboardvideor, artiklar från dagspress, fältanteckningar i form av både text och bilder från deltagande observation samt en rad intervjuer. Inte att förglömma är tre album. Det mångfacetterade materialet ger styrka. Det spretar åt många olika håll både innehållsmässigt och metodologiskt, men min teoretiska referensram bidrar till att bilda stomme och struktur i spretigheten.

Även om valet att inkludera många typer av material har gjort empirin omfattande, måste avgränsningar alltid göras. Mitt val att fokusera Stockholm när det gäller skateboard har av praktiska skäl resulterat i föreliggande utformning. Valet att fokusera huvudstaden har skett av praktiska skäl. Det är i Stockholm jag har bott under tiden jag samlat in min empiri, och jag har varit intresserad av att kunna relatera det jag ser i mitt material till vad som sagts och hänt här sedan brädorna dök upp. Snowboard å andra sidan har fått en mer nationell beskrivning, så övergripande den är. Med andra ord har jag lagt större tyngd vid skateboard, medan snowboard fungerat som analytisk referens på ett mer allmänt sätt. Framställningen av snowboard skulle bli en helt annan med en mer specifik geografisk utgångspunkt. Genom denna avgränsning får det lokala stor betydelse, därmed inte sagt att brädskulturer i Stockholm och Sverige är något separat och avskärmat från resten av världen. Det senmoderna samhället är i hög grad globaliserat, och ungdomskultur är till sin karaktär ofta transnationell.¹⁴⁵ Det jag har studerat är hur det internationella eller globala blir synligt i det lokala.

Forskningsprojekt är ju sällan så linjära som de beskrivs. Detta projekt är inget undantag. Studiens upplägg inrättades dock enligt tre etapper. Inledningsvis gjordes en inventering av relevant vetenskaplig litteratur för forskningsområdet. Dessa studier finns kort refererade i inledningen, men återkommer kontinuerligt i avhandlingen på den plats där de har högst relevans. Under arbetets gång har också nya vetenskapliga texter knutits till studien som på olika sätt berikat teori och analys. Den andra fasen utgjordes av inventering och insamling av empiri. I datainsamlingen har jag gått från en mer distanserad position till en närmare sådan, för att sedan återta analyserandets distanserade blick. Men inte heller denna färd har varit linjär. Pendlandet mellan närhet och distans har pågått kontinuerligt. Till att börja med gjordes en studie av tidskrifter. Med utgångspunkt i resultat därifrån gick jag vidare i inhämtandet av annat empiriskt material. Jag gjorde intervjuer, analyserade videor och ägnade mig åt deltagande observation. Detta arbete har skett parallellt. Jag har bland annat närvarat vid tävlingar och på så kallade demos, och studerat brädåkande på stadens torg och gator.¹⁴⁶ Så gott som dagligen har jag varit i kontakt med sidor på Internet som har någon anknytning till skateboard eller snowboard. Så småningom blev frågorna i intervjuer och fältstudier mer fokuserade. Skrivande har skett kontinuerligt och parallellt, vilket innebär att tolkning och analys varit en invävd del av hela forskningsprocessen.

¹⁴⁵ Wulf, Helena (1994) "Mening, motstånd, möjligheter", *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Öhlund, Thomas & Göran Bolin. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet. Sid. 98.

¹⁴⁶ Demos är uppvisningar som iscensätts av varumärken och deras teamåkare. Se kapitlet "Konsumtion i kontext" för en närmare beskrivning av hur dessa kan gå till.

Valet att företrädesvis använda kvalitativa metoder i studien är gjort i samklang med de syften och forskningsfrågor som ställts. Att belysa och beskriva, att utveckla en förståelse, att tolka och analysera görs bäst i denna studie med hjälp av kvalitativa instrument. Arbetet genomfördes i tre faser som understundom flätades in i varandra. Den inledande fasen utgjordes av inventering, urval och analys av medieutbudet som berörde brädsporerna under tidsepoken 1975-2002. Fas två hade en etnografisk ansats där deltagande observation med skriftliga fältanteckningar, fotografering och intervjuer som främsta metod fick stort utrymme. I fas tre syntetiserades empiriskt material, och kompletterades när analyserna fördjupades och vävdes samman med tidigare forskning och kulturteori.

Fält och etnografi

I antologin *Constructing the Field* ger ett antal forskare med bakgrund inom sociologi och antropologi nya infallsvinklar på samtida fältarbete.¹⁴⁷ De utmanar hela tanken på fältet som en enhet vid sidan om det vardagliga livet. Fältarbete behöver inte innebära en geografisk förflyttning till en annan kontinent, ett annat land eller ens en annan stad. Det kan göras i grannskapet eller till och med i cyberspace. Att göra fältarbete i en redan känd kontext, eller där relationerna ansikte mot ansikte byts ut mot elektronisk kontakt får dock konsekvenser på flera plan. Datainsamling och fältarbetet i föreliggande studie gjordes i en för mig välkänd kontext. Inte för att jag vill hävda att jag tillhör skateboard- och snowboardscenen i Stockholm, men för att fenomenet brädspport var en del av den större västerländska kontext som jag själv befinner mig i. Gränserna mellan vad som är del av fenomenet och inte är flytande. Det innebär att gränserna för vad som är fältet och inte också är lika diffusa. I praktiken har jag lämnat fältet och begett mig hem efter varje besök där. Mina vistelser i fält har på så sätt inte alls fått samma karaktär som ett fältarbete i ett annat land, där upplevelsen av att vara omgärdad av en helt annan social och kulturell kontext infinner sig. Å andra sidan har jag kunnat besöka mitt fält till och med stående framför mitt skrivbord. Jag har bekymrat mig över den distans som detta fältarbete haft. Var det möjligt att trots detta förstå brädspportkulturen så som de som var mer involverade i kulturen gjorde? Virginia Caputo talar om dessa erfarenheter av instabilitet som ett konstant drag i vad hon kallar för ”anthropology at home”, och berättar att koherens i rollen som fältarbetare inte varit en del av hennes upplevelser. I stället talar hon om delidentiteter som skiftade beroende på vilken kontext hon befann sig i. Hon beskriver en av svårigheterna med att göra fältarbete nära hemmet i termer av att aldrig helt och fullt vara ”in the field”, men att samtidigt aldrig hel-

¹⁴⁷ Amit, Vered (red.) (2000) *Constructing the field: Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London and New York: Routledge.

ler helt kunna lämna det. Hennes upplevelser stämmer väl överens med mina egna i det här fallet.¹⁴⁸

Etnografins nyckelkaraktäristika kan sägas vara knutet till fältet och till möten med människor där, samt till särdragen av dessa möten. Etnologen Lars Kaijser menar att fältarbete kan ses som ett ”samlande begrepp för undersökningar, vars främsta kännetecken är att de utförs i de sociala och fysiska miljöer, där den verksamhet eller de aktiviteter som en forskare intresserar sig för äger rum”.¹⁴⁹ De vanligaste fältarbetsmetoderna är enligt Kaijser att göra intervjuer och observera, att delta och fotografera. Att göra fältarbete kan med andra ord betraktas som ett sätt att göra etnografi. Men att skriva etnografi kan dessutom innebära skrivandet av den bok, den produkt, som bygger på material insamlat genom fältarbete. Sättet att skapa etnografi kallas fältarbete, skriver Michael H. Agar, och sätter både ”doing ethnography” och ”fieldwork” inom citationstecken. Begreppen har på senare tid varit omtvistade. Kanske beror det på att etnografien börjat användas inom så många skilda vetenskapliga discipliner. Frågor som kan ställas är vad det innebär att man *skapar* etnografi samt vad skrivandet och texten har för roll?¹⁵⁰

Kris och utveckling

Etnografi med alla sina innebörder har på senare år genomgått en kris. Som forskningstradition, metod, process och skriven rapport har etnografien ifrågasatts bland annat med tanke på sin representativitet. James Clifford och George E. Marcus bröt mark kring dessa frågor inom antropologin och deras ifrågasättande smittande av sig till andra discipliner där etnografien fått utrymme.¹⁵¹ Den övergripande frågan som ställdes har att göra med huruvida etnografiskt skrivande verkligen kan representera kultur.¹⁵² Samme Marcus som ovan, men med en annan partner, Michael M. J. Fischer, talar om fragmentering och förlusten av allena rådande paradigmen. De menar att det inte bara är själva idéerna som attackerats utan även de sätt på vilka dessa har presenterats. De föreslog som ett sätt att lösa problematiken, att antropologer och andra med förkärlek för

¹⁴⁸ Caputo, Virginia (red.) (2000) ”At ’home’ and ’away’”, Caputo, Virginia (red.) *Constructing the field: Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*, London and New York: Routledge.

¹⁴⁹ Kaijser, Lars (1999) ”Fältarbete”, *Etnologiskt fältarbete*. Kaijser, Lars & Magnus Öhlander (red.), Lund: Studentlitteratur. Sid. 24.

¹⁵⁰ Agar, Michael H. (1980/1996) *The Professional Stranger. An Informal Introduction to Ethnography*. San Diego, Ca.: Academic Press Inc. Se även: Ehn, Billy & Barbro Klein (1994/1999) *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlsson.

¹⁵¹ Clifford, James & George E. Marcus (1986) *Writing Culture: The poetics and Politics of Ethnography*. Berkley, CA: University of California.

¹⁵² Krisen inom etnografien kan knytas till en större kris inom samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Kanske kan krisen till och med skönjas inom naturvetenskaperna?

denna typ av metod borde ägna sig åt reflexiv experimentell etnografi.¹⁵³ Från feministiskt håll inom de egna leden kom svar på tal i *Women writing culture*, som menade att reflekterande och nydanande etnografi redan introducerats av kvinnliga forskare.¹⁵⁴

Diskussionen om reflexivitet inom etnografen har fört med sig en granskande självmedvetenhet kring arbetet, menar antropologen Lena Gemzöe.

”I stället för att dölja författaren bakom ett skenbart objektivet skrivsätt förordar den reflexiva etnografen att alla val och perspektiv tydliggörs. Det gäller urvalet av etnografiska data, valet av informanter, de valda teknikerna för att göra fältanteckningar och göra intervjuer, hur analysen av fältanteckningarna gått till vilka teoretiska perspektiv som valts.”¹⁵⁵

Gemzöe pekar vidare på fler konsekvenser av feministisk och sedermera även postkolonial kritik. Förutom ett ifrågasättande av den geografiska platsen som etnografins självklara utgångspunkt, öppnades även för diskussion kring avsaknaden av medier inom speciellt antropologisk forskning som varit den vetenskapliga disciplin som utvecklade etnografen i sin begynnelse. Translokalteter, platser som människor strömmar igenom t.ex. flygplatser och köpcentrum, lanserades av antropologen Arjun Appadurai som begrepp och mönsterexempel för att studera nutidskultur.¹⁵⁶ Gemzöe fäster uppmärksamheten på att medier är typiska translokala kulturfenomen som är en konstituerande del av den levda erfarenheten, men som inte låter sig ringas in av etnografins klassiska metoder.¹⁵⁷

Krisen inom etnografen (och vetenskaperna) kan kopplas till tankar om det postmoderna. För etnografens del blir postmoderna tankar extra känsligt material att ta ställning till med tanke på det holistiska perspektiv som varit kärnpunkten för etnografen. Vad händer då om teoribildning går på kollisionskurs med holismen? Ett sätt att lösa problematiken har varit att anamma narrativitet som huvudbegrepp och förklaringsmodell. Man har berättat historier om fältet, låtit informanter berätta sina historier och sedan betraktat dessa som möjliga sätt att se på förhållanden och fenomen. På så sätt har Sanningen, den allenaordande med stort S, ersatts med möjliga sanningar. Man har gått från att skriva ”History” till ”story”. Denna avhandling faller på plats i den fåran.

¹⁵³ Marcus, George E. & Michael M. J. Fischer (1986/1999) *Anthropology as Cultural Critique: An experimental moment in the human sciences*. Chicago: The university of Chicago Press.

¹⁵⁴ Behar, Ruth & Deborah Gordon (eds.) (1995) *Women writing culture*. Berkeley: University of California Press.

¹⁵⁵ Gemzöe, Lena (2004) ”Centrifugalt och centripetalt kunskapssökande”, Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa. Sid. 27.

¹⁵⁶ Appadurai, Arjun (1996) *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

¹⁵⁷ Gemzöe (2004: 32).

Andra teoribildningar och discipliner än antropologin och etnologin, som tidigare haft en outtalad besittningsrätt till forskningstraditionen och metoden har tack vare denna kris kunnat närma sig och tillämpa etnografi.¹⁵⁸ Cultural Studies har varit ett av de områden, som tagit tillfället i akt, medieforskningen har varit ett annat. Inom dessa discipliner har ifrågasättandet och därigenom utvecklingen ibland varit större än inom etnografins moderdisciplin. Kirsten Drotner är en av de skandinaviska forskare som använt sig av och propagerat för medieetnografi som metod.¹⁵⁹ Men det som kommit att kallas medieetnografi har även kritiserats för att vara ta alltför lättvindigt på etnografins nyckelkaraktäristika, med anmärkning om bristande vetenskaplighet som följd.

Mångfald av material

En användbar liknelse för den etnografiska studien är tratten. Den finns återgiven i litteraturen på flera ställen.¹⁶⁰ Etnografen går från informella till formella metoder och under arbetets gång snävas frågeställningen in. Ett sätt att få en så giltig bild som möjligt är att jämföra resultat från olika metoder, det vill säga att triangulera metoderna.

De olika sätten inom etnografin att samla in data som jag använder mig av ger olika typer av material. Dessa olika material har sina speciella egenheter som på olika sätt belyser det fält som studeras. Alla material har sina fördelar och nackdelar, och det blir oerhört tydligt i processen att kombinationen av de olika typerna stärker respektive metods fördelar samtidigt som nackdelarna reduceras. Med kamera kan man göra bilder av det som syns, även om dessa bilder är frusna ögonblick i vardagslivet. Med bandspelare kan man registrera röster, tal och tonlägen, liksom bakgrundsljud som ramar in en verksamhet. Med penna och papper kan etnografen beskriva händelser, människor, dofter, upplevelser och känslor, även om dessa beskrivningar är filtrerade genom honom eller henne. Tillsammans ger dessa material en flerdimensionell föreställning av det fält som studeras. I mitt etnografiska fältarbete har jag gjort skriftliga och visuella fältanteckningar, samt intervjuer. På plats i fält har jag tagit del av diverse artefakter som bräddor och skor. Av ekonomiska skäl har jag endast införskaffat en bråkdel av denna typ av artefakter och fotograferat dem i stället för att anskaffa dem. Utöver dessa empiriska material har jag även samlat in och studerat videor, tidskrifter, fotoalbum och sidor på Internet.

¹⁵⁸ För ett resonemang kring förhållandet mellan etnografi, medieforskning och antropologi se: Gemzöe, Lena (2004) "Medier i samtidens etnografi. Skärningspunkter mellan antropologi och medieforskning", Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa.

¹⁵⁹ Drotner, Kirsten (1993) "Medieetnografiske problemstillinger – en oversigt", *Mediekultur* nr 21, sid. 5-22.

¹⁶⁰ Se till exempel Spradley (1979/1997) och Agar (1980/1996).

Skriftliga och visuella fältanteckningar

Att skriva etnografiska fältanteckningar handlar om att förvandla upplevda situationer till skriven text. Det handlar om att transformera levd erfarenhet till skrivna ord. I denna process använder etnografen sig själv som verktyg. Han eller hon uppfattar doft, smak, känsel, syn och hörsel i fält som skrivs ner så utförligt som möjligt. Dessa intryck fogas samman till en beskrivning av händelser och tal.

Rent konkret har jag gått till väga så att jag haft med mig en liten anteckningsbok i vilken jag antecknat stödord för minnet. Ett arbetsnamn på dessa stödord är ”jottings”.¹⁶¹ Ett exempel på den här typen av stödord ur min anteckningsbok är: *märke, Göteborgare, hängare, stora väskor, 11.15 klara, möte kl. 12 bestämt sen tidigare, jackor byxor, beanies, underkläder, porriga, kontrollerar med mig, porn star, sålde bra, – jag säger ingenting, – Anders negativ, säljer bra, dilemma*. Dessa lösryckta ord och uttalanden har sedan omvandlats till en sammanhängande text, en fältanteckning. I den berättar jag för mig själv vad som försiggick när det vid detta tillfälle i fält kom två representanter med göteborgsdialekt från ett brädsportföretag för att visa kommande vintersäsongens nya kläder. De hade med sig stora, svarta väskor och tog upp hela golvytan framför disken med sina prylar. Mot slutet av visningen demonstrerade de underkläder. Jag uppfattade dem som något genererade, när de förevisade de tunna, genomskinliga trosorna. Kanske var det för att jag som tjej stod där. De frågade vad jag tyckte. ”Jag säger ingenting”, sa jag men gjorde samtidigt en ogillande min. De berättade att Anders inte gillar att butiken säljer den här typen av plagg. Jag frågade vem Anders var och uppfattade honom som kedjans försäljningschef. De var överens om att det var ett dilemma. Patrik, som är butikschef, berättade att de haft en mindre sändning med porriga underkläder från ett annat märke som sålt väldigt bra. Min reflektion är att den här typen av plagg säljer bra, trots att de inte är ”politiskt korrekta”, eller kanske just därför.

Att skriva fältanteckningar är att skriva en berättelse om vad som hänt. Det blir hur man än vrider och vänder det, hur noga man än är med att vara deskriptiv och ”objektiv”, trots allt etnografens berättelse. Berättelsen vävs samman av de ord som associeras fram hos honom eller henne med utgångspunkt i de ”jottings” som klottrats ner under fältbesöket. I bästa fall blir det en målande beskrivning som kan säga något om allt ifrån relationerna mellan informanterna, till hur man bildar kategorier av de artefakter som finns i fält. Språket som används där kan få utrymme. Det uppenbara är det talade språket, men även andra typer av språk kan lyftas fram. Kroppens rörelser, röstens toner, inredning och arkitektur, tankar, idéer och funderingar hos informanter och etnografen kan beskrivas. Etnografen

¹⁶¹ Se exempelvis Emerson Robert M., Rachel I. Fretz & Linda L. Shaw (1995) *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago; London: The University of Chicago Press.

kan också foga in reflektioner att bygga vidare på i framtida tolkningar och analyser.

Beroende på var man befinner sig kan det uppfattas som en smått suspekt syssla att skriva anteckningar i en liten bok eller ett block. Anteckningarna bar jag oftast med mig i en ficka eller väska. Ibland lämnade jag blocket framme till allmänt beskådande på den plats där jag höll till, som ett medvetet tecken på öppenhet. Trots detta var de hastigt nedklottrade orden säkerligen svåra att placera i ett sammanhang, och jag fick aldrig en fråga som tydde på att någon läst mina noteringar. Förutom att använda ett litet block och en penna för att samla in data tog jag även annan teknik till hjälp. Jag samlade in visuella fältanteckningar med hjälp av en kamera. Att använda kameran som verktyg vid datainsamling har sina uppenbara fördelar. Etnologerna Lizette Gradén & Lars Kaijser lyfter fram kamerans fördelar och pekar bland annat på möjligheten att dokumentera förändringar över tid.¹⁶² Etnografen använder naturligtvis fortfarande sig själv som verktyg. Det är ju han eller hon, som riktar kamerans lins och bestämmer vad som ska fotograferas och vad som inte ska det.

Allt som allt uppgår mina egna fotografier från fältarbeten till ungefär 300 stycken. Jag har använt mig av stillbildskamera, både en mindre variant och en större spegelreflexkamera. Den lilla pocketkameran är lätt och smidig att ta med överallt och har en inbyggd blytt och zoom. Den tar naturligtvis inte lika bra bilder som spegelreflexkameran, som å sin sida är mer besvärlig att bära med sig och ställa in. Den senare typen av kamera, har förutom att ta bättre bilder, även den egenskapen att den ser proffsigare ut. Det är lätt att låta sig glida in i rollen som fotograf, vilket har både sina fördelar och nackdelar. Den lilla kameran möter inte alls samma respekt i fält, även det har sina för och nackdelar. Det var relativt vanligt att andra som befann sig på det platser där jag gjorde fältarbete också fotograferade. Inte minst var det vanligt på tävlingar och uppvisningar. De kameror som användes där var i många fall digitala och bilderna från dessa händelser dök snabbt upp på Internet som dokument i form av både stillbilder och rörliga sekvenser.

Mina bilder beskriver hur det ser ut på ett mycket bättre sätt än vad jag skulle kunna åstadkomma med skriftliga ”jottings”. Inte minst blir kontexten synlig, som till exempel inredning, dekoration och skyltning. Den kanske största skillnaden med dessa bilder framför sig, i jämförelse med de skriftliga anteckningarna, är att kameran registrerar allt som den riktas emot. Den sällar inte i information som man själv gör, både medvetet och omedvetet, när man skriver anteckningar. I bilderna hittar jag sådant jag inte har registrerat medvetet i minnet. Jag kan också kontrollera mina skriftliga noteringar om färger och former mot hur det ser

¹⁶² Gradén, Lizette & Lars Kaijser (1999) ”Att fotografera och videofilma”, Kaijser, Lars & Magnus Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

ut på bilderna, som jag har tagit. De bägge materialen kompletterar varandra ypperligt. Men fotografier kan inte bara användas som kontroll, eller som en "säkrare" källa för datainsamling vad gäller visuell dokumentation. Det är också intressant att studera närmare vilka bilder som tas och vilka bilder som inte tas. Vilka motiv är det som väljs ut och från vilket avstånd är bilderna tagna till exempel? Från vissa tillfällen i fält har jag nästan uteslutande närbilder på produkter, från andra översiktliga bilder som försöker täcka in hela området men inte visar mycket av själva aktiviteterna som pågår. Vid dessa tillfällen har jag uppfattat kameran som ett alltför närgånget och känsligt verktyg. Vid andra tillfällen finns närbilder på människor i full aktivitet bland fotografierna. Medieforskaren Karin Becker skriver om visuell reflexivitet i användandet av fotografier inom etnografiskt arbete. Hon pekar bland annat på det sätt som fotografiet registrerar den tredimensionella och välbekanta verkligheten till platt yta, där allt jämföras visuellt och där denna yta "främmandegör" det välbekanta. På detta sätt har fotografiet en viktig uppgift att fylla inom etnografien. Dessutom pekar hon på bildernas referenser till andra bilder och bildgenrer. En kritisk granskning av forskarens egna bilder, och de bilder som hör till det studerade fältet, kan därför leda till nya insikter om både forskarens eget förhållningssätt och om det kulturella fenomen som undersöks.¹⁶³

Med tanke på att det är lätt att känna igen enskilda individer på dessa bilder har jag varit extra försiktig med denna typ av material. Enligt konfidentialitetskravet i de forskningsetiska principer, som ställts upp för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning av Vetenskapsrådet, ska det ju vara praktiskt omöjligt att komma åt sådana personuppgifter för utomstående.¹⁶⁴

Etnografiska och semistrukturerade intervjuer

Antropologen James P. Spradley för ett resonemang kring det speciella med etnografiska intervjuer. Han ser stora likheter mellan etnografiska intervjuer och trevliga samtal. De kan göras under pågående deltagande observationen och får där karaktären av vanlig vardaglig konversation.¹⁶⁵ För min egen del har jag använt mig av denna typ av intervjuer vid fältarbete. Då har jag återgivit de samtal som jag haft med personer i fält i fältanteckningarna. Med anledning av svårigheten att minnas den exakta ordalydelsen vid dessa samtal, innehåller de renskrivna anteckningarna sällan direkta citat utan snarare referat till vad som avhandlats. Fördelen med dessa samtal är dock just den informella tonen och strukturen, samt möjligheten att knyta frågor direkt till situation, kontext och

¹⁶³ Becker, Karin (2004) "Att synliggöra fältet. Fotografi och reflexiv etnografi", Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa. Sid. 150-151.

¹⁶⁴ Vetenskapsrådet (1990/2002).

¹⁶⁵ Spradley, James P. (1979/1997) *The ethnographic interview*. Orlando: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

individ. Den etnografiska intervju som jag med hjälp av Spradley beskrivit ovan är informell och icke strukturerad. Men intervjuer kan också göras i mer specifikt syfte, samt ha en mer formell karaktär och struktur. Jag har förutom de intervjuer som genomförts under den deltagande observationen, även gjort vad Michael Q. Patton kallar semistrukturerade intervjuer.¹⁶⁶ Dessa till antalet 19 stycken intervjuer har genomförts med hjälp av bandspelare i de flesta fall och transkriberats ordagrant efteråt. Jag har transkriberat själv, men också fått hjälp med denna syssla. För en översikt kring dessa mer strukturerade intervjuer se förteckningen över det insamlade fältmaterialet i slutet av boken. En av de intervjuguider som jag använt finns som exempel med i appendix över den insamlade empirin. Där finns även nomenklatur för transkription av intervjuerna. Generellt sett har syftet med dessa intervjuer varit att få enskilda personers beskrivning av skateboard och snowboard som kulturella, sociala och samhällsliga företeelser, samt deras egna beskrivningar av vilka betydelse brädåkningen har haft och fått i deras liv i ett mer biografiskt perspektiv. Valet av intervju personer har skett enligt snöbollsprincipen. Inledningsvis gjordes efterforskningar kring tänkbara nyckelfigurer på den svenska brädports scenen. Därefter gjordes intervjuer med personer på betydelsefulla platser och positioner. Dels intervjuades de informanter som jag hade en mer ingående kontakt med under fältarbete, dels gjordes intervjuer med personer som hade betydelsefulla ställningar i det större fält, som kan sägas utgöra den svenska brädports scenen. Vissa intervju personer tog jag kontakt med efter tips från andra som jag gjort intervju med. Andra intervju personer kontaktades av skälet att få mer information kring någon specifik händelse eller något specifikt tema. Med andra ord skiftade också innehållet, liksom delvis också syftet, i dessa intervjuer. I de semistrukturerade intervjuerna användes dock alltid en intervjuguide i punktform med tillräcklig stringens för att ge struktur, men med möjlighet att ändra ordningsföljden på både frågor och de teman som togs upp enligt vad som tarvades i den enskilda intervjusituationen, samt tillfälle att formulera frågorna på ett sätt som passade mig, intervju personen och kontexten. Med sin lösa struktur hade dessa intervjuer samma fördelar som de intervjuer som genomfördes inom ramen för den deltagande observationen. De hade dessutom de fördelarna att de kunde lyssnas på igen efteråt för att fånga tonfall och språkanvändning, hos både intervju personen och mig själv. I transkriberad form kunde de sedan analyseras som text, där utsagorna i sig själva tog nya former i min då distanserade forskarblick. Utöver dessa bägge typer av intervjuer har jag också gjort ett par korta telefonintervjuer för att utröna specifika mindre frågor, som till exempel en uppföljning till vad som hänt med bygget av en yta för skateboardåkning i Björns trädgård. Dessa telefonintervjuer finns även beskrivna i intervju förteckningen i appendix.

¹⁶⁶ Patton, Michael Q. (1990) *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage.

Album

En av mina informanter heter Ants Neo (tidigare Paljasmaa). Han har under tjugo år samlat foton, urklipp och diverse annat text- och bildmaterial i tre album. Detta material lånade han välvilligt ut till mig för kopiering. De tjocka albumen berättar om hans liv ungefär mellan tio och trettio års ålder. Han har klippt ut tidningsartiklar om sig själv eller andra personer som är relevanta för honom. Här finns exempelvis ett proffskontrakt som han vägrade skriva under, klistermärken och broschyrer. I mina ögon framträdde ett oerhört rikt material som verkligen kunde berätta en brädåkares livshistoria. Denna historia blir spännande på flera punkter. Först och främst är det en historia som Ants själv valt att berätta i bilder och ord. Urvalet av bilder, text, artiklar, klistermärken med mera är ett urval som han själv har gjort. Den narrativa ansatsen är tydlig, liksom den biografiska. Albumen löper för det andra över två decennier av brädåkande, och kan därför knytas till skateboardåkning från slutet av 1970-talet och framåt. Dessutom kan de länkas till framväxten av snowboard som företeelse, och till den turbulens som uppstod i etableringen av ett svensk snowboardförbund, där Ants hade en iögonfallande roll som radikal frontfigur. För det tredje blir berättelserna i albumen biografiska exempel på de teman, som återfinns i övrigt empiriskt material. Med tanke på de forskningsetiska principer om konfidentialitet som Vetenskapsrådet förespråkar, kan det tyckas märkligt att Ants framträder i avhandlingen med sitt riktiga namn, då de flesta andra informanter fått sina identiteter skyddade. Jag har dock valt att låta Ants figurera i egenskap av sig själv med eget namn i denna text. Han själv har naturligtvis gett sin tillåtelse.

De tre albumen, som jag gett beteckningarna A, B och C i kronologisk ordning innehåller sammanlagt 647 sidor. Jag har gjort svartvita kopior av samtliga, och färgkopior av en del. När jag hänvisar till detta material använder jag en paginering som jag har gjort. I det ursprungliga materialet fanns ingen sidnumrering. Referens till C 48 betyder med andra ord att artikeln, bilden eller annonsen kommer från det tredje albumet och min sida 48.

Som framgår av den sammanfattande tabellen har jag kategoriserat innehållet enligt fyra huvudtyper av material: privata foton, annonser, artiklar i dagspress och artiklar i brädpress. En femte kategori samlar upp annat som inte kunnat sorteras in enligt dessa indelningsgrupper, som exempelvis biljetter till konserter. Längst bak i avhandlingen finns en mer utförlig tabell över hur kategoriseringen gått till, hur innehållet i dessa album fördelar sig, och även noggrannare beskrivet vad det svårkategoriserade materialet i den femte kolumnen består av. Den noggranna kvantifieringen av detta kvalitativa material, som i sig blir en tidig analys, berättar om Ants färd från det privata till det kommersiella och offentliga genom att visa hur mängden privata fotografier i det första albumet minskar till förmån för annonsbilder och artiklar i dagspress. Kvantifieringen berättar även hur Ants

inleder sitt brädspportliv med skateboard, går vidare till att utöva företrädesvis snowboard som professionell åkare och avslutar med vågsurfing åter på privat basis. Detta material har varit utgångspunkt för det avslutande empiriska kapitlet ”Ants historia – ett biografiskt brädspår”.

	Sidor	Bilder	Privata fotografier				Annonser				Artiklar i dagspress				Artiklar i brädpress				Övrigt
			totalt	skate	snow	surf	totalt	skate	snow	surf	totalt	skate	snow	surf	totalt	skate	snow	surf	
A	173	443	253	131	119	3	35	12	23	0	11	10	1	0	50	24	23	3	64
B	282	524	29	14	4	11	127	13	112	2	56	12	44	0	141	12	124	5	27
C	192	508	40	6	7	27	31	3	26	2	53	5	37	11	79	3	61	15	28
	647	1475	322	151	130	41	193	53	161	4	120	27	82	11	270	39	208	23	119

Figur 3. Sammanfattad förteckning över olika typer av material i Ants album.

Tryckta brädspporttidsskrifter 1978-2000

Sju tryckta svenskspråkiga tidskrifter eller magasin med anknytning till skateboard och snowboard som publicerade mellan åren 1978 och 2000 ringades in genom sökningar i Kungliga bibliotekets katalog och söksystem Regina. Bland de cirka 2 miljoner titlarna återfanns under sökorden: skateboard, snowboard, rullbräda och brädspport de sex första av nedanstående tidskrifter. De tidigare årgångarna begränsades av den tillgång av magasinerna som fanns i Kungliga bibliotekets (hänvisad till nedan som KB) arkiv i Stockholm. Samtliga nummer av tidskrifterna har varit föremål för närmare granskning. Urvalet har med andra ord begränsats av Kungliga bibliotekets uppsättningar. Senare upplagor av tidskrifter prenumererade jag på, fick av välvilliga utgivare eller införskaffade via välsorterade tidningsbutiker. Ett annat kriterium som avgjorde urvalet av tidskrifterna var språket. Jag har fokuserat svenskspråkiga magasin om brädspport. Därmed har jag inte gjort några djuplodande analyser av engelskspråkiga tidskrifter som till exempel *Onboard*, *Snowboarder*, *Transworld Snowboarding* och *Transworld Skateboarding*. De här magasinerna har jag dock fått kommentarer om ett flertal tillfällen under fältarbete och intervjuer, och i förekommande fall har jag även ägnat tid åt att studera enstaka nummer mer ingående. Bland mitt empiriska material finns även exemplar av tjeckiska och italienska brädspportmagasin. Valet att ändå inte ta med dem på grund av språket, vilar på beslutet att undersöka de lokala uttrycken av brädspport i förhållande till de globala som en del av det lo-

kala. Till form och innehåll påminner de bortvalda engelskspråkiga magasinerna väldigt mycket om de senare årgångarna av *Funnsport* med sin stora andel reklam, sina många spektakulära färgbilder och sina uppseendeväckande artiklar från avlägsna platser på jorden som tillfälliga arenor för brädsporthare. Jag har även stött på artiklar som publicerats i både svensk- och engelskspråkiga versioner, delvis direkt översatta.

De sju tidskrifterna har olika karaktär men kan sägas ha liknande perspektiv i sina sätt att betrakta sporterna. De har också producerats olika tider och under olika långa tidsperioder, även under skilda förutsättningar. Gemensamt för dem är att de i stor utsträckning görs av sporternas utövare *för* sporterna utövare, till stor del också *med* sportens utövare. Därmed kan man säga att de är representativa för åtminstone en del av vad som kan kallas brädsporthkultur, även om sporternas samtliga utövare naturligtvis inte kan räknas vare sig som läsare eller medverkare. Tidskrifterna är i kronologisk utgivningsordning *Pipeline*, *Skateboard – specialtidningen för actionsport*, *Uppåt väggarna*, *U.p.g.*, *Funnsport Magazine*, *Edge* och *Onboard*. Jag har valt att inkludera en närmare beskrivning av dem här mot bakgrund av att den beskrivningen också blir en översikt över hur tryckmedier som kan knytas till kulturerna skapas och försvinner. Deras innehåll och form talar om vad som varit viktigt att skriva om och på vilket sätt det skett.

Pipeline är den första tidskriften i raden. Den gavs ut av Sidewalk productions i Huddinge 1978 och trycktes av Ordfront. Enligt en notis i tidskriften går det även att skriva insändare till den på adress Högbergsgatan 26 i Stockholm. Där låg vid den tidpunkten New Sport House, den inomhusarena för skateboard som jag skrev om i inledningskapitlet. De två nummer av *Pipeline* som finns på KB bär epitetet ”Sveriges första skateboardtidning”, och är i A4-format med omfång på 10 respektive 20 sidor. De innehåller reportage, intervjuer, tips om nya prylar, ritningar och instruktioner för hur man bygger en ramp med mera. En hel del annonser är också publicerade i dessa nummer, uteslutande rör annonserna skateboardvaror. *Pipeline* verkar vara kopierad på vanligt vitt papper i en kopieringsmaskin, och i jämförelse med magasin från slutet av 1990-talet har de en air av lite amatörmässig ”klipp- och klistrateknik” över sig. Tidskriften består uppskattningsvis till hälften av text-, till hälften av bildmaterial. *Skateboard – specialtidningen för actionsport* kom även den ut 1978 och finns liksom *Pipeline* på KB i endast två nummer. Den här tidningen är utgiven av Specialtidningsförlaget i Stockholm och tryckt i fyrfärg. Tidningarna omfattar ett femtiotal sidor vardera, som innehåller reportage och intervjuer, tricktips, nyheter vad gäller brädor och tillbehör, insändarsidor och annonser. Värt att notera är den översikt där alla Sveriges kommuner finns redovisade i ”skateboardfrågan”, en het ungdomspolitisk potatis detta år. Annonserna i tidningen har att göra med rullbrädor

och tillhör till allra största del, men nu har det även smugit sig in en annons om rullskridskor och en om tuggummi. Uppskattningsvis ser fördelningen mellan text- och bildmaterial ut att vara lika stor som i *Pipeline*, det vill säga 50/50. *Uppåt väggarna* är en medlemsskrift för Svenska skateboardförbundet och Svenska snowboardförbundet.¹⁶⁷ De första årgångarna som finns i KB: s samling (1981-84) är kopierade på vitt A4-papper, men har en enfärgad framsida och baksida. De är relativt tunna häften, som innehåller intervjuer med åkare, både svenska och internationella. Förutom intervjuer finns även rapporter från och kallelse till föreningens årsmöte, samt upprop om medlemsvärvning, anmälningsblanketter till tävlingar och reportage, och insändare. Det finns även ett fåtal reklamannonser knutna till sporterna i fråga. Det är främst skateboard som tas upp i dessa nummer, men reportage om både vågsurfing och snowboard förekommer. Här finns också ett fåtal reportage om musik. De här årgångarna påminner till formen om musikfanzine från samma tid med sina tecknade eller svårurskiljbara kopierade svart/vita foton och sitt maskinskrivna material i olika typsnitt. De fyra nummer av *Uppåt väggarna* från 1988 som finns i KB: s ägo har en annan karaktär än de tidigare årgångarna av magasinet. ”Klipp och klisterfanzinen” med maskinskrivna texter och handskrivna inslag är borta. Borta är också de otydliga svart/vita bilderna. Nu är det möjligt att urskilja ansiktsuttryck och klistermärken under brädorna, även om bilderna fortfarande saknar färg. Formatet har också krympt till A5. Innehållet är fortfarande mestadels inbjudningar till tävlingar, reportage och resultat från dem, samt intervjuer. På två av mittuppslagen finns brädsportare avbildade på hela uppslaget. En fast rubrik är ”first & second generation”, där åkare ur den äldre generationen presenteras på vänster sida av ett uppslag bredvid en åkare ur den yngre generationen på höger sida av uppslaget. Att det redan under 1980-talet finns ett par generationer brädåkare är värt att notera. Det finns fler annonser än i de tidigare medlemstidningarna och annonserna har en seriösare ton. Det förefaller som om det finns mer text än bilder i *Uppåt väggarna*, oavsett årgång. *U.p.g.*, som den fjärde tidskriften i mitt empiriska material heter, är utgiven i Åre 1993 av A2. De två nummer som KB har är tryckta i fyrfärg på matt papper, i något större format än A4. Tidningens innehåll annonseras på första sidan där snowboard, mode och musik lyfts fram. *U.p.g* sponsras av ett företag vi namn A2 med postadress Åre, och olika sportföretag. Enligt Saga, som är en av redaktörerna, är *U.p.g* ”Sveriges hemligaste snowboardtidning” alternativt ”Sveriges dyraste dasspapper”.¹⁶⁸ Här finns artiklar om brädtillverkare, vintermode, musikgrupper; intervjuer med snow-

¹⁶⁷ Idag finns som sagt en svensk snowboardkommitten under svenska skidförbundet. Detta förbund tillhör svenska riksidrottsförbundet. Det finns inget centralt svenskt skateboardförbund.

¹⁶⁸ *U.p.g* (1993) nr 1, sid. 5. Värt att notera är att denna Saga med efternamnet Areng, tillsammans med Martin Willners två år senare återfinns som redaktör för boken *Snowboard* på Rabén & Sjögrens förlag.

boardåkare samt test av både snowboardprodukter och TV-spel. Reklam upptar en betydande del av utrymmet i magasinerna, och den är nästan uteslutande branschrelaterad. Det förefaller finnas en större andel bildmaterial än text i *U.p.g. Funsport Magazine* är den femte tidskriften i förteckningen, och ett magasin som fokuserar sporterna mountainbike, windsurfing och snowboard. Varje nummer innehåller 70-80 sidor och är tryckt i fyrfärg på glansigt papper. Uppskattningsvis finns här mer bildmaterial än text. Tidskriften är utgiven av Funsport förlag i Stockholm. Under en period gavs tidskriften ut säsongsvis där sporterna snowboard, windsurfing och mountainbike fick tre nummer per år. En annan period publicerades *Funsport skateboard* parallellt med den andra tidningen. Innehållsligt finns här artiklar som tar upp sporterna som sådana, personer som utövar sporterna eller platser där sporterna kan utövas. Här finns även en stor andel reklam som mestadels är branschrelaterad. *Edge*, eller *Edge sports magazine*, den har bytt namn ett antal gånger, är utgiven av Edge Sports Magazine i Sundbyberg. Med andra ord finns även denna tidskrift i huvudstadsregionen. Den är tryckt i fyrfärg på glansigt papper i vanlig magasinstorlek. Bilder får något större utrymme än text. Varje nummer har cirka 80 sidor. De tidiga upplagorna av *Edge* liknar *Funsport* i stor utsträckning, vad gäller innehåll och form. Här finns artiklar och intervjuer, annonser och tester, det mesta knutet på något sätt till brädsport. *Edge* tillåter sig dock att ta in andra sportreportage än just de sporter som ligger i fokus för *Funsport*, även om det inte sker överdrivet ofta. En senare svenskspråkig tidskrift på marknaden *Onboard* ges ut av Onboard international, Ltd. på kanalöarna, närmare bestämt Storbritannien. Den ges ut på både engelska och svenska. Tidskriften har även i en del svenska utgåvor hela artiklar på engelska. Den är tryckt i fyrfärg och på glansigt papper som de två tidigare magasinerna. Bilder ges större utrymme än text bland de 150 sidorna per nummer. Innehållsmässigt påminner denna tidskrift om de två senaste med sina artiklar om åkare och platser. Annonserna upptar övervägande del av tidskriften.

Under de år som jag ägnade mig åt fältarbete och även prenumererade på både *Funsport* och *Edge*, hann de bägge titlarna läggas ned. *Edge* förändrade även utförande från att ha undertiteln "skate, snow, music, style" till att bli mer av ett livsstilsmagasin. I det sista numret som kom ut i september 2000 lät redaktionen sina 40 favoritartister uttrycka sig på de sätt de ville. När tidskriften lades ned fick prenumeranterna välja på att få sina pengar tillbaka eller att få en prenumeration på den feministiska tjejtidningen *Darling* i stället, en något annan målgrupp än den som anmält sitt intresse för en prenumeration på ett brädsportmagasin kan man tycka. *Funsport* hade å sin sida ambitionen att starta *Funsport World*, men stupade på idén. Prenumerationspengarna återbetalades med hälsningar från *Funsport World* "tidningen som aldrig startades". Tidskrifternas korta levnadsbanor talar om en instabil marknad eller snarare om en marknad och ett

intresse för denna typ av litteratur som gått i vågor. Här berättas också om teknologisk utveckling från nummer av utgåvor som mångfaldigats i svart/vitt på kopieringsmaskiner till senare årgångar av tidskrifter som spridits i fyrfärgstryck på glansigt papper. Utmärkande för tidskrifterna är dock inifrånperspektivet. De är som sagt gjorda för, av och med bräddåkare, vilket ger en rimlig bild av hur bräddåkare vill presentera sig själva. Genomgången av tidskrifterna åskådliggör, som jag återkommer till, hur medier används för att sprida föreställningar om vad bräddsport är, har varit eller bör vara. Dessutom finns referenser till hur dessa föreställningar i någon mån förändrats och i någon mån varit konstant.¹⁶⁹

Övriga medier och andra produkter

De tryckta tidskrifterna för bräddsport försvann ett tag från tidningshyllorna i butikerna, men produktionen av text och bilder upphörde inte för det. Den tog andra former. På Internet har *Defekt* publicerat 12 nummer av den digitala tidskriften sedan augusti 2000.¹⁷⁰ *Leif* heter en annan svensk skateboardtidskrift med upplaga på Internet och i pappersform.¹⁷¹ Under 2004 dök tidskriften *Giftorm* upp, med epitetet ”Sveriges skateboardtidning”. *Giftorm* har sin bas i Stockholm, till skillnad från *Leif* som inte hänvisar till någon postadress, men som har övervägande del artiklar från södra Sverige. Exempel på andra digitala platser med artiklar och diverse om skateboard och snowboard är: <http://www.tacky.se/skateboard/> och <http://transition.rocsport.com/>. I mitt fältarbete har jag också studerat bräddsporternas liv och leverne på Internet. Här har jag levt ett undanskymt observerande liv, när jag hållit mig à jour med kommande evenemang och studerat pågående diskussioner om märken eller platser. En elak kritik mot denna typ av fältarbete är att den kan sägas ha uppenbara likheter med den gamla förlegade och kritiserade ”fåtöljantropologin”, där det är möjligt att yttra sig om kulturella företeelser utan att ens behöva lämna kontoret. Den bekväma fåtöljen anspelar förstås på en lat och distanserad etnograf utan vilja eller ambition på någon som helst närhet till de så kallade vildarna. Där slutar dock likheterna. Trots att Internet inte funnits som allmän företeelse särskilt länge, och kanske inte kan kallas det ännu med tanke på att vissa delar av världens befolkning inte har tillgång till detta världsomspännande nät, har etnografi på Internet till och med fått sina egna textböcker. Christine Hine skriver om den virtuella etnografen relativt den traditionella. Bland annat tar hon upp frågor om identitet, autenticitet, tid och plats.¹⁷² På svenska skriver Malin

¹⁶⁹ En separat genomgång av tidskrifterna finns redovisad i: Bäckström, Åsa (2001) *Fria och radikala. Bilder av bräddsport*. Intern rapport inom forskningsgruppen för pedagogik idrott och fritidskultur. Institutionen för samhälle, kultur och lärande. Lärarhögskolan i Stockholm.

¹⁷⁰ <http://www.defektmag.com/tidigare.asp> 2004-05-02.

¹⁷¹ <http://leif.iweb.nu/main.htm#> 2004-05-02.

¹⁷² Hine, Christine (2000) *Virtual Ethnography*. London: Sage.

Svenningsson, Mia Lövheim och Magnus Bergqvist om liknande spörsmål.¹⁷³ Cyberetnografiska studier ligger också till grund för ett flertal svenska avhandlingar som publicerats på senare tid.¹⁷⁴

Andra typer av medier utgör också en del av det empiriska materialet. Videor är viktiga kulturella uttryck både för skateboardåkare och för snowboardåkare. Jag har tittat på ett stort antal filmer av olika karaktär med dessa typer av bräd-sport i blickfånget. En del videor, filmer och TV-program har stått på i bakgrunden i butiken där jag gjort fältarbete eller hemma när jag varit ledig. Andra har jag analyserat mer ingående. För en förteckning över de filmer och TV-program som jag studerat närmare se appendix. Förutom medierna har jag också en stor mängd annat material som på flera sätt blivit en del av den empiriska verklighet som jag studerat. Hit hör diverse föremål som jag samlat på mig: broschyrer, produktkataloger, annonser, klistermärken, flingpaket, affischer, leksaksbrädor, glass, tröjor, byxor, beanies (mössor), nyckelringar, skor, plastskateboard från 1978, plywoodbrädor gjorda i slöjden på 1970-talet, vykort, träningsdagbok för brädåkare, samlarfigurer (extreme dudes) i paket för kalaspuffar, flyers, konsertprogram, teckningar, foton, samlarbilder, nyckelband, seriealbum samt en rad andra artefakter. Jag ser dessa produkter som betydelsebärande. De säger något om skateboard och snowboard som företeelser genom det sätt på vilket de är gjorda.

Etnografiska självreflektioner

En av utgångspunkterna med etnografiskt fältarbete är strävan efter att se det som studeras på samma sätt som de människor som är involverade i det studerade, eller åtminstone att försöka göra det, utan att för den skull helt slukas upp av fältet eller kulturen och "go native". Den här intentionen kräver många kvaliteter av forskaren, av informanter och av fältet som sådant. Av forskaren krävs att han eller hon får tillgång till fältet, tar sig in i det eller släpps in. En del som gör den här typen av arbete tar utgångspunkt i ett fält som de redan tillhör och slipper därmed problematiken med just tillträdet. Av beteckningen deltagande observation att döma, förstår man att denna metod innebär att vara med, att delta, och att samtidigt observera. Men det ligger naturligtvis en hel del i att svära sig till denna metod utöver vad som kan sammanfattas i så korta ordalag.

¹⁷³ Svenningsson, Malin; Mia Lövheim & Magnus Bergqvist (2003) *Att fånga nätet: kvalitativa metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.

¹⁷⁴ Två av dem är producerade på Institutionen för Tema vid Linköpings universitet. Sundén, Jenny (2002) *Material virtualities : approaching online textual embodiment*. Linköping: Institutionen för Tema. Diss. och Svenningsson, Malin (2001) *Creating a sense of community: experiences from a Swedish web chat*. Linköping: Institutionen för Tema. Diss.

Funktioner i fält

Att vara deltagare innebär per definition social interaktion mellan forskaren och hans eller hennes informanter. Det innebär även en närvaro i informanternas egen miljö. Mats Lieberg resonerar kring etnografens olika roller i fält. Deltagandet kan vara både passivt och aktivt, observationen kan vara både öppen och dold. Med de forskningsetiska principer som ställs upp för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning av Vetenskapsrådet, måste forskaren hamna i raden som beskriver öppen observation.¹⁷⁵ Hur aktiv eller passiv forskaren är är ofta en definitionsfråga, som så mycket annat.¹⁷⁶

I en avhandling om tonårsflickors estetik och identitetsarbete skriver Anette Göthlund om fältarbete. Hon kallar sin studie för etnografiskt inspirerad, därför att hon inte ”har följt den etnografiska metoden fullt ut”. Därmed implicerar hon också att hennes studie faller utanför gränserna för vad som räknas till etnografi på åtminstone någon punkt. Hon anser att hon inte varit deltagarobservatör i tillräcklig utsträckning.¹⁷⁷ Hennes ställningstagande pekar ut ett spännande problem, som har med aktivt och passivt deltagande att göra. Att vara närvarande för att observera sociala och kulturella händelser innebär per definition också att vara deltagande. Jag anser närmare bestämt att det är omöjligt att vara närvarande utan att delta. I praktiken handlar det om att etnografen aldrig är antingen deltagande eller observerande, utan alltid båda delarna. Det handlar om att pendla mellan att vara deltagande observatör och observerande deltagare, om vad Agar kallar ”involved detachment” och ”detached involvement”.¹⁷⁸ Lieberg använder begreppen ”distans” och ”närhet”, som har snarlik innebörd.¹⁷⁹ På ett sätt innebär det att vara med, men ändå stå utanför. För min egen del har denna pendling rent konkret skett på väg till och från fältarbete, men naturligtvis även mitt under pågående arbete i fält, när händelser utlöst tankar och tolkningar i riktning mot teoretiska referenser och närhet bytts mot distans inom loppet av en sekund.

Clifford och Marcus betonar, att kultur skapas i dialog, och forskarens inverkan på det insamlade materialet därför utan tvekan är mycket stor. För att kunna evalueras krävs därför detaljerade beskrivningar av fältarbete, intervjusituationer, personliga relationer, problem, påverkan och forskarens självbekännelser.¹⁸⁰ Det torde vara uppenbart efter teorikapitlet om kultur, lärande och identitet att jag

¹⁷⁵ Vetenskapsrådet (1990/2002).

¹⁷⁶ Lieberg, Mats (1994) ”Att forska om ungdom”, Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman, Hillevi Ganetz & Bo Reimer (red.) *Ungdomskultur i Sverige*, FUS-rapport nr 6. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

¹⁷⁷ Göthlund, Anette (1997) *Bilder av tonårsflickor. Om estetik och identitetsarbete*. Linköpings universitet: Tema Kommunikation (diss). Citat sid. 36.

¹⁷⁸ Agar (1980/1996).

¹⁷⁹ Lieberg (1994).

¹⁸⁰ Clifford & Marcus (1986).

håller med författarna om att kultur skapas i dialog. Jag håller även med dem om att det krävs ingående och uttömmande resonemang om fältarbete eller annan kvalitativ forskning för att det ska kunna bedömas av utomstående läsare, vilket föranleder detta avsnitt. Att göra fältarbete innebär att man dels tar på sig en eller flera funktioner eller roller själv i mötet med fält och informanter, dels får man sig även ett antal roller eller funktioner tilldelade. Dessa roller har mer eller mindre inverkan på vad som sker och vilka samtal som förs, och är alltså på så sätt också avgörande för forskningsresultatet. I fält har jag beskrivit mig och det jag gör på lite olika sätt beroende på vilken kontext jag befunnit mig i. Jag har alltid varit tydlig och öppen med att jag skriver en avhandling, men det är förstås svårt att veta, om de jag talar med har förstått på vilket sätt jag skriver, hur jag arbetar och vad jag har för perspektiv. Eftersom tolkning och analys ofta sker efter datainsamlingen är det till och med omöjligt ens för mig själv att i fält veta exakt vad som blir resultatet av just den intervjun eller just den fältanteckningen.

När jag presenterade mig själv och vad jag ville göra i butiken var det genom att beskriva mig själv som pryoelev. *Pryo* är en förkortning för praktisk yrkesorientering. Naturligtvis presenterade jag mig som doktorand, en person som höll på att skriva en avhandling om brädsport, men som en förklaring av själva arbetets art följde nästan alltid som en underrubrik: pry. En pryoelev kan vanligtvis inte särskilt mycket om den arbetsplats han eller hon vistas på, utan är där tillfälligtvis för att lära sig. Det var också på det sättet jag arbetade i butiken; för att lära mig. Att förklara forskarrollen med pry innebär per definition också att forskningen inte görs lika allvarlig. Det var ett sätt för mig att försöka komma närmare mina informanter. Samtidigt sänkte det naturligtvis statusen på det forskningsarbete jag utförde. Det var inte *riktigt* arbete, utan ett slags övningsarbete.¹⁸¹ Jag blev naturligtvis även tagen för att vara *expedit* i butiken. Intressant nog var det bara en viss kategori kunder som trodde att jag arbetade där, den så kallade "mainstream-kunden". Det hände sällan eller aldrig att jag fick en fråga om kläder, skor eller videor av skateboard- eller snowboardåkare, som kom in för att kolla efter senaste nytt. De kunde antagligen urskilja mig som icke autentisk på samma sätt som jag kunde urskilja dem som "äkta". Mitt favoritställe i butiken var framme vid disken, där det ofta satt några killar och pratade eller tittade på video. Vid ett tillfälle i butiken när jag presenterat mig och mitt arbete för en

¹⁸¹ I butiken fanns under den tid jag var där, många andra som arbetade tillfälligt på samma sätt som jag gjorde. De var elever som gjorde sin praktiska arbetsorientering i butiken, *äkta* praktikanter med andra ord. De kom under en eller två veckor oftast från Stockholm eller närliggande kommuner, och var i lägre eller mellersta tonåren. Praktikanterna var uteslutande av manligt kön. Jag envisades med att beskriva mig som pry, medan de talade om prao. Under min skoltid hette det yrkesorientering, en formulering som ändrades i och med den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 80). Obligatoriet med prao, det vill säga praktisk arbetslivsorientering, togs bort i 1994 års läroplan (Lpo 94). Att göra praktik är dock fortfarande relativt vanligt i många skolor och benämningen prao lever som sagt kvar.

kund som frågade vem jag var, slängde Patrik, en av de anställda i butiken, hastigt ur sig *spion* som förklaring utöver den roll som pryö som jag själv velat ge mig. Kunden var en luttrad snowboardåkare med över 200 dagar på brädan/år. Jag uppfattade honom även som kompis med Patrik. Trots att det var något som Patrik snabbt hasplade ur sig, kanske även på skämt, var det med stort obehag som jag blev tvungen att fundera över, om hans uttalande sa något om hur jag uppfattades i butiken. Jag tror hans kommentar både kan knytas till det sätt på vilket jag praktiskt gick till väga, och till en mer generell diskussion om förhållandet mellan subkultur och hegemoni. Lika lite hedersam som spion, är rollen som *groupie*, en roll som jag har varit tvungen att begrunda för min egen del. De efterhängsna skaror av beundrare som vanligtvis brukar kopplas samman med rockstjärnor, är ett fenomen som även har beskrivits av skateboardåkare, och jag har även gjort observationer som kan falla in under detta tema.¹⁸² Det faktum att detta fenomen varit iakttagbart har föranlett nödvändiga funderingar kring varför jag själv valt att studera ett fenomen som brädspört. Givet detta fenomen, fanns det risk att jag också kunde bli betraktad och beskriven av mina informanter som en groupie? Och skulle det kunna vara så, att även jag själv på ett djupare psykologiskt plan har attraherats av den rebelliska gamängattityd som kan sägas karaktärisera idealbilden av brädspörtaren? Jag kan inte bortse ifrån att det funnits brädåkare som jag i fält lagt märke till som tilldragande, och jag har också befunnit mig i situationer som jag efteråt tolkat som fyllda av vad som eventuellt skulle kunna beskrivas som sexuell spänning, eller snarare en mildare variant av flirt. Några erotiska närmande har det dock inte varit tal om, vare sig riktat mot eller ifrån mig. Rättare sagt skulle jag tro att attraktiviteten i själva avhandlingsämnet för min del snarare ligger i den rebelliska attityd, som så gärna tillskrivs skateboard- och snowboardåkare. Häri ligger också möjligen en djupare förklaring till, varför jag valt att studera just skateboard och snowboard som fenomen. Kanske är det så att jag gärna vill *vara* den rebell som brädåkaren ibland får vara, vilket står i kontrast till groupiens vilja att vara *med* rockstjärnan, eller skejtaren som i fallet ovan.

Även om jag beskrivit mig själv i termer av pryö, blivit beskriven av andra som spion, och funderat över om jag även kunde ses som groupie, har jag också fått mer korrekta formuleringar av vem jag är och vad jag gör. Korrekta ska givetvis ses i relation till den vetenskapliga världen här. Vid en ”downhill”-tävling i skateboard och longboard på offentlig plats i närheten av Stockholm, befann jag mig i samspråk med ett antal flickor som besökte evenemanget, åkte longboard, men inte tävlade. Vi samtalande om brädspört och den förening som de bildat på skoj. Föreningen kallade de FLÅS som var en förkortning för Flickor

¹⁸² Se till exempel *Videoradio. A Transworld skateboarding documentary* (2001) och Hawk, Tony with Sean Mortimer (2000/2001) *Hawk: Occupation skateboarder*. Regan Books: New York.

Longboardåkare Stockholm. Den stod i tydligt förhållande till en annan förening, som bildats av deras manliga brädåkande kompisar. När jag visade intresse för deras förening ropade tjejerna över killarna till det ställe där vi satt med den förklarande anmärkningen: ”Kom och snacka med *forskaren!*” Att vara forskare implicerar gediget och seriöst arbete. Jag har många gånger fått frågan om vad slutresultatet ska bli, och ett flertal gånger har man frågat om det ska bli en film, trots att jag inte ens hållit i en stillbildskamera vid dessa tillfällen. I fallet ovan berättade jag att det skulle bli en bok, och fick då frågan vad den skulle heta, en fråga som jag inte kunde svara på vid detta tillfälle. Att hålla på med brädsport på ett forskningsmässigt plan tycktes också vara något underligt per se. Brädsport och forskning hör liksom inte ihop. Jag tolkar denna förundran över val av forskningsområde som en del av talet om känslan inom sporterna. Det innebär i så fall att brädsport är något som måste upplevas, kännas i magen och resten av kroppen. Att skriva om brädsport och intellektualisera det som fenomen ter sig då tämligen apart. I kapitlet ”Bilder av brädsport” utvecklar jag detta resonemang. En annan av de roller som jag tilldelats, bitvis även tagit själv, i mitt fältarbete är rollen som *journalist och fotograf*. När jag bevistade Swedish Skateboard Series i Stockholm med kamera runt halsen och block och penna i handen, var det antagligen lättare att tro att jag var reporter än etnograf. Jag blev således inte heller särskilt förvånad, när jag då fick frågan om vilken tidning jag skrev för. Det var mer troligt för de besökare som befann sig där att möta en reporter på plats än en forskare. Rollen som reporter har också sina fördelar i förhållande till rollen som forskare. Den kan ge tillträde till platser och händelser som annars skulle vara stängda, och ursäktade beteenden som kan te sig underliga i gemene mans ögon, som till exempel att föra anteckningar i ett litet block. På ”Family Gathering”, en snowboardtävling med minimässa och fest i Tandådalen, tog jag mig friheten att gå innanför avspärrningarna för att kunna ta bättre bilder. Jag placerade mig med de andra fotograferna och accepterade roat även den läskedryck, som delades ut till dem från sponsorerna. Jag smälte uppenbarligen in tillräckligt väl för att bli tilldelad mutor. I Falun på en annan snowboardtävling av liknande karaktär, kunde jag ostört sitta bland publiken och göra utförliga anteckningar utan att vara kufisk. Tacksamma tankar gick till journalister och reportrar, som banat väg för ett sådant beteende. Min uppfattning är att jag i rollen som reporter fick ett mer välvilligt bemötande än vad jag fick i rollen som forskare. Rollen som forskare väckte en slags avmätt och tvekande nyfikenhet, medan rollen som reporter lockade fram tillmötesgående kommentarer tillika en vilja att framträda i blickfånget för min kameras objektiv. Att vara medialt synlig är också eftersträvansvärt inom sporterna.

Mina fel som fördelar

Under min tid för studien har jag brottats kontinuerligt med att få tillträde till fältet, och det är en fråga om definition huruvida jag lyckats. Naturligtvis har man sina bra och dåliga dagar i fältarbete, som i vilket annat arbete som helst. Men jag har upprepade gånger känt mig ”fel”. Jag har flera gånger inte förstått ramarna kring det som hänt och sagts. Jag har även känt mig osäker på de informella koderna för hur jag skulle bete mig och vad jag skulle säga. Denna känsla av att vara fel har jag bland annat tolkat som om jag inte haft tillträde, inte varit tillräckligt ”med” i de kretsar jag befunnit mig. Denna obehagliga upplevelse av kulturell inkompetens kan naturligtvis ses som ett personligt misslyckande från min sida, där närheten till det jag studerat gått förlorat. Å andra sidan finns all anledning att fundera över vilka de fel är som jag upplevt. Förmodligen pekar dessa fel ut det som också är ”rätt” och säger därmed en hel del om skateboard- och snowboardkultur.

Jag har upplevt mig vara fel på åtminstone fem punkter: ålder, kön, utövande, stil och professionell tillhörighet. Åldersmässigt har jag varit betydligt äldre än de flesta av mina informanter. Ålderskillnaden har till och med markerats av mig själv, när jag framhärdar i att kalla mig för den förlegade termen pryö i stället för prao. Man har också frågat mig direkt hur gammal jag är, vilket tyder på att ålder har betydelse för deltagarna i kulturen. De flesta av mina informanter har också varit av manligt kön. Den viktiga frågan om kön inom brädsporerna skateboard och snowboard diskuteras mer ingående under rubriken ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion” längre fram i avhandlingen. Jag har även urskiljt mig eftersom jag inte åker bräda. I slutet av 1970-talet när brädan slog igenom, befann jag mig dock inom kategorin brädåkare, men det var länge sedan och den informationen späder snarare på ålderskillnaden och pekar på olikhet än berättar om min tillhörighet. Jag åker inte heller snowboard utan skidor, och när brädan började bli ett populärt färdmedel i vintersportanläggningarna under 1980-talet fanns, som jag nämnde i inledningen, en mer eller mindre uttalad konflikt mellan snowboardåkare och skidåkare. Stilmässigt har jag försökt smälta in så gott jag kunnat i fält utan att bli patetisk. Jag har använt kläder som jag kan bära upp, men inspirerats av stilen som varit mode bland annat i den butik, där jag tillbringat en hel del tid. Dock har jag försökt undvika att framstå som en ”wannabe”, det vill säga någon som vill vara men inte är. En ”poser” är inte heller något eftersträvänsvärt, det vill säga någon som inte gör men ändå ser ut som. Jag är också relativt övertygad om att en 35-åring tjej, som klär sig som 20-åriga skejtarkillar, skulle utgöra föremål för både fniss och förtal. Därför har jag med flit undvikit alltför stark, klädmässig markering. Det femte och sista felet har med mitt yrke att göra. Akademiker må åka bräda, men brädåkande har, enligt min analys, som jag skrev ovan att göra med känslan. Det är inget man intellek-

tualiserar. Andra yrkesverksamma inom fältet arbetar med sådant som är relaterat på ett eller annat sätt till sporterna. Om man inte gör det vill man åtminstone göra det.

Förutom att peka ut vad som anses som ”rätt” har mina ”fel” också blivit uttalande fördelar för vissa av mina informanter. Vid en skatevideopremiär som jag bevistade, talade jag med en av mina informanter om en planerad föreläsning, som jag skulle ha för beslutsfattare på lokalpolitisk nivå. Han poängterade då att det var bra, att jag som var lite äldre och inte heller åkte skateboard själv talade om brädåkande. Mina så kallade ”fel” hade därmed ökat min trovärdighet, inte som brädåkare men som utomstående företrädare för brädåkare.

Begrundanden över tolkning och analys

Frågor om forskningens validitet och reliabilitet är viktiga även för kvalitativa studier. Pedagogerna Runa Patel och Ulla Tebelius propagerar dock för fyra andra termer, nämligen: tillämplighet, överensstämmelse, pålitlighet och noggrannhet. Tillämplighet refererar till insamlingsteknik och undersökningsgrupp medan överensstämmelse hänvisar till samstämmighet mellan utgångspunkter, det undersökta och resultatet (jfr validitet). Pålitlighet har att göra med att man undersöker det man vill undersöka (jfr reliabilitet), och noggrannhet syftar till konsekvens i förhållande till studiens utgångspunkter och förutsättningar.¹⁸³ Till dessa frågor hör exempelvis forskarens inverkan på fältet och forskarens bedömningar, liksom huruvida informanter är uppriktiga i sina berättelser. Ovan har jag redogjort för vilka typer av empiriskt material som ingår i min studie, och jag har även reflekterat över mina roller i fält. I den här typen av studier har också triangulering (att använda olika typer av material) och informantvalidering (att låta informanter värdera det som hävdas av forskaren), ansetts som speciellt förtjänstfullt. Jag använder även många typer av material i min studie och återvänder även till Ants med mitt kapitel och mina tolkningar för att få hans reflektioner. Med andra ord har jag ägnat mig åt dessa tillvägagångssätt för att säkra överensstämmelsen i min studie. Med utgångspunkt i min teoretiska ram kring hur mening skapas får jag naturligtvis problem med att hävda några övergripande Sanningar ändå. Jag återkommer till det strax. Innan dess beskriver jag hur jag bearbetat och använt de olika materialen, samt hur min tolkning växt fram.

Möten mellan material

De olika typerna av material ger även olika typer av data, men kan grovt sett delas upp i två slag: texter och bilder. De skriftliga fältanteckningarna är texter, som jag konstruerat av händelser och samtal i fält. Intervjuerna har också antagit

¹⁸³ Patel, Runa & Ulla Tebelius (1987) *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 68-82.

skriftlig form som transkriptioner av de samtal som förts. Ants album består till stor del av textmaterial, på Internet sker kommunikationen i stor utsträckning via skriven text, artiklar i både dagspress och brädspportmagasin är uppbyggda av skriven text, och det skrivna ordet är också en del av visuella medier som videor och TV. Bilder återfinns i hög grad i de medier jag studerat, rörliga sådana i videor och på Internet. Stillbilder finns i dagspress, brädspportmagasinen, albumen, på Internet och i mitt eget fältmaterial.

Som jag tog upp inledningsvis i detta kapitel talas både om och för en ökad reflexivitet vid genererandet av vetenskapliga data. Sarah Pink tar avstamp i detta resonemang med sin argumentation kring det visuellas betydelse för etnografi. Hon menar, att det etnografiska arbetet innebär en hög grad av reflexivitet och det ska ses som en process av tolkning och analys. Pink definierar etnografi som ett förhållningssätt att uppleva, tolka och representera kultur och samhälle. Det är inte en metod för att samla in fakta, utan en process för att skapa och representera kunskap, som är baserad på etnografens egna upplevelser.¹⁸⁴ Pink kritiserar det moderna sättet att göra etnografi som i mångt och mycket har gått ut på att översätta det visuella till skriven text, samt att översätta visuella ”bevis” till verbal kunskap. Hon talar i stället om en annan ansats som går ut på att utforska relationen mellan det visuella och annan typ av kunskap. I praktiken innebär det en analytisk process, där etnografen skapar meningsfulla länkar mellan olika slags forskningserfarenhet och olika typer av material. De olika typerna av material representerar olika typer av kunskap och kan förstås i relation till varandra.¹⁸⁵

De material som fått störst genomslag i min studie är mina fältanteckningar (både de skriftliga och de visuella), brädspportmagasinen, albumen, intervjuerna och Internet. Jag har dock behandlat dem något olika. Brädspportmagasinen var det första material som jag trängde in i. Det tillvägagångssätt jag använde för att konkret söka beskriva, förstå, tolka och analysera det innehåll som tidskrifterna presenterade för mig var att läsa magasinen och markera ställen i text och/eller bild där återkommande tecken och teman lyftes fram. Dessa tecken och teman tolkade jag som behängda med symbolisk betydelse av olika slag. Att de repeterades såg jag som en bekräftelse på att de var viktiga. Vissa tecken kunde knytas till vissa teman, och temana kunde sedan flätas samman med varandra till ett mönster, som i sin tur kunde anslutas till en analytisk nivå med teoretiska implikationer. Exempel på tecken som jag lyft fram i min tolkning är ord som känsla, fresh, fet, extrem, balans och rolig, liksom bilder i färg på graffiti, snöklädda berg och blå himmel. Teman som jag har kopplat dessa tecken till är frihet – gräns, livsstil, maskulinitet, ungdomlighet och individualism. Temana växte fram som repetitioner i materialet. Begreppsparet frihet och gräns återkom exempelvis

¹⁸⁴ Pink, Sarah (2001) *Visual Ethnography*. London: Sage. Sid. 18.

¹⁸⁵ Pink (2001: 96).

i både texter och bilder på olika sätt, och även som kombinationer av text och bild. I kapitlet "Bilder av brädsport" ges talrika exempel på dessa teman. I hög grad är dessa teman sprungna ur begrepp och beskrivningar som är skateboard- och snowboardåkarnas egna, medan syntesen av dem är min.

Fältanteckningar (både skriftliga och visuella) och intervjuer har jag behandlat på liknande sätt, det vill säga sökt betydelsebärande enheter som bildat teman. I fältanteckningarna markerade jag med överstrykningspennor i olika färger de avsnitt som hade bäring gentemot mina forskningsfrågor. På samma sätt markerades avsnitt i intervjutranskriptioner. Eftersom tidskriftsanalysen låg före i tiden, fanns den som en referenspunkt vid tolkningar av intervjutranskriptioner och fältanteckningar att förhålla sig till för både bekräftelse och ifrågasättande av dessa senare tolkningar.

I *albumen* kvantifierades inledningsvis materialet för att få en uppfattning om dess storlek, men också om förhållandet mellan text och bild. Innehållets förändring över tid kunde också åskådliggöras på så sätt. I detta material gjordes där efter en summerande innehållsförteckning ur vilken teman växte fram. Här var det i stället för olikfärgade överstrykningspennor, olikfärgade notislappar som placerades ut på väggen och växte till ett lapptäcke av sammanhängande teman. Huvudfrågor till detta material var på vilket sätt en individuell livshistoria framställdes relativt brädsportkultur, och hur detta skedde över tid.

Videor har analyserats genom semiotiska närläsningar där jag ställt bild, ljud och innehåll mot varandra. Det är framför allt innehållet och hur detta innehåll har kommunicerats, som jag har varit intresserad av. Med andra ord har jag varit angelägen om att ta reda på, hur brädsportkultur framställs i dessa medier och vilka medel som används för att betona de betydelsebärande uttrycken. Exempelvis ligger ljudet av skateboardhjul så gott som alltid ligger relativt högt volymmässigt, vilket enligt min tolkning skapar intryck av närhet och deltagande. Fotograferna är ofta synliga med sina kameror, något som jag tolkat som ett sätt att skapa autenticitet.

Dagspress har studerats med utgångspunkt i enskilda forskningsfrågor kopplade till specifika teman som växt fram ur materialet. Exempel på ett par sådana frågor är hur snowboard beskrivits i samband med Olympiska spelen 1998 och 2002, och hur skateboard skildrats i relation till frågan om Observatorielunden som plats.

Internet har, som jag nämnde ovan, bland annat varit en källa till uppdaterad information kring evenemang och som jag ska visa längre fram, till betraktande av intressant ordväxling. Jag har dock inte systematiserat de platser som jag besökt eller det innehåll dessa platser har på samma sätt som jag organiserat det ovanstående empiriska materialet.

Med utgångspunkt i det mångfacetterade insamlade materialet, och med de teoretiska ställningstaganden som är gjorda har tolkning och analys skett kontinuerligt under arbetets gång. Skrivprocessen har pågått parallellt, vilket innebär att tolkning och analys varit en invävd och svårligen urskiljbar del av hela forskningsprocessen. Däremot går det att skönja en rörelse från forskningsfrågorna vad, vem, hur och när till den mer övergripande, förklarande och analytiska frågan varför. I inledningskapitlet redogjorde jag för bokens disposition och talade där om framväxten av de analytiska kapitelspårerna. Jag klarlade där, att de tematiska kapitelspårerna i avhandlingens andra del vart och ett har en utökad teoretisk ram. Man skulle kunna se det som en förflyttning till ytterligare en analytisk nivå som kräver andra teoretiska verktyg. Ett annat sätt att se det är som en förflyttning av fokus från frågorna vad, vem, när var och hur till en fokusering av frågan varför. Det kan också beskrivas som ytterligare ett varv i en hermeneutisk spiral.

Polyfon tolkning och kontextbunden "sanning"

Inom antropologin använder man begreppsparet "emic" och "etic" för att beskriva skillnaden mellan forskarens sätt att se och beskriva världen, och det sätt som människorna i den kultur man studerar ser och beskriver världen. Gemenskap, gränsöverskridande och känslan av flyt och frihet skulle kunna betraktas som uttryck för skateboard- och snowboardåkarnas sätt att berätta om sin värld och sitt sätt att leva. Perspektivet är "emic". Det är brädsportarnas egna begrepp. När jag som forskare anlägger min tolkning på deras berättande ser jag ytterligare en tolkning eller flera. Perspektivet är nu "etic". Jag å min sida ser till exempel, med en genusteoretisk ansats, de berättelser som skrivs fram i tidskrifterna som narrativ om maskulinitet.

Med min teoretiska referensram är det dock inte helt lätt att separera dessa bägge perspektiv. Det är mycket riktigt *min* tolkning av den mening som *jag* tycker framträder i empirin som jag beskriver. Mina teoretiska utgångspunkter och naturligtvis även den samlade erfarenhet som jag har av skilda slag har betydelse i mitt möte med texterna. Den tolkning jag gör står dock inte helt fri från de tolkningar mina informanter gör av brädsporterna skateboard och snowboard. Deras tolkningar vaskas fram i intervjuer och i de medier som representerar skateboard och snowboard. Jag skriver fram deras berättelser i mina. Men deras tolkningar färgar även mina tolkningar och "emic" och "etic" smälter samman.

Den text och de bilder som jag producerar är till stora delar också tolkningar av annan text (av tidskrifter, dagspress, fältanteckningar och intervjuutskrifter) men också av bilder (i tidskrifter, egna foton, andras foton, videor, filmer och TV-program). Jag har valt ut vad jag uppfattar som relevant och fogat samman detta till en koherent massa av bokstäver, som förhoppningsvis får en betydelse i

ett sammanhang (eller snarare flera betydelser i flera sammanhang). Slutprodukten är en berättelse, som då framträder och verkar som både process, produkt, fenomen och metod.

I dessa kedjor av meningsskapande är kontexten grundläggande. I teorikapitlet argumenterade jag för att det är i det kontextuella mötet som mening skapas. Men det kontextuella är för den skull inte fritt flytande och efemärt till sin karaktär, dock föränderligt. Till exempel består Ants album av både bilder och skriven text. I dem finns Ants tolkning av händelser och samtal. Han konstruerar mening direkt genom det sätt som han fogar in bilderna och texten på, men också indirekt genom det sätt, som dessa visuella och textuella uttryck i sin tur refererar till händelser och samtal. Hans berättelse blir en individuell berättelse om ett liv med olika typer av brädsport. Han förhåller sig samtidigt till andra berättelser om brädsport, som till exempel finns publicerade i magasin och som visas i skateboardvideor. Dessutom förhåller han sig i sitt berättande till andra typer av berättelser som är gängse i dagens svenska samhälle, som till exempel vad det innebär att vara man. Den som sedan tittar i hans album konstruerar i sin tur mening av den mening han skapat utifrån de perspektiv han eller hon har, och i vilket sammanhang denna "läsning" sker. Kontexten och processen är med andra ord central för vilken mening som skapas och framhålls som betydelsefull. Eller som sociologen David Silverman uttrycker det med tanke det undflyende studieobjektet inom kvalitativ forskning: "The phenomenon that *always* escapes is the 'essential' reality pursued in such work. The phenomenon that can be made to *reappear* is the practical activity of the participants in establishing a phenomenon-in-context."¹⁸⁶

¹⁸⁶ Silverman, David (1993/1995) *Interpreting qualitative data. Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage. Sid. 203.

Del 3

”Nu leker de skate”, säger Martin när vi sitter och tittar ut över arenan. Han förklarar att leken ofta används som uppvärmning eller när man är ute och skejtar på stan. Den fungerar som ”gris” fast med bokstäverna s-k-a-t-e. Den går till så att en åker först och gör ett trick, sen åker alla i tur och ordning och ska göra samma trick. Om man misslyckas får man en bokstav. Om den som åker tvåa klarar tricket får han (eller hon) göra ett trick som alla ska klara, och så fortsätter man så till någon vinner. När man fått skate åker man ut, och det är den som är sist kvar som vinner. Martin säger att den här leken dels är bra uppvärmning, men utöver det är den också bra vid inläring. Man blir tvungen att prova på nya trick, som man kanske inte kan och öva sig på dem. I ramp kan man köra samma sak eller en annan lek som kallas ”add a trick”. Den går ut på, att man ska göra samma trick som den som åkte innan och sedan lägga på ytterligare ett.

När Martin har gått kommer ett par av killarna fram till mig och sätter sig i soffan. En har lite ont i foten. Han har vrickat den. Jag frågar hur det är med skador. Han säger att det nästan alltid är någonting som gör lite ont, någonstans på kroppen. Det kan vara allt från handleder till fotleder, som är mest utsatt inom brädåkandet, till skrubbsår på knän från fall.

Några dagar senare observerar jag några av de äldre skejtarna i trettioårsåldern som håller till i rampen. De brukar träffas här direkt efter jobbet och det är underförstått att de gör det. Det är ingen som ringer någon annan för att bestämma att de ska ses. De känner varandra från brädåkandet och umgås inte heller på något annat sätt. Jag undrar om de någonsin åker i street-delen eller om de bara åker ramp. En av dem säger att han inte är så bra på street, men pekar på den yngsta av rampåkarna. Han där, 24-åringen, kan det. Sen fnissar han lite och säger att gamlingarna håller till i rampen. De unga åker street. Det är mycket coolare säger han och refererar till tidningar och videor. Där finns bara street och nästan ingen vert. Det har tagit över.

De åker och jag tittar. Killarna åker hårt. De blir svettiga. En av dem kramar ur skumgummit i hjälmen och det rinner svett ur den. Åkarnas t-shirts har svettmärken på ryggen som hos vilka andra sportutövande människor som helst. De har alla vattenflaskor i väskorna som de dricker ur när de pausar. Jag iakttar hur de visar varandra trick och även hur de instruerar varandra både med bräda och med kropp. En annan av dem håller upp brädan framför sig och visar i slow motion

den tänkta banan som den ska ta. Samtidigt instruerar han muntligen: ”Så här och så glider du under med kroppen.” Han gör även kroppens rörelse i samma långsamma tempo. Ena handen håller i bräda och ena foten visar var den ska vara. Lärande utan lärare tänker jag. ”Får du några bra iakttagelser?”, frågar en av dem när han går förbi mig och jag skribblar i blocket. Jag säger att det gör jag och nämner något om lärande utan lärare.

En av de tre killarna faller. Han skriker till och det hörs en kraftig smäll i rampen. Jag sitter vid bänken, där alla kläder och väskor ligger, så jag ser inte fallet. Killen som ramlat kommer upp på avsatsen igen. Han går som om han hade ont. Båda de andra frågar honom hur det gick, eller om det gick bra. Han svarar att det gick bra, men att han ”har jävligt ont i arslet”. Han går och sätter sig på bänken och vilar. Han grimaserar. Det slår [!] mig att jag aldrig hört någon fråga om det gjorde ont, eller om det gick tokigt. Frågorna är positivt vända i stället. ”Gick det bra?” eller det mer neutrala ”Hur gick det?”.

4. Bilder av brädspport

Det här är det första empiriska och analytiska kapitlet. Det kan egentligen läsas både som en inledning och som en sammanfattning. Jag har valt att placera det som en inledning i mitt påbjudna lässpår. Syftet med kapitlet är att ge en övergripande bild av hur mening konstrueras inom brädspportkultur. Kapitlet avser att beskriva vilka praktiker som skapar brädspportkultur och håller den samman på en social nivå. Men här skildras även hur subkulturen avgränsas och hur den förhåller sig till andra kulturer. Frågan om vad brädspportkultur ”är” blir ett centralt nav kring vilket frågan om hur – det vill säga själva den meningsskapande praktiken belyses. Meningsskapande har som jag också beskrivit en betydelse för identiteten, vilket jag ger ett flertal exempel på. Kapiteltes struktur kan hänföras till de tre nivåerna i avhandlingens övergripande syfte, där underrubriken känsla i detta kapitel refererar till den individuella nivån, underrubriken gemenskap till den sociala och kultur föga förvånande till den kulturella nivån. Det empiriska material som detta kapitel vilar på är intervjuer, tidskrifter, videor och deltagande observation.

Självfallet ligger hela den teoretiska ramen bakom resonemangen och analyserna, men Drotners diskussion om estetisk produktion/praktik bildar dock det analytiska verktyg med vilket jag griper an den meningsskapande processen kring skateboard och snowboard i det här kapitlet. Drotner poängterar själva görandet – praktiken, men hävdar samtidigt att den estetiska praktiken alltid har en slutprodukt. Det vill säga utifrån sig själv skapar man något, ofta tillsammans med andra som man bokstavligen kan känna på, höra eller se. Att göra en video är ett exempel som hon anför, ett annat att dansa jazzdans. Videon som alster ligger mycket riktigt där som produkt när processen är genomförd, men hur är det med jazzdans? En föreställning är visserligen en produkt, men den för sin existens till stora delar i minnet hos publik och utövare efter genomförandet. Dessa minnen kan finnas som bildminnen, men även som ”inristade” kroppsminnen. Frågan är då om minnena är produkten i det här fallet? Drotner hävdar också, att den estetiska praktiken är meningsskapande som kan ha en inverkan på individers identitet. Skulle man kunna tänka sig att det i detta fall är identiteten som är produkten?

I nedanstående analys använder jag mig av Drotners resonemang som utgångspunkt för att tolka skateboard och snowboard som estetiska praktiker. Jag

refererar till konkreta uttryck som tidskrifter och videor, det vill säga produkter av estetiska praktiker enligt Drotner. Men också till estetiska praktiker som processer, det vill säga till tillfällena som jag varit närvarande och observerat, som de episoder jag refererat i inledningarna till varje del. Vid dessa tillfällen pågick definitivt ett antal estetiska praktiker. Konkreta produkter kom även ut av dessa praktiker. Mina fältanteckningar av både skriftlig och visuell art är ett exempel, tidningsartiklar är ett annat. Jag menar dock att produkter inte behöver vara så konkreta och synliga för att man ska kunna påstå att det skett estetiska processer eller praktiker på platsen. Med tanke på ordets ursprungliga innebörd som en bestämning till producere av latinets *productum*, i betydelsen alstring eller tillverkning, menar jag som Drotner att den skapande processen är central. Men jag anser även att produkten kan vara abstrakt som till exempel tankar om sin identitet eller föreställningar om vad brädsport ”är”.

Stereotypa föreställningar

Jag talar om idealbilder och stereotypa bilder i detta kapitel. Teoretiskt bör idealbilder sättas i relation till begreppet stereotyp. Stuart Hall talar om användandet av stereotyper som signifierande praktik.¹⁸⁷ Han hänvisar till en essä av Richard Dyer, som gör skillnad mellan ”typing” och ”stereotyping”. Dyer argumenterar för att vi alltid använder oss av typifieringar, när vi skapar mening av vår omvärld och de människor vi möter. Utan typifieringar skulle det vara svårt, för att inte säga omöjligt, att över huvud taget förstå omvärlden. Vi kategoriserar människor, dels enligt de roller de har (förälder, barn, chef, pensionär), dels enligt de grupper de tillhör (klass, kön, ålder, nationalitet, etnicitet, sexuella preferenser mm). Dessutom sorterar vi även människor enligt vilken personlighetstyp vi anser att de har, som exempelvis glad, energisk, slarvig eller lat. Dyer menar, att den bild vi har av vem en person ”är” byggs upp genom den information vi lyckats samla genom att positionera honom eller henne inom dessa typifieringsordningar. Enkelt uttryckt är en typ alltså en vardaglig och levande kategorisering som är lätt att känna igen, minnas och förstå genom ett fåtal drag där också förändring hålls till ett minimum.¹⁸⁸ Stereotyper å andra sidan tar tag i dessa generaliserade drag, överdriver dem och förenklar dem. Stereotyper gör också dragen mer fixerade. I Halls genomgång beskriver han stereotyper som att de förminskar, essentialiserar, naturaliserar och fixerar olikhet. Ett annat drag är deras exkluderande funktion. De upprätthåller symboliska gränser. Dessutom tenderar de att dyka upp, där det finns stora ojämlikheter i maktförhållanden.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Hall, Stuart (1997) ”The spectacle of the ’other’”, *Representation: Cultural representations and Signifying practices*. London: Sage.

¹⁸⁸ Dyer, Richard (1977) *Gays and film*. London: British Film Institute.

¹⁸⁹ Hall (1997: 257-9).

I sin kritiska analys av hur begreppet stereotyp har använts och växt fram, talar Michael Pickering om stereotypens tvillingbegrepp: den Andra. Detta begrepp brukas ofta utan att hänvisa till begreppet stereotyp, vilket Pickering anmärker på. Enligt honom är dessa bägge begrepp nära länkade av den enkla anledningen att de angriper samma kulturella och psykologiska processer. Sterotypisering både som process och praktik är inbyggd i moderniteten.¹⁹⁰

Det jag fokuserar är både den eller de föreställningar som finns om brädspport, samt de faktiska bilder i form av fotografier eller videor i vilka dessa föreställningar uttrycks. Idealbilderna menar jag kan ses som mentala visualiseringar av brädspport, fotografierna och videorna betraktar jag som visuella presentationer av brädspport. Det jag beskriver i detta kapitel ser jag alltså som konstruktioner av stereotypa bilder av skateboard och snowboard. Dessa föreställningar återfinns, som jag ska visa, som referensramar att förhålla sig till i skapandet av social och kulturell mening kring skateboard och snowboard som aktivitet. I konstruerandet av dessa idealbilder är det också av vikt att fundera över, vems bilder det är och vilka det är som presenterar skateboard och snowboard på de sätt som sker. Dessa mer eller mindre uttalade förebilder existerar sedan som en referensram gentemot vilken skateboard- och snowboardåkaren interagerar i och genom kulturella uttryck. De senare både skapar, återskapar och omskapar de mentala föreställningarna om vad skateboard och snowboard är. Självfallet uttrycks idealbilderna även i texter och här blir praktiken desto tydligare. Det finns ingen ”riktig” bild. Bilden skapas av texten som i sin tur har skapats av föreställningen. Att tala om föreställningar på detta sätt för tankarna i riktning mot uppträdande, framträdande, skådespel och show. På ett sätt är det i rätt riktning. Det handlar om (re-)presentationer av brädsporerna skateboard och snowboard. I detta kapitel är det uttrycken som ligger i fokus. Men det är som sagt var inte bara uttrycken som är intressanta. Dessa ger också intryck. De tolkas och får mening i skapandet av både kollektiv och individuell brädåkaridentitet. De formar och omformar livsberättelser.

Känsla

Vad innebär det att åka bräda? Om man skulle beskriva skateboard eller snowboard med några få nyckelord, vilka skulle det bli? Frågorna ovan ställde jag explicit eller implicit till mina intervjupersoner och till mitt empiriska material av text och bild. Tanken var att synliggöra den eller de idealbilder som skapar och återskapas bland utövare av dessa aktiviteter. Men också att undersöka hur den gängse föreställningen om brädspport som finns i samhället (min förförståelse i

¹⁹⁰ Pickering, Michael (2001) *Stereotyping. The politics of Representation*. Houndsmills, New York: Palgrave. Sid. xi.

många och mycket) förhåller sig till den bild som brädåkare själva ger, samt hur och var skapandet av dessa föreställningar sker.

Förnimmelse av flyt

I Fryshusets årsbok (2001) skriver Magnus Gyllenberg om skateboard som en estetisk praktik, även om han inte använder just dessa ord. Han gör en poäng av skateboardens ursprung hos surfing och menar, att det finns stora likheter mellan dessa bägge brädsporarter i utövandet. ”Surfarna såg sig inte som motionärer eller sportsmän, de var konstnärer. Alla hade sin egen stil, varje sväng var ett penseldrag och varje åk ett konststycke.”¹⁹¹ Känslan i skateboardåkningen poängteras och framhävs som obeskrivlig. Samtidigt skildras Fryshuset som ett ”ställe att utöva sin konst på”.¹⁹²

Estetik är en bildning till det grekiska ordet *a'isthetis* med betydelsen förnimmelse, känsla eller uppfattning. I *Filosoflexikonet* ges två förklaringar till estetik. Den första beskriver estetik som läran om förnimmandet. Att förnimma något har med varseblivning att göra. I psykologiska termer talar man om perception och sensation. Enkelt uttryckt har sensation med själva sinnesförnimmelsen och sinnesintrycken att göra, medan perception har att göra med strukturerandet av sinnesförnimmelsen, det vill säga med varseblivning. Den andra förklaringen av estetik i ovan nämnda filosoflexikon hänvisar till läran om det sköna, eller närmare bestämt till läran om det sköna i konsten.¹⁹³ Den första definitionen av estetik, där begreppet kopplas samman med läran om förnimmandet, återfinns väl skildrad i de intervjuer som jag har. Känslan eller förnimmandet är till och med av så stor dignitet att den är avgörande för brädåkandet i sig. Att åka bräda *är* känsla.

G: Det är en känsla. Brädspport är en känsla. Och en del har bräd-känsla som vi i branschen, man ser direkt på vilken bräd-känsla killen har. En del killar kan man se att han är jätteteknisk, men man vet att han kommer aldrig att bli bra för han har ingen bräd-känsla. Förstår du?

Å: OK. Kan du beskriva det?

G: Jag tror att det är ett tränat öga. Jag tror att jag varit extremt bra att plocka som alla våra team och allt. Jag kan se direkt på en kille, jaha, han kommer att bli asbra. [Mm] Jag vet att jag tog ju fram Ingemar Backman, Mattias Ringström alla de. Det är ju jag som har hjälpt de upp med kontrakt i USA som proffs. Därför att jag såg direkt på de att de har den där lilla extra känslan. Och är man inne i branschen då ser man direkt, ja, han har bräd-känsla. Men en del säger men han är ju svinbra. Och han har teknik, men man ser att han

¹⁹¹ Gyllenberg (2001: 95).

¹⁹² Gyllenberg (2001: 99).

¹⁹³ (1988) *Filosoflexikonet*. Stockholm: Bokförlaget Forum AB. Sid. 142-3.

har inte känslan. Det är ju någonting man lär sig se och, som är jätte jätteviktigt liksom, för att bli bra.¹⁹⁴

Intervjupersonen ovan talar om att ha känsla i sin åkning. I denna beskrivning gör han inte skillnad mellan olika typer av brädåkning. Däremot är det inte så mycket upplevelsen utav åkningen (sensationen) han talar om, utan snarare det estetiska uttrycket som är synligt för ett tränat öga. Med andra ord talar han om perceptionen av brädåkning. Uttalandet pekar på åkningens uttryck och att detta kommunicerar med en omgivning, som är kapabel att förstå uttrycket i fråga. I sin beskrivning av uttrycket ställer han det estetiska mot det tekniska. En liknande kommentar gör intervjupersonen nedan när han talar om snowboard. Här sätter han friåkning mot tävlingsåkning i halfpipe.

H: För han har ju alltid nånting; en kanske gillar "oj, vad högt, det tycker jag om, 1 poäng, oj, vad han snurrade mycket, det tycker jag om". Sådär, och så är det nån som publikens kanske tycker: "vad mjukt och skönt han körde", typ. Det är ändå domarna som dömer.

Å: Mm.

H: Så det går inte liksom sätta stämpel på just pipe tänker jag på nu då, då blir det ju lite för mycket då akrobatik över det. Det tappar ju nånting på vägen.

Å: Mm. Vad är det det tappar då?

H: Det som vi pratade om nyss, i princip. Känslan där. När det blir lite fart. För mig är det så. Nu pratar ju jag personligt.¹⁹⁵

Harald menar att snowboardåkning i pipe tappar en känsla som friåkning i snowboard har, enligt citatet ovan. Även om de estetiska uttrycken vad gäller åkning är viktiga och återkommer inte minst när man talar om bedömning vid tävlingar, är det ändå den egna upplevelsen och de egna känslorna som omtalas främst. Intervjupersonen Anna berättar, att det finns få saker som kan framkalla så mycket och så många känslor hos henne som skateboard. Om hon sätter ett trick är det det bästa som finns, annars kan hon bli så arg att hon kastar brädan tvärs över lokalen. Det finns helt enkelt inget annat som kan göra henne så glad, ledsen eller arg. Bara skateboarden kan frambringa den känslan.¹⁹⁶ Den sinnliga och kroppsliga upplevelsen dyker ideligen upp när känsla och brädåkning länkas samman. Hos bägge nedanstående intervjupersoner är det känslan av att åka bräda, skateboard i det här fallen, som har fått dem att fortsätta med aktiviteten.

¹⁹⁴ I_2001-04-19_Gunnar.

¹⁹⁵ I_2002-01-23_Harald.

¹⁹⁶ I_2003-04-04_Anna.

M: Det var... man kanske skaffade skejten först för att det var en häftigt ny leksak liksom. Men sen när man väl stod på den och började rulla ner för backar så blev det ju en helt annan grej. Då fastande man för det för att man tyckte att det var så obeskrivligt roligt, och roligare än nåt annat man någonsin hade gjort liksom.

Å: Vad var det som var så kul? Kan du säga *vad* liksom?

M: Det måste ha varit... till att börja med var det känslan av att rulla på brädan.¹⁹⁷

A: Så lite längre, det fanns en lite längre modell faktiskt, sån tog vi och surfa lite på. Då fick man chansen att åka skateboard på nåt vis, och då insåg vi att det här är faktiskt nånting som kommer att bli nånting, ja alltså det går inte att kasta bort en känsla man får av åkningen, så att då insåg jag ändå shit, det var hur..., man gav ju allt för det!¹⁹⁸

I citaten ovan är det den fysiska, kroppsliga känslan som beskrivs, och det är den, som skänker så mycket upprymdhet att de bägge fortsätter med aktiviteten. En mer teknisk men ändå lika kroppslig förklaring av vad brädåkningens känsla består i finns hos nedanstående intervjuperson. Här är det estetikens sensation som får en ingående beskrivning. Känsla beskrivs som något naturligt. Jag tolkar det som om intervjupersonen menar, att den finns inneboende och genuint hos alla människor, när han talar om att det är en känsla som alla barn tycker om.

M: Den känslan då... Folk har ju försökt att förklara vad det är som gör att det är kul, det här med skateboard och snowboard. Grunden till det hela det är att det är trickbaserat, liksom att det gäller att lära sig olika saker, men jag tror inte ändå att det är det som är grejen. Jag tror till och med vi satt och pratade om och det är det här med transition. Det är den här böjen i rampen, den här man kallar för transitionriding, att man åker från plant och så är det bara den där böjen som går upp och så kommer man upp på den och vertikalt oavsett om det är snö eller ramp eller vad det nu kan vara. Det, för mig är det, *det* är själva grejen. Den här övergången liksom, och åka ungefär som man gungar liksom och hålla farten där. Jag kan åka liksom och hålla på så bara utan att göra tricken, det är det som är själva känslan. Det är grejen för mig. Definitivt alltså, den här transitionkänslan. Och den *finns* ingen annanstans alltså. Det är den här totala övergången från att åka på plant då och komma upp och åka vertikalt, eller du kommer upp i luften till och med. Sen åka ner.

Å: Men vad... vad bottnar den i? Är det själva känslan i maggropen eller i kroppen eller? Var?

M: Ja, det, det är nog inte mycket i maggropen, utan det är bara en så ... *naturlig* ... grej. Alltså det, det är sån naturlig känsla att göra så. Det är som att gunga liksom, det tycker alla barn om.

[...]

¹⁹⁷ I_2002-01-16_Mats.

¹⁹⁸ I_2001-09-15_Ants.

Å: Samma känsla som när man gungar.

M: Li... det där handlar det väl lite om det här pirret i magen där, men det är väl inte direkt ska jag säga, utan det är bara skönt. Det är det, och sen så, skateboard har en otrolig fördel jämfört med allting, och det är att redskapet är löst. Det är därför som det är så otroligt kreativt. I allting annat så sitter ju redskapet fast. Det gör ju att du kan göra så mycket saker till skillnad mot inlines till exempel. Ja, även till skillnad mot snowboard så är skateboard överlägset fantasimässigt.

Å: Hm... men den känslan var ju... Vad då, transition? Heter det... kallas det för det?

M: Ja, det kallas för transition, den där övergången då. För mig är det själva grejen alltså. Och det är som när man är ute och åker snowboard så visst är det kul att åka ned för en backe, men det är när man hittar det här lilla. Även om det bara är ett litet dike eller om du åker upp på en liten vall. Man går ju liksom från, i princip så blir du ju lite tyngdlös, för precis när du vänder så har du liksom ingen kraft och sen så åker du ner igen. Det är den här grejen liksom som är... det är nog inte farten i botten som är grejen, utan det är när man där uppe och vänder eller gör sitt trick liksom, när man är... [drar efter andan]. Det är det som är så otroligt unikt alltså. I princip är du, en mikrosekund är du tyngdlös däruppe. Eller tar det till och med en halv sekund så har du ju ganska liten gravitation om vi säger så.¹⁹⁹

Viktor, i citatet ovan, har en lång utläggning om maggropskänslan när man åker bräda i en böj och blir viktlös. Värt att notera är också hans kommentarer om skateboardåkningen kreativitet, ett ämne som jag ska återkomma till.²⁰⁰ Det som intervjuutsagorna ovan annars hänvisar till enligt min mening, är sensationen av att utföra en fysisk aktivitet på ett tillfredställande sätt. I tidskrifterna återkommer beskrivningar av känslan i termer av balans, av att flyta ovanpå och att var ett med sin bräda. Just denna känsla är vad som står i fokus för Johan Arnegårds avhandling om upplevelse och äventyrsidrott.²⁰¹ Arnegård använder sig av begreppet flow som han lånar från den amerikanska professorn i psykologi, Mihály Csikszentmihályi.²⁰² Flow kan definieras som en medvetandenivå som utesluter alla andra tankar och känslor, där man är fullständigt uppslukad av det man håller på med. Upplevelsen är en känsla av harmoni, där tankar och kroppen samarbetar på ett naturligt sätt. Erfarenheten är extraordinär och det bestående minnet av den är känslan av att verkligen vara levande och i samklang med det man gör.²⁰³ Csikszentmihályi ger bland annat exemplet skidåkning i sin ansats att

¹⁹⁹ I_2001-11-22_Viktor.

²⁰⁰ Det är också anmärkningsvärt att en ny skateboardtidskrift dyker upp på marknaden under hösten 2003 med det träffande namnet *Transition*.

²⁰¹ Arnegård, Johan (kommande) Om *klättring - Upplevelsebaserad idrott och sportifiering* (titel ej bestämd). Stockholm: HLS Förlag, (diss).

²⁰² Se till exempel: Csikszentmihályi, Mihaly (1992/2002) *Flow. The classic work on how to achieve happiness*. London: Rider; Csikszentmihályi, Mihaly (1997/1999) *Finna flow. Den vardagliga entusiasmens psykologi*. Stockholm: Natur och kultur; Jackson, Susan A. och Mihaly Csikszentmihályi (1999/2000) *Flow och idrott*. Jönköping: Brain books.

²⁰³ Jackson, Susan A. och Mihaly Csikszentmihályi (1999/2000: 10-11).

förklara innebörden av flowupplevelser. Det är lätt att i tanken byta ut skidor mot snowboard i det här fallet.

”Föreställ dig att du åker skidor nerför en sluttning och att hela din uppmärksamhet är fokuserad på kroppens rörelse, skidornas ställning, luften som blåser i ditt ansikte och de snöklädda träden som susar förbi. Det finns inget utrymme i ditt medvetande för konflikter eller motsägelser; du vet att en enda distraherande tanke eller känsla kan leda till att du ramlar i en snödriva med huvudet före. Och du *vill* inte bli distraherad. Åkningen är så perfekt att det enda du vill är att helt och hållet gå upp i den och att den ska vara i evighet.”²⁰⁴

Csikszentmihályi påpekar att det är många som talar om denna upplevelse, inte bara idrottsutövare. Det som religiösa mystiker kallar extas, eller konstnärer och musiker benämner inspiration, menar han är påfallande likartade upplevelser. I Arnegårds studie av äventyrsidrottare är denna känsla av flyt mycket starkt kopplad till motivation hos utövarna. Det framstår ju onekligen som om så även skulle kunna vara fallet för brädsportutövarna som får uttrycka sig i mitt empiriska material. I tidskriften *Uppåt väggarna* åskådliggörs känslan ytterligare i en dikt insänd av Emrik. Här förenas också känslan av att åka skateboard med jaget på ett intressant sätt. Känslan av att vara ett med brädan är inte bara perfekt, den är också så grundläggande att brädan till och med blir åkaren och åkaren blir en skateboard. Individens och föremålet blir ett och samma genom den fysiska aktiviteten.

”Jag är en skateboard. Skateboard är jag. Jag rullar, snurrar, hoppar, flyger, nu landar jag... en perfekt landning, en Perfekt dag! Var ett med brädan... Det är ju jag.”²⁰⁵

Förutom att vara omskrivet i samband med åkningen och upplevelsen av den, finns begreppen flyt och känsla även i skrivna texter om brädsport. Här är det själva texten som sådan som kommentatorn Johnny Strömning lovprisar.

”Bra artikel Jocke! Äntligen en artikel med lite känsla på denna site. Skönt flow i texten till skillnad från de talanglösa rapparna på bryggan!”²⁰⁶

Texten som Johnny Strömning kommenterar ovan är en artikel publicerad på Internet från en av de tre deltävlingarna i Swedish skateboard series 2001, den som gick av stapeln på Bryggeriet i Malmö. Artikelförfattaren inleder texten med att berömma och gratulera Malmö till Sveriges bästa skatehall och till publikrekordet i hallen i fråga. Rapporten avslutas med sju videoklipp på olika åkare, men här finns ingen lista på resultat eller ranking. Om läsaren önskar ta del av resultaten får han eller hon gå till en annan hemsida. En del av texten beskriver

²⁰⁴ Csikszentmihalyi, Mihaly (1997/1999: 50).

²⁰⁵ *Uppåt väggarna* 1984/3, sid. 10.

²⁰⁶ <http://www.react.se> 2001-09-12.

åkningen och trots att det är texten i sig som kommentatorn Johnny menar har flyt och känsla, är det ändå intressant att beskrivningen av åkarnas estetiska uttryck och utförande sannolikt gör sitt till för att bidra till detta flyt.

”Bra streetskating som bara den! Martin Pennlöv gjorde snygga 360-flipps och Erik Letfors körde ett nästan läskigt perfekt första åk. Det gjorde även Christian Mattsson som transfer-grindade pyramidens räcke! Jerrys Svensson satte ett av sina favorittrick fronside blunslide samt en överjävla snygg frontside tailslide to fakie på pyramidens mitt-räcke! Svarte-Martin Gustafsson hyvlade av en och annan rippig 50/50 till smithgrind på handrailet och Andreas Paraskevas bjöd på tävlingens coolaste kickflip ala Mark Gonzales över den väggfasta pyramiden.”²⁰⁷

Drotner talar om den estetiska produktionens verkan på tre nivåer och karaktäriserar den individuella i termer av känslomässig intensitet och kroppslighet. Tidsupplevelsen kan förändras under estetisk produktion, liksom förhållandet till platsen. De intervjuutsagor som jag refererar till ovan, och den dikt som jag hänvisar till, berättar alla om intensiva kroppsliga upplevelser. Förnimmelsen beskrivs till och med så genomgripande att den blir ens liv, ens identitet. Kroppen är i hög grad närvarande i dessa beskrivningar. Det är kroppen som upplever, och det är där känslan sitter. Upplevelsen som Drotner talar om har flera paralleller till Csikszentmihalyis ”flow”. Det är inte minst upplevelsens intensitet och tidens upplösning. Drotner talar också om att dessa upplevelser kan förändra hur man ser på sig själv. Upplevelsen uppstår i motståndet som finns på denna nivå i de egna färdigheterna och i materialens beskaffenhet. Att behärska brädan så att man blir ett med den innebär med andra ord att behärska materialens egenskaper och att ha den förmågan som krävs för detta. Denna kontroll menar Drotner kan ge en förändrad syn på sig själv.

Drotner skriver att kroppen står i centrum i puberteten. Så gör även dagdrömeriet. Hon menar att pubertet, kropp, känslor och fantasi hänger ihop. Jag instämmer i hennes resonemang, men lägger dock tyngdpunkten vid hennes kulturella ansats eller ser den psykologiska fasen som hon talar om som utsträckt över en längre tid i likhet med många psykologer. Jag menar även att hennes resonemang är applicerbart på den kategori som brukar kallas ”unga vuxna” till vilken många av mina informanter hör. Drotner skriver att estetisk praktik ingår i ungas vardagskulturer. Där bidrar den till att skapa de frirum som unga idag har större behov att uppleva och som de även har fler möjligheter att finna. De estetiska frirummen kännetecknas av att unga här kan experimentera med vuxenlivets krav och komma till rätta med barndomens motsättningsfulla upplevelser. Hon menar att om vi vill förstå vilken betydelse den estetiska praktiken har, måste vi se dem i förhållande till de konkreta sammanhang i vilka de ingår. Den estetiska praktiken får sin betydelse genom att bli en del i de ungas olika livshistorier. Använd-

²⁰⁷ <http://www.react.se> 2001-09-13.

ningen av kroppen är en estetisk praktik i syfte att bemästra en turbulent samtid. Kan man inte råda över arbetslöshet och bostadsbrist, kan man åtminstone råda över det man kan, det vill säga sin egen kropp.²⁰⁸

Hänryckning i kontext

Förutom beskrivningen av känslan i sig berättas även om brädåkningens och känslans kontext. Csikszentmihályis beskrivning av ”flow” ovan talade ju också om snöklädda träd längs slutningen. För intervjupersonen Jesper nedan, är kontexten en stor del av det som han ser som det bästa med snowboard. Jesper beskriver upplevelsen av att inte bara vara ett med brädan, utan om att vara ett med naturen som omger åkningen. Snowboard när den är som bäst är för honom en känsla av frihet.

Å: Mm. Vad är det bästa med snowboarden då?

I: Det är ju sån frihetskänsla. Det finns ju inget bättre än att gå upp på ett berg, själv, med brädan, och så stå där med kanske sina bästa kompisar, och bara stå och titta ut. Utsikten och så sen har man ett puderåk framför sig. Så droppar man in och det är helt tyst i skogarna och du bara kör. Det är sjukt.²⁰⁹

En måhända överflödigt men dock viktig poäng är att kontexterna för skateboardåkning och för snowboardåkning skiljer sig åt. Känslan av att åka bräda beskrivs också av en del som olikartad. Harald, samma intervjuperson som gjorde en jämförelse mellan friåkning och tävlingsåkning i halfpipe inom snowboard ovan, talar nedan om en skillnad mellan skateboard och snowboard i termer av närhet till naturen. Här återkommer samma romantiska naturupplevelse i kombination med att åka snowboard som hos Jesper. I närheten till naturen är det även möjligt att tolka in en idealistisk längtan efter något ursprungligt och icke konstruerat. Skateboardåkning beskrivs som hårt, betong och ljud. Snowboardåkning framställs som mjukt, naturligt och autentiskt. Närheten till naturen och känslan i åkningen tar sig också religiösa uttryck hos Harald.

Å: Är det samma känsla i skateboard som i snowboard tycker du?

H: Mm. Nej. Det är det inte. Skateboard är lite hårdare. Det är betong, såna ljud och sånt där. Snowboarden är mycket mjukare, dels är det ju i naturen och sånt där. Skateboard behöver du oftast vara i en stad eller någonting, alltså handgjort. Här är det ändå ute i naturen, det är träd, sol och så mycket mer, hörselintryck, det kanske är en fågel som någonstans sitter och kvittrar och berg i solen. Allting. Man får mer känslor av att vara ute. Dels att det är, ja det är ingenting som någon har byggt liksom. Det finns där från början. Och det är rena naturfenomen, i princip, man åker på snö och sånt. Det är ingen som har varit där och tillverkat åt en.

²⁰⁸Drotner (1991/2003: 85).

²⁰⁹I_2001-02-01d_Jesper.

[...]

Å: Vad är det bästa med brädåkning då?

H: Det är väl nysnö, så klart. Det är väl ingenting som tar det. Och fart och sånt. Självklart gemenskap och kompisarna och det följer med. Och det är lite.. ja, det är nåt nästan zenbuddistiskt över det om det kommer en massa nysnö och man är tyst, och lugnt och solen skiner och man har gått någonting uppför och helt.. Bara för att få just det där åket. Det kan man leva på några veckor, tills det kommer mer snö. I princip.

Å: Kan du beskriva det? Hur är det, då?

H: Det perfekta? Äh, det är svårt. Det går nog inte riktigt att sätta känslor [ord] på. Men det är [otydligt] på nåt sätt.

Å: Ja.

H: Det är.. tjoho!²¹⁰

Den naturromantiska synen på brädåkningens kontext som både Jesper och Harald beskriver, återkommer också i de brädspportidskrifter som jag har analyserat. I en artikel om tre amerikanska snowboardåkare i *Edge Sports Magazine* 1/1997 berättar en av dem om ”berg, puder och fallhöjd. För där finns friheten, känslan och själen”.²¹¹ I en två år senare upplaga av samma tidskrift skriver insändare John att känslan är allt och att denna känsla består i människan i kontrast eller harmoni med naturen. Han likställer tre brädspporter med varandra i sitt resonemang.

”Surfing, snowboarding och i viss mån wakeboarding är sporter där upplevelsen är allt. Man gör det inte för att känna att ”nu jävulen ska jag kämpa mig trött”. Alla gör sin egen tripp, sin egen upplevelse, en lätt onanistisk företeelse. Känslan är allt och fysiken kommer in mer som en broms, som i slutändan hindra en från att fortsätta, till skillnad från de flesta andra sporter då detta är målet. Vår utmaning är inte människa mot naturen utan människa med densamma. I harmonin, eller i kontrasten finns kicken. Belöningen.”²¹²

Bland intervjuutsagorna ovan gjorde Harald kopplingen mellan naturen och religionen. Att tala om själen som en av de amerikanska snowboardåkarna gör i citatet ovan skulle också kunna leda tankarna i den riktningen. I *FunSport Skateboard Magazine* 1/1998 beskrivs också skateboarding som en religion, som något att tro på. Skateboardåkarna framställs som en andlig sekt. Artikeln refererar till ett flertal professionella skejtare som offentliggjort sin livsåskådning på senare tid med Jesus, Haille Sellassi och Buddha som frontfigurer. Texten pekar på att det kan vara bra att hitta råd och vägbeskrivningar för hur livet ska levas i andra

²¹⁰ I_2002-01-23_Harald.

²¹¹ *Edge Sports Magazine* 1997/1, sid. 38.

²¹² *Edge Magazine* 1999/5, sid. 6.

rörelser [förutom skateboard, min kommentar], men att det går lika bra att se över sitt andliga medvetande på ett individuellt plan utan gudar och regler.

”Vi har samma Gud – skateboarden, och vi utövar samma religion – skateboarding. Vi möts på olika heliga platser – skatespots, och offrar till skateboardgudarna våra gåvor – skatetricksen.

[...]

En positiv inställning till livet smittar av sig på alla runt omkring. Denna form av ärliga, lycka uppnår man lättast om man känner efter vad det är som är viktigt i livet. [...] Där finner vi skatere vår gemensamma tro i den sköna känslan att åka skateboard”.²¹³

Även om kopplingen mellan traditionell religion och brädspport återfinns både i artiklar och i intervjuutsagor i mitt empiriska material, vore det en överdrift att säga att religionen som sådan spelar en avgörande roll inom skateboard eller snowboard som kulturella uttryck. Jag tolkar dessa utsagor mer som tecken på att brädåkning kan vara lika livsavgörande som religionen för vissa av utövarna, även om kopplingen mellan religiös extas och upprymdheten över ett bra åk inte ska förringas.

Känslan av att åka snowboard i samklang med naturen upprepas i de bilder som publiceras i brädspportmedier. Som jag redogjorde för i kapitlet om metod och material består tidskrifterna från och med 1990-talet och framåt till övervägande del av bilder. Artiklar och annonser har betydligt mindre mängd text i förhållande till mängden bilder. Både annonsbilder och artikelillustrationer är stora och kan täcka hela sidor eller uppslag. Även i artiklar publicerade på Internet är bildmaterialet omfattande och har liknande karaktär. Den stereotypa snowboardbilden går i färgerna blått, vitt och svart. Snön är fluffig och vit, himlen är blå och branta berg i bakgrunden är svarta. Åkaren flyger högt upp i luften och avtecknar sig mot himlen. Bilden är ofta tagen ur godperspektiv, vilket förstärker intrycket av höjd i åkarens luftfärd. Exemplet nedan är hämtat ur en svensk artikel om snowboardåkning i Chile publicerad på Internet. I denna bild återfinns den orörda naturen i vilken snowboardåkaren befinner sig i ensamt majestät. Han eller hon gör en svindlande luftfärd, och även om man aldrig ens stått på en snowboard är det är möjligt att föreställa sig den kittlande känslan i maggropen vid denna tur genom luftrummet. Åkaren har fart som får lössnö att damma omkring honom eller henne i flykten. Bilden talar språket om snowboard som frihet i samklang med naturen, och den hisnande känslan återges med blicken riktad underifrån.²¹⁴

²¹³ *Funsport Skateboard Magazine* 1998/1, sid. 46-50.

²¹⁴ <http://www.react.se> 2001-08-14. För text och foto står Per Sandberg, PGS-media, Strängnäs.

Bild 8. En stereotyp snowboardbild. Foto: Per Sandberg, PGS Media.

Friheten i samklang med naturen är också vad brädåkaren Bryan Iguchi beskriver i *Den stora boken om snowboard*.

”Ute i naturen finns en frihet som man inte hittar på andra ställen. För mig är snowboardåkning mer en livsstil än en sport. Mycket träning och stort intresse har gett mig många roliga åk tillsammans med goda vänner. Snowboardåkningen har också lärt mig att uppskatta fördelarna med en vältränad kropp. Genom mitt tävlande har jag lärt mig att hantera min rädsla och behålla mitt lugn i svåra situationer. Jag hoppas att snowboardåkning kommer att ge lika mycket spänning i ditt liv som i mitt.”²¹⁵

I citatet ovan talar Iguchi om en hel del av vad snowboardåkningen ska eller bör innebära för de nybörjare som boken vänder sig till. Förutom att vara en social och fysisk aktivitet, kommer man genom att åka snowboard ut i naturen och där finns en exceptionell känsla av frihet. Känslan av att åka bräda uttrycks även i bilder publicerade i denna instruktionsbok. På samma sida som citatet ovan från Iguchi är hämtat finns även tre bilder på snowboardåkning. Bildtexterna talar om att snowboardåkningens grundidé är att åka i nysnö och att klipp hopp är roligt, men kan vara farligt. Här berättas även om länken mellan skateboard och snowboard i bilden med tillhörande text som talar om att tricket ”method air” kommer från skateboardåkningen. På bilden som enligt texten beskriver snowboardåkningens grundidé susar en ensam snowboardåkare nedför en backe med orörd lössnö. Han ritar ett S i den vita fluffiga massan och pudret sprutar i bokstavens böjar. Snön är blå/vit, några granar syns i bildens övre vänstra hörn mot den

²¹⁵ Iguchi, Bryan (1998) *Stora boken om snowboard*. Stockholm: Bonnier Carlsen. Sid. 8.

kornblå himlen. Detta är alltså grundidén för snowboardåkning, enligt Iguchi. Bilden har stora paralleller med den bild jag kallar för den stereotypa snowboardbilden ovan.²¹⁶

Den stereotypa skateboardbilden påminner om den ovan beskrivna snowboardbilden, men här finns åtminstone två stora skillnader. För det första är skateboardåkarens kontext helt annorlunda. Där snowboardåkaren befinner sig på berget i själslig förening med naturen, vistas skateboardåkaren i stadsmiljö av asfalt och betong ibland kryddad med grafitti och klistermärken. För det andra är

Bild 9. En stereotyp skateboardbild. Reklambild för 15K publicerad i *Edge magazine* 1999/6, sid. 18.

den stereotypa skateboardbilden under 1990-talet tagen närmare åkaren och ofta också med vidvinkelobjektiv. Förhållandevis ofta är också skateboardbilder tagna med blixtpå kvällstid, som bilden nedan.²¹⁷ Kontrasten mellan mörker och ljus ger bilden en dramatisk effekt. Bilden nedan är en reklambild publicerad i *Edge magazine* 1999/6. På samma sätt som i snowboardbilden ovan gör åkaren en luftfärd. Intrycket av höjd förstärks genom perspektivet underifrån, på samma sätt som i snowboardbilden ovan. Vad som ytterligare kommuniceras i termer av känsla, som korrelerar med de intervjuutsagor och citat som jag refererar till ovan, är innebörden av balans och koncentration.

Åkaren på denna bild har sin kropp i fullständig kontroll när han utför tricket. Armarna hålls utåt för att upprätthålla jämvikt och i denna rörelse dras knäna uppåt mot överkroppen. Inte helt olik en rovfågel svävar han över trappen med blicken stadigt fäst på räcket under sig. Koncentrationen och kontrollen är total. Man behöver inte kunna åka skateboard för att förstå balansakten i denna luftfärd.

Upplevelsen av brädåkning, eller den estetiska praktikens individuella nivå för att använda Drottners terminologi, är alltså inte kontextlös. Den kroppsliga förnimmelsen kommer till i en omgivning och hur den omgivningen ser ut spelar roll för upplevelsen. Den ideala kontexten för vad som betraktas som ett perfekt snowboardåk är det orörda berget med sin pudersnö, sol och blå himmel. För

²¹⁶ Iguchi (1998).

²¹⁷ Jämför med resonemanget kring tid och skateboardåkning i staden i kapitlet "Plats i tid och rum".

skateboardåkning gäller en annan typ av ideal kontext. Här är det i stället en urban miljö, asfalt eller betong som underlag. Men det finns även en social kontext.

Gemenskap

Drotner talar också om den estetiska praktiken som verksam på en social nivå. Här finns förhållandet *mellan* individer, inte *inom* individen som omständigheterna var ovan, när jag talade om känslans olika uttryck. Genom kollektiva estetiska praktiker har man möjlighet att få utblickar och insikter både på sina egna erfarenheter och på andras föreställningar genom social samvaro. Att åka skateboard tillsammans med andra i vilket sammanhang det än är, blir på detta sätt en social praktik och ett tillfälle som kan ger potential till gemensamma läroprocesser.

Gemenskap är ett centralt begrepp. Jag har redan implicerat att åka bräda är en social aktivitet genom en del av de intervjuer jag valt ut ovan. Både Jesper och Harald talar om att ha med sig sina kompisar när de åker snowboard. Även intervjupersonen Tomas nedan, talar om gemenskap och god kamratskap inom snowboard, som det som kanske är huvudkaraktäristika för skateboard- och snowboardkultur, om man nu kan säga att det finns något sådant. Han jämför även med skidåkare, som han som snowboardåkare definierar sig emot. Tomas och andra snowboardåkare är lugnare och inte lika tävlingsinriktade som skidåkarna, menar han. Tomas avslutande kommentar är talande. Snowboardåkning må vara en individuell syssla, men att åka bräda utan vänner är inte kul.

T: Det skulle bara vara gemenskap och goda vänner... och liksom lugnt, inte en massa stress [Skratt]. Liksom det är klart att det finns alltid som jag säger liksom, jag tycker inte liksom, det är klart att man vill åka på en massa tävlingar liksom [Mm]. Jag tycker inte att det är något fel med det alls. Men det som är så skönt med snowboard är att vi, som när skidåkarna åker och tränar liksom, nu tar jag ganska mycket *exempel med dom* [Mm] dom åker upp och sen säger deras tränare att "nu sätter vi upp portar så kör vi hårt i de där portarna hela dagen". Vi liksom, vi åker uppför liften och så åker vi liksom... det är klart att vi kör hela tiden men det är inte så att man håller på att stressar och tänker så här ba "måste jag lära mig någonting idag och tänk om han lär sig något och inte jag" [Mm]. Det är inte så stor konkurrens emellan varandra. I alla fall inte nu. Det kanske blir det sen i fall man skulle få köra världscup och så, men det kommer ändå alltid vara sammanhållning i allting, så att man åker på tävlingar liksom, blir glad för att man träffar alla i stället för att liksom ba "jag ska slå..." [Å skrattar till]

Å: Okej. Så att det är det som är kärnan.

T: Ja det tycker jag liksom i alla fall.

Å: Någon slags gemenskap?

T: Mm precis, i allting.

Å: Ja.

T: Det är ändå en individuell sport men det blir ändå som en lagsport på något sätt för man är ju tillsammans hela tiden [Ja]. Det är ju inge kul om man åker upp och åker själv liksom.²¹⁸

En annan intervjuperson, Ulf, åker både skateboard och snowboard. Han berättar om skateboardrampen i Humlegården i Stockholm och dess sociala funktion. Förutom att han menar att den borde märkas som kulturminne efter att ha existerat i över ett decennium, tjänar den som samlingsplats för social samvaro. Rampen har betydligt större funktion än att endast vara ägnad åt fysisk aktivitet.

U: I Humlegården ja.

Å: Varför, hur kommer det sig att ni renoverade den?

U: Eh, den ska fan ha en K-märkning tycker jag för den har stått där i elva år.

Å: Ja.

U: Och kul ramp att skejta i. Den har en låg sektion och en hög sektion, som sagt var, så den är rätt svårskejtd, den stora i alla fall.

Å: Ja.

U: Lilla sektionen är ju liksom lättåkt så, så att det är ju, ja, sen är det ju en bra park över huvud taget. Det är liksom mer gemenskap. Man hänger ut där liksom. Dricker bärs allihopa, typ stora skaror folk som bara drar en skejt emellan.

Å: Mm.

U: Det är, som sagt lite mer det liksom, mer än rampen i sig liksom.²¹⁹

Pontus i intervjuutdraget nedan talar också om gemenskapen och menar, att den är utmärkande för bräd sport i Sverige. Enligt honom verkar detta vara något som är typiskt för vårt land, och han gör ingen skillnad mellan skateboard och snowboard i sitt uttalande.

P: Mm, men det är lite typiskt för, också då för bräd sport i Sverige att det är väldigt stor gemenskap för att...eh...nånstans så har de flesta väl samma idéer, värderingar i livet, intressen, musiksmak etc. Så att det är lätt att hitta sin polare i gänget [Mm]. Väldigt lätt. Eh... och just det här att man åker gärna ner till Malmö och skejtar med dom som bor där.²²⁰

²¹⁸ I_2001-02-01b_Tomas.

²¹⁹ I_2001-02-15_Ulf. Se även kapitlet ”Plats i tid och rum”.

²²⁰ I_1999-12-08_Pontus.

Även om Pontus i citatet ovan måhända anser att det är en svensk företeelse med denna gemenskap, finns i mitt empiriska material dock ett stort antal motsägelser på den punkten. Snarare handlar det om en brädsporgemenskap som sägs vara transnationell. Att göra en resa till Malmö för att hälsa på skejtarna där är ett sätt att knyta sociala kontakter kring brädåkning på ett nationellt plan, men kontakter knyts även internationellt. I skatevideon *Lordz conspiracy* talar den franska skejtaren Stéphane Larance om den sociala gemenskapen över nationella gränser och betydelsen av att resa tillsammans för att skejta på nya platser. Lejonen på Drottninggatan känns bland annat igen på de bilder från Stockholm som visas. I videon synliggörs även denna skojfriska samvaro inte minst genom en sekvens, där videons deltagare busar med varandra i turnébussen.

“Since the very beginning we have organised tours all over Europe. For each one of us it was the occasion to travel with his friends. Going on tour is a big exclusive moment for every one, skating new spots everyday discovering new cultures, meeting a lot of people and skating with some of the best European skaters. Tours also help keeping that unity between us”.²²¹

I de videor som jag analyserat är den sociala gemenskapen framträdande på flera sätt. Applåder och uppmuntrande rop när någon sätter ett trick, klappar på ryggen som visar erkänsla, och att slå i marken eller rampen med sin bräda är olika sätt att visa uppskattning för väl utförda konststycken. Det är också sociala uttryck som binder samman gruppen. Samma uppmuntran visas mellan åkarna vid de tillfällen jag gjort deltagande observation. En annan markering i videor av brädåkning som kollektiv aktivitet är fotografernas närvaror i bild. Att åka skateboard och att dokumentera detta i bild hör ihop, och samspelet mellan åkare och fotografer är lika centralt som själva åkningen. Följden av den sociala samvaron är en livslång sammanhållning och pålitliga vänner, som inte skyggar för att ge en annan skejtare tak över huvudet, åtminstone om man får tro den kärvänliga hälsningen nedan från *Brotherhood*.

”Vi som driver Brotherhood.se åker bräda och jobbar för att göra Sverige roligare för "vanligt" skatefolk. Alltså de som gillar att åka bräda och läsa, se och höra om skateboard och annat som är kul. Det vi menar med brödraskap är sammanhållningen mellan många som åker, killar och tjejer. Detta osynliga band har gett oss allt från en sovplats för natten på våra resor, till många goda vänner för resten av livet. Vi hörs och ta hand om varann!”²²²

På samma tema råddes jag under vintersäsongen 2001 av mina informanter att åka till en snowboardtävling i Tandådalen vid namn “Family Gathering”. Där skulle jag få se vad snowboard handlade om på riktigt. Denna tillställning anord-

²²¹ *Lordz conspiracy* (2000) Lordz wheel company. VHS Video.

²²² <http://www.brotherhood.se/boardlife/> 2002-05-29.

nades av företaget Megascene, som annonserade händelsen via posters och flyers i brädspportbutikerna i Stockholm. Mer information än vad som fanns på dessa kunde också hämtas från nätet, varifrån följande citat är hämtat.

”Evenemanget går ut på att visa vad snowboard verkligen är, ingen Tävling, inga Pengar, bara ren snowboardåkning... Vi vill visa att snowboard är glädje och att man inte behöver en tävling med massor av prispengar för att få åkarna att komma och ge allt inför publik... Family Gathering är till för oss snowboard älskande vänner som vill träffas och ha skitkul! Efter festen är det givetvis fest a'la megascene.”²²³

Namnet på tillställningen i Tandådalen är intressant. Det pekar på en snowboard-gemenskap med starka sociala band. Men det är även intressant att man gör en poäng av att visa vad snowboard verkligen är. Med andra ord hävdar man, dels att det finns något äkta och essentiellt som är snowboard men också att det inte alltid är på detta vis. Det äkta i det här fallet är glädje och fest i motsats till tävling. Det är också frånvaron av pengar. Att vara inkluderad i ”familjen” renderar naturligtvis trygghet på ett socialt plan, men det finns distinkta regler även om de inte alltid är explicita, för vilka som får vara med i gemenskapen och vilka som inte har tillträde dit. Till exempel fanns ett staket mellan publiken och åkarna som mycket konkret skilde ut vilka som tillhörde den inre kretsen och vilka som stod utanför, till och med bokstavligt sett.

Den norska etnologen Olav Christensen talar också om gemenskapen som viktig i sin studie om norska snowboardåkare. Han menar i likhet med skateboardåkarnas uttalande ovan, att brädåkarna på snö aktivt relaterar till ett internationellt nätverk av likasinnade som öppnar stora möjligheter.²²⁴ Om samtliga brädåkare verkligen har tillgång till eller drar nytta av detta nätverk, som sträcker sig utöver, nationsgränser är naturligtvis tveksamt. Men som en imaginär gemenskap kan samhörigheten ändå ha stora konsekvenser. Begreppet ”föreställd gemenskap” lanserat av Benedict Anderson är användbart i det här sammanhanget.²²⁵ Jag menar att föreställningen om det gemensamma är central för brädspport som subkultur, och att dessa imaginära samhörigheter blir reella i sina konsekvenser.²²⁶ Tolkningsgemenskaper är alltså relevanta för meningsskapande men det är viktigt att komma ihåg, att meningsskapande är just skapande, praktik. Och praktiken kan beskrivas som berättande med hjälp av tecken, bilder, via

²²³ <http://www.megascene.nu/4/> 2001-04-12. Versaler, särskrivning och accent i original.

²²⁴ Christensen (2001: 84-85).

²²⁵ Anderson Benedict (1983) *Imagined communities*. London: Verso.

²²⁶ Jämför Thomas teorem. ”Om människor definierar situationer som verkliga, blir de verkliga till sina konsekvenser”. Översättning enligt Nationalencyklopedin: http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?t_word=Thomas%20teorem 2004-10-28. Ursprungligen från: Thomas, William I. & Znaniecki, Florian (1927/1996) *The Polish peasant in Europe and America: a classic work in immigration history*. Urbana: University of Illinois Press.

kroppsspråk eller verbalt. I de vardagliga praktikerna skapas och återskapas kulturella mönster.

Tävlingsmomentets nederlag

I de svenska tidskrifter med fokus på skateboard och snowboard som jag analyserat, pågår en konstant definition av brädåkandet. Ibland är det uttalat, konkret och direkt, men oftare sker det indirekt genom text och bilder, som kommunicerar innebörden i den kulturella aktivitet som det är att åka skateboard eller snowboard. Ett av de mer direkta exemplen på begreppsbestämning kommer från skateboardmagasinet *Leif* 2002/2. Mögel skriver i ledaren för tidskriften att redaktionen nyligen haft en diskussion om vad skateboard egentligen är. Frågan var om man skulle kalla skateboard för sport, kultur, konstform, hobby eller något annat? Mögel för ett resonemang om skateboard skulle kunna beskrivas som sport. Han frågar sig vad kriterierna för sport är och funderar om det ”bara är något fysiskt ansträngande tävlingsmoment med en gnutta idiotiska regler”. Vidare undrar han om det är just tävlingsmomentet som är karaktäristiskt för sporten och i så fall om inte cirkus också borde vara en sport eftersom det tävlas i cirkus, eller kanske om skateboard är cirkus? Där faller saker och ting på plats tycker han och pekar på likheterna. ”Det finns inga regler och både cirkus och skateboard är lite sådär halvfärligt och kräver fysisk perfektion av utövaren för att inte landa på skallen.” Han menar att det är reglerna som är problemet med sport. Utan sådana kan man inte utöva sport eftersom kontrollen försvinner och utvecklingen går sin egen väg. Därmed anser han att skateboard *inte* är sport, då det inte finns några fastställda mått på pyramider att skejta över till exempel. Mögel jämför med fotbollen som har exakta mått på mål och planer, och inte skulle börja kalla en inspark för utspark helt plötsligt. Han avslutar dock med att konstatera, att fackindelning egentligen bara behövs när man ska förklara för mormor och morfar vad man håller på med, och att det inte handlar om ”vad” skateboard är utan vad folk som inte vet TROR att det är.²²⁷ Så kommer hans slutpoäng: ”säg sport till sportfånarna och konstform till finkulturens präktiga anhängare och låt skateboard vara skateboard för dig... eller varför inte komma på ett eget namn, typ fläskboard. Det finns ju faktiskt inga regler i skateboard. Gött.”²²⁸

Mögels ledare i *Leif* tangerar på ett intressant sätt en mängd områden. Inledningsvis är det kanske förhållande mellan vad som räknas som sport och inte som framstår som den uppenbara frågan. Som framgår av resonemanget ovan, där Mögel försöker bringa reda i frågan om skateboard är sport, pekar han på sportens många innebörder. Etymologiskt har sport som begrepp sitt ursprung i det

²²⁷ Citationstecken och emfas enligt original.

²²⁸ *Leif* 2002/2, sid. 4.

engelska språket varifrån det importerades till Sverige runt 1870. Där är en bildning till det äldre ordet ”disport” med betydelsen lek och nöje. Detta ord kan relateras till det franska verbet ”se disporter”, med innebörden att roa sig.²²⁹ I det svenska språket finns ju även ordet idrott, som är ett litterärt lån från isländskans ”ídrótt” med betydelsen färdighet. Motsvarande ord finns i fornsvenskan, och kan där knytas till yrke och hantverk.²³⁰ I det svenska språket kan idrott med andra ord i generella termer historiskt sett länkas till arbete, medan det nyare ordet sport snarare kan kopplas till fritiden. Idag finns dock en tendens att dessa bägge begrepp alltmer länkas samman och används synonymt.²³¹ Som jag tog upp i avhandlingens inledande kapitel, använder jag också dessa begrepp i avhandlingen som liktydiga, och jag menar också att både skateboard och snowboard kan ses som sport eller idrott enligt den definition jag gör där. Att åka bräda, vare sig det är en skate- eller snowboard, kan med etymologisk utgångspunkt också kopplas till både hantverk, yrke, lek och nöje.²³²

Den definition av sport som Mögel är på spåret har vissa kriterier. Tävling är viktigt, liksom fysisk ansträngning och regler. Där hör inte skateboard hemma, anser han, eftersom skateboard inte har några regler. Att skateboard inte har några regler är naturligtvis en sanning med modifikation, som hela denna disertation visar. Men det regellösa är återkommande i beskrivningar av vad som karaktäriserar både skateboard och snowboard, och tävling med sina regler sätts i dessa beskrivningar ofta i motsats till brädåkning. Tävlingar beskrivs i andra termer än som just tävling, där syftet är att bästa åkare på ett eller annat sätt ska vinna. I introduktionen till en artikel om en skateboardtävling i Malmö, skriver skejtaren David Engzell om vad som karaktäriserar en skateboardtävling.

”Stress, svett, bakfylla å skejtboard!!!! Säger det dig nått..? Precis!, Skejtboardtävling, och inte vilken tävling som helst utan dom Germana mästerskapen: Etnies European Cup i Malmö (Bryggeriet). Följ mig genom en sömnlös helg i landet som en gång tillhörde Danmark!”²³³

Det korta utdraget ovan berättar om skateboardtävling som något helt annat än kamp och konkurrens. Snarare är det berusning och fest som impliceras med uttalanden som sömnlös helg och bakfylla. Inte lika mycket party och kontext, utan

²²⁹ Wessén, Elias (1932/1982) *Våra ord. Deras uttal och ursprung*. Nacka: Esselte Herzogs.

²³⁰ Wessén (1932/1982).

²³¹ Lindroth, Jan (1993) *Gymnastik med lek och idrott. För och emot fria kroppsövningar i det svenska läroverket 1878-1928*. Stockholm: HLS Förlag.

²³² Sport eller idrott har definierats på många olika sätt genom åren. Mycket riktigt har tävlingsmomentet pekats ut som en nödvändig beståndsdel för att kalla en aktivitet för sport eller idrott. Men det finns också andra definitioner som snarare lägger tyngden på kroppslig aktivitet, rörelse och motion som de mest centrala komponenterna inom sporten och idrotten. Se exempelvis Lindroth (1993) för en utförligare diskussion kring begreppen.

²³³ <http://www.react.se> 2002-05-16.

mer fokus på själva tävlingstillfället fanns på samma Internetplats men om en annan skateboardtävling. Denna tävling gick av stapeln i Örebro och arrangerades av butiken Brädcentralen för att fira deras tvåårsjubileum.

”Det kom cirka 700 personer för att titta på skateboardtävlingen under helgen, alla var mycket nöjda med tävlingen. Skateboard när det är som bäst med bra åkning och mycket ladd blandat med skön musik. Alla var överens att det var en av de bättre inomhus tävlingarna i Sverige.”²³⁴

Trots att fokus ligger på själva tävlingen i utdraget ovan och inte på festligheterna runt om, är det ändå inte frågan om att vinna som framställs som viktig. Skateboard när den är som bäst har att göra med kombinationen av energi och musik, enligt artikelförfattaren. På Internetsidan där texten publicerades fanns även möjlighet för läsarna att ge sina kommentarer. Från en person som verkar vara under arton år kom både ros kring skejtarnas prestationer, men även lite ris för att festandet på kvällen var förbehållet besökare över myndighetsåldern.

Ja just det... ähh fan vet inte vad jag skall kommentera. Det var jädrikt rolig helg, är man inne i skating som alla där verka vara förutom alla (små fjortis brudar) så var det en hel skön helg för alla! Alla satts verkligen, några som körde speciellt bra var foppa, jerry å filip..ja va hette han mer, han med den svart mössan som var ute å flög när han gled runt på ytan å inte glömma juniorerna joel och jon ifrån karlstad! Det var äckligt varmt å trångt i lokalen men det gjorde det väl mer mysigt, he. Sen har du inte med vad som hände på hotellet som jag tycker borde nämnas lite! En sak jag tyckte var för jävla töntigt var att man skulle visa legg när man gick ner på bottenvåningen, dåligt upplagt för dom som betalat packetpris för att se LoOptroP, tävlingen å mat å sovplats. Alla som var under 18 år, fick ju inte lov att gå ner på bottenvåningen! Kul att lägga pengar genom att sitta på sitt hotellrum när alla var å festa järnet där nere! Annars var det skön stämning emellan alla skatere! Undra hur mycket hotellet gick i back för all skadogörelse..haha haha!²³⁵

En skateboardtävling definieras med andra ord utifrån den sociala samvaron mer än den resultatlista som kvarlämnas. Den amerikanska idrottsforskaren Becky Beal menar, att skejare inte tävlar *mot* varandra utan att de i stället strävar efter att gemensamt lära sig nya saker, och i den processen delar duktiga åkare med sig av sina kunskaper till dem som inte ännu lärt sig göra vissa trick till exempel.²³⁶ Med Drottners modell för estetisk praktik har det skett en kollektiv lärprocess på den sociala nivån. Den här typen av lärprocesser observerades också av mig under tiden i fält. Det var inte bara lärprocesser, som rörde åkningen som sådan utan lika mycket lärprocesser avseende den kulturella nivån, det vill säga vad det var viktigt att kunna om brädåkningens bakgrund, estetiska uttryck och innehåll.

²³⁴ <http://www.react.se> 2002-01-29. Richard Ström skrev och fotograferade.

²³⁵ <http://www.react.se> 2002-01-29. Ej namngiven kommentator. Inlägget daterat 2002-01-28.

Felstavningar och talspråk i original.

²³⁶ Beal (1995) och (1996).

Jag menar att sättet att berätta om brädspport och de berättelser som berättas är frukter av de lärprocesser som pågår på en social nivå. Beal ger en konsensusinriktad förklaring och antyder att rang har liten betydelse. På denna punkt vill jag i motsats framhålla att hierarki inte är helt oviktigt, även om betydelsen av rang många gånger påpekas som irrelevant i brädspportmedier och av informanter. Jag menar att de sociala lärprocesser som pågår på samma gång kan etablera och/eller förstärka en hierarki där äldre, duktiga och professionella åkare åtnjuter hög status. De blir exempelvis fotograferade av andra utövare och får skriva autofrafer. ”Apan”, ”Ringan” och ”Hawken” blir förebilder för yngre åkare i det sociala samspelet där yngre tas om hand av äldre, visas till rätta och sporras.

Lekens allvar och kreativitet

Även inom snowboard har avståndstagande gentemot konkurrens och tävling lyfts fram inom kretsar, som man förväntar sig skulle vara exceptionellt resultat-inriktade, det vill säga det svenska landslaget i snowboard. Att ha kul sattes före att vinna, som jag påpekade i det inledande kapitlet. Att ha kul är ett annat av de nyckelbegrepp, som återkommer i beskrivningarna av vad brädspport

Bild 10. Skejtarna Tony Hawk och Mattias Ringström skriver autofrafer.
Foto: Åsa Bäckström.

”är”. Bara av att studera namnen på de tidskrifter som finns med i min empiri finner man en framträdande bild av brädsporterna. Sporterna är roliga och lustfyllda *Funsport Magazine*, de har en skärpa och befinner sig i relation till gränser av något slag *Edge Sports Magazine*, de är lite tokiga och kanske galna *Uppåt väggarna* och de är fartfyllda *Skateboard – specialtidningen för actionsport*. Att ge en skateboardtidskrift namnet *Leif* kan ju även det tolkas som ett tokroligt in-fall.

Drotner skriver om fantasin som estetikens innehållsmässiga källa, men menar att det är kreativiteten som ger den estetiska produktionen sin form. Hon exemplifierar kreativitet med lek och menar, att det kanske är den viktigaste typen av kreativitet. Genom leken får en inre process ett yttre resultat. Drotner beskriver tre grundelement i skapande verksamhet: fantasi, kreativitet och estetisk produktion. Fantasi (från grekiskans att göra synlig) är inre tankar i bilder, ljud eller fysiska sensationer. Det sägs att fantasin inte har några gränser, vilket är en sanning med modifikation enligt Drotner. Fantasins bilder, vare sig de är dagdrömmar eller nattliga dito, är avhängiga vår sociala bakgrund, vårt kön och våra kul-

turella traditioner. Fantasi är något som pågår i vårt inre och som pekar tillbaka mot oss själva. Ibland tar dessa fantasibilder sig konkreta uttryck genom estetisk praktik. Alla fantasier kan inte ges konkret form, men när det sker kan vi å andra sidan dela resultatet med andra. Estetisk produktion pekar ut ifrån oss själva till skillnad mot fantasin. Estetisk produktion har med andra ord sociala inslag som inte fantasin har. Mellan den inre osynliga fantasin och den yttre synliga estetiska produktionen ligger kreativiteten. Exempel på kreativitet är lek, menar Drotner. Det som skiljer lek från estetisk produktion är att leken är mer flyktig. Den lever i ögonblicket och kan inte plockas fram efteråt.²³⁷

Pedagogen Gunni Kärrby redogör för olika teoretiska perspektiv på lek och lekande. Från psykoanalytiskt håll ger man leken en terapeutisk funktion. Psykologer med kognitiv inriktning menar, att leken är en assimilativ och självreglerande. Med en interaktionistisk utgångspunkt förklaras leken som ett led i identitetsutvecklingen, där man lär sig att se sig själv genom andras perspektiv.²³⁸ Dessa tre psykologiska förklaringar får alla rum i Drotners modell för estetisk praktik. Drotner talar om puberteten ur ett psykoanalytiskt perspektiv. Pubertets upplevelser, där barndomens trauman återkommer och ger upphov till känslostormar, är en upprivande tid. Nya identifikationsobjekt ska hittas när föräldraroller förlorar vikt. Denna känslomässiga turbulens ger råmaterial till kreativiteten och skapar utrymme för lustfyllda rum, i vilka man kan skapa sig själv både bokstavligt och symboliskt. Drotner refererar till den amerikanska psykoanalytikern Peter Blos, som lyfter fram den icke linjära personlighetsutvecklingen. I perioder behöver unga kunna dra sig tillbaka till tidigare stadier i sin utveckling. Drotner menar att kreativa praktiker kan fungera som frirum i den stormiga personlighetsutvecklingens zick zack-rörelse. Leken är med andra ord hälsosam.

Kärrby talar om lekens kulturella roll och hänvisar då till den holländske filosofen och historikern Johan Huizinga, som ägnat vedermöda åt analys av detta ämne. Spel, underhållning, dans och maskerader är bland de yttringar som han räknar som lek. Enligt Huizinga har leken fem karaktärsdrag. Den är för det första en frivillig aktivitet som fyller ett kulturellt behov. Barn leker för att det är roligt och däri ligger även friheten. Även vuxna kan skapa denna typ av behov runt lekartade aktiviteter, men så fort innehållet får inslag av tävling eller konkurrens blir leken i stället åliggande och tvång. Den andra egenskapen hos lek är att den är skild från verkligheten, den är inte på allvar. Denna gräns är flytande men i samspelet med andra lär sig barn när gränsen överträds, exempelvis om någon gör illa sig. För det tredje tjänar lek inte något bestämt ändamål och tillfredställer

²³⁷ Drotner (1991/2003).

²³⁸ Kärrby, Gunni (1989) "Lek och inläring ur barnperspektiv", Lindh-Munther, Agneta (red.) *Att leka är nödvändigt*. Stockholm: Liber.

inga andra behov än just det kulturella. För det fjärde karaktäriseras leken av gränsdragning och avskildhet. Tid och rum begränsar den, men den har ett eget förlopp. Den är gammal men samtidigt ny varje gång den iscensätts. Huzinga menar att det är denna upprepning, som är ett av lekens grundläggande drag. För det femte kännetecknas lek av ordningsskapande. Leken skapar en tidsbunden ordning i en värld, som kan upplevas som förvirrande och kaotisk. Den här kopplingen mellan ordning och lek gör också att leken är besläktad med estetiken. Lekens drivkraft är just behovet att skapa ordning.²³⁹ I jämförelse med Drotners sätt att definiera kreativitet som lek är det främst Huzingas första, tredje och femte punkt som korrelerar. Framför allt att leken bringar ordning och på så sätt har frändskap med estetik har relevans. Drotner skriver om lekens betydelse för att skapa ordning under den turbulenta puberteten, men menar också att estetiska praktiker kan skapa ordning i en flytande samhällslig och kulturell samtid för individen.

Även Christensen har analyserat snowboard i termer av lek, närmare bestämt ser han det snowboardgång som han sätter i fokus för sin studie, som ett lekande kollektiv. I detta lekande kollektiv är upplevelsen av frihet central. Christensen använder sig av de teorier kring lek som den franske sociologen och skribenten Roger Callois lanserade 1958.²⁴⁰ Callois introducerar lekens fyra idealtyper: *agon*, *alea*, *mimesis* och *ilinx*. Christensen applicerar dessa idealtyper på snowboard. *Agon* förklarar Christensen som den tävlingsinriktade leken. Den går ut på att vara bäst och att kora en vinnare. Bland sina informanter finner han dock ett uttalat motstånd mot tävling och konkurrens. Han beskriver att tävling sker med sig själv och med sin egen kompetens som måttstock. Med hjälp av Callois andra idealtyp *alea* (tärning på latin) refererar Christensen till risktagande bland sina snowboardåkande informanter. Han skriver att detta inte är ett omtalat tema och ser det som en protest mot samhällets ökade fixering vid risk med referens till Beck.²⁴¹ *Mimesis* har att göra med rollekar, imitation och föreställande. Men *mimesis* har även med en utvidgning eller förvrängning av det reella att göra, som till exempel användandet av tid och plats. Här pekar Christensen på idolers betydelse, där snowboardåkare härmar sina förebilders teknik vad gäller åkning. Emellertid är det mer intressant att se till vad han kallar för den distinkta estetiken, som rör subkulturella värden och ritualer. Han beskriver hur snowboardåkare med sina typiska kläder och sin karaktäristiska utrustning lämnar vardagslivet och beger sig till en fiktivt universum, där man inte bara föreställer sig som någon annan, man blir någon annan. Hans

²³⁹ Kärrby (1989: 150-152). Huizinga, Johan (1938/2004) *Den lekande människan*. Stockholm: Natur & Kultur.

²⁴⁰ Caillois, Roger (1958/2001) *Man, play and games*. Urbana/Chicago: University of Illinois Press. (Originalalets titel: *Les Jeux et les Hommes*)

²⁴¹ Beck, Ulrich (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.

resonemang på denna punkt påminner om Drottners estetiska praktik och korrelerar med mitt eget resonemang om föreställningar och förebilder. Jag vill dock inte trycka alltför hårt på hans argument om det fiktiva universumet. I likhet med Huizinga och Drottnar ser jag fantasins potential men menar, att den har sina gränser, vilket inte utesluter att upplevelser kan förändra uppfattningar om både tid och plats i enighet med Csikszentmihályi. Den fjärde idealtypen hos Caillois *ilinx* syftar på den hisnande känslan av svindel eller yrsel och har sin bas i den momentana utmaningen av perceptionen. I Christensens studie orsakas denna känsla mestadels av fart, men också av känslan att nästan kunna flyga som i höga lufttrick. Christensen refererar här också till flowbegreppet som jag tagit upp tidigare.²⁴² Detta sätt att förklara känsla korrelerar med de intervjuutdrag, som jag har refererat till ovan under rubriken med samma namn.

Inom den svenska barn- och ungdomsidrotten har lekens betydelse också diskuterats. Resonemanget hämtar näring ur både Huizingas och Callois teorier. I *Idrott för ungdom* talas om två typer av värde, som spelar roll för dem som utövar aktiviteterna, egenvärdet och investeringsvärdet. Egenvärdet har att göra med de värden som är förknippade med idrotten i stunden. Hit hör värdet av att lära sig något nytt, känslan av flyt och upplevelsen av spänning. Investeringsvärdet pekar ut resultatet som det viktigaste.²⁴³ Sammanfattningsvis kan sägas att både idrott och lek är svårdefinierbara begrepp, som brädåkningens utövare förhåller sig till på ett lika ambivalent sätt.

I min studie framhävs leken som en fri och spontan aktivitet. Idrottspedagogen Lars-Magnus Engström har använt begreppet spontanidrott för att beskriva idrott utanför en förening. Hans exempel är lekfull idrott på gatstuppar och ängar där deltagarna, barn och ungdomar i det här fallet, ägnade sig åt aktiviteter utan övervakning av vuxna. Detta är precis vad skateboard och snowboard utanför den organiserade idrotten kan beskrivas som.²⁴⁴ Att sluta leka och börja träna skulle totalt förstöra skateboardåkningens för nedanstående intervjuperson som jämför skateboard med golf.

U: Jag vet inte. Jag utövar liksom inte så jävla mycket andra sporter utöver det faktiskt. Jag har ju liksom lirat tennis och golf och grejer så där, men jag vet inte. Det är ingenting som jag typ, fan vad sugen jag är på att glida runt och spela lite golf nu [ironiskt].

[skrattar]

U: Det är liksom inte så. Jag tycker det är, jag är mer... faktiskt så tar jag dagen som den kommer mer. Jag gillar inte att planera, och det är en sån enkel grej att bara kunna ta brä-

²⁴² Christensen (1999) och (2001).

²⁴³ Engström, Lars-Magnus, Birgitta Fagrell, Artur Forsberg & Per Nilsson (1996) *Idrott för ungdom*. Farsta: SISU Idrottsböcker.

²⁴⁴ Engström, Lars-Magnus (1989) *Idrottsvanor i förändring*. Rapport 1/1989. Stockholm: Högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

dan under armen och bara glida och skejta om man känner för det. Känner jag inte för det som sagt, exempelvis då bara för att ta golf som ett exempel då måste du ju typ boka greenfee fyra dar innan. Och så kommer man till den där dan och så är man typ så här sugen på att spela liksom. [måttar ett litet utrymme mellan tummen och pekfinger] Vad fan är det för kul med det? Då är det bara att glömma liksom. Det är mycket mer, mycket mycket roligare, man ska kunna dra en skejt när man känner.

Å: Mm.

U: När humöret är uppe. Då går det bra också liksom.

Å: Mm. Hur... sport? Du gör ingen annan sport sa du. Är det en sport med skateboard?

U: Äh, jag vet inte. Den har väl en liten, det är väl kanske en egen genre över huvud taget. Skateboard. Snowboard. Jag ser det bara som en kul grej. Jag tror aldrig jag skulle kunna liksom... Jag skulle inte vilja börja träna skateboard. Absolut inte. För då förstör jag min den där ideologin om leva-för-dagen-grejen. [ironiskt skrattande]

Å: Mm.

U: Så att då blir det inte så spontant längre, och då blir det ju fel, tycker jag, i mina ögon i alla fall.²⁴⁵

Samma tanke kring spontanitet uttrycker skejtaren Martin Karlsson nedan i det andra av tre radioprogram om den svenska skejtscenen. Han använder dock något mer dramatiska ordalag, och avböjer både regler och tränare för skateboardens räkning.

”När skateboard inte är en lek längre då dör du. Det går ju aldrig att vara bäst på skateboard. När man försöker sätta regler på det då stagnerar det och vittrar sönder. Det kan inte skateboard göra förrän skateboardtränaren är ett *faktum*.”²⁴⁶

En viktig del i leken är att ha kul, och även om man tävlar är det att ha kul som är det viktigaste argumentet för att delta. Konkurrens sker men bara med sig själv, enligt intervjupersonen Tomas som talar om snowboard. Fast i samma ögonblick talar han om att göra bra ifrån sig på tävlingar i ett större perspektiv. Det kan få positiva ekonomiska konsekvenser att sponsorer ser ens åk. Det skulle med andra ord peka i riktning mot att leken blir sponsrad.

T: Det kan vara kul att tävla också. Jag vet inte vem det är som har skrivit det liksom men det är klart att det är kul och tävla liksom, men det finns ju vissa som tar det på mer allvar än andra liksom [Mmm]. Det är som en lek för andra bara [Mmm], åka, utmana sig själv liksom.

Å: Är det allvarligt för dig att tävla?

²⁴⁵ I_2001-02-15_Ulf.

²⁴⁶ P5 *Radio Stockholm*. De tre programmen sändes 9, 10 och 11 januari, 2002 mellan kl. 10.30 och 11.00. Reporter var Jenny Sunesson.

T: Nej, eller inte NU längre [4s] tror jag inte. Inte de tävlingar jag har åkt i år liksom, jag har inte känt mig något nervös alls liksom, det har inte liksom, det spelar ingen roll liksom. Det är klart man vill prestera något liksom [Mmm] men det är inte hela världen om det inte går [Nej]. Men allt är ju resultatligt och du ska ha nya sponsorer och allt sånt liksom och det mesta är resultatligt [Mmm]. Det är ingen som upptäcker dig liksom och ser...så det är klart man vill ha resultat.²⁴⁷

För snowboardtränaren Mattias nedan finns lekens frihet som en del av tävlingarnas innehåll. Inga föräldrar kräver resultat, men leken är också allvar. De lekande är inte konkurrenter i den mening att de är rivaler. De är konkurrenter i ordets bokstavliga betydelse. De är *medspringare*. Mattias hänvisar också till den kulturella nivån, och därmed går jag vidare på detta område.

M: Jag tror många lever kvar i att det är en form utav livsstil eller kultur. Dom vi har här har kommit så pass långt och har åkt så pass mycket tidigare, så att det har blivit mer en tävlingsidrott/sport, då man satsar på att åka tävlingar och vinna. Det viktiga som jag tror alla ungdomar känner här, det är att man ska ha skoj hela tiden när man åker.

Å: Mm. Jo, det kommer fram.

M: Jag tror det kommer fram hela tiden, att det inte är nån mamma eller pappa bakom som står och tjar på tävlingarna att 'nu måste du ta den där tiden, för annars går du inte vidare', och så, utan det hela tiden är en lek, men givetvis allvar också.²⁴⁸

Kultur

Vad skateboardåkning och snowboardåkning kommunicerar på ett symboliskt plan, det vill säga vad kulturen innebär och vad det betyder att åka bräda, är frågor som kan få olika svar beroende på vem man frågar. Brädåkning symboliserar med andra ord olika saker för olika personer. Självfallet finns det individuella skillnader också mellan dem som åker bräda, men olikheterna är ofrånkomligen större mellan dem som inte åker bräda och dem som gör det. Trots allt finns det dock åtminstone tre punkter, där de symboliska uttrycken som skateboard och snowboard kommunicerar, kan sägas vara övergripande. Både skateboard och snowboard har kopplats till det som är *ungt* ända sedan den första rullbrädan dök upp i Sverige. Den betecknades som ny när den kom och fick utrymme i inomhushallen New Sport House i Stockholm. Aktiviteten beskrivs fortfarande som ung, färsk och framtida trots att den funnits i över två decennier vid det här laget. Inte att förglömma är det också till stor del unga människor som åker.

²⁴⁷ I_2001-02-01b_Tomas.

²⁴⁸ I_2001-02-01c_Mattias.

Det var även den yngre generationen som började åka snowboard och anammade den nya trenden i backarna. Viktigare än det unga, är dock vad det unga har för social och kulturell betydelse i samhället. Skateboard och snowboard förs samman med det som betraktas som *ungdomligt*. På denna punkt är det inte en speciell ålderskategori som bär upp innebörden utan snarare vad som karaktäriserar det unga. Brädsporterna kan med andra ord beskrivas i termer av livlighet, vitalitet, styrka, fräschhet, snabbhet och action. Det ungdomliga är också högst attraktivt i västvärlden idag. Skateboard och snowboard är för det tredje också något *visuellt*. Det är viktigt att se, synliggöra och att synas. Att åka bräda tillsammans innebär också att se varandras brädåkning och ofta filmas den för att kunna visas för andra. När det gäller skateboard sker åkningen dessutom många gånger i det offentliga stadsrummet, där den blir föremål för allmänhetens blickar. En kombination av dessa tre uttryck ger för handen ett utmärkt utgångs-

Bild 11. En dator med skateboardhjul kan låna skateboardkulturens snabbhet, energi, livslust och kanske till och med coola attityd. IBM:s ThinkPad. Annons i *Dagens nyheter* 1 september, 1999.

läge för någon med kommersiella intressen och lite påhittighet. En dator kan med enkelhet associeras till något snabbt och lätt flyttbart, fullt av energi och livslust, något med framtiden för sig... om man sätter skateboardhjul på den. Ovanstående annons är tagen ur dagspress och riktad till en blandad publik. Det är inte en annons som skulle passera i en brädsportidskrift. Där är tilltalet ett annat och publiken likaså. Med ett annat bildspråk och ett annat tilltal framträder dock flertalet likheter i innehållet, om man jämför vad annonsbilden ovan talar om med vad de bägge stereotypa bilderna av skateboard och snowboard som jag beskrev ovan.

Visuell ungdomlig subkultur

Den estetiska praktiken innehåller också ett speciellt sätt att kommunicera, den har med andra ord en kulturell nivå. Drotner

sätter likhetstecken mellan estetisk praktik och symbolisk kommunikation. Hon menar att det vi uttrycker beror på vem vi är. Med sitt tal om process är det dialektiken som ligger i fokus, även om hon själv inte uttalat pekar på den utan lyfter fram själva produkten. Som sagt är min syn på estetiska produkter något mer abstrakt än hennes. Jag vill också poängtera vikten av kontextens inverkan i de

estetiska processerna. Kontexten som jag ser det ligger på flera nivåer. Den är kulturell och samhällelig, men även social. Det finns ingen kultur och inget samhälle som inte har sociala aspekter. Det sociala skapas i relation till det kulturella och vice versa. Det kulturella är inte heller enhetligt, vilket gör att de bilder av skateboard och snowboard som framträder med nödvändighet blir motsägelsefulla och spretande. Jag menar att skateboard och snowboard skulle kunna ses som visuell ungdomlig subkultur.

Vid upprepade tillfällen i tidskrifterna talas om utövandet av brädsporerna som en livsstil med referenser till en attityd, där några av nyckelorden är radikal, rebellisk och extrem. I *Edge Sports Magazine* 1994/1 beskrivs den svenska skateboardåkaren Mattias Ringström som en ”radikal skateare i vertikal ramp”. I samma nummer skriver Lars Collin om vinterns snowboardmusik – ”Hardcoremusik för hardcoreåkning. Det är energin man vill åt”. Med andra ord har brädsporerna tuffhet och energi. De är radikala, upproriska, revolterande och går till ytterligheter. Att brädsporstil skulle vara en livsstil eller ett sätt att leva med detta innehåll, återkommer såväl i artiklar i brädsporstilpress som i dagspress. En av de svenska skatevideor som släpptes under tiden som jag gjorde fältarbete fick även rubriken *A way of life*, som ju på ett utomordentligt tydligt sätt menar att det är ett sätt att leva att åka bräda. Pedagogen Leif Berggren anser att ”de flesta ’fritidsgöranden’ kan betraktas som olika kulturer, det vill säga det man gör är sammanvävt med språkkoder och beteenden, klädstilar eller andra stilar och moden, utrustningar etc.”²⁴⁹

Livsstil talar om hur man lever sitt liv, vad det är man orienterar sig mot och vad det är man orienterar sig från. Livsstil har i hög grad att göra med smak. Det kan handla om vad man tycker om för slags kläder eller musik, men det kan också handla om vilken typ av aktiviteter man sysslar med, och att hålla med idrott kan definitivt vara en del av ens livsstil. Som jag redogjorde för i teori-kapitlet använder jag ett annat kulturbegrepp än det vida som refererar till ett helt sätt att leva. Men jag menar att stil, smak och estetik hör ihop. På det estetiska området dras gränser upp för vad som *är* och vad som *inte är*, vad som tillhör och vad som inte tillhör. Här skisseras även bilden av *hur* (brädsporerna är), det vill säga rörliga, utmanande och fartfyllda. Kulturforskaren Erling Bjurström talar om stil och symbolförmedlad kommunikation. Han menar att stil är något som kan skönjas så gott som överallt.

”*alla* personer, handlingar och objekt bär, åtminstone potentiellt, på stil. Eller rättare sagt är det möjligt att betrakta, bedöma eller värdera dem utifrån vad som kan betecknas som ett stilperspektiv. På motsvarande sätt fungerar bestämningar av stil som viktiga redskap

²⁴⁹ Berggren, Leif (2000) ”’Jamen pappa, du är ju löpare!’ Om den växande fritiden som tummelplats för växande”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur. Citat sid. 45.

för att klassificera, kategorisera och fälla värdeomdömen om till exempel det sociala livet, estetiska uttryck eller enskilda personer. Stilar fungerar i denna mening också – både avsiktligt och oavsiktligt – som kommunikation”.²⁵⁰

Stil är också ett begrepp som används för att beskriva själva åkningens estetiska utförande. Den ska vara ” snygg ” och ” clean ” och i tävlingar ges poäng för detta. Det är viktigt att ha stil, gärna sin egen. I *Edge Sports Magazine* 1/1995 intervjuas den norska snowboardåkaren Terje Haakonsen och på frågan om vad som är det bästa med snowboard talar han bland annat om att hitta sin egen stil och kopplar samman den med åkningen.

”Alla tricken, friheten och att res... jag vet inte, vad tycker du? Man kan ju göra så mycket med snowboarden. Man kan skapa sin egen stil – hitta sin egen linje i åkningen. Och sen finns det något lockande i balans. Gravitationen är en av mina bästa vänner. Jag leker med den. Annars är väl resan det bästa, antar jag”.²⁵¹

Motstånd, gräns och frihet

Det mest iögonfallande för den utomstående betraktaren av dessa sporter eller subkulturer är kanske motståndet. Då menar jag motstånd som en praktik att med hjälp av visuella symboler eller agerande utmana och ifrågasätta gängse samhällsliga och kulturella uppfattningar. Vid skateboardtävlingen som jag hänvisar till i inledningen till del 2, kallade speakern åkarna upprepade gånger för radikala. Han hade oerhört svårt att få åkarna att lämna plats för den som stod i tur att använda hela streetområdet ensam för sitt åk. ”Stop skating you radical skaters” var hans återkommande utrop för att försöka ge plats åt tävlande. Budskapet är tvetydigt. Samtidigt som han vill få streetytan tom för nästa åkares räkning, bär åkarna med sig det radikala som positiva identifikationsbilder. Det radikala återkommer i brädsportpress i både text och bild som ett utmanande av gränser på flera plan. Jag ser gräns och frihet som två nyckelbegrepp som hänger intimt samman. Utan nämnvärd reflektion kan det tyckas att frihet innebär att slippa begränsningar, men gränser och begränsningar kan även innebära frihet från ansvar, där gränserna i stället är vad som bär upp detta ansvar. Gränser kan också se ut på olika sätt. De kan vara något man balanserar på, en tunn linje mellan det ena eller det andra. Men likaväl som den kan vara flortunn och genomskinlig kan den vara vid och uträckt i tiden, ett gränsland. Gränser verkar också inkluderande och exkluderande på samma gång. Forskning där begreppet gräns varit utgångspunkten eller där gränsbegreppet finns representerat är mångfaldig. På ungdomsforskningens område har man bland annat tala om hela ungdomstiden som ett gränsland mellan barndom och vuxenhet. Även den förlängda ungdomstiden, som tenderar att bli vanligare i våra dagar, har diskuterats. I det empiriska mate-

²⁵⁰ Bjurström (1997: 153).

²⁵¹ *Edge Sports Magazine* 1/1995, sid. 41.

rialet i den här studien är gräns- och frihetsmetaforerna tydliga på flera områden och nivåer. Jag har tidigare talat om känslan av frihet genom brädåkning och denna känslas uppkomst i förening med naturens element, men även med hjälp av Drotner pekat på motståndet i material och kontext på en individuell nivå som kan tolkas som utmaning av begränsningar. Sociala gränsdragningar finns även omnämnda, när jag talat om inklusion och exklusion i brädsporgemenskapen. I inledningskapitlet antydde jag också att språkliga gränsdragningar kan upprättas och upprätthållas genom användandet av slang och brädsporgspecifika uttryck. Friheten i leken och det icke organiserade idrottsutövandet har också nämnts. I en ledare i en av tidskrifterna skriver redaktören Dojan om frihetsbegreppet som det mest centrala.

”Frihet... är ett nyckelbegrepp på Edge. En utgångspunkt och en förutsättning. Kanske den absolutas sanningen. Den som inte vill vara fri är heller ingen Edge:are. Och om jag skulle bli tvungen att förklara edge med ett enda ord så skulle det nog bli ”frihet”. [...] Vi intresserar oss för en udda och annorlunda livsföring, då vi förknippar den med självständighet; att göra som man själv vill och inte som alla andra. Vi tittar på det som är extremt; det som går snabbt och högt, för att det inget en känsla av frigörelse. Skate-, surf- och snowboard är för oss självklara sporter, eller ännu bättre; livsstilar, eftersom dessa har allt det vi står för...”²⁵²

Redaktören i utdraget ovan är mycket tydlig med att markera vad skateboard, snowboard och surfing ”är” eller innebär. Ibland kan det dock vara lättare att uttrycka vad som inte hör dit. En av de praktikanter, som arbetade i butiken under tiden som jag gjorde fältarbete där, släppte ut sin irritation över kunder som kom in och frågade efter ”fel” saker, genom att skriva upp dem på en lista. Listan växte ut till baksidan av pappret och dekorerades även med allehanda ornament. Det är påtagligt hur andra typer av sportartiklar får plats på anti-listan. Varken fitness-, cykel- eller klätterutrustning hör hemma i den här butiken, inte heller skidor, simfötter eller fiskespön. Med andra ord är detta varor och artiklar, som inte hör hemma i sammanhang som har med vare sig skateboard eller snowboard att göra. Med stort intresse noterade jag också att varumärken hamnade på denna lista. Fubu, Buffalo och wu-wear hör inte hit, inte heller Niketröjor eller skor av märket Fila. Två saker har fått en extra kommentar efter att ha blivit nedtecknade. Det ena är visselpipor som inom parentes har kommentaren ”ful tant”. Jag tolkar det som att visselpipor var bland det märkligaste man kunde fråga efter i den här butiken. Ful i det här fallet får innebörden underlig. Det skulle även kunna vara så att kvinnan i fråga hade en överlägsen ton och att skriva in epitetet ful i listan blir då en subversiv handling, ett motstånd. Den andra attiraljen som

²⁵² *Edge Sports Magazine* 1997/1, sid. 10.

fått en specifik anmärkning är inlines. I en parentes efter detta omnämmande står "majbrasa" skrivet. En tolkning är att inlines orsakar kraftigt uppretad sinnestämning hos denna informant. Rent symboliskt tar han eld, alternativt vill han bränna inlines på bål. Inlines har stått som subkulturell opponent till skateboard under den tid som jag studerat fältet, med andra ord det som skateboard står i direkt opposition till – det som det absolut inte är. Samma förhållande fanns som jag beskrev i inledningskapitlet mellan skidor och snowboard. I bägge fallen betecknar avståndstagandet en gräns mellan två aktiviteter, som ligger relativt nära

varandra i det att de utövas på samma platser. Ju närmre den kulturella aktiviteten ligger desto kraftigare blir markeringen av gränsen och av olikheten.

Som jag skrivit tidigare har skateboard och snowboard organiserats på olika sätt i Sverige. En gren av snowboarden har blivit en föreningsidrott med anslutning till Riksidrottsförbundet (RF), medan skateboard i stor utsträckning är en spontanidrott som utövas på offentliga urbana platser som gator och torg. I USA, där både skateboard och snowboard har sina rötter, är det möjligt att finna ett socialt motstånd mot byråkratisering och alltför styrd organisation inom skate-

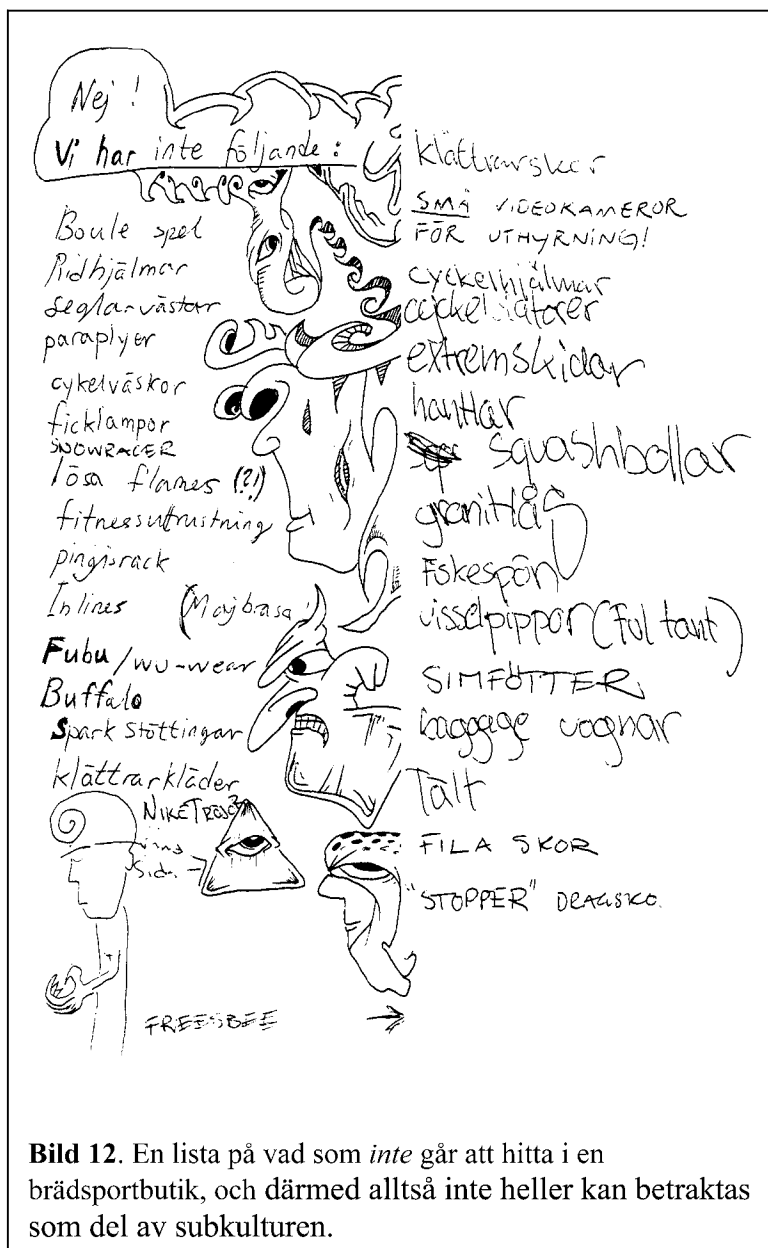

Bild 12. En lista på vad som *inte* går att hitta i en brädspportbutik, och därmed alltså inte heller kan betraktas som del av subkulturen.

boardscenen.²⁵³ Jag menar att den typen av motstånd har visats även på den svenska brädspportscenen, både på skateboard- och på snowboardsidan. Exemplet

²⁵³ Beal (1995: 257).

med protesterna kring första gången snowboard fanns med i OS är tydligt, men jag ska ge fler exempel framöver. Även om inte skateboard finns med i RF idag har det funnits viljeriktningar tidigare som pekat åt det hållet. Redan 1978 gjordes försök att etablera skateboard som sport i tidskriften *Pipeline*.

“Med alla dessa fördomar mot skateboarding över hela landet tycker PIPELINE att det är på tiden att det görs något för skateboarding. Vi skateboardåkare måste få allmänheten att acceptera skateboarding som en sport. PIPELINE är bara ett alternativ hur vi kan visa att vi menar allvar.”²⁵⁴

Försöken kom tillbaka 1984 och orsakade protester hos en person som kallar sig Vems-Hanses. Han skriver i en upprörd insändare till tidskriften *Uppåt väggarna* 3/1984 apropå att någon vill att skateboard ska komma med i Svenska Riksidrottsförbundet:

”Hur kan man bli så dum? Skateboard är ingen jävla sport... har ni inte förstått det ännu? Tävlingar är inte till för tävlingen utan för att man ska träffas och festa tillsammans! Skateboard är frihet. Tävlingar är regler. Fattar ni det?”²⁵⁵

I den här insändaren likställs sport med tävling, som i sin tur definieras regler och icke frihet. I samma magasin publicerades långa listor över tävlingsresultat och likaså reportage från tävlingar. Här är det möjligt att spåra en tydlig ambivalens. Ambivalensen rör som jag ser det å ena sidan en vilja att få acceptans för sin aktivitet, sina estetiska uttryck och sin existens, och å andra sidan att få möjlighet att göra det på egna villkor utan att följa den sociala och kulturella konvensansen.

Förebilder – praktikens produkter

I detta kapitel har jag redogjort för ett antal föreställningar eller stereotypa bilder av bräd sport. Både skateboard och snowboard har framställts som subkulturer med frihet och kreativitet som ledord. Den sociala gemenskapen har beskrivits som speciell, och den fysiska känslan i åkningen som något eftersträvansvärt. Jag ser dessa beskrivningar som berättelser om vad bräd sport ”är”, borde vara, eller kan bli för dem som utövar idrotterna. De är stereotypa föreställningar om vad det innebär att åka bräda. Dessa föreställningar både skapas och skapas av bräd sporternas utövare själva, men även av andra som inte ägnar sig åt denna aktivitet. De kulturella uttrycken kan dock ”lånas” för att kommunicera de stereotypa föreställningarna till andra som förstår dem på liknande sätt. Här finns med andra ord en överensstämmelse mellan dem som är utanför den subkulturella gemenskapen och dem som är en del av den. Jag menar att föreställningarna om vad bräd sport ”är” dels blir en referensram gentemot vilken bräd åkare konstruerar

²⁵⁴ *Pipeline* 1978/1, sid. 3.

²⁵⁵ *Uppåt väggarna* 1984/3, sid. 4.

sina kulturella uttryck och identitet, dels (åter)skapas dessa kulturella föreställningar av dem som utövar aktiviteterna i fråga. Det blir en bekräftelse på kulturen och på identiteten att förhålla sig till stereotyperna. Identitet på både kollektiv och individuell nivå konstrueras genom de estetiska praktiker som berättandet om sig själv och kulturen innebär, och som den brädåkande aktiviteten medför. Kontexten är viktig i detta skapande, och denna kontext kan både vara av social och kulturell art. Inte att förglömma är den geografiska kontexten också omsorgsfullt framhållen av de utövande brädåkarna och i medier som skildrar skateboard- och snowboardåkning. Som jag hävdade inledningsvis, menar jag att dessa förebilder kan ses som den estetiska praktikens produkter. Det är att töja Drottners resonemang från de konkreta produkter som hon talar om till mer abstrakta sådana. Jag kommer att belysa dessa förebilder i kommande kapitel ur olika perspektiv.

Ungdomlighetens bildvärld

Den skapande praktik som konstruerandet av dessa förebilder är, ska inte ses som unikt för dem som utövar skateboard och snowboard. Snarare vill jag understryka att det inte finns några vattentäta skott mellan det som kan beskrivas som uttryck för brädsporkultur, det som beskrivs som ungdomskultur och det som kan sägas vara en hegemonisk idrottskultur, eller vilken annan kultur som helst. Jag vänder mig bort från den syn på kultur som talar om enhetlighet och pekar i stället på kulturella uttryck, som hämtar näring från många av dessa håll. Poängen är att uttrycken skapas och blir till i den sociala samvaron och den mening som blir till både på individuell och kollektiv nivå hålls samman i berättelser med hjälp av ord, bilder, kroppar, musik med mera, och att meningen är kontextuell och föränderlig.

Thomas Ziehe skriver om olika tendenser i det senmoderna samhället. Den ökade görbarheten kopplar han till en annan kulturell tendens nämligen visualitetens tilltagande betydelse. Han skriver att seendet har tagit herravälde över de andra sinnena och att behovet att skapa sig själv även åstadkommer ett behov av bilder, på både en objektiv och en subjektiv nivå. Bilden av ungdomlighet som ideal har blivit förhärskande bland de visuella uttrycken. Ziehe menar att det är omöjligt att komma undan detta ideal och att vi antingen försöker identifiera oss med dessa uttryck, kopiera dem eller i varje fall närma oss dem. Men den ideala ungdomligheten kan även framkalla både social skam och rädsla (för den Andre). Ungdomlighet är inte ungdom/unga människor i det här fallet utan ”en bildvärld, ett system av tecken som vuxenvärlden projicerar på ungdomen för att i nästa steg projicera på sig själv”.²⁵⁶ Han menar att ungdomligheten bland annat uttrycker hälsa, livfullhet, otvungen livskänsla och skönhet. Han talar om en ökad

²⁵⁶ Ziehe (1989: 26).

intensitet och kroppslighet. Förnimmelsen beskrivs till och med så genomgripande att den blir ens liv, ens identitet. Kroppen är i hög grad närvarande i dessa beskrivningar. Det är kroppen som upplever, och det är där känslan för åkandet sitter. Upplevelsen av brädåkning är inte kontextlös. Den kroppsliga förnimmelsen kommer till i en omgivning och hur den omgivningen ser ut spelar roll för upplevelsen. Den ideala kontexten för vad som betraktas som ett perfekt snowboardåk är det orörda berget med sin pudersnö, sol och blå himmel. För skateboardåkning gäller en annan typ av ideal kontext. Här är det i stället en urban miljö, asfalt eller betong som underlag. Men det finns även en social kontext. Den estetiska praktiken är således verksam också på en social nivå. Här finns förhållandet *mellan* individer. Genom brädåkandets kollektiva praktiker har man möjlighet att få utblickar på och insikter i både sina egna erfarenheter och andras föreställningar genom social samvaro. Att åka skateboard tillsammans med andra i vilket sammanhang det än är, blir på detta sätt en social praktik med tillfälle till gemensamma lärprocesser. Praktiken innehåller också ett speciellt sätt att kommunicera, den har med andra ord en kulturell nivå. Drotner sätter likhetstecken mellan estetisk praktik och symbolisk kommunikation. Jag vill också poängtera vikten av kontextens inverkan i de estetiska processerna. Kontexten som jag ser det ligger på flera nivåer. Den är kulturell och samhällelig, men även social. Det finns ingen kultur och inget samhälle som inte har sociala aspekter. Det sociala skapas i relation till det kulturella och vice versa. Det kulturella är inte heller enhetligt, vilket gör att de bilder av skateboard och snowboard som framträder med nödvändighet blir motsägelsefulla och spretande. Jag menar därför att skateboard och snowboard skulle kunna ses som ett exempel på visuell ungdomlig subkultur.

5. Konsumtion i kontext

I detta det andra empiriska kapitlet i ordningen, lägger jag ett konsumtionsperspektiv på det sociokulturella meningsskapande, som hör till skateboard och snowboard. Här vill jag med hjälp av subkulturbegreppet belysa strukturella förhållanden vad gäller företagande, varumärken och den oorganiserade idrotten, relationer som är både motsägelsefulla och komplexa. Med andra ord är det framför allt den kulturella och den sociala nivån som får sin belysning i detta kapitel, även om jag också ger individuella exempel. Som jag tog upp i dispositionen finns här en underliggande maktfråga då subkulturbegreppet i sig refererar till en underliggande position gentemot kulturell hegemoni. Brädspport är dessutom intressant i jämförelse med den traditionella idrotten med tanke på hur den leds, handhas och organiseras. Inom framför allt skateboard, men även till viss del snowboard, finns inte den traditionella idrottens föreningsliv med årsmöten, ordföranden, kassörer, tränare och träningsstider. Andra typer av rangsystem och maktpositioner har utvecklats under de decennier som brädsporterna funnits i Sverige. Det empiriska material som kapitlet vilar på är framför allt deltagande observation, men också intervjuer, Internet, tidskrifter och videor.

I teorikapitlet skriver jag om Featherstones diskussion kring konsumtionskultur. Han menar att varuvärlden och dess strukturerande principer är centrala för att förstå samtiden. Detta innebär ett dubbelt fokus, å ena sidan på ekonomins kulturella dimension, å andra sidan på det kulturella materialets ekonomi. Med ekonomins kulturella dimension åsyftar Featherstone, att de materiella varorna kommunicerar något och inte bara är bruksvaror. Den ekonomiska sidan av det kulturella, pekar bland annat mot rådande marknadsprinciper av konkurrens, tillgång och efterfrågan.²⁵⁷ Konsumtion är fundamentalt för livet i det moderna menar också kulturforskarna Erling Bjurström, Johan Fornäs & Hillevi Ganetz. Författarna definierar konsumtion som ”*processen* genom vilken människor införskaffar och använder ting eller tjänster och *varan* är dess objekt”.²⁵⁸ Det är dessa frågor jag ämnar ägna mig åt i detta kapitel.

²⁵⁷ Featherstone, Mike (1991/1994) *Consumer Culture & Postmodernism*. London: Sage. Sid. 84.

²⁵⁸ Det stockholmsbaserade forskningsprojektet *Populära passager - medierna i det moderna konsumtionsrummet*, har under fem års tid studerat förhållandet mellan medier och konsumtion och använt ett specifikt köpcentrum som prisma. I likhet med senare tids konsumtionsforskarens idéer gör de en poäng av konsumtionsbegreppets inneboende dubbelhet. I likhet med denna

Affärer av meningsskapande och kommunikation

Den utgångspunkt som jag förankrade i förra kapitlet bygger jag vidare på här. Med andra ord menar jag att föreställningar om brädåkning, vare sig det handlar om skateboard eller snowboard, skapas genom praktiker i sociala och kulturella kontexter. De estetiska lärprocesserna med sina tre nivåer synliggörs nedan genom ett resonemang kring meningsskapande kopplat till konsumtion. Kapitlet inleds med två kontextualiseringar. Avstamp tas dels genom ett tillbakablickande på Sverige och Stockholm när skateboarden slog igenom i slutet på 1970-talet, och dels mot dagens konkreta platser där skateboard och snowboard säljs och köps, det vill säga i butikerna. Jag menar att dessa beskrivningar och miljöer är relevanta för meningsskapande på så sätt att de utgör miljöer där konstruktion av mening sker. Miljöerna ger dels inspiration till den mening som skapas, men de är också skapade av de föreställningar som finns. Processen är som jag hävdar i tidigare kapitel dialektisk. Under rubriken ”Varumärken och värdefullt vetande”, går jag in på hur den meningsskapande praktiken fungerar. Jag ser varumärken som tecken vilkas värde upprättas, poängteras, förhandlas och sprids. Vetandet om varumärkena blir en värdefull subkulturell kompetens. Varumärkena marknadsförs också genom så kallade ”demos”, där skejtteam likt rockband turnerar för att visa sin åkning och dela ut reklam. I dessa turnéer blir åkarna levande reklampelare och förebilder. Men skejtscenen är inte bara manipulerad av stora sportföretag som kränger sina varumärken, lika mycket blir den subkulturella kompetensen en bas för medveten konsumtion. Produktionsled och konsumtionsled korsas när lojalitet och autenticitet används som strategi för företag inom skejtbranschen. En komplex väv av subkulturellt motstånd visar sig vara det sammanhållande kittet, som fått stora delar av brädspporten att överleva utanför den organiserade idrotten och den multinationella idrottsmarknaden.

forskning lägger de stor vikt vid att konsumtion innefattar både inköp och bruk. Det innebär att konsumtion inte bara kan ses som ett ekonomiskt utbyte där varor skiftar ägare från producent till konsument mot en angiven summa pengar. Konsumtion innebär mycket mer än så. Varor skiftar också betydelse genom konsumtionen. För det första kan varor ses som medel att uppfylla en rad grundläggande behov, både av mer basal karaktär som till exempel mat fyller vårt behov av föda. Men konsumtion av varor tillfredställer även njutningsbegär som vi har. Forskarna skriver in sig i en tradition som talar om konsumtion som medel att kompensera känslor av olika slag, kommunicera sociala likheter och skillnader, uttrycka sinnestillstånd, samt skapa eller bekräfta identitet. De menar att konsumtion med andra ord kan ses som betydligt ”mer än enbart en ekonomisk aktivitet: det handlar bland annat också om drömmar, kommunikation, konfrontation, estetik, social och psykisk identitet”. Bjurström, Erling, Johan Fornäs & Hillevi Ganetz (2000) *Det kommunikativa handlandet. Kulturella perspektiv på medier och konsumtion*. Nora: Nya Doxa. Citat i brödtext sid. 18 i fotnot sid. 19. Se även: Becker m.fl (red.) (2001) och (2002).

Fruktan för det kommersiella från USA i 1970-talets Sverige

Statens ungdomsråd, föregångare till Ungdomsstyrelsen, gav i slutet av 1970-talet i uppdrag åt en arbetsgrupp att bland annat kartlägga ungdomars val av fritidsaktiviteter. Det fanns ett intresse av att veta mer om vilka faktorer, som påverkade barns och ungdomars val av aktiviteter på fritiden. Inte minst ville man ta reda på hur barn- och ungdomsorganisationerna skulle kunna bli ett lockande alternativ på fritidsområdet. Arbetsgruppen gav ut nio delrapporter i en serie som gick under namnet ”Till varje pris”. I slutrapporten *Ej till salu* presenterades ett antal förslag till samhällseliga åtgärder.²⁵⁹ En av de tankar som genomsyrar flera av förslagen är att kommersialismen måste motverkas. Ett sätt att hindra kommersiella intressen enligt rapporten är att satsa på föreningar.

”Genom den verksamhet som föreningar bedriver i närsamhället kan den kommersiella dominansen minska. Att låta barn och ungdomar ta ansvar, fatta beslut och påverka ger både träning i demokratiska arbetsformer och en motståndskraft. Genom föreningsarbetet utlämnas inte ungdomarna till den kommersiella ideologin”.²⁶⁰

Den så kallade kommersiella ideologin framstår i rapporten som både hotande och farlig. Den behöver bekämpas, och under rubriken ”Samhällsplanering för bättre uppväxtvillkor och kamp mot kommersialismen” talar slutrapporten om närmiljöer om 200-300 hushåll. I dessa levande och avgränsade sociala och geografiska områden pläderar rapporten för att det ska finnas butiker, verkstäder, skola och omsorg. Människorna som bor där ska också ha gemensamma arbetsuppgifter som i förlängningen främjar engagemang och demokrati i området.²⁶¹

Rapportseriens nio skrifter rör ämnen som var aktuella vid den tiden, och som även i viss mån är aktuella idag. De handlar om dans, bio, musik och ungdomstidningar, samt om ungdomars framtidsvisioner. Speciellt intressanta i just detta sammanhang är dock de två först utkomna rapporterna. De handlar nämligen om skateboard. *Rullbrädesmarknaden* (1978) och *Skateboardåkaren* (1979) redovisar fenomenet skateboard ur olika perspektiv. Den förstnämnda boken lyfter fram fenomenet i relation till marknaden och de olika aktörer som finns där. Baksidestexten på boken syntetiserar innehållet.

”Producenter, marknadsförare och försäljare har medvetet gjort rullbrädesåkandet till en livsstil – ett slags mode. På så sätt har rullbrädesåkandet också blivit en pusselbit i ett systematiskt överförande och idylliserande av ett visst kulturmönster.”²⁶²

²⁵⁹ Statens ungdomsråd (1981) *Ej till salu*. Rapportserien Till varje pris. Slutrapport. Stockholm: Liber Förlag.

²⁶⁰ Statens ungdomsråd (1981: 572).

²⁶¹ Statens ungdomsråd (1981: 591-592).

²⁶² Statens ungdomsråd (1978) *Rullbrädesmarknaden*. Rapportserien Till varje pris. Rapport 1. Stockholm: LiberFörlag.

Den andra rapporten är skriven av sociologen Bo Schelin på uppdrag av ovan nämnda arbetsgrupp. Syftet var här att ge röster åt ungdomarna själva. Denna skrift innehåller statistik över hur många som åker och vilka åkarna är, hur mycket tid åkningen tar, samt ett resonemang kring vad som kännetecknar skateboardåkare ur åkarnas egna perspektiv.²⁶³ I *Skateboardåkaren* ges en mindre skräckinjagande bild av skateboardfenomenets relation till de kommersiella intressena än i *Rullbrädesmarknaden*, och här finns ett kapitel som specifikt tar upp kostnaderna med brädåkandet. Skateboardåkarna själva anser enligt studien att det är dyrt att åka rullbräda, men i jämförelse med medianvärdet av de kostnader ungdomar generellt har, betraktas skateboardåkandet inte som dyrare än annat. Schelin skriver att: ”Innehavet av skateboardprylar [är] helt försumbart jämfört med övrigt prylinnehav.”²⁶⁴

Drygt tjugo år senare framstår dessa rapporter som utmärkta tidsdokument över det samhällsklimat som rådde vid tidpunkten då de skrevs. Motståndet mot det kommersiella och det uttalade försvaret mot marknadskrafternas farliga påverkan på unga människor låg i tiden. Det fanns inte minst en rädsla för amerikanisering. Speciellt unga människor låg i farozonen där vinstdrivande företag fruktades slå sina klor i den yngre generationen, som förutsattes ha liten eller ingen motståndskraft. Internationella kontakter mellan åkarna var inte heller lika utbredda som de är idag. Med datorer och Internet kan vi koppla upp oss mot servrar i hela världen, åtminstone vi som bor i den västra och mer resursstarka delen. Med andra ord är det mot denna bakgrund möjligt att tolka det symboliska avståndet till USA som betydligt längre vid denna tidpunkt än vad det är idag. Därmed inte sagt att USA på något sätt skulle ligga närmare Sverige kulturellt idag, än vad landet gjorde för drygt 20 år sedan.

Politiskt hade Sverige borgerligt styre mellan 1976-82. Moderaterna, centerpartiet och folkpartiet bildade koalitionsregering. Med detta styre skulle man ifrån dagens horisont kunna förvänta sig rapporter med en helt annan ton. Man bör dock ha i åtanke att Sverige innan 1976 haft övervägande socialdemokratiskt styre i fyrtio år. Med andra ord var landet starkt förankrat i folkrörelseideologi.²⁶⁵

Att koppla samman USA, ungdomskultur och kommersialism var inget nytt för 1970-talet. USA mutade in ungdomsmarknaden, och gav inspiration till ungdomliga kulturella uttryck redan mot slutet av 1940-talet i Sverige. Den första

²⁶³ Schelin, Bo (1979) *Skateboardåkaren*. Rapportserien Till varje pris. Rapport 2. Stockholm: LiberFörlag.

²⁶⁴ Schelin (1979: 43).

²⁶⁵ Kanske kan man också misstänka att flera av de ledamöterna i arbetsgruppen som gav ut rapportserien *Till varje pris* hade sin politiska hemvist i arbetarrörelsen. Där fanns åtminstone representanter från Unga örnar, som är en självständig barn- och ungdomsorganisation inom arbetarrörelsen. I övrigt fanns där representanter från Konsumentverket, Statens kulturråd, Statens ungdomsråd, Centerns ungdomsförbund, Förbundet vi unga och de sociologiska institutionerna vid Lunds och Göteborgs universitet.

svenska motoriserade ungdomskulturen dök upp i form av skinnknuttar och spättor, som använde motorcykeln som en viktig stilbildande markör. Inte många år senare kom raggarna som använde bilen i samma syfte. Unga blev efter andra världskrigets slut en ny grupp köpstarka konsumenter, som varu- och mediemarknaden kom att rikta allt större intresse mot.²⁶⁶ Raggarna, med uttalat amerikanska förebilder, orsakade också stor oro under 1950-talet. Raggargängens framfart, unga biltjuvar, ökat alkoholmissbruk och den ökade materiella standarden fruktades leda till en sjunkande moral.²⁶⁷ Med detta i det historiska bagaget kom skateboarden att rulla in i det svenska samhället som ett amerikanskt kommersiellt hot i slutet av 1970-talet. I dagens svenska samhälle är det kommersiella hotet inte särskilt hett som diskussionsämne, och bland brädspportutövare av olika slag framstår kommersiella lösningar som exempelvis sponsoravtal som eftersträvansvärt. Men för att komma dithän börjar jag i butikerna där brädor och tillbehör finns till salu.

Brädspportbutiker

Platserna för inköp av brädor och tillbehör har stor betydelse. Butikerna med sina placeringar och sin estetiska utformning talar ett tydligt språk om vad som förväntas av en skateboardåkare eller snowboardåkare. De säger något om kopplingen mellan konsumtion och dessa typer av fysisk aktivitet.

I de undersökningar jag nämner ovan om fritidens kommersialisering, blev som sagt skateboard noga undersökt. *Rullbrädesmarknaden* talar om den USA-inspirerade miljön och livsstilen, och den senaste discomusiken som strömmade ut ur högtalarna både i butikerna och i skateboardhallen New Sport House.

”Till livsstilen hör ’Coca-cola-kulturen’, jeansmodet, hamburgare osv men också en tuff oppositionell attityd mot det etablerade samhället. [...] Tröjor och hjälmar pryds av Mc Donalds och Coca-cola-märken eller av amerikanska flaggan. Det råder inget tvivel om var idealen finns. Detsamma gäller för specialbutikerna för rullbräden. Där säljs hela rullbrädesmiljön. Förutom själva brädan finns allehanda biprodukter som T-shirts med påtryckt reklam för olika märken och modeller, symboler för olika amerikanska företag, amerikanska flaggor, affischer med rullbrädesmotiv etc”.²⁶⁸

Butikerna i dag visar både likheter och skillnader i förhållande till de butiker som existerade i slutet av 1970-talet. De butiker som omtalas i *Rullbrädesmarknaden* finns inte längre kvar i drift, däremot har det uppstått nya som säljer rullbräden, eller skateboards som det gängse ordet är i dag, och fler brädspporter har tillkommit inte minst snowboard. Enligt Jonas Henning, VD på React Svenska AB, finns

²⁶⁶ Bjurström, Erling (2000) ”Ungdomskultur som stil”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.

²⁶⁷ Swärd, Hans (2000) ”Har de unga nånsin varit bättre eller sämre?”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.

²⁶⁸ Statens ungdomsråd (1978: 29-30).

ett fyrtiotal skejtbutiker i Sverige idag och genomsnittsbutiken omsätter 2,5 miljoner/år. Henning poängterar att sport inte är ett populärt ord bland dem som åker skateboard. Han berättar att React visserligen marknadsförs som actionsportbutiker, men att de egentligen mer kan beskrivas som ungdomslivsstilsbutiker. På min fråga om vad som karaktäriserar en skejtbutik svarar Henning, att de måste ha ett kontinuerligt aktuellt sortiment av brädor och kläder med varumärken, som är obegripliga för alla utanför den aktuella sfären. Men han menar att det inte bara gäller att ha rätt grejer, rätt miljö är minst lika viktig.²⁶⁹

I mitt fältarbete har jag stött på en äkthetsdiskurs som är knuten till de butiker som säljer skateboards, tillbehör och kläder. En skejtbutik säljer naturligtvis brädor, men inte vilka brädor som helst. Så kallade "Taiwanbrädor", som kan inhandlas på reguljära sportaffärer, står inte särskilt högt i kurs. De kriterier som utkristalliserats i fältarbetet för vad en "äkta" skejtbutik bör innehålla har givetvis att göra med vad som finns till salu där, och det innebär varumärken som är knutna till skateboardscenen. Ett annat kriterium är att utövande åkare arbetar där, samt att butiken sponsrar åkare och/eller evenemang. I dags dato finns mellan fem och tio butiker i Stockholmsregionen som skulle kunna klassas in under denna kategori. Ytterligare ett äkthetskriterium, som framkommit i intervjuer och under fältarbete, är att butiken helst ska vara fristående och inte på något sätt tillhöra en kedja. Detta sista kriterium lever ingen av de butiker som finns i centrala Stockholm idag upp till. I studier om skateboard gjorda i USA talar Becky Beal och Lisa Weidman också om äkthet inom skateboardvärlden. De lyfter fram två centrala värden för skateboardkultur: deltagandekontroll och nedvärderande av tävling. Att förbinda sig till subkulturella normer som identifieras som en specifik livsstil är också en del av denna autenticitet, liksom kreativitet och individuella uttryck.²⁷⁰

I Stockholms centrala delar inom en radie av 200 meter finns fyra butiker som kan beskrivas som skateboardbutiker i någon mening. React, som jag hänvisar till ovan, är en femte centralt placerad butik. Den låg i en av stans mer fashionabla shoppingcentrum Sturegallerian, men företaget gick i konkurs 2002. Med sitt engelska namn konnoterade denna butik om inte ett motstånd så åtminstone en energisk aktivitet. Trots att React var en relativt nyetablerad kedja som öppnade sin första butik i Sturegallerian i oktober 2000 fanns en anknytning till Prostuff-butikerna, som funnits i branschen i 15 år. På butikskedjans hemsida marknadsfördes React som en actionsportbutik, en del av försäljningen gjordes även via nätet. Där beskrevs också butikerna. React var en "butikskedja för actionsport

²⁶⁹ Telefonintervju med Jonas Henning VD för React Svenska AB, 2002-05-30.

²⁷⁰ Beal, Becky & Lisa Weidman (2003) "Authenticity in the skateboarding world", Rinehart, Robert & Cynthia Sydnor (red.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.

och streetmode [...] Vi vill att React skall vara det självklara valet för dig som gillar actionsport, musik, kläder och andra balla grejor som du diggar.”²⁷¹ Att använda slang för att tycka om något, det vill säga att ”digga”, kan tolkas som ett ungdomligt tilltal. De fyra andra butikerna ligger strax väster om Hötorget, på eller nära Gamla Brogatan. Även de har amerikanskt klingande namn och här blir kopplingen till USA tydlig igen. Core är en butik som enligt den egna hemsidan på nätet är: “The ultimate skate and snowboard shop”.²⁷² Den svenska översättningen av ”core” blir kärna och därmed finns en symbolisk länk till det essentiella och ”äkta”. Namnet implicerar att det existerar en central del att förhålla sig till om man åker skateboard och snowboard. Denna mittpunkt kan vara kulturell och referera till attribut eller traditioner, men den kan lika gärna syfta till en kärna av människor. Förutom att referera till kärna, är Core även en akronym för Company Of Radical Equipment, vilket pekar mot brädåkningens rebelliska innehåll. Det finns tre Core-butiker i Sverige, en i Stockholm, en i Uppsala och en i Örebro. One Off är en butik som tillhör en kedja med samma namn. Det finns butiker i Stockholm, Göteborg, Ängelholm och Karlstad. Dessa drivs genom franchising och fler företagare till denna idé eftersöks enligt annons på Internet i maj 2002. Där berättas också bland annat vilken typ av butiker kedjan består av och vem som ska känna sig hemma där. Butikernas engelska namn pekar mot något enastående och speciellt, som inte liknar något annat.

”Butiker som erbjuder sina kunder individuella upplevelser i form av produkter och känslor inom områdena skateboard, snowboard, surf, in line, wakeboard, bmx, kläder och skor. Hos One Off känner sig såväl den mest extrema skateboardåkaren som hans far sig hemma. One Off står för livskvalitet i såväl produkter som service. Endast marknadens främsta produkter finns representerade i butikssortimentet. Hos One Off skall kunden alltid kunna lita på att få korrekt och inspirerande information om produktval.”²⁷³

We är en tredje butik som är skapad runt det egna märket som heter just We. Enligt ett pressmeddelande från företaget är We ett ”street fashion företag”. Det startades 2000 och finns idag representerat i 18 länder. Även detta företag hyser enligt meddelandet skepsis inför användandet av sportbegreppet och här talar man om aktivister i stället för ”team-riders” eller ”sponsored athletes”, något som betecknas som både förlegat och för sportigt.²⁷⁴ Butikens och företags namn, refererar till gemenskap, och det är inte minst gemenskapen mellan brädåkare

²⁷¹ <http://www.react.se/> 2002-05-30.

²⁷² <http://www.coresk8.com> 2002-05-29.

²⁷³ <http://www.franchisenet.se/sweden/foretag/oneoff/oneoff.html> 2002-05-29.

²⁷⁴ Pressmeddelande från *We* 2002-02-14. We-butiken i Stockholm låg under tiden för min datainsamling på Bryggargatan. De har nu butiker på Birger Jarlsgatan, Kungsgatan och Götgatan. På deras hemsida i skrivande stund kallar de sig för ett gatumodesföretag med en bakgrund inom skateboard och snowboard – ”life after skate”. <http://www.we.se> 2004-09-10.

som åsyftas. Företagets VD Greger Hagelin drev tidigare G-spot, och berättar hur företagsnamnet kom till.

”Vi satt och pratade i bilen, jag och Pontus och då sa jag så här att vi borde heta We liksom. Då tyckte Pontus att det var ett rätt ruttet namn. Ja, sa jag men det bygger ju på egentligen vad vi vill vara. We det är en familjekänsla med folk. Och vi vet exakt liksom vilka vi tillhör och folk vet att de tillhör oss, eller We också så att säga. Det är en speciell kategori människor. Så jag tror att väldigt många utav skateboardare och snowboardare vill tillhöra för att det är, man måste vara på ett speciellt sätt för att tillhöra på något sätt. Ja, det är det det bygger på. Det är en We-känsla.”²⁷⁵

Den fjärde butiken som kan räknas till de centralt placerade brädspportbutikerna är Rockaway beach. Här finns surfbrädor till salu och referenserna till den typen av brädkultur är flerfaldig.

I det förra kapitlet ”Bilder av brädspport” beskrev jag ett antal stereotypa föreställningar om vad det innebär att åka bräda. Dessa föreställningar känns igen i butiksnamnen ovan. Det sägs finnas en kärna, vare sig den nu består av de människor som utövar brädåkning, eller gemensamma kulturella värden. Detta resonemang refererar både till Core som butiksnamn och till We. I föregående kapitel skrev jag att det fanns ett motstånd mot att kalla brädåkning för sport, vilket blir tydligt ovan när We kallar sina sponsrade åkare för aktivister inte atleter. Om sport är ett begrepp som man tar avstånd ifrån, finns andra begrepp som är mer lämpliga för att beskriva brädsporternas kulturella innehåll. ”Action” och ”radikal”, återfinns i beskrivningarna av butikerna eller butiksnamnen. Dessa begrepp känns igen från det förra kapitlets diskussion kring tidskrifternas innehåll och namn. Likaså det eftertraktade, speciella och unika, som i butiksnamnet One Off, och den kollektiva gemenskapen och vi-känslan, som i citatet om företagsnamnet We.

Försäljningskontexten

I slutet av 1970-talet fanns den USA-inspirerade miljön och livsstilen som förknippades med rullbrädesåkning till salu i specialbutikerna menade samtida rapporter. Jag menar att det fortfarande är korrekt att beskriva butikerna som finns idag, som platser där hela rullbrädesmiljön säljs. De så kallade biprodukterna som beskrivs i citatet ovan, är i hög grad närvarande i 2000-talets brädspportbutiker. Kläder och skor av olika varumärken som kan knytas till brädsporterna upp-tar den till ytan största delen av en butik. Här finns också affischer med färgglada och actionfyllda bilder på brädåkande, liksom logotyper och andra symboler för olika märken. Däremot går det att argumentera för att den miljö som knyts till skateboardåkande på många sätt också har förändrats. Amerikanska flaggor är inte särskilt ofta förekommande, inte heller svämmar butikerna över av multina-

²⁷⁵ Intervju med Greger Hagelin, VD för We International AB.

tionella livsmedelsmärken eller jeans.²⁷⁶ Även om musiksmak är svår att fästa så är dock discomusik antagligen det sista som skulle spelas i den här typen av butik. Något som tillkommit under åren är ett flertal brädsporter som utvecklats eller fått fäste hos utövarna de senaste årtiondena. Det handlar inte minst om snowboard, men här finns också andra brädor representerade som wakeboard och kiteboard till exempel. I varje butik finns också minst en videoapparat, där skateboard- och snowboardvideor visas. Medier har fått en mer iögonfallande roll.

Ett kulturellt uttryck, som emellertid verkar dröja kvar från det tidiga rullbrädesåkandet, är den hårdkokta och upproriska inställningen mot det etablerade samhället. I butikerna tar attityden sig estetiska uttryck som bland annat kan skönjas i en robust och oslipad inredning. Den butik som jag gjorde fältarbete i är i stil och innehåll mycket representativ för specialbutiker i den här genren. Den säljer företrädesvis skateboard- och snowboardartiklar. Förutom brädor finns också diverse tillbehör till salu, men kläder tar proportionellt mest utrymme i butiken. Andan är tuff och rigid, och denna atmosfär byggs kanske framför allt upp av inredningen. Golvet består av grova träplankor och disken som är centralt placerad i butiken är stålbeklädd, så även väggen bakom. Ventilationsrören löper synliga i taket. Grova material fungerar som draperier för provhytterna. Min uppfattning är att inredningen på ett övertygande sätt kommunicerar en historia om vad som kan förväntas inom bräd sportkulturerna. De oslipade ytorna och tuffa detaljerna vill få oss att förstå att brädåkare är minst lika tuffa och tåliga. En särskild historia berättas genom de audiovisuella medier som finns representerade i butiken. I den butik som jag refererar till var TV, video och musikanläggning ofta igång samtidigt. TV finns inte i alla bräd sportbutiker, musikanläggning och video är däremot allmänt förekommande. Musik spelas så gott som alltid i bakgrunden. Vid de tillfällen som jag fältarbetat har det varit musik hämtad från generna hip hop, drum'n'bass eller den breda stilarten rock. Videon är tillika mycket viktig i butikerna. Här visas videofilmer som inte sällan samlar en spontan mindre publik i butiken där bilder, ljud, åkning och andra estetiska uttryck kommenteras engagerat. Medier måste alltså ses som en markant del av fältet, vilket motiverar den mångfacetterade mängden av empiriskt material.

Varumärken och värdefullt vetande

Som jag antytt tidigare ter sig varumärken vara av påtaglig betydelse för skateboard och snowboard som subkulturer. Detta har återkommande styrkts i intervjuer, tidskrifter, fältstudier och på Internetsidor. Men det är inte vilka sportvarumärken som helst som är viktiga, utan de märken som har en särskild relation till bräd sportscenen. Jonas Henning, VD för React Svenska AB, gör tydligt,

²⁷⁶ Jeans av vissa märken finns dock till försäljning i de flesta butiker, men de har inte en framträdande plats.

att en framgångsrik butik måste saluföra de fem viktigaste märkena.²⁷⁷ När jag ber honom namnge dem pekar han på att det är en omöjlighet att säga. Det är oerhört lokalt och tidsbundet, förklarar han. Det kan vara olika märken som är populära bland en liten grupp människor lokalt förankrade i en viss skejthall och under en viss tidsperiod så kort som några månader. Trots tids- och platsbundenheten finns ändå ett antal varumärken som jag skulle vilja beskriva som viktiga för den mångskiftande skate/snow/street-scenen. En titt på butikernas sidor på Internet ger också för handen att mängden av dessa märken är relativt stor. React-butiken i Sturegallerian visade noggrant de varumärken som de saluför: ”555 soul, A.M, Aftermath, Alien Workshop, Blah, Carhartt, Element, Gsus, Newdeal, Blk label, Emily, Fox, Girl, Chocolate, K2, Killah babe, Limited, Mecca, Motives, Nixon, Obey, Roxy, Svea, Virus, We, World industries, yum pop”.²⁷⁸

Core listar också de märken som finns till försäljning hos dem. Under rubriken märken finns tre avdelningar: skateboards, snowboards och kläder. Listan för skateboards innehåller märkena: “WorldIndustries, Blind, Deca, Darkstar, Birdhouse, Hook Up’s, Flip, The Firm, Powel, AlienWorkshop, Habitat, Orion, Fury, Tensor, Mayhem Hardware, Nmb Bearings, Reflex Bearings, Hawk Bearings, Protec, Element.” Listan på kläder har likheter med den lista som React presenterade. Här finns några av de märken som listades under skateboards, men även andra märken som ”DcShoes, Droors, Dub Weathergear, Burton, Bonfire, Bonds, Fury, Tensor, Nikita, Gsus och Independent”.²⁷⁹ Även One Off upprättar förteckning över de varumärken som saluförs i deras butiker. Där finns arton klickbara loggor som länkar vidare till de produkter som butiken saluför av dessa märken. Bland dem är Zero, Es, Circa, Etnies och Girl.²⁸⁰

Men det är inte bara på butikernas hemsidor som varumärkena lyfts fram och blir tydliga. I butikerna läggs produkter och varumärken på display i hyllor, på hängare och i skyltfönster. Skateboardställen visar de färggranna baksidorna på brädorna med sina märken tydligt. Baksidorna nöts snabbt bort när man åker, eller smyckas över med klistermärken.²⁸¹ Medieforskaren Karin Becker använder displaybegreppet för att under-

Bild 14. Skateboards på display i en butik. Dekorationen på undersidorna nöts snabbt bort när man använder brädan.

Foto: Åsa Bäckström

²⁷⁷ Telefonintervju med Jonas Henning, VD för React Svenska AB, 2002-05-30.

²⁷⁸ <http://www.react.se> 2002-05-29.

²⁷⁹ <http://www.coresk8.com> 2002-05-29.

²⁸⁰ <http://www.oneoff.se> 2004-05-11.

²⁸¹ För en genomgång av brädgrafik (surf, snow och skate) se Burgoyne & Leslie (1997).

söka köpcentrumet Solna Centrum som visuell arena. Hon skriver att: ”vad vi ser beror på *hur* vi ser, och en presentation av något ställer alltid betraktaren i en särskild position i förhållande till det betraktade”. Displaybegreppet har fördelen att det både inbegriper och räknar med en betraktande allmänhet. Det innebär att man kommer ifrån den diskutabla uppdelningen mellan sändare – text – mottagare i kommunikationsmodellen. Becker poängterar att visuell konsumtion är ”ett system av verksamheter som inkluderar såväl produktion som konsumtion av det sedda”.²⁸² Att urskilja vad som är viktigt och vad som är snyggt, det vill säga vad som har ett estetiskt värde är en konstruerande praktik i likhet med Drottners resonemang.

Klistermärken eller stickers, som är det mest använda ordet, finns att köpa i butikerna, men de delas också ut som reklam vid uppvisningar – så kallade ”demos”. Vid ett av mina fältarbetstillfällen i butiken stod jag och informanten Rickard och tittade på de klistermärken som fanns till salu. Han var intresserad av att köpa några men var osäker om vilket eller vilka. I syfte att få fram de viktigaste märkena för honom frågade jag, vilka han skulle välja om han bara fick ett fåtal. Han bestämde sig för de två längst ner i hörnet. Det ena märket var Ele-

Bild 15. Jamie Thomas bräda från Zeros hemsida med karaktäristiskt skelett.

ment och det andra Zero. När jag bad honom motivera sitt val beskrev han dessa märken som de coolaste och snyggaste. Han förklarade att det var själva varumärket som var viktigt inte utseendet på klistermärket i sig. Dessutom talade han om, att det var vad dessa märken stod för som var viktigt.²⁸³ Bägge märkena saluför i första hand brädor och för Zeros del är också hjul och andra hårdvaror värda att nämnas. Förutom dessa huvudsakliga produkter hittas företagens logotyper på diverse andra produkter. Zeros karaktäristiska döds-skalle återfinns på bälten, brädor och hjul. På Zeros hemsida är skräckestetiken tydlig. Här är bakgrunden alltid svart och texten röd. Bokstäverna för tankarna till blod och den kopplingen förstärkts med hjälp av andra referenter som skelett, dödskallar, skorpioner och spindlar. Till salu är brädor, hjul, nitbälten, t-shirts och tröjor med luva bland annat.²⁸⁴ På en av Stockholms-butikernas hemsidor får man veta, att Zero är ett av de största skateboardmärkena i världen och att deras team

²⁸² Becker, Karin (2001) ”Bara titta – Solna Centrum som visuell arena”, Becker, Karin, Johan Fornäs, Erling Bjurström & Hillevi Ganetz (red.) *Passager. Medier och kultur i ett köpcentrum*. Nora: Nya Doxa. Sid. 181.

²⁸³ F_2001-01-30_Butiken.

²⁸⁴ <http://www.zeroskateboards.com/> 2004-05-12.

står för aggressiv åkning. Jamie Thomas startade märket och med i teamet finns bland andra Adrian Lopez, Chris Cole och John Rattray.²⁸⁵ På Elements egen hemsida på nätet förstår man att märket refererar till de fyra grundelementen luft, vatten, eld och jord. Bland annat finns här budskapet att elementen kan/bör/ska utvärderas, men här berättas också att framtiden ligger i naturen och dess styrka.²⁸⁶ Varumärket Zero plockar alltså upp det radikala och motståndet som kulturellt uttryck. Märket Element pekar snarare på det naturromantiska inslagen. Rikards förklaring visar att varumärken saluför särskilda stilar. Av märkena ovan har Zero riktat sitt intresse mot den del av kulturen som har ett hårt, tufft och maskulint anslag.²⁸⁷ Bägge dessa stilar har beskrivits som delar av brädsporkultur i kapitlet ”Bilder av brädsporkultur”. På en kulturell nivå finns dessa uttryck som föreställningar om vad brädsporkultur ”är”. Dessa föreställningar saluförs i butikerna, men görs inte viktiga bara genom sin existens. Deras betydelser skapas i ett socialt och kulturellt sammanhang. När Rikard berättar för mig vilka varumärken han vill köpa och varför (åter)skapar han också brädsporkultur i ett socialt sammanhang, det vill säga i dialog med mig.

Det finns med andra ord en lång rad varumärken, som kan räknas som viktiga för brädåkare av olika slag. För att avgöra vilka plagg, hjul, brädor, klockor och framför allt skor som är värdefulla, krävs initierad kunskap. Just denna speciella kulturella kompetens är också en särskiljande faktor. Exklusiv kunskap fungerar i det här fallet som social och kulturell åtskiljande markör. I en intervju med Ulf, som arbetar i en skejtbutik, gör han denna kunskap tydlig och lyfter även fram att skillnaderna är hårfina. Kunskapen i sig är en markör i det här fallet, men varumärkena likaså och man kan direkt urskilja vem som står för vilken stil. Kunskapen om vem som uttrycker vad besitter dock Ulf, inte jag.

U: Eller hip hop, vad man nu vill kalla det. För som sagt... det är bara dom som utövar det ena eller det andra som kan urskilja om det är skateboard eller om det är hip hop för dom har olika stilar. Det ser man direkt.

Å: Kan du se det?

U: Ja, oh ja. Eller om det är en graffare, målare, eller någonting som går omkring. Det ser man ju på [tecknar något som jag förstår som ”direkt”]. Eller om det är någon jävla poser som går omkring i Wu tang jeans och Fubu tröja liksom. Det är ju också så här, man märker direkt liksom vad det är för typ av människa.

Å: Ja.

²⁸⁵ http://www.oneoff.se/store/brand.asp?brand_id=39 2004-05-13.

²⁸⁶ <http://www.elementskateboards.com/thread/summerCatalog/Jpegs/Opening-spread.jpg> 2004-05-12.

²⁸⁷ Se även kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”.

U: Där är killen som har gått och shoppat på JC. [Nedlåtande. Pekar i luften.] Där är killen som har liksom styrt upp, ja, vet vad han handlar liksom.[Pekar åt andra hållet.] Handlar cleana kläder och så. Men även där, märken, om man kan dom så vet man ju också givetvis.

Å: Mm.

U: För skillnaden är ju rätt hårfin i vissa fall liksom.

Å: Mm.

U: För vissa märken som man vet exakt vad som gäller.

Å: Mm.²⁸⁸

I citatet ovan kopplar Ulf också samman stilmässiga uttryck med vilken typ av människa det är. Jag tolkar det som om att han menar att det yttre även talar om något om det inre, det vill säga om personligheten. Han lägger inget nedvärderande i någon av de andra stilarna som han nämner, däremot är hans urskiljande av äkta och oäkta genom uttrycket ”poser” värt att notera. En sådan låtsas vara något han eller hon inte är. De märken som ”posem” bär enligt Ulf är Fubu och Wu tang, det vill säga samma märken som hamnade på praktikantens lista i förra kapitlet för vad som butiken absolut inte saluförde. Detta intervjuutdrag visar på länken mellan den stilmässiga kulturella nivån och den individuella. Mellan dem ligger den sociala nivån där vi i den samtalande praktiken skapar mening av dess uttryck. Detta är också beskrivningen av en lärprocess där Ulf inviger mig i stilmässig kommunikation.

Subkulturell kompetens

Förutom att kunna urskilja märkena och veta vilket värde de har, finns det även en kunskap kring vilka åkare som kan kopplas ihop med vilka varumärken. Denna kunskap involverar även orientering om åkarnas företag och produkternas design. Brädor är naturligtvis centrala, men kanske lika viktigt som brädor är skejtskorna. Vid ett tillfälle i butiken satt jag och informanten Alex och sneglade på en skejtvideo (411VM #44) när han knyter an till en diskussion vi haft tidigare under dagen om skomärken. Han pekar på en skateboard som kommit med dagens sändning av nya varor som är av detta märke. ”Det är Chad Muska som designat den”, säger han. Brädan är gul och har en stiliserad elefant i svart tryckt på undersidan. Ovansidan är grönaktig. ”Han har ett eget skomärke” säger Alex. ”Han åkte tidigare för és och sen startade han sitt eget märke Circa. De är inte så glada på honom nu”. Alex lyfter även ner Muskas skomodell från hyllan och visar den för mig. Likadant gör han med Eric Kostons skomodell i det konkurre-

²⁸⁸ I_2001-02-15_Ulf.

rande företaget és. Koston har tre olika modeller och Alex visar mig dem i den ordning de kom ut på marknaden.²⁸⁹ Alex har med andra ord kunskap om åkare och de produkter som finns designade i deras namn. Men han är även kunnig om den kronologiska ordningen produkterna släppts på marknaden.

Ett annat område att ha kunskap om vad gäller varumärken är hur de förhåller sig till varandra, och vilka kopplingar som finns dem emellan. I avsnittet ovan visar Alex på vad han tolkar som en potentiell konflikt mellan varumärkena és och Circa. Ulf, som arbetar i butiken, får åskådliggöra i intervjuutdraget nedan om samarbete och konkurrens mellan andra företag. Han ger uttryck för sin kännedom om kulturen i sitt samtal med mig, och gör även vår konversation till en informell lärprocess. Det är möjligt att hans miniföreläsning har med våra positioner som etnograf respektive informant att göra, men jag tror också att ett liknande samtal skulle kunna iscensättas av Alex tillsammans med någon annan som inte heller besitter invigd kunskap men är intresserad av att lära sig, exempelvis en yngre skejtare.

Å: Alltså dom här märkena, för mig är det en djungel bara, jag kan inte, vet inte. Hör, finns det olika märken som hör ihop med olika kläder och...?

U: Ja, det gör det.

Å: Alltså Millenuim 3 som du sa nu, har dom någon speciell koppling till nåt skomärke eller bootsmärke?

U: Ja, dom går lite så där side by side med 32.

Å: Jaha.

U: Som är soul technology som tillverkar det.

Å: OK.

U: Och klädmärke så är det nog four square special blend, fast det är ju det som Forum. Det är four star distribution som tillverkar Forum four square och special blend och dom är ju liksom, ja, två märken som också går rätt parallellt med varandra. Rätt nära. Rätt mycket gemensamt.

Å: Ja, då har dom samarbete med varandra?

U: Nej, inte samarbete. Det har dom inte, men som sagt, dom konkurrerar inte med varandra. Över huvud taget om du förstår vad jag menar?

Å: Nej [skrattar].

²⁸⁹ F_2001-02-15_Butiken.

U: Det finns vissa killar från Millenium 3 som kör för Four Square clothing som sagt, men brädmärkena sinsemellan har ingenting med varandra att göra mer. Så att det är lite samarbete med vissa märken och så där sinsemellan, men 32 och Forum är [för knogarna mot varandra] Dom är inte samarbetsvilliga, med tanke på att Forum snodde deras bästa åkare Peter Line från deras team.

Å: Mhm.

U: Så att det har varit lite sisådär, däremellan må jag säga. Men jag vet inte riktigt hur läget är nu, men jag tror att det är lugnare i alla fall.²⁹⁰

En del företag pekats alltså ut som vänligt sinnade mot varandra medan andra snarare verkar befinna sig i en konkurrenssituation. Vad gäller åkarna själva berättar butikschefen Patrik att de flesta åkare håller sig till ett märke, sin favorit, som de inte gärna byter. Han menar att man genomgående vill ha samma märke på skor och kläder. Man håller sig också till en och samma brädkonstruktör under tiden man åker. Det gäller för både sponsrade och icke sponsrade åkare. Patrik berättar att sponsrade åkare eventuellt skulle kunna byta om det startas ett nytt märke. Då kan de köpas över från något gammalt, eller så kan det hända om ett märke läggs ned.²⁹¹ Det verkar med andra ord finnas en lojalitet mellan brädåkarna och varumärkena, åtminstone från konsumenternas sida i förhållande till producenterna. Men det är också möjligt att spåra en lojalitet butiker emellan, där man gladeligen hänvisar till någon annan butik om man inte råkar ha det varumärke eller den produkt som efterfrågas.

Förutom att få denna viktiga varumärkeskunskap muntligen via andra initierade åkare, det vill säga informella lärprocesser som jag beskrev ovan, är det möjligt att skaffa sig denna specifika kännedom genom att studera de medier som är knutna till brädsporscenen. På *Defekt*, som är en svensk skateboardtidsskrift på Internet, publicerades denna information 7 juni 2002.

Världsupdate och sånt – 2002-06-07

Nu börjar årets Europacirkus närma sig på allvar så vi tänkte se till att ni har koll på vem som kör för vad och sådär. Självklart är det superviktigt för hur pinsamt hade det inte varit om ni hade gått fram till Eric Koston på Scandinavia Open och sagt "Heeej mäåååå. I have the sejm wheels as ju dooo! You know, Quatro..." och så hade Koston sagt: "But I don't ride for them anymore. I rock Rictas." och så hade ni fått gå med svansen mellan benen resten av helgen. Ja just det, Eric Koston kör verkligen för **Ricta** nu. En lite äldre nyhet är att det dykt upp lite nya företag på marknaden. **Antiz** är ett nytt europeiskt brädmärke med koppling till **Cliché**. Teamet består för närvarande av Love Eneroth, Hugo Liard, Julian Dykmans mfl. **Aeon Footwear** är ett nytt skomärke med sina rötter i Frankrike med bland andra Florentin Marfaing, JB Gillet och Norges Henning Braaten på teamet. Bara det blir bättre än det tyska skatesko/inlineföretaget Homeboy så är jag nöjd.

²⁹⁰ I_2001-02-15_Ulf.

²⁹¹ F_2001-01-30_Butiken.

I övrigt så kan vi också berätta att Jacob Rubb har blivit proffs för **Element** och att Forrest Kirby lämnat sin nuvarande sponsor för att köra för **Zoo York**.²⁹²

Trots att varumärkens stora betydelse lyfts fram av brädåkare på en mängd olika sätt har jag också motsägande data. Eller kanske snarare data som skulle kunna tolkas som att meningen med märkena är ett fenomen som är specifikt knutet till Stockholm, eller kanske till hur bra man åker bräda. Niklas, snowboardåkare som jobbar i en butik, berättar sedan han varit på en ort i svenska fjällen, att det var en annan typ av snowboardattityd där än i Stockholm, en attityd som han värderar som bättre, mer ”low key”.²⁹³ I analogi med detta är uttalanden från elever på snowboardgymnasiet i Malung som insinuerade att märken var viktigt i Stockholm och inte där. En av dem berättar följande i en intervju:

M: Nej men det blir så mer, som på min gamla skola så kan jag ta att, då kan man ju visa då att man, för så, det finns vissa killar då som gick där som var lite häftiga och coola, och för att visa då att dom var snowboardåkare att dom var ganska coola då köpte dom ju värsta kläderna och, coola märken och så vidare för att dom... jag är snowboardåkare och jag ser bra ut i dom här kläderna liksom.

Å: Mm.

M: Och då tror dom att jag är en bra snowboardåkare. [skrattar till] Nej, men det... nej, riktigt så är det inte, men till viss del kanske. Och då kan jag tänka mig att det blir så mer i storstäder att det, för där är det inte ändå samma... bra snowboardåkare, alltså i Stockholm, för där är det inte så mycket snö och så vidare.²⁹⁴

I dessa uttalanden framstår det med andra ord som om det finns bättre snowboardåkare utanför Stockholm, och att varumärken skulle ha en större betydelse för åkare som inte är så duktiga. Det är också vad David, skejtare som jobbar i en butik, säger om okvalificerade skateboardåkare. Han tror att märken är viktigare om man inte är så bra på att åka helt enkelt. Då kan man hävda sig därigenom.²⁹⁵ På den senare punkten skulle det alltså finnas likheter mellan skateboard och snowboard. Att bära rätt varumärken på rätt sätt skulle med andra ord kunna ses som ett sätt att kompensera för bristande åskicklighet.

Jag har beskrivit vikten av vetandet ovan. Vetande i det här fallet rör varumärken, vad de står för, vem som åker på vilka märken och hur märkena hänger ihop. Att tillägna sig denna varumärkeskunskap menar jag är lärprocesser om vad som har värde och vad som har status. Som jag skrev ovan brukade videoapparaten samla en mindre skara tittare på eftermiddagarna i den butik jag fältarbetade i. Att se på videofilm i en brädspportbutik tillsammans med andra skejtare är

²⁹² <http://www.defektmag.com/index.asp> 2002-06-12. Fet stil i originaltexten.

²⁹³ F_2001-04-03_Butiken.

²⁹⁴ I_2001-02-01_Mia.

²⁹⁵ F_2001-02-08_Butiken.

definitivt en praktik som innefattar gemenskapande tolkningar. Det är dels ett sätt att skapa samhörighet kring det man tycker om eller inte, vare sig det gäller märken, kläder eller åkning. Men det är även ett sätt att tillsammans komma överens om vad som har ett värde eller inte. Detta tillsammans ska naturligtvis inte tolkas som om detta vore en medveten demokratisk process. I sammanhanget kan det finnas personer med hög rang i gruppen och ansenligt tolkningsföreträdare. Tolkningföreträdet och statusen skulle i det här fallet kunna vara baserad på kunskaper om varumärkena och dessa åkare. Med Sarah Thorntons Bourdieuinspirerade resonemang skulle detta vara ett ypperligt exempel på personer som besitter en mängd subkulturellt kapital. Exempel på en person med ansenlig mängd kapital av den varan är Ulf, som jag refererat till vid ett flertal tillfällen, och jag har i mitt etnografiska arbete försökt tillägna mig mer genom den läroprocess detta arbete varit för mig. Jag har även skrivit om varumärken och deras logotyper. Jag tolkar dem som betecknande uttryck för att använda Fornäs vokabulär. De är symboler som kan fästas på produkter. Både varumärkena som sådana och produkterna får ett meningsinnehåll i den samtalande och samlyssnande praktiken, sagt med Säljös begrepp. De är delar i en läroprocess. Dessa uttryck kan användas i meningsskapande kring sig själv och sin identitet, och till viss del skulle man kanske kunna köpa sig lite radikal brädsportidentitet med hjälp av en tröja med luva från Zero. Dock gäller det att inte bära upp den ”fel” och bli en ”wannabe”. Det finns modekoder som varierar över tid här liksom i det så kallade mainstreammodet. ”Fel” vid tidpunkten för mitt fältarbete skulle exempelvis ha varit att stoppa tröjan med luva innanför byxornas linning. Det skulle ha exempelvis signalera att man köpt plagget med ett specifikt varumärke ovetande om dess betydelse, eller att man köpt det i ett försök att skaffa sig varumärkets ”coola” attityd utan att känna till den kontextuella klädkoden om hur man bär plagget i fråga.

Marknadsföring

De olika varumärkena som är knutna till brädsportscenen marknadsförs på olika sätt. Jag har redan nämnt butikernas hemsidor som en plats där de är ytterst framträdande. På en del av dessa finns också länkar till brädsportföretagens egna hemsidor. Förutom butikernas hemsidor på Internet finns även andra sidor av olika karaktär med länkar till företag inom branschen. Likaså är det vanligt att stöta på skejtintresserade privatpersoners hemsidor som länkar till märken som de föredrar. En annan plats för marknadsföring är tryckta tidskrifter som är knutna till brädsportscenen. I den genomgång jag har gjort av tidskrifter knutna till den svenska scenen 1978-2001 utgör reklamannonser en stor del av tidningens

innehåll, särskilt i de senare årgångarna.²⁹⁶ Annonserna marknadsför ofta varumärkena genom spektakulära helsidesbilder i färg på åkare. Bilderna har stora likheter med de bilder som publiceras i artikelmaterial i samma tidskrifter, och många av dem har flera karaktäristika som de ideala bilderna av skateboard och snowboard, som jag talade om i det föregående kapitlet, har. Beal & Wiedman påpekar att skateboardindustrin nästan uteslutande annonserar i skateboardmedier och använder sig i denna reklam av normer och värderingar, som har genomslag i och kännetecknar skateboardkultur.²⁹⁷

De ovan nämnda marknadsföringskanalerna är naturligtvis viktiga för företagen och varumärkenas synlighet, men än viktigare framstår de så kallade ”demos” då skateteam på turné besöker platser för att marknadsföra sitt varumärke. ”Circa European Tour” kom till Stockholm och Fryshuset den 5 juni 2001. ”Osiris Aftermath Eurotour” besökte samma plats den 20 april 2002. Både Osiris och Circa är kända varumärken i skejtkretsar och deras främsta produkter är skor. Bägge tillfällena har haft liknande upplägg. Information har spridits inledningsvis genom mun-till-mun-metoden. Ryktet har gått snabbt att den och den åkaren är på väg till Stockholm. Flyers har lagts ut i butiker och på skateställen. Likaså har affischer satts upp. Circatouren organiserades i samarbete med butiken One Off, och åkarna skrev autografer där innan sin skateuppvisning i Fryshuset. Osiris-turnéns åkare skrev autografer utanför we-butiken i stället. Där delades också planscher och klistermärken ut. Planscherna var tryckta i fyrfärg på tjock glansigt papper. De såg dyrbara ut. På en av dem gör åkaren Chris Dobstaff en heelflip noseslide i en svart/vit bildsekvens på 12 bilder. Fotografens namn, Dominick, stod med, och det fanns även en referens till företagets hemsida – osirisshoes.com. Man förutsätts veta att det även ska vara tre www i Internetadressen, vilket implicerar att denna händelse inte riktar sig till äldre nätinkompetenta generationer. På baksidan av planschen fanns företagets vårkollektion på display upptryckt mot en svart bakgrund, sexton olika skomodeller i olika färger med åkarens namn pre-

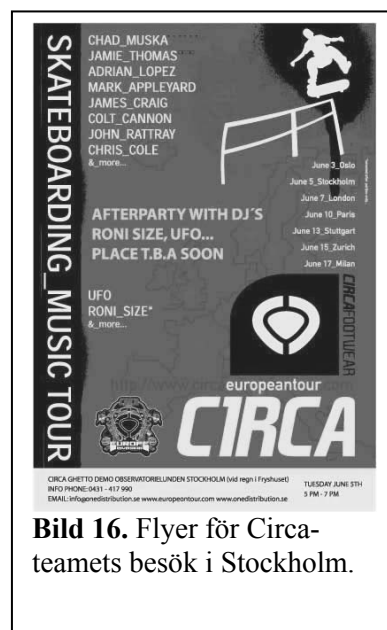

Bild 16. Flyer för Circa-teamets besök i Stockholm.

²⁹⁶ Bäckström, Åsa (2001) *Fria och radikala. Bilder av brädssport*. Intern rapport inom forskningsgruppen för pedagogik idrott och fritidskultur. Institutionen för samhälle, kultur och lärande. Lärarhögskolan i Stockholm.

²⁹⁷ Beal & Weidman (2003).

senterat i rött. Där fanns även shorts, t-shirts, byxor, huvtröjor, kepsar, mössor mm. Planscher, med autofrafer på för dem som bett om det, följde med hem till bostaden.²⁹⁸

Vid båda dessa ”demos” har teamets åkare haft uppvisning i Fryshuset under en till två timmar. Åkarna har visat sina färdigheter i både street och ramp, och publiken har visat sin uppskattning genom applåder och jubel. Uppvisningen har följts av produktregn där åkarna kastat ut stickers, men även t-shirts och till och med skor. Bägge tillfällena har lockat en publik på uppskattningsvis omkring 250 personer. Att närvara vid den här typen av ”demos” kan vara en suggestiv upplevelse. Det innebär inte bara att titta på åkarna som gör sina trick, i lika hög grad gäller det att delta i händelsen och vara närvarande. Musiken är en viktig del i denna närvaro. På Circa-turnén höjde den medföljande DJ:en volymen efter en knapp timmes åkande. Ljudvolymen var redan ganska hög, men musiken stod inte ensam för detta. Skateboardåkning på plywoodramper inomhus låter högt i sig själv. När DJ:en vid detta tillfälle höjde musiken blev det omöjligt att föra en konversation. Basen kändes i den träuppbyggnad som vi stod på. När musiken höjdes ökade känslan av närvaro i hallen. Det lyfte. Kanske var det en subjektiv upplevelse, men den påminde om att vara på ett technodansgolv. Musiken förnade och kapslade in händelsen. Vi i hallen fick något gemensamt – det vill säga att se Circa teamet. Vår gemensamma upplevelse skapades i mötet med den höga musiken, ljudet av brådåkning, och den varma och syrefattiga luften som nu började dofta svett. Där uteslöts världen utanför hallen och vi kunde inte längre prata med varandra och distansera oss från det som hände. Vi ”tvingades” till en gemenskap och till en närhet och inlevelse i Circateamets åkande. Det var också omöjligt att höra speakerns kommentarer, däremot hördes hans jubel när någon åkare satte ett trick.²⁹⁹ Denna inkapslade händelse menar jag kan beskrivas som ett tillfälle, där känslan av närvaro och gemenskap byggs upp på ett individuellt plan genom den sociala närvaron och deltagande i den estetiska praktik som åkningen innebär. När platsen och närvaron blir uppslukande på detta sätt får tid och rum förändrade konturer. Måhända går det också att beskriva den som en upplevelse av ”flow”. Därmed kan upplevelsen jämföras med andra uppslukande upplevelser som Csikszentmihályi refererar till.

Även inom snowboard är denna typ av marknadsföring vanligt förekommande enligt Christensen. Han skriver att det finns paralleller mellan teamen och kamratgruppen. Teamen materialiserar drömmar i form av ett liv på resande fot och brådåkning på attraktiva platser. Dessa drömmar stämmer överens med behov i

²⁹⁸ En dubblett av mina planscher gav jag bort till en kollegas skejtande son som enligt uppgift satte upp den på väggen i sitt rum.

²⁹⁹ F_2001-06-05_Circademo.

en livsfas präglad av förändring, uppbrott och identitetsformering. På så sätt blir teamen påtagliga identifikationsobjekt.³⁰⁰

En levande förebild

Vid bägge tillfällena har ett antal fotografer filmat och fotograferat åkarnas insatser. En av Osiris-teamets fotografer berättade att de var hela sju stycken som åkte med under turnén och filmade. Av materialet skulle det bli minst en video och dessutom var tanken att sända det på Fox sports, en amerikansk TV-kanal som specialiserat sig på vad de kallar för extremsporter. Från Circa-touren har *Transworld skateboarding*, ett medieföretag som också publicerar en av USA:s mest kända skejttidningar, gett ut en video som de kallar *Videoradio*. *A Transworld skateboarding documentary*. I videon får man följa teamets åkare Jamie Thomas, Chad Muska, Mark Appleyard, Colt Cannon, John Rattray, Adrian Lopez, Chris Cole, Sammy Batista samt Tom Penny, som en speciellt inbjuden gäst, genom sju länder på tre veckor under turnén i juni 2001. På videoförpackningens baksida impliceras att denna video är en dokumentär som går djupare än

vanliga skejtvideos. ”*Videoradio* goes deep inside the experience to explore the journey that captures the true essence of skateboarding – friendship, fun, and life in the moment.”³⁰¹ Videon fanns till försäljning på skejtbutiker i Stockholm, och den visades naturligtvis också i dessa butiker på de videoapparater som fanns där. I dessa rörliga bilder framställs med andra ord vad som betraktas som det äkta innehållet i skateboard – att ha kul med kompisar och att leva i nuet. Detta är en konkret produkt av estetiska praktiker, som innehåller abstrakta produkter av

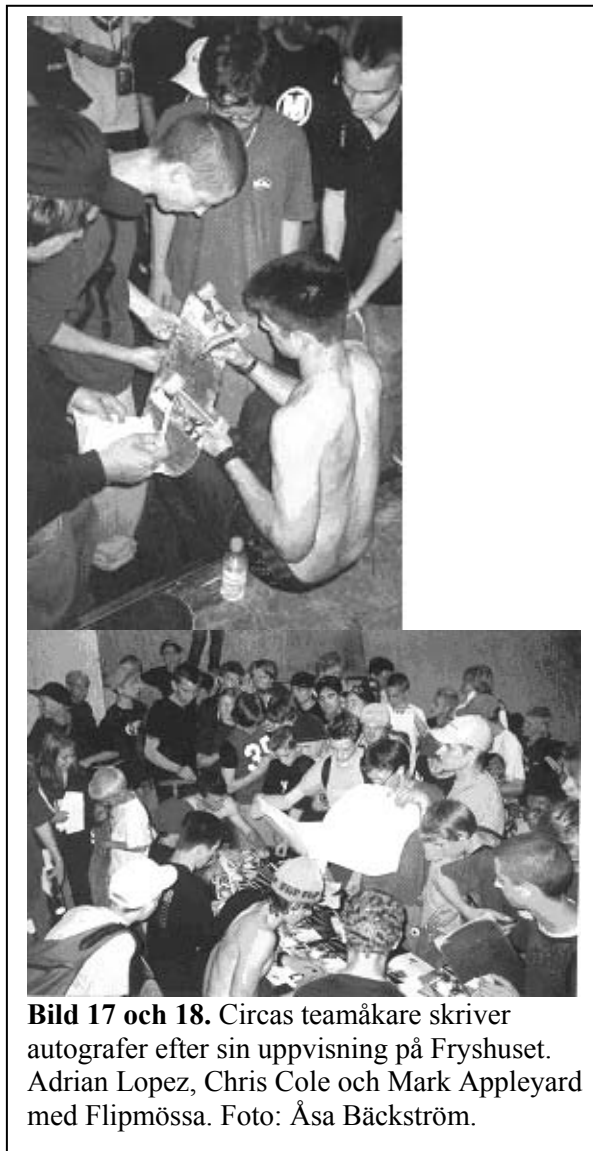

Bild 17 och 18. Circas teamåkare skriver autografer efter sin uppvisning på Fryshuset. Adrian Lopez, Chris Cole och Mark Appleyard med Flipmössa. Foto: Åsa Bäckström.

³⁰⁰ Christensen (2001: 240-241).

³⁰¹ *Videoradio*. *A Transworld skateboarding documentary*. (2001) Video av Jon Holland och Greg Hunt. Transworld Media.

estetiska praktiker. Jag menar alltså att *Videoradio* explicit berättar om vad skateboardåkning ska eller bör vara för utövarna.

Videoradio är en 35 minuter lång film som visar teamets färd genom Europa. Klipp från flygplatser, tåg och hotellrum förstärker den geografiska rörelsen i videon och för tankarna till den kategori filmer som kallas ”road movies”. Sociologen Ron Eyerman och etnologen Orvar Löfgren har skrivit om ”road movies” som romantiserade bilder av rörelse. Frihet och social rörlighet länkas i dessa berättelser, som inte bara finns i filmatiserad form, till fysisk rörlighet. De menar att detta är ett utmärkande tema för den amerikanska kulturen.³⁰² I *Video-radio* är musiken så gott som alltid närvarande och ligger som en bakgrund till skateboardåkandet. Åkandet sätts också i förgrunden ljudmässigt. Det karaktäristiskt rasslande ljudet av skateboardhjul mot underlag drunknar aldrig i musiken. Chad Muska har en framträdande roll i videon. Han porträtteras som en idol, där han till och med måste fly springande från sina fans vid ett tillfälle. Både han och de andra i teamet visas skrivande autografer med ungdomar flockande runt sig. I videon intervjuas Muska av en reporter och får frågan om man kan bli för gammal för att åka skateboard, eller hur länge man kan åka. Muska svarar ”forever”. Det blir ett meddelande till dem som tittar på videon, att skateboardåkning inte är förbihållet unga människor, utan snarare något man kan syssla med hela livet. Muska blir här en idol och som sådan en frontfigur för skateboardåkning och för skateboard som social och kulturell företeelse. Han blir en representant inte bara för sitt varumärke utan också en förebild för skateboardåkning och skejtkultur. Som sådan blir han även en produkt av estetisk praktik.

Etnologen Fredrik Schoug jämför idoler inom sportens och musikens världar, och resonerar också, om vilka betydelser de har i ungdomskulturellt hänseende. Idrottens idoler, menar han hårdraget, kan beskrivas som svärmorsdrömmar med krav på att vara förebilder för ungdomen. De bör vara ”normala” och ”vanliga”, ha en allmänt trevlig attityd och lojalitet mot både lagkamrater och fosterland för att gå hem. Dessutom bör de också röna framgång i sitt värv. Rockidoler å andra sidan kan beskrivas som mardrömmar. De ideal och värderingar som de uttrycker bygger i stället på opposition och provokation. För en rockidol är det mer än OK att vara ”odräglig”, ”uppkäftig” och ”brutal”. Hellylleidealet inom idrotten har varit dominerande under lång tid och Schough pekar på likheten mellan de sportberättelser som fanns under 1940- och 1950-talen, och de som fanns under 1990-talet när hans studie gjordes. Han anser att detta beror på en konsistens inom sporten, som gör att ideal och värderingar har en benägenhet att konserveras. De solida värderingarna kan ofta sättas i samband med idrottsrörelsen folkrörelseideologi. Hos rockmusiken å andra sidan finns en möjlighet till identifikation

³⁰² Eyerman, Ron & Orvar Löfgren (1995) ”Romancing the Road: Road Movies and Images of Mobility, *Theory, Culture & Society*. Vol. 12, sid. 53-79.

med någon som föräldrarna inte känner till något om, och därmed finns en potential till generationsuppror.³⁰³ Det förutsätter naturligtvis att föräldrar är idrottsintresserade och inte kunniga på rockens område. I min studie har idoler inom både skateboard och snowboard mer gemensamt med idoler ur rockmusikens värld än i sportens värld, så som de beskrivs av Schoug. Hans typiska idoler må vara polariserade, men de pekar ändå på viktiga poänger. Brädsporternas uttryck ligger betydligt närmare det rebelliska och upproriska som finns inom rockmusiken, än de rosenkindade och äppelkäcka inom idrotten.

Videoradio är visserligen en video som följt åkarna i ett team sponsrat av *Circa footwear* under deras turné, men detta varumärkes logotyp finns inte med någonstans på videons omslag. I försäljningstexten framgår dock att videon spelats in under turnén i fråga, men texten har samma typsnitt som övrig text och försvinner lätt bland övrig information, däremot har namnen på åkarna fet stil, liksom namnet på videon. *Videoradio* lyser i rödfärgade och kursiverade versaler. Tecken som knyter an till turnén finns dock tydligt där, om man vet var man ska titta. Skor sprayas och hålls upp framför kameran, undersidan av Muskas skateboard visas tydligt och klistermärken på ramper och boxar med varumärket har satts dit för att fastna på videon i bakgrunden, när någon av åkarna gör trick där. Men dessa tecken har inte en framträdande roll i videon. De ligger snarare och skvalpar i kontexten.

Med ett konsumtionskritiskt perspektiv skulle dessa turnéer kunna ses som direkta marknadsföringsstrategier från företagets sida. Deras teamåkare får göra direkta representationsuppdrag i olika länder i butiker och skejthallar. I affärsvärlden för representation gärna tankarna i riktning mot kostymer, slipsar och luncher. Den här typen av företagsrepresentation har en annan slags kostymer än den gängse kavajen och byxan eller kjolen. Slipsar är också extremt sällsynta. Företeelsen liknar mer rockbandsturnéer, men i stället för spelning är det skejtuppvisningar. En av de skejtare som varit med länge på den svenska skejtsenen, menar också att skateboard som företeelse vilar på den här typen av förebilder och marknadsföring. Han säger att: ”Hela skejtvärlden bygger ju på image och figurer och frontfigurer och liksom åkarna som marknadsför de olika märkena.”³⁰⁴ Det kan även tyckas att butiker och varumärken gör gemensam sak i att öka försäljning av produkter genom smarta marknadsföringsstrategier som skyltning, ”demos” och sponsring. Det förefaller vara enkla åtgärder för att göra varumärken mer kända och förankra dem hos en ny generation skejtare. Dessa skejtare får tacksamt se sina idoler åka bräda och de får dessutom en snygg

³⁰³ Schoug, Fredrik (1994) ”Mardrömmar och svärmorsdrömmar. Idolerna och ungdomskulturen” i Miegel & Johansson (red.) *Mardrömmar och önskedrömmar. Om ungdom och ungdomlighet i nittiotalets Sverige*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

³⁰⁴ I_2002-01-16_Mats.

plansch att hänga på väggen hemma. Likväl är bilden avsevärt mer komplicerad. Jag menar att skejtdemos, så som de tittat vid de tillfällen jag deltagit och observerat, mycket väl kan ses som marknadsföring av varumärken. Inte minst blir det tydligt när promotionsmaterial som planscher delas ut, där hela varumärkets vårkollektion sprids till de skejttintresserade pojkarnas (och flickornas) väggar i hemmet. Likaså tycker jag att den video jag refererat till ovan kan räknas som marknadsföring av det aktuella varumärket, men det är betydligt mer än marknadsföring av ett eller flera varumärken. Här marknadsförs även åkarna själva liksom skateboard som företeelse.

Lojalitet och autenticitet som strategi och kitt

Vid ett stort antal tillfällen har jag blivit varse det motstånd som uttalas dels mot den etablerade idrottsvärlden, dels mot de etablerade idrottsmärkena. Det framhålls också att de företag som hör till skejtbranschen ägs och förvaltas av skejtare själva, liksom att de stora multinationella märkena har försökt, men inte lyckats ta sig in på denna marknad. I en intervju med Krister som arbetar i en skejthall berättar han om hur skateboardåkare stoppar multinationella sportföretag att träda in på skejtmarknaden.

”Alla företag är ägda av skejtare, alla de största, och sen när Nike eller Adidas försöker komma in då blir det stopp. De vet inte vad det handlar om. Det kommer in för att nu är det populärt då ska de tjäna pengar på ungdomarna. Då blir det en sport och en marknadsföring som är intressant. Det går, men du kan knappast köpa in dig. Nike försökte med Tony Hawk att betala honom största lönen och han fick designa sin egen sko och han sa nej. Även fast han hade tjänat grymma pengar. För det blir en negativ påverkan i länderna.”³⁰⁵

Han berättar vidare att Circa ägs av skejtaren Chad Muska, och att Osiris innehas av en gammal, svensk skejtare, Tony Magnusson. Krister talar om en tyst och naturlig lojalitet mellan skejtare, butiker och varumärken. Det inte var så att man satt i grupp och bestämde att inga nya märken eller produkter skulle släppas in, menade han. I stället påpekade han detta som en lojalitet gentemot andra företagare i branschen, som kom sig av egen erfarenhet av kamp och blödande på området. Den tysta lojaliteten visar sig vara mer ljudlig och markerad, om man lyssnar på vad Gunnar, som är marknadsansvarig för ett brädsportföretag säger.

G: Och därför tror jag liksom, jättemånga märken som Nike och Adidas, de kommer inte in på marknaden. Det är som Nike har öppnat ett nytt skoföretag nu som heter Savier, som inte ska heta Nike. Och då åkte de hit Nike. Vi satt här i två tre dar med dem.

Å: De ville prata med dig alltså?

³⁰⁵ I_2002-01-22_Krister.

G: Eller med oss här så att säga. Och så sa vi så här, efter ett par dar så sa vi så här, ja OK vi gör deras grejer. Och då skulle de betala [ohörbart] och allting. Men sen då så, när jag var på mässan i USA så började alla i branschen snacka, ja de här 20-30 personerna liksom överallt. Ska vi verkligen släppa in Savier liksom bara. Då tyckte jag liksom, ja då kan ju vi skita i det. Då sa alla som hade Savier i hela världen, de hade byggt ett distributionsnät med företag som bara sa äh nu skiter vi i det. Så att alla bara sa, äh vi gör inte Savier. Sen plötsligt så stod Savier utan distributörer i hela världen bara för det var Nike. Och det är det som är så skönt med skateboard.³⁰⁶

Här utesluts de stora multinationella företagen osvikligt genom gemenskapen och lojaliteten i ett nätverk av personer. Enligt Gunnar känner dessa personer varandra sedan tjugo år tillbaka då de skejtade tillsammans i USA, och många av dem är idag företagare av olika slag inom skejtbranschen. Både Gunnar och Krister talar om lojalitet gentemot andra skejtare med företag i branschen. Att ha ägnat sitt liv åt skateboardåkning ger trovärdighet. Denna trovärdighet blir synlig exempelvis genom mångårigt arbete i branschen. Hängivenhet mot kulturen och de sociala kontakter som arbetet resulterat i belönas med lojalitet från andra, och kan alltså innebära ett gemensamt beslut att utesluta ett företag som inte funnits i branschen lika länge och på samma sätt. Även om motståndet är kompakt och ogenomträngligt enligt Gunnar, visar det sig att det har sprickor. Den exkluderande gemenskapen som Gunnar refererade till i intervjun från 2001 verkar ha ändrat sig i frågan om det av Nike understödda skateboardmärket *Savier*. Bara ett och ett halvt år senare rapporterar den amerikanska tidskriften *Skateboarder magazine*, att Savier står värd för den största skateboardtävlingen för amatörer någonsin.³⁰⁷ På Saviers hemsida figurerar kända skejtarprofiler som Shaun White och John Rattray 2003.³⁰⁸

Konsumentkraft

Ett annat motstånd sprids mot de stora idrottsföretagen via medier. På *Defekt* tipsas om diverse länkar att besöka. En av dem är www.consolidatearmy.com, och anvisningen till länken lyder:

”**Rebel Yell** – När resten av branschen fläker upp skinkorna för storkapitalet står Consolidated stolt emot den värsta sellouten. Kolla in deras skönt politiska anti-sida och säg till dig själv; Knulla Actionsport extremcrazy-skiten. Skateboarding ska vara på våra villkor! Grabbarna på Consolidated har både humor, hjärna och hjärta.”³⁰⁹

På den Internetsida som länken går till, berättas om en kampanj som startade 1998 i syfte att förhindra stora sportföretag att komma in i skateboardindustrin. Kampanjen kallas ”Don’t do it.” och har tydlig referens till Nikes budskap, som

³⁰⁶ I_2001-04-19_Gunnar.

³⁰⁷ http://www.skateboarder.com/news.savier_contest/ 2003-12-02.

³⁰⁸ <http://www.savier.com/hi/> 2003-12-02.

³⁰⁹ <http://www.defektmag.com/rekommend.asp?id=13> 2002-06-12. Fet stil i original.

ju pekar i helt motsatt riktning. Från Internetsidan kan man ladda ner material som till exempel texter att göra klistermärken av. Gamla annonser ligger även ute på nätet. I en av dem finns ett upprop att inte låta sig köpas upp eller luras av stora sportföretag som strör pengar omkring sig. Budskapet lyder:

”Recently there have been a few big companies who are very involved in basketball, baseball, football, golf, tennis, etc., and are trying to break into our industry by slinging a lot of money around, running some pretty cool TV commercials, and trying to endorse pros. Where were these companies for the last 20 years when skaters were fighting just to legalize our sport? They’ve never put on contests, sponsored riders, or pushed for public skateparks. But now that skating is more widely accepted, they want to jump on the bandwagon, portray themselves as alterna-heroes, and take over. So if you are a skater, and some siut-and-tie tries to buy your support, DON’T DO IT.”³¹⁰

Lika uppfordrande och uppmanande är en affisch, som berättar om hur små skejtbutiker uppstått grundat på genuint intresse för skateboardåkning, och hur dessa nu hotas av stora sportföretag. Valet av hur framtiden ska se ut avgörs av skejtarna själva, enligt denna annons, och är knutet till vilka företag de väljer att stödja.³¹¹ I kampanjen pågår undervisning i lojalitet. Genom att välja ”rätt” varumärken när man ska köpa nya skor eller ny bräda, bidrar man till skejtkulturens fortlevnad. Som jag framhållit är det rimligt att tolka hela denna kampanj som en protest mot företaget Nike. Dock finns tecken som tyder på att protesten inte nått igenom på alla plan. Kanske är det Nikes budskap om att allt är möjligt som appellerar till den unga skejtaren som jag observerade på Fryshuset. Jag tolkar hans görande som en uppmuntran till sig själv och inte så mycket ett inlägg i konflikten mellan multinationella sportföretag och mindre företag med mer bräd-sportfokus. På den svarta griptapesidan på sin skateboard förbättrade han omsorgsfullt texten ”I can do it” som han målat dit själv med Tippex.³¹²

Skateboardbranschen skiljer sig från snowboardbranschen vad gäller motstånd, enligt flera av mina informanter. Gunnar framhåller med antipati att när det gäller brädor på snö, så finns det en betydligt större öppenhet gentemot större företag och kommersiella intressen.

”Snowboard släpper ju folk in vad fan skit som helst liksom. Och det är därför så, bara om du har mycket pengar så kan du lyckas med snowboard vilket är jävligt tråkigt. Och då sänker de priserna så att de kan liksom, Salomon kan sänka priserna, ge 90 dagars krediter till alla och... ja bättre priser och då köper alla affärer deras snowboards och sen så köper alla ungar det. Men skateboardfolk kan aldrig göra så. Där är det inte pengarna det handlar om utan det är rätt personer, rätt folk, rätt kontaktnät. Det är mer ärlighet i skate-

³¹⁰ <http://www.consolidatedarmy.com/five.html> 2002-05-30. Versaler i original.

³¹¹ <http://www.consolidatedarmy.com/four.html> 2002-05-30.

³¹² F_2002-02-25_Skejthallen.

board. Jag tror inte att det finns någon annan företeelse över hela världen [...] det är jävligt speciellt.”³¹³

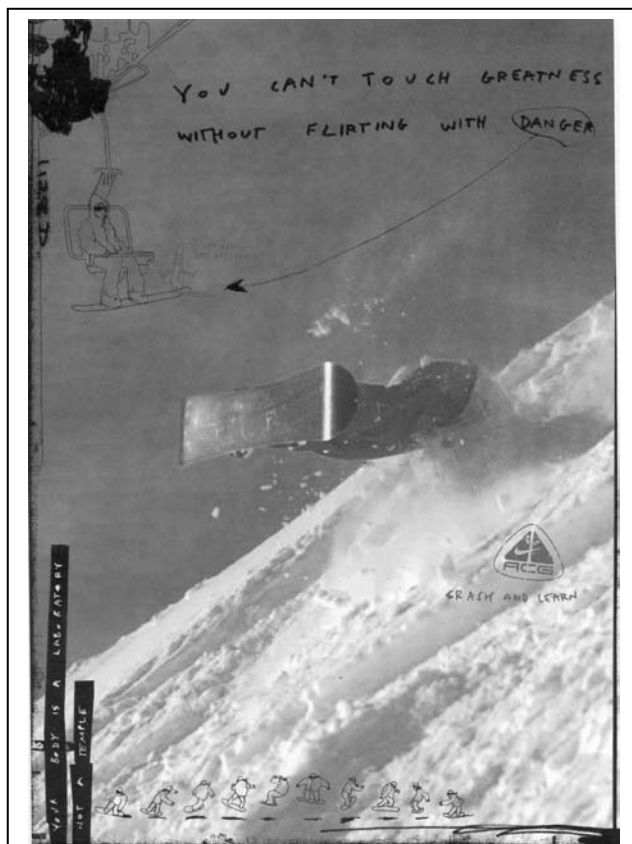

Bild 19. Reklamen för snowboardkläder från ACG flirtar med subkulturella värden kring föreställningen om snowboard som en vild och vågad aktivitet.

Under vintersäsongen 2001/02 pågick en annonskampanj för klädmärket ACG i snowboardtidskrifter och svenska vintersportorters lokala magasin. Dessutom annonserades varumärket ut på en av Stockholms till ytan största annonsplatser, en husgavel vid Hornstull. Kampanjen hade ett bildspråk som tilltalade ungdomar i allmänhet och snowboardåkare i synnerhet. Ett av budskapen var ”You can’t touch greatness without flirting with danger” som kombinerades med en bild på en snowboardåkare som trillar på huvudet i backe, där lössnö stänker runt omkring honom eller henne. I det nedre högra hörnet syns varumärket ACG med den otvetydiga Nikesymbolen, ”swooshen”, inbäddad. Under denna logotyp finns texten ”crash and learn”. Värt att notera är även synen på kroppen i denna reklam.

Det skrivna budskapet är att kroppen inte är ett tempel, den är ett laboratorium.³¹⁴

Annonsen på husgaveln vid Hornstull visar också en bild på en snowboardåkare som står på huvudet. Här är det bara benen från knäna och snowboarden som sticker upp ur snön, och budskapet lyder ”These pants were made to be pissed in”. Här har ”crash and learn” fått ytterligare ett budskap. Det följs nämligen av ”to consume”. Här har innebörden blivit klart konsumtionskritisk i stället för att syfta till flörten med fara och med idealbilden av snowboardåkaren som vild och vågad. Att krascha och lära sig konsumera har ett tydligt budskap om opposition inte bara mot ACG och kanske Nike, utan mot hela konsumtionsam-

³¹³ I_2001-04-19_Gunnar.

³¹⁴ Annons i *Onboard European Snowboarding magazine*, svenska utgåvan #13 feb 2002, sid. 36-37.

hället i stort.³¹⁵ Som ”swoschen” antyder är ACG mycket riktigt ett Nikemärke, och ACG står för ”All Conditions Gear”. De gör friluftskläder. Fastän de är en del av det marknadsledande företaget Nike, vilket de också uttrycker stolthet över, så är Nike-ACG en separat grupp med egen marknadsföring och egen försäljning. De är även stolta över hur de suger upp kunskap om material och design i sin kraftfulla ”think tank” bestående av experter på området.³¹⁶ Att Nike-ACG gör snowboardkläder, annonserar i brädspportmedier och på husväggar, skulle kunna vara ett tecken på att Gunnars uttalande om att snowboardbranschens större öppenhet har giltighet. Stora sportmärken kanske har lättare att ta sig in på snowboardscenen än på skateboardscenen.

I samma snowboardtidsskrift, som annonsen för ACG ovan publicerades skriver dock Mathew Kreitman, frilansande redaktör på *Transworld Snowboarding Business*, om en trend i en motgående riktning. Han talar om små ”core-märken” som infiltrerar snowboardmarknaden. Som exempel ger han Illuminati, som leds av proffsåkaren Lance Pitman och som planerar att sälja sina brädor via Internet för att skära ner på kostnaderna. Ett annat exempel är Jessica Linskys SnowBunny som gör goggles för kvinnor. Den här typen av märken nästlar sig in i en marknad som idag domineras av stora företag med stora märken, menar Kreitman. Men han avslutar med ett citat från Kim Peterson på Forum, som är en av de största snowboardtillverkarna i världen, som säger att det definitivt finns plats för oberoende märken, ”men vi [Forum min anm.] har också visat att ett märke som uppfattas som åkarlett, anti-storföretag, och ärligt mot sporten alltid kan bli en succé, oavsett vem som äger det”.³¹⁷

Ett företag lett av åkare, som visar ärlighet och lojalitet mot sporten och antipatier mot företagsjättar, har alltså större chans att överleva i brädspportbranschen. Inom skateboard har detta visats av Beal & Wiedman, som skriver att deltagandekontroll i förhållande till skateboardmarknaden får ett flertal konsekvenser. De amerikanska och kanadensiska företag som de hänvisar till som skateboardindustrin, använder sig av autenticitet som strategi. De ger flera exempel, självselektion är ett tillvägagångssätt. Med andra ord är det större chans att någon med skejtarbakgrund lyckas driva företag inom skateboardindustrin eftersom företag som drivs av ”utomstående” ratas. Sponsring av både professionella åkare och amatörer är ett annat sätt att upprätthålla en nära kontakt mellan företag och

³¹⁵ För en intressant diskussion kring den här typen av så kallad ”ad-busting” se Klein, Naomi (2000/2001) *No Logo. Märkena, marknaden, motståndet*. (No logo. Taking aim at the brand bullies.) Stockholm: Ordfront.

³¹⁶ <http://www.nike.com/acg/flash.jsp?userID=&challengeID=4>, 2002-06-12.

³¹⁷ Kreitman, Mathew (2002) ”Självständigt i USA” i *Onboard European Snowboarding magazine*, svenska utgåvan #13 feb 2002, sid. 16.

aktiva, där ett ömsesidigt utbyte sker. Åkare får exempelvis göra egen design på brädor eller skor som reflekterar deras personlighet.³¹⁸

Även snowboardsporten har analyserats med tanke på sina kommersiella inslag. Duncan Humphreys pekar på motståndet mot kommersiell popularisering inom snowboard och andra så kallade extremsporter som till exempel skateboard. Han menar, att grunden till den här typen av motstånd ligger i en konstnärlig filosofi, som värderar frihet och självförverkligande. Konst representerar kreativitet, uppfinningsrikedom, frihet att agera och uttrycka sig inom alla områden. Inom samtida konst innebär att bli kommersiell också att sälja sin själ, att förlora i trovärdighet och bli icke autentisk. Humphreys menar att snowboard på ett sätt har ”sålt” sig. Denna brädsport har blivit massproducerad och konventionell, inte minst med sitt intåg i Olympiska spelen och på så sätt förlorat i exklusivitet. Men Humphreys skönjer en uppdelning mellan den tävlingsinriktade, professionella snowboarden och en annan del som fortfarande har kvar de autentiska värdena. För att undvika att falla i kommersialismens gap kanske man ska göra som snowboardåkaren Craig Kelly säger, det vill säga låta bli all offentlig snowboardåkning.

”It seems that this is the only real option available to snowboarders who wish to keep their activity, or at least their physical space, underground and unsullied by commercialism. Snowboarding is no longer new and shocking. By trying to preserve snowboarding with its original philosophies, especially with respect to competition, the second group of snowboarders, has become more involved in administration, and has less time to ride. The fact is that snowboarding is no longer a small activity, enjoyed by a few enthusiasts who all know each other, but a multimillion dollar, front-cover fashion magazine, overhyped commodity.”³¹⁹

Lojaliteten inom både skateboard och snowboard refererar till frihet som ett av de äkta värdena runt vilka aktiviteten cirkulerar på en kulturell nivå. Att stå fri från kommersiella intressen och inte sälja ut vare sig sig själv eller sporten, blir på ett sätt att hävda och värna om en lojal och social gemenskap. Strävan är ambivalent eftersom den i många fall strider mot viljan att bli sponsrad som ökar möjligheten att få ägna sig åt sporterna.

En hyllning till scenen

Jag har pekat på mediernas involverade betydelse för marknadsföring av varumärken och även antytt, att medierna i fråga marknadsför betydligt mer än bara varumärket. I förbigående har jag också snuddat vid hur brädåkare som kommer in på scenen även kan växa in i marknaden kring denna. Alla som arbetar i buti-

³¹⁸ Beal & Weidman (2003).

³¹⁹ Humphreys, Duncan (2003) “Selling out snowboarding. The alternative response to commercial co-optation”, Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press. Citat sid. 424.

kerna åker själva bräda. De som arbetar med distribution och försäljning i större kvantiteter har likaså någon form av anknytning till dessa aktiviteter. Många av dem är ”gamla” åkare som var med att etablera skateboarden först och sedan snowboarden. Dessa sociala nätverk fungerar idag som kanaler, där marknadsföring och lansering av nya produkter är viktiga aktiviteter. Jag har även lyft fram det, åtminstone delvis, organiserade motståndet mot multinationella sportföretag och deras varumärken, liksom användningen av videofilmer, som inte minst i butiker, skulle kunna ses som en marknadsföringsstrategi från företagshåll. Hela bilden blir dock betydligt mer komplicerad än att se en dikotom uppdelning i producenter och konsumenter, så som ofta görs i resonemang om konsumtion. Här är konsumenterna i hög grad lika mycket producenter i och med att de tillhör brädportsenen. Men vad är det då som marknadsförs? Och hur ska man se på konsumtion och produktion i det här fallet?

Mark Pulman är en skicklig skejtare. Han har bland annat arbetat som lärare på skejtgymnasiet i Fryshuset, men är också involverad i företaget Sideways media och har regisserat filmen *A way of life* som kom ut i december 2001. Trots den engelska titeln en svensk skateboardfilm.³²⁰ Den här filmen kan ses som ett exempel på hur komplicerad och motsägelsefull bilden blir av konsumtion och produktion inom den svenska skejtsenen. *A way of life* är en produkt som kan konsumeras på åtminstone två sätt. Dels kan den köpas i en skejtbutik, dels kan den bli tittad på. Det handlar inte bara om inköp, utan både om inköp och om bruk. Tittandet kan i sin tur också ske på många olika sätt och på ett stort antal olika platser. Filmen kan ses som en kommersiell produkt i och med att den kan köpas. Dessutom är filmen i sig sponsrad av flera företag i branschen som i gengäld får sina logotyper visade eller får en reklamfilmssnutt i den 40 minuter långa videon. Dessa företag tackas speciellt på filmomslaget. Klistermärken på uttänkta platser med logotyper eller företagsnamn är också frekvent förekommande, och åkarna figurerar med varumärkesprydda t-shirts. Men liksom i filmen *Videoradio* är dessa varumärken inte särskilt framträdande. De ger snarare intryck av att vara delar av en kontext som är viktigare än märkena i sig. Förutom att vara en kommersiell produkt för konsumtion är det möjligt att se *A way of life* som en kärleksförklaring och en tribut till ett sätt att leva. Här målas bland annat berättelsen upp om en grupp människor som åker bräda, skrattar och har kul tillsammans. Här porträtteras en fartfylld gemenskap, och likheten med innehållsdeklarationen på *Videoradios* omslag är slående. Jag menar att den här videon marknadsför all sorts skateboardutrustning, vissa skateboardåkare, men allra mest lanseras skateboard som företeelse. När Pulman själv talar om filmen är det i termer av inspiration både vad gäller åkningen som sådan, men även för hela branschen.

³²⁰ *A way of life* (2001) Sideways media.

M: Det var exakt det här jag ville få fram med mitt mag, att scenen, att åkarna i hela Sverige blir mer peppade på att göra saker, att skejta och liksom utvecklas.

[...]

Å: Hur viktigt är videor?

M: Nåt av det viktigaste personligen. Ju bättre man blir, ju mindre intresserad blir man av att behöva veta. För man får ändå reda på allting ändå. Till exempel den dan man blir proffs kan jag tänka mig att man inte bryr sig lika mycket för man behöver inte den där inspirationen och det där peppet lika mycket som kids som bara suktar på att lära sig nya grejer hela tiden. Och det är mycket därför filmerna görs i alla fall i min synpunkt då. Jag gör ju filmer för att jag vill att folk ska bli inspirerade och att folk ska bli motiverade till att utvecklas sig själv och tycka att det är kul att titta på den här filmen. Känna att 'åh det där tricket vill jag pröva', du vet. Så att det är DET jag tycker är viktigt med skejtfilmer, och det är det jag vill att folk som gör skejtfilmer ska tycka också. Och jag hoppas, jag tror faktiskt de flesta tycker det också.

Å: Är det så de används också?

M: Ja, ja. För mig har alltid skejtfilmer varit tricktipstidning kan jag säga. Innan jag drar ut och skejtar så slår jag på en skejtfilm som jag tycker är superbra med killar som jag tycker skejtar rågrymt. Och så, 'det där tricket ska jag testa idag'.³²¹

Som redan framgått är Mark Pulman en framträdande figur på den svenska skate-scenen och han har också som uttalat mål med filmen att arbeta för skateboard som företeelse i Sverige. Den ska visserligen säljas men inte på bekostnad av innehållet, och att göra långa filmer för att ta ut ett högre pris ser han som förkastligt.

M: Så fort pengarna kommer att rulla in så kommer inte jag att vara blyg för att dela med mig. För det är det här det handlar om, att göra skateboard-Sverige till någonting bra igen liksom.

[...]

Det gäller ju att inte dra ut på en film bara för att man kanske vill sätta ett högre pris på den. Och det där har man ju märkt lite av på 411 liksom när de gör filmer ibland som är en timme och tio minuter i bland. Det är så mycket skit. Det är så här reklam varannan del. Det är så tråkigt att titta på. Man klarar kanske att titta igenom filmen en gång liksom, men sånt tycker jag, det är så jävla... dåligt helt enkelt. Att bara göra för att sälja liksom. Varför då inte då skita i det och vänta två månader och släppa en rågrym film, 30 minuter med asbra skating i stället. Jag menar då är man så jävla kåt på pengar känns det som.³²²

De som medverkar i filmen som fotografer och åkare har naturligtvis del i denna vision av att göra skatescenen i Sverige bättre, vilket gör det hela motsägelsefullt

³²¹ I_2002-01-22_Mark Pulman.

³²² I_2002-01-22_Mark Pulman.

ur ett konsumtionsperspektiv. Den här videon är gjord *för* skejtare, *av* skejtare och *om* skejtare. Som talesättet går i affärsvärlden är det här en ”win-win situation”. Företagen som bekostar filmen eller andra skateboardevenemang blir mer synliga på skatescenen, och de får också goodwill där. Skejtarna själva får möjlighet att träffas och visa upp sina kunskaper, och videon kan sedan säljas i skateboardbutiker och köpas av andra skejtare, som inspireras till nya stordåd på brädan. Vilket i sin tur förhoppningsvis kan leda till ett ökat intresse för brädåkning som möjligen får fler företag att blomstra och ställa upp med sponsoringar för att... och så vidare. Både företag, åkare och butiker genererar alltså mervärde både ekonomiskt, kulturellt och socialt från en video av den här typen. Eller för att göra ett teoretiskt grepp med hjälp av Drottners resonemang. Estetisk praktik i form av skateboardåkning sett i fokus för en annan estetisk praktik – filmning. Resultatet av den andra estetiska praktiken blir en produkt, som kan konsumeras och bli till inspirationskälla för ytterligare estetiska praktiker som exempelvis skateboardåkning eller annan stilproduktion som klädanvändning.

Fri, äkta och utanför

Det här kapitlet har syftat till att undersöka hur meningsskapande förhåller sig till konsumtion och det kommersiella inom brädsporerna skateboard och snowboard. Inledningsvis belystes ett antal butiker i Stockholm, som kan knytas till olika typer av brädspport. Varumärkenas betydelse diskuterades vidare liksom marknadsföring av dessa. Ett motstånd som yttrade sig på flera sätt kunde skönjas mot stora sportföretag och deras varumärken. Så som jag ser det är det även möjligt att tolka videoproduktion, som till exempel av *A way of life*, som ett sätt att ta kontroll över både medier och marknadsföring. Det är inte ovanligt att utövarna själva tar kontroll över kulturproduktionen inom skateboardscenen. Det ger en möjlighet att få auktoritet, när det handlar om spridandet av vissa värden och normer samt att värna om en reproduktion av dessa.

De värden som framhålls som betydelsefulla, till och med essentiella, inom filmerna, reklamen, intervjuerna och i fält, är värden som jag tolkar som kulturella föreställningar. Dessa idéer eller mentala bilder framstår som centrala förklaringar till vad skateboard och snowboard *är*. Föreställningarna talar om vad skateboard och snowboard som företeelse innehåller kulturellt och socialt. Jag anser dock inte, att det verkligen finns en ontologisk sann kärna i företeelsen, utan snarare att dessa föreställningar är just tankar och uppfattningar som möjligen blir sanna i sina konsekvenser. De är bilder som alla som åker skateboard på ett eller annat sätt måste förhålla sig till. I enlighet med detta resonemang reproducerar brädspportmedier och skateboardfilmer som en del av denna apparat, fantasin om den sanna kärnan av brädåkning. Innehållet i denna fantasi cirkulerar så som jag ser det bland annat kring livsnjutande, den sociala gemenskapen och det

radikala. Det är också detta som varumärkena anspelar på i sin marknadsföring, både i gigantiska bilder över hela husväggar producerade av ett *Nike*-företag och ljusskygga märken, som inte känns till av folk i allmänhet. Det livsnjutande där glädjen är central syns inte minst i filmer om skateboard- eller snowboardåkning – i den fysiska aktiviteten. Fantasin om den sociala gemenskapen möjliggör motståndet mot de multinationella varumärkena och skänker förhoppningar om en enad transnationell brädsporscen. Att ta plats i denna sociala gemenskap kräver inskolning i ordets bokstavliga bemärkelse. Man lär sig vilka varumärken som arbetar för scenens fortlevnad och som därmed betraktas som äkta och rätt. Det radikala är en förutsättning för den transnationella scenens existens. Det radikala odlas som en del i ett utanförskap, som inte är av ondo utan tvärt om. Utanförskapet blir i stället exklusivt och eftersträvansvärt där det annorlunda markeras tydligt. Varumärken har högre status om de tillhör scenen i fråga, och kunskaper om varumärken och vem som åker för vilka är även de förenade med högt anseende. Exklusiviteten fungerar som social och kulturell markör för utanförskap och innanförskap.

Den brittiska idrottsforskaren Belinda Wheaton har studerat windsurfing i en postmodern idrottskontext. Hon talar bland annat om subkulturell identitet där tillhörighet odlas i relation till utomstående, och lutar sig mot Bourdieus hypoteser om vad han kallar för nya sporter. Dessa sporter framställer en officiell bild av individualitet, frihet, hedonism och ett ideal av motstånd mot tävling. Wheaton menar att windsurfing passar ypperligt in på denna beskrivning. Även om hennes undersökningsobjekt handlar om brädsporsport med segel, finns uppenbara likheter mellan skateboard, snowboard och windsurfing i detta fall. Wheaton själv härleder de subkulturella värdena för brädsegling till vågsurfingen, där ju också skateboard och snowboard har sina rötter.³²³

Jag tolkar alltså motståndet inom framför allt skateboardscenen som en del av de föreställningar som är knutna till livsnjutande, det radikala och till den sociala gemenskapen, men motståndet blir dessutom både ändamålsenligt och strategiskt. Även om det senare är ett syfte som varken är medvetet eller avsiktligt för alla, har detta motstånd en livsuppehållande funktion för brädscenen som sådan. De subkulturella uttrycken både skapar och återskapar den svenska skateboardscenen genom att odla utanförskapet, underordningen och gemenskapen. Uttryck av motstånd och frihet blir på samma gång respekt för scenen, opposition mot att undertryckas av den traditionella idrottens varumärken och ett sätt att värna om det som uppfattas som äkta i förhållande till den egna scenen. Huruvida denna underordning har fog i reella företeelser kan diskuteras. Den samtida skate-

³²³ Wheaton, Belinda (2003) "Windsurfing – a subculture of commitment", Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.

boardmarknaden är i sig multinationell med stora varumärken. Även om den nationella scenen har stark förankring i Sverige, importeras en stor del av varumärken och produkter från USA. Skateboard har också fått uppmärksamhet i stora alternativa idrottstävlingar som till exempel X-games, och Tony Hawk har blivit en levande skateboardlegend med eget varumärke och eget dataspel.

Med konsumtion och kommersialism som raster, blir det intressant att se till skateboard som företeelse och att också göra kopplingen till hur skateboarden har organiserats och finansierats under tiden för sin existens. Skateboard har inte inlemmats i Riksidrottsförbundet på samma sätt som snowboard har gjort. Försök har gjorts, men motståndet bland utövarna har varit för stort. Det har också funnits en trotsig opposition mot att kalla brädåkning på hjul för idrott, som jag visade i föregående kapitel. Därmed har skateboard i Sverige varken organiserats på nationell nivå som föreningsidrott, eller fått tillgång till det finansiella stöd som den erhåller. Detta till trots har skateboard ändå överlevt som en relativt populär fysisk aktivitet. Förklaringen till varför och hur kan sökas i resonemanget ovan. Skateboardens kulturella innehåll hämtar näring i föreställningen om utanförskap, underordning och gemenskap. Föreställningarna reproduceras på samma gång som frihet och motstånd uttrycks genom estetetik och praktik. Att tala om vi-känslan och gemenskapen bland skejtare, att bära varumärken som symboliserar lojalitet gentemot scenen och att uttrycka avogenhets gentemot traditionell organiserad tävlingsidrott kan tolkas som tecken på motstånd och frihet. Motståndet sker genom idén om skateboard som en underordnad företeelse på flera nivåer. Skateboard beskrivs som en subkultur av utövarna. Det underliggande återkommer i relation till traditionell idrott och de varumärken som länkas till denna, men också som ungdomliga uttryck i relation till vuxenvärlden. Dessutom odlas ett avståndstagande mot samhälleliga normer som hamnar i den kulturella huvudfåran. Att vara fri, äkta och utanför är med andra ord vad som hållit skateboard som kulturell företeelse vid liv de senaste decennierna. Det innebär att det subkulturella värdet också måste värnas och inte bli allmänt gods.

Burgoyne & Leslie talar om faran med att en subkultur blir *för* populär, och inte mer än en konsumentförpackning. ”If it becomes too popular, the young people who are the sports life-blood will abandon it for a new thrill, and what were once canvases for the expression of a subculture may become mere consumer goods packaging”.³²⁴ Kanske är detta vad som ligger bakom en kommentar i *DN På Stan* hösten 2003 om märket We som jag diskuterar ovan. Åsiktsmaskinen konstaterar där att “We are all losers”. Enligt notisen påpekas att märket inte är hippt längre. Bevis på detta är dels att skejtmärket We har fått en ny hörna på NK efter succén på Birger Jarlsgatan, dels att We-klientelet förändrats genom åren, från skejtare via Looptroop och Timbuktu till ”Brommaungdo-

³²⁴ Burgoyne & Leslie (1997: 102).

mar med IQ kring rumstemperatur”, om man väljer att tro Åsiktsmaskinen.³²⁵ Att det just skulle vara ungdomar från den till stora delar välbärgade Stockholmsförorten Bromma som anammat märket, pekar på åtminstone två viktiga distinktionsvärden. För det första en identifikation med lägre social klass än vad som är förhärskande där, och för det andra en ängslan över märkets alltmer urvattnade subkulturella värde i förhållande till kvantitet. Ju fler som känner till det och bär det, desto lägre särskiljande värde får märket i fråga.

Beal och Weidmans tolkning och analys av skateboardindustrin har stora likheter med det resonemang som jag för ovan. Autenticitet är ju det kitt som håller lojaliteten samman. Ett äkta skejtmärke talar om lojalitet gentemot andra skejtare och gentemot hela kulturen. Det talar också om ett ställningstagande *för* de delar av skejtindustrin som betraktas som äkta, och som understödjer skateboardkulturen genom sponsring av åkare och tävlingar. I en nyligen utkommen bok om marknadsföring och idrott drivs tesen att vi nu har gått in i en ny typ av ekonomi – ”The passion economy”. Till skillnad mot den ”gamla ekonomin” som kännetecknas av materialism, kortsiktig vinst, mottagliga konsumenter och affärsverksamheten som styrande, är det i denna nya typ av ekonomi i stället kunden som styr. Här finns även en tillbakagång till mer grundläggande värderingar än de materiella, till långsiktigt tänkande om värde mer än kortsiktigt vinstintresse, och här finns skeptiska konsumenter. För att lyckas med marknadsföring i ”The passion economy” krävs naturligtvis också nya strategier. Författarna talar om att förtjäna konsumenternas respekt på en mängd områden och hur detta går till. Utan att tala explicit om autenticitet är det ändå vad som ligger bakom att lyckas i den nya ekonomin. Autenticitet är vad ”passion branding” bygger på.³²⁶

Kommersialismen som klandrades för två decennier sedan blev inom skateboarden motsägelsefullt nog dess kraft, men frågan är dock om det inte är tiden som blivit mogen för skateboarden. Skateboarden rullade in i det svenska samhället som ett kommersiellt, amerikanskt hot i slutet av 1970-talet, när gröna vågen just passerat med sin anda av kollektiva ideal. Två decennier senare har det mer individuellt inriktade konsumtionssamhället fått fäste och nu framstår organisationen av skejtscenen mer som förebild än hot.

³²⁵ DN På Stan, 5-11 september 2003. Sid. 3.

³²⁶ Duffy, Neil & Jo Hooper (2003) *Passion branding. Harnessing the power of emotions to build strong brands*. Chichester: Wiley.

6. Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion

I detta det tredje empiriska kapitlet låter jag genus stå i fokus. Från konsumtion som analysraster går jag i detta kapitelspår vidare med ett annat centralt ämne. Som jag diskuterade i teorikapitlet, är genus en viktig del av identiteten. På samma sätt som identitet konstrueras i sociala och kulturella sammanhang, konstrueras också genus där. Genus är det ständigt föränderliga, socialt och kulturellt konstruerade och konstituerade könet som är förankrat i kroppen. Syftet med detta avhandlingsspår är att undersöka hur genus definieras och praktiseras inom brädporten skateboard. Genus refererar i detta sammanhang i första hand till maskulinitet inom framför allt skateboard men också snowboard. Jag inleder kapitlet med ett resonemang om att flertalet av dem som åker skateboard är pojkar och män. Därefter går jag vidare med att visa hur brädåkning konstrueras som maskulint. Som en förlängning av ovanstående syfte diskuterar jag vidare, hur den konstruktion av maskulint genus förhåller sig till vad som beskrivits som hegemonisk maskulinitet, det vill säga en maskulinitet i ledande ställning. Jag diskuterar och definierar begreppet ytterligare längre fram. Snowboardkultur finns som tidigare parallellt med i analysen som en komparativ referens. Empiriskt vilar kapitlet på brädspportmedier, intervjuer och fältanteckningar.

Lika lite som kultur eller identitet är att betrakta som enhetligt, kan begreppet genus eller maskulinitet ses som något avgränsat, fast och bestämt. Men kultur, identitet och genus är inte heller flyktigt även om det är föränderligt. Jag refererade till Robert Connell i teorikapitlet och hans begrepp ”social embodiment” eller ”body reflexive practices”, som han menar är synonyma. Han argumenterar för att processerna i vilka genus konstrueras, förhandlas och ifrågasätts, inte bara är mentala eller kognitiva, de är även knutna till kroppen. Dessutom hävdar han att genus bör betraktas som både situationellt och relationellt. Måhända är det då lätt att tolka genus som något lättvindigt, ungefär som ett klädesplagg att ta på och av beroende på väderlek. Så menar han dock inte, och det gör inte jag heller. Genus är visserligen kroppsligt, situationellt och relationellt konstruerat, men strukturella faktorer inverkar också i konstruktionerna av genus, menar Connell. Han talar om klassbundet genus, men också om att etnicitet och sexualitet har inverkan. Genus kan inte studeras som en fråga isolerad från kultur och samhälle, utan måste med nödvändighet placeras i en större struktur. Inte heller ska genus

begränsas till en dualistisk uppdelning mellan maskulinitet och femininitet, som existerar i relation till varandra. Connell talar om maskuliniteter och femininiteter i plural. Genom att studera hur olika typer av genus förhåller sig till varandra i denna struktur, kan man skapa underlag för en förståelse för den dynamik, som också finns i strukturen. Connell menar att både maskulinitet och femininitet alltid är motsägelsefulla och splittrade. För att granska dessa motsägelsefulla relationer föreslår han en tredelad modell för genusstruktur. För det första menar han att *relationer är byggda på makt*. Dagens genusordning i Europa och Nordamerika bygger på underordningen av kvinnor. Denna maktordning har kallats både för den manliga dominansen och för patriarkat. Det är en allmän struktur, som trots feministiskt motstånd fortfarande består. För det andra talar Connell om *produktionsförhållanden* som en del av modellen. Kapitalistisk ekonomi är en genuspräglad ackumulationsprocess eftersom arbetet är uppdelat enligt genus. Det är en social konstruktion att män har ledande positioner i stora företag och även innehar de stora privata förmögenheterna, inte en statistisk slump. För det tredje påpekar Connell att sexuell åtrå har en genuspräglad karaktär. Han beskriver detta med termen *katexis*. Emotionell energi knuten till ett objekt är resultatet av praktiker som formar och väcker åtrå. Praktikerna är i sin tur kopplade till genusordningen. Med andra ord är det möjligt att ställa politiska frågor när det rör sig om sociala relationer som handlar om gemenskap eller tvång, liksom om ömsesidig eller ensidig njutning. Connell påpekar också att genus strukturerar social praktik i allmänhet, inte särskilda typer av praktiker, och att genus därför med nödvändighet ingår i andra sociala strukturer. Genus interagerar exempelvis med ras, klass, nationalitet och position i världen.³²⁷

Manligt kön i majoritet

Som jag redogjorde för i det förra kapitlet genomsyras inredningen i den butik där jag gjorde fältarbete av referenser till en brädåkarkultur med tyngdpunkt på rå och oslipad attityd. Jag är övertygad om att denna inredning inte är slumpmässigt vald utan säger något om brädsporternas symboliska innehåll. De oslipade ytorna, den solida inredningen och de råa materialen refererar till likadana brädåkare. Att ha en tuff och oslipad attityd är också något som kan sägas vara kopplat till en traditionell stereotyp macho-maskulinitet. Det är lätt att associera till bilden av cowboys och andra råbarkade karlar. Men det är inte bara de visuella intrycken, som för tankarna mot maskulinitet, utan även de doftmässiga spåren i butiken är möjliga att förknippa med maskulinitet. Här dröjer en svag doft av rakvatten eller deodorant för män mellan skateboardhyllor och klädställningar. Denna doft av maskulinitet länkas utmärkt till den tuffa inredningen, åtminstone

³²⁷ Connell, Robert W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press; Connell, Robert W. (2000) *The men and the boys*. Cambridge: Polity Press.

om man väljer att tro vad intrycken säger, det vill säga att skejtare och snowboardåkare är råa, tuffa och framför allt maskulina. Om man inte är nog övertygad genom att känna doften av herrparfym och se till den oslipade inredningen, stärks man ändå i denna förvissning genom en skylt som visar mot ”tjejdkläder”. Skylten leder till ett avlägset hörn i butiken. Detta innebär med önskvärd tydlighet att övriga kläder i butiken är till för killar. Brädsport pekats med andra ord ut som maskulint, och det är det maskulina som är normalt, medan det feminina är avvikande.

Konkret genusskapande

Förutom inredningen finns en rad händelser, som kan beskrivas som tillfällen då maskulinitet skapas som det normala i samtal och praktik. Vid ett tillfälle strax innan en skejtvideopremiär med tillhörande efterföljande fest, fick jag uppdraget att klippa isär biljetterna som kom tryckta på A4-ark. Biljetterna skulle säljas, men där fanns även VIP-biljetter, som enligt medföljande informationsblad skulle delas ut till ”journalister, snygga tjejer och skatere”. Informationen påpekade med all önskvärd tydlighet att skejtare inte är tjejer, åtminstone inte om de är snygga.³²⁸ Här objektifieras tjejerna och utesluts som praktiserande åkare speciellt om de är attraktiva.

Att tjejer vanligtvis inte åker skateboard är något som också blir aktuellt då David, som jobbar extra i butiken gör om skyltningen. Han klär upp en av de relativt könlösa grå skyltdockorna av skumgummi i rosa strumpbyxor och kläder från tjejavdelningen. Strumpbyxorna finns inte till salu i butiken utan är medplockade från annat håll. De grå skumgummidockorna har inga ansiktsdrag och inte heller några fingrar, tår eller hår. När David gör en tjej av dockan ger han henne inte bara strumpbyxorna som kvinnliga attribut, hon får även hår av blått presentsnöre som han gör lockar av med hjälp av en sax, röda läppar och bröst av papper under tröjan. De röda läpparna väljer han så småningom att inte fästa på dockans ansikte. De passar inte, tycker han. David konstruerar bokstavligen genus estetiskt i denna praktik, när sätter på henne kläder som i färger och utförande konnoterar femininitet och lägger till kroppsliga attribut. Inga andra skyltdockor har några explicita könsmarkörer förutom denna, vilket i sig är ett tecken på den manifesta normativa maskuliniteten. Dockan placerar David sedan på en cykel i skyltfönstret. När jag undrar varför han inte gör en skejtare som är tjej, förklarar han att det kan tolkas som en nidbild, och någon sådan vill han inte åstadkomma. Att skyltdockan skulle kunna tolkas som en nidbild har att göra med att det är så få tjejer som skejtar över huvud taget, menar han. Hans ambition är i stället att göra en tjej som ser på skejtare. Även om han inte vill göra en nidbild konstruerar han en tjej med stereotypa feminina attribut. Det långa

³²⁸ F_2001-05-31_Butiken.

lockiga håret, bröstet och benen i nylonstrumpor är tecken som visar på något som skateboard inte är.³²⁹

Kvantitativ dominans

Det finns även tydligt observerbar kvantitativ manlig dominans. Det har varit fler pojkar och män som åkt skateboard än flickor och kvinnor vid de tillfällen jag observerat och deltagit i skateboardsammanhang. Som jag beskrev i kapitlet ”Konsumtion i kontext” bevistade jag så kallade ”demos” under den tid jag samlade in mitt empiriska fältmaterial. Dessa uppvisningar gick till på liknande sätt och såg snarlika ut vad gäller publik. De flesta besökare var unga män. Uppskattningsvis har medelåldern legat någonstans i övre tonåren och könsfördelningen bland publiken har legat omkring 95 procent pojkar och 5 procent flickor. Många har haft sina brädor med sig och den dominerande klädstilen har varit jeans och t-shirt.

Bild 20. En tjej som ser på skejtare. Foto: Åsa Bäckström.

Med andra ord har dessa tillfällen blivit manliga företeelser enkom genom vilka som deltagit i evenemangen. Åkarna som visat upp sig har varit uteslutande unga män, något som givetvis förstärkt föreställningen om skateboardåkning som en aktivitet för och av unga män.³³⁰

Även på de tävlingar i skateboard som jag var närvarande vid, bestod både publiken och de tävlande till större delen av män i olika åldrar. Vid en tävling i down hill där både skateboardåkare och longboardåkare var delaktiga, ställde dock ett mindre antal kvinnor upp som tävlingsdeltagare. De flesta av dem åkte longboard. En av dessa kvinnor lyckades också ta sig till semifinalheatet i tävlingen. Hon rönt stor uppmärksamhet bland de andra deltagarna, både bland männen och

bland kvinnorna. Kommentarer från bägge håll var uppskattande. Hon åkte i jeanskjol och bar en silverfärgad hjälm. Kommentarer som fölls var inte uttalat kopplade till att hon var kvinna, men ingen av hennes manliga kontrahenter fick kommentarer i samma riktning. Uttalandena gällde hennes mod och färdighet, liksom hennes klädstil. Enligt uppgift var detta det tredje tillfället någonsin som hon stod på en longboard, men hon åkte snowboard i vanliga fall och behärskade brädtekniken. Hit hade hon kommit med sin pojkvän som var etablerad brädåkare, och som åkte både med hjul och på snö.³³¹

³²⁹ F_2001-05-31_Butiken.

³³⁰ F_2001-06-05_Circademo, F_2002-04-21_Osirisdemo.

³³¹ F_2001-08-18_Highvalley6.

Publiken på de tävlingar och uppvisningar i snowboard som jag har bevistat, har en mer heterogen karaktär. Den har varit mer blandad könsmässigt, men också mer åldersmässigt. På "Family gathering" i Tandådalen lockades även barnfamiljer från de kringliggande semesterbyarna att titta på hoppen i den höga quarter pipen. En samling för familjen, som namnet antyder, kan ju verka lockande och ses som en inbjudan till de vinterturistande barnfamiljerna likaväl som en inbjudan till snowboardfamiljen. Även om publiken varit mer heterogen vid dessa tillfällen har åkarna till största del bestått av unga män.³³²

Homosocial gemenskap

Den ofta omtalade gemenskapen mellan brädåkare framstår i princip som homosocial, men trots att gemenskapen är svår att tolka som fullständigt enkönad, utsluter koalitioner som "brotherhood" explicit företrädare för det kvinnliga könet genom att endast referera till manliga syskon.

The name Brotherhood refers to the siblinglike bond between a lot of skateboarders the world over. Brotherhood.se/ibl is dedicated to all the people who we met that offered a couch to crash on and showed us around their towns on our roadtrips. Micke, Tim, Steph, Bakes, the OB crew, Gord, Williams, Tony, Tara, Matty, John, and lots a more... You all know who you are. THANKS! We also dedicate the site to everyone else that are doing the same for other peeps. Enjoy!³³³

"Brotherhood" har en hemsida på nätet och de skickar även ut ett nyhetsbrev via mejl till dem som anmäler sig till epostlistan. I nyhetsbrevet som i snitt sänds ut en gång i månaden, men med ojämna mellanrum, får man bland annat veta om kommande tävlingar eller videopremiärer. I november 2002 kom ett tips från dem om Gallaz tjejskatefilm. Vid detta tillfälle stod "Sisterhood" som avsändare.

"hel tjejskatefilm på nätet..

Kliint! Kolla <http://www.girlskater.com/highband/resources/index1.html> om ni vill se tjejskate Där ligger hela Gallaz tjejskatefilm part för part, komplett med slamsection och allt. Rätt bra åkning också med en del överraskningar. Kul, kort sagt.³³⁴

Att uppmärksamma och till och med beskriva tjejskatefilmen i positiva ordalag, kan definitivt tolkas som en inbjudan och ett välkomnande gentemot kvinnliga skateboardåkare. Frågan är om det också kan tolkas som ett tecken på ifrågasättande mot den hegemoniska maskuliniteten så som den ser ut inom skejtkulturen? Å ena sidan är ju själva välkommandet en typ av motstånd mot det överväldigande antalet av killar som åker bräda, och prefixet tjej- konnoterar att det här

³³² F_2001-04-20&21_Family Gathering.

³³³ <http://www.brotherhood.se/ibl/index.php> 2003-05-16.

³³⁴ Mejl från Sisterhood. (Brotherhood) 2002-11-18. En slamsection är ett avsnitt där fall och skador under inspelningen klipps ihop.

sammanhanget är en manlig domän och det ”normala” i dessa kretsar är något annat än feminint. Tjejer som åker bräda gör det på killars premisser. Att videon är komplett och även inkluderar en ”slamsection” är ytterligare ett tecken på just det, vilket jag återkommer till. Å andra sidan återskapas den maskulina hegemonin i särskiljandet av gemenskapen. Mejlet kommer inte från brödrskapet, det kommer från systerskapet. Är det då ett verkligt välkomnande in i gemenskapen av brädåkare?

Den homosociala maskuliniteten manifesteras också i skateboardvideor. Det finns otaliga exempel på hur en skateboardåkare skildras som en kul prick som skrattar och spelar sina vänner spratt. Ett sätt att tydliggöra och upprätthålla den homosociala gemenskapen är att resa tillsammans. Så kallade ”road trips” är vanliga, för att inte säga ett standardinslag, i en skateboardvideo. I *Lordz Conspiracy* förklarar den franske skateboardåkaren Stéphane Larance:

“Since the very beginning we have organised tours all over Europe. For each one of us it was the occasion to travel with his friends. Going on tour is a big exclusive moment for every one, skating new spots everyday discovering new cultures, meeting a lot of people and skating with some of the best European skaters. Tours also help keeping that unity between us”³³⁵.

I den gemenskap som porträtteras i *Lordz Conspiracy* finns inga tjejer som åker skateboard med. De har som påvisades ovan en egen film för att visa sin skateboardåkning. I den visar de även att de kan ramla och göra illa sig. Den refererade filmen är producerad av det australiensiska märket Gallaz, som profilerat sig mot skateboardåkande tjejer. I Sverige finns få tjejer som åker skateboard, men de existerar. I de större skateboardhallarna anordnas speciella tjejkvällar, då bara tjejer får utnyttja dem.

Som jag diskuterar ovan framställs alltså det normala för en brädåkare, i synnerhet skateboardåkare, att vara av manligt kön. Tecken på detta är utformningen av butikerna och deras skyltning, konstruktionen av kvinnor och flickor som åker bräda som annorlunda, samt att majoriteten som åker bräda är män. Men genus konstrueras inte enbart genom en kvantitativ överrepresentation av det manliga könet. Som jag ska visa nedan, skapas det kroppsligt förankrade, socialt och kulturellt konstruerade könet i och genom praktiker, som i stor utsträckning är estetiska. Praktikerna ligger på en kollektiv nivå, där konstruktionen av gemensamma värden pågår i en ömsesidig process. Dessa praktiker har dock stor inverkan på individnivå och förhåller sig också till en övergripande samhällelig eller strukturell nivå. Att åka bräda blir per definition genom dessa praktiker något maskulint. Kvinnor och femininitet blir i detta sammanhang det avvikande och

³³⁵ *Lordz Conspiracy* (2000) VHS video. Lordz Wheel Company. Puzzle Productions and [76] Graphic Design.

onormala. På en hemsida på Internet startade Sandra en diskussionstråd under rubriken ”Tjejer som skatar...”. I sitt inledande meddelande talar hon i första meningen om vilket kön hon har. Bara genom att göra det pekar hon också ut det ovanliga med att vara flicka i detta sammanhang.

Hejsan! Jag är en plikka som skatar. :) Tycker ni dt är fel med tjejer som skatar? Fast jag är inte så bra. Började nyss. Jag sätter ollie och manual. :) Måste köpa en ny bräda nu. För min gamla är sönder. Kullagera då. Ganska surt ska du veta. :) Aja.. Skriv gärna. Kramar*³³⁶

Förutom att framföra det ovanliga med att vara tjej i denna kontext, ifrågasätter hon sin närvaro men rättfärdigar den i nästa andetag med att inte vara så bra, det vill säga inte vara hotande. Både Sandra och den ”coola” tjejen ovan i jeanskjol och silverhjälm, tolkar jag som sinnebilden av vad jag kallar ”kompisen”, som är en av de fyra symboliska kvinnobilder som jag fann i min analys av svenska brädspportmagasin mellan årgångarna 1978 och 2000.³³⁷ I de tidskrifter som jag analyserat träder fyra bilder av kvinnor, eller rättare sagt femininitet fram. De fyra föreställningarna: *objektet*, *utmanaren*, *kompisen* och den *osynliga*, uppträder som de/n/t Andra i förhållande till brädåkarna. Föreställningen av vad som är feminint framstår så att säga mot bakgrund av vad som är maskulint, det vill säga vad som kan sägas karaktärisera brädåkande och brädåkare. Brädåkandet i det här fallet innebär såväl skateboard, snowboard, surfing som tidig wakeboard då dessa brädsporarter finns representerade i tidskrifterna.

Den *osynliga* kvinnan pekar på att kvinnor nästan är osynliga i tidningarna. Genom detta talar den *osynliga* kvinnan som föreställning om att detta är grabbarnas värld. Det normala i denna värld är alltså att kvinnor inte finns.³³⁸ Flera nummer av de olika tidskrifterna saknar också kvinnor över huvud taget. I en reklamslogan för snowboardmärket Thog’n Thonk citeras JR som säger: ”It’s time to separate the men from the boys”. Där är det inte tal om vare sig kvinnor, flickor, tjejer eller tanter. Att det trots allt finns tjejer som åker bräda är något som man måste förhålla sig till på ett eller annat sätt. I *Funsport Skateboard Magazine* ställs frågan till dem som intervjuas, om vad personen i fråga tycker

³³⁶ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=36750> 2004-07-29. Skrivet av Sandra 2004-07-02. Stavning och smileys i original.

³³⁷ Bäckström, Åsa (2001) *Fria och radikala. Bilder av brädspport*. Intern rapport inom forskningsgruppen för pedagogik idrott och fritidskultur. Lärarhögskolan i Stockholm. I denna rapport är denna symboliska kvinnobild dock benämnd som den ”exotiska”. Benämningen är ett försök att påvisa denna kvinnobilds ovanlighet, men eftersom uttrycket missvisande kan tolkas i termer av etnicitet har jag i stället valt att revidera hennes namn till ”kompisen”.

³³⁸ Den ”osynliga” kvinnan kallades i den ursprungliga rapporten för den ”uteslutna”. Jag menar att hon är osynlig eller obefintlig därför att hon i princip blir socialt och kulturellt utesluten. Jag har valt att kalla henne osynlig här i stället för utesluten därför att det är en mildare och inte lika ledande tolkning.

om tjejer som åker skateboard. Brädåkaren Lewis Marnell säger: ”Inte för att jag vill vara taskig, men jag tror inte att de klarar smärtan. Missuppfatta mig inte för alla tjejer som vill skata får naturligtvis göra det”.³³⁹ Det här uttalandet gör klart att tjejer visserligen *får* åka skateboard om de vill göra det, men det uttalade budskapet är det motsatta. Tjejer står egentligen inte ut med de vedermödor som åkandet kan innebära.

Kvinnor är om möjligt mer uteslutna ur skateboardvideor än de är i tryckta skateboardmagasin. Det kan skymta förbi en kvinna eller två i bakgrunden som publik, eller så kan snygga tjejer som dricker läsk på café klippas in som till synes utfyllande dekorativa inslag. Däremot omnämns kvinnofigurer ofta i eftertexterna. Där finns *objektet* enligt det sätt att kategorisera föreställningar om kvinnor i tidskrifterna som jag beskrev ovan. I *Scandinavian skateboarding video magazine #1* tackas till exempel den anonyma blondinen från igår kväll.³⁴⁰ Blotta aktiviteten skateboardåkning konnoterar maskulinitet och denna maskulinitet bekräftas och stärks antingen genom avsaknaden av kvinnor eller genom kvinnor som utför aktiviteten sämre än män eller pojkar. Budskapet blir därmed att den maskulina arenan inte bör beträdas av någon av det Andra könet.

Brädåkning blir maskulint

Att åka bräda beskrivs i ord och bilder i tidskrifterna som en aktivitet, där konstruktionen av maskulinitet är central. Denna maskulinitet framställs som fylld av energi och tuffhet. Den är rörlig, inte minst geografiskt och kroppsligt. På detta sätt blir det också maskulina företeelser att åka bräda och att vara brädåkare. Jag har analyserat brädåkandet som framställs i dessa tidskrifter som sysselsättningar, där frihet och gränser blir nyckelbegrepp. Denna aktivitet formeras dels i relation till vad som beskrivs som feminint och dels i förhållande till det som betraktas som vanligt och ”mainstream”. Brädsporterna skateboard och snowboard framställs i tidskrifterna som forum för människor, som pressar och utmanar gränser på olika sätt. Det geografiska rummets internationella gränser passeras, geografiska platser tas i anspråk, klimat och natur utmanas, kroppsliga begränsningar överskrids, juridiska gränser ifrågasätts och tänjs ut. Samtidigt som gränser och begränsningar utmanas är det möjligt att urskilja beskrivningar av brädåkning som ett gränsland utanför det ”normala” och ”mainstream”.

Den genusanalys som genomfördes på tidskriftmaterialet utvecklades så småningom enligt nedan, när det sammanlagda empiriska materialet vägdes ihop. Som jag visat ovan kan den *osynliga* kvinnan appliceras även på andra material än tidskrifterna. Inte minst tydliggörs detta i att majoriteten av bräd sportutövarna är pojkar eller män. De tre återstående föreställningarna om kvinnor *objektet*,

³³⁹ *Funsport Skateboard Magazine* 1998/1, sid. 32.

³⁴⁰ *Scandinavian skateboarding video magazine #1* (2002) Sideways Media Group. VHS Video.

utmanaren och *kompisen*, kan kopplas till konstruktionen av maskulinitet. Dessa tre föreställningar faller på plats i beskrivningar av att åka bräda enligt de tre parametrarna:

- Explosivitet
- Aggressivitet
- Mod

Parametrarna sägs i beskrivningarna också peka ut vad som är ”typiskt” för män respektive för kvinnor. Jag menar att just denna typ av förklaringar är del i konstruerandet av genus inom brädportsubkulturerna. Det är möjligt att tolka dessa parametrar som aktiva och maskulina, till skillnad mot passiva och feminina, som den traditionella genusuppdelningen tillskriver män respektive kvinnor.³⁴¹ Som framgår nedan är mitt material dock motsträvigt och följer inte mallen fullständigt.

Explosiv skönhet och aktiva objekt

I intervjun med Gunnar ger han uttryck för sin syn på genus, skateboard och snowboard. Han gör det visserligen på anmodan av mig i en intervjusituation, så svaret är på ett sätt styrt i riktningen mot genus, men ord och förklaringar flödar i snabb takt ur hans mun, så jag behöver inte ställa några följdfrågor. Med andra ord är hans ord väldigt mycket hans egna. Han gör skillnad inte bara mellan män och kvinnor, utan också mellan skateboard och snowboard. För att åka skateboard krävs en hårdhet, snabbhet och skitighet. Det är attribut som hör hemma hos män, enligt Gunnar. Skönhet finns inom både skateboard och snowboard, men skönheten ser annorlunda ut. Inom snowboard finns en mjuk skönhet, som kvinnor är bättre på att uttrycka. Inom skateboard å andra sidan finns en explosiv skönhet, som män är skickligare på att formulera. Skönheten uttrycks i bägge fallen med kroppen.

G: Jag tror att, det har också att göra med att, det finns ju tjejer som åker snowboard och surfar och så vidare. Men det finns väldigt lite tjejer som åker skateboard och det tror jag liksom att, för att åka skateboard, det handlar om koordination, styrka och som jag säger, vara beredd att slå sig. Och jag tror inte tjejerna har, tjejer har inte den styrkan och samma typ av koordination som killar har. Det explosiva koordinationen som man måste ha på skateboard och den bygger på ollien. För att kunna göra en ollie så måste man ha koordi-

³⁴¹ Se exempelvis: Bjerrum Nielsen, Harriet & Monica Rudberg (1994) *Psychological gender and modernity*. Oslo: Scandinavian University Press. Bjerrum Nielsen & Ruberg tar utgångspunkt i Rousseaus tankar från 1700-talet. Inom det moderna tänkandet kopplas mannen ihop med aktivitet och görbarhet. Han ses också som en individ. Abstrakt tänkande och rationalitet faller på hans lott. Kvinnan å andra sidan kopplas samman med kön, passivitet, känslor och reflexivitet. Det här är en medelklassmodell som visar det manliga subjektets framväxt på kvinnans bekostnad. Under den senare delen av moderniteten har genus fått en utvidgad betydelse, menar Bjerrum Nielsen & Rudberg. Kvinnan har fått större autonomi och blivit mer individualiserad. Hennes görbarhet har också ökat. Mannen har å sin sida fått utrymme att odla sin reflexivitet, intimitet och känslomässighet.

nation och vara explosiv så att säga. Jag vet tjejer som åker skateboard men jag har aldrig sett någon gör den där pang-ollien du vet som killar gör. Och det är samma sak där, skateboard bygger på ollien, och jag tror inte tjejer kan göra ollie för deras kroppar är inte byggda på det viset. Så att säga. Sen tror jag att inte tjejer är beredda att slå sig lika mycket. Plus att man blir ganska skitig av att åka skateboard, åtminstone om man åker på gatan. Så att, jag tror inte tjejer har den hårdheten ungefär. Men tjejer åker ju mer snowboard. Det är ju ganska vanligt. För snowboard kan man åka med... vara mjukare och åka med en skönhet så att säga. Men skateboard kan man inte åka med samma skönhet. Skönheten kommer utav explosiviteten i skateboard. Jag tror inte tjejer har det så att säga, eller jag vet, de har inte det. Det tror jag inte. Det fungerar inte rent tekniskt med deras kroppar att åka skateboard, men tjejer surfar ju och det finns tjejer som åker skateboard, men jag har aldrig sett någon som har den här snabbheten, explosiviteten. Så att det kommer nog därifrån.³⁴²

I citatet ovan konstrueras alltså maskulint genus bland annat i termer av explosivitet, hårdhet och skitighet. Feminint genus, det vill säga mjukhet i det här fallet, är också lättare att koppla ihop med snowboard för Gunnar. Men den feminina genuskonstruktionen sker också i relation till den maskulina, eller snarare som en avsaknad av vad som sägs karaktärisera denna.

En av de fyra föreställningarna av femininitet passar in under denna parameter men ifrågasätter samtidigt den polära uppdelningen som maskulin respektive feminin. *Objektet* är framförallt synligt i reklambilder. I en helsidesannons för skateboardaffären Eurocana i tidskriften *Pipeline*, är en rullbrädesåkande ung flicka avbildad. Man ser henne underifrån. Skateboardens undersida och halva skosulorna framträder tydligt... och så hennes rumpa under den korta, veckade kjolen. På hennes högra sko finns texten "Don't hold back". Är det åkningen som hon inte ska hålla tillbaka eller något annat?³⁴³ Men kvinnan som objekt finns även i artiklar om unga damer, som vid en första anblick verkar finnas där för sina idrottsliga prestationer och sitt sportintresse. I *Edge sports magazine* intervjuas Maria Akraka under den fasta rubriken "fysiskt". Valet av intervjuperson motiveras: "Det finns flera anledningar att vilja träffa Maria Akraka. Hon är vacker, mörk, intelligent och tuff. Dessutom tillhör hon världseliten på 1500 och 800 meter". I första hand är det alltså utseendet som spelar roll för att intervjun kommer till stånd.³⁴⁴ Både i intervjun med Gunnar och i de exempel på objekt som jag hänvisar till, beskrivs kvinnorna som aktiva. De objektifieras visserligen i den maskulina kontexten, men värt att notera är att de varken framställs som passiva eller långsamma, vilket tillskrivits den traditionella bilden av kvinnan som objekt.

³⁴² I_2001-04-19_Gunnar.

³⁴³ *Pipeline* 1978/1, sid. 2.

³⁴⁴ *Edge Sports Magazine* 1995/2, sid. 62.

Aggressiv och utmanande

Parametern aggressivitet får som den tidigare parametern slagsida åt vad som beskrivs som maskulint. Nedan talar Ulf om kvinnors och mäns olika förmåga att åka snowboard, vilket han menar också korrelerar med synlighet i medier. Enligt Ulf finns nästan ingen tjej som kommer upp i samma nivå som killarna, Melissa Steve och Tara Dakides undantaget. Dessa två kvinnor åker aggressivt (det vill säga grymt och kör skiten ur de flesta). De är duktiga, enligt Ulf. Mellan raderna säger han att de åker som killar gör och därför kan deras åkning accepteras. Någon könskvotering vill han inte vara med om. Man ska förtjäna att vara med i medier, inte få utrymme på grund av kön.

U: Så är det ju mer och mer på uppgång för tjejer som börjar åka och blir duktigare över huvud taget. Men det är anledningen till att dom inte har fått så mycket media cover, det är just bara för att dom inte är så pass duktiga som dom här killarna är. Dom ligger liksom i en annan nivå.

Å: Mm.

U: Och det platsar ju inte att publicera en bild på någon halvdan liksom skejtare i en professionell skateboardtidning om man drar en sån grov parallell liksom. För det skulle ju vara som att visa en bild på mig i *Transworld skateboarding* liksom. Det skulle ju inte funka. [skrattar till]

Å: [ohörbart]

U: Så vida inte jag gör nåt sånt riktigt sjukt trick liksom som förtjänar att publiceras, men förvisso. Det har ju Melissa Steve exempelvis varit med om. [...] Hon har ju varit med liksom i *Funsport* när hon har gjort något grymt liksom. Hon har ju förtjänat det. Men det finns inga andra tjejer som är så duktiga.

Å: Så man måste liksom förtjäna...

U: Ja, ja, absolut. Det tycker jag helt klart alltså. För man kan ju inte ta en bild på en tjej för att hon är tjej. Det är liksom fel. För att det är ju inte det det handlar om. Det handlar ju om skateboard liksom. Snowboard.

Å: Ja.

U: Och nu är det liksom... snowboardbraschen är ju mer förlåtande kan jag säga, med tanke på att det har blivit liksom en OS-sport så att säga.

Å: Mm.

U: Och då blir det liksom, ja, half pipe dam, slalom dam.

Å: Mm.

U: Mer kameror på dom, men personligen tycker jag inte att det är ett dugg kul att kolla på tjej half pipe. Jag tycker att deras utveckling går fan bakåt alltså. Dom står still. Det är svintråkigt att kolla på. Det händer ingenting där över huvud taget. Det finns några undantag över huvud taget. Framför allt Tara Dakides som kör för Sims. Hon är grym. Hon kör skitgrymt alltså. Hon kör skiten ur dom flesta alltså.

Å: Mm.

U: Så att det tycker jag är kul. Det blir mer och mer som blir duktiga över huvud taget alltså, men det är som sagt, det är lite långsammare takt i Sverige.

Å: Mm.³⁴⁵

Även Jesper talar om bra snowboardåkning som aggressiv nedan. Killar kan gå in med livet som insats i åkningen, medan tjejer knappt kommer över kanten på half-pipen, menar han. I uttalandet beskriver han att det inte heller finns särskilt många bra snowboardåkande tjejer i världen, och framför allt finns det inte några i Sverige. Att det satsas betydligt hårdare bland männen än bland kvinnorna, gör att det är roligare att se på tävlingar för killar än för tävlingar för tjejer. Jesper är dock något konfunderad över att könens skilda förutsättningar inte får större genomslag. Tjejer borde egentligen vara bättre snowboardåkare, då de generellt sett har större rörlighet än killar.

J: Och så det där med tjejerna, dom kan ju.. [harklar sig] Det finns ju bara några brudar i hela världen som kan åka snowboard ordentligt, så det är ingen idé att ha med någon brud i någon tidning om dom inte gör nåt bra.

Å: Vilka är det då?

J: Nicola Tost, hon som vann OS, hon kan åka liksom. Shannon Dunn, ja, typ, och så finns det Tara Dakides också. Det är typ fyra eller fem tjejer i hela världen som är riktigt bra på att åka. Sen är det liksom Sverige är verkligen ett sånt land där ingen kan åka. Ingen brud kan åka bra. Så jag vet inte. Det är tråkigt att se på. Liksom när det är damtävling, det är ingen som gör någonting. När killarna har tävling, då är det typ som om dom satsar sitt liv liksom. Dom kan verkligen dö när dom åker. Men tjejerna håller på och fnuttar precis under vallen på pipen liksom och försöker ta en grab och ändå kan dom vinna på det liksom. Så jag vet inte... det är inte så jävla att tjoa för att titta på en sån tävling heller.

Å: Nej visst.

J: Så om du åker på en tävling så kanske du fattar varför dom inte är med så mycket i tidningarna och så.

Å: Mm, jag har inte, jag har inte varit på någon tävling, men jag ska göra det. Mm.

³⁴⁵ I_2001-02-15_Ulf.

J: Men egentligen dom borde ju vara rörligare och kunna flippa mer och så eftersom dom är ju rörligare, tjejer.³⁴⁶

Både Jesper och Ulf talar i intervjuerna om stereotyper och gränsöverskridande. Att köra ”skitgrymt”, som Ulf menar att Tara Dakides gör, innebär inte bara att åka aggressivt utan även att utmana gränserna för sin egen kapacitet. Om man får tro Jesper är det något killar gör, men inte tjejer. Killar ”satsar sitt liv” och ”kan verkligen dö när dom åker”, medan tjejer ”fnuttar precis under vallen på pipen”. Dessa beskrivningar korrelerar i hög grad med beskrivningarna av brädsport som en aktivitet av utmaning, vilket jag talade om i kapitlet ”Bilder av brädsport”.

Utmanaren är också en annan av de föreställningar, som genusanalysen av tidskrifter gav. Hon exemplifieras här med surfaren Lisa Anderson, som med intensiv blick möter läsaren i en artikel. Rubriken ”Lisa surfar bättre än du” syntetiserar budskapet. Den här kvinnan är inte bara bästa kvinna i världen på att surfa, hon är helt enkelt bäst på samma premisser som de tävlande männen. Hennes blick är intensiv och provokativ på flera sätt. Hon har huvudet något nedåtböjt och kikar uppåt rakt in i kameran. Blicken kan tolkas både som uttryck för ilska och revansch, men även som uttryck för sexuell utmaning. Artikeln berättar historien om Lisa Andersons liv i korta drag. Hon skolkade från skolan för att surfa, rymde hemifrån när hon var fjorton år och levde med ett antal surfare på stranden och gatan. När hennes pappa kom på att hon hängde på stranden i stället för att sköta sina studier blev han rasande, men hon började tävla och fick sponsor. Nu har hon vunnit sin andra världsmästartitel. Hon surfar hårt och stort och har en aggressiv och maskulin surfstil. Berättelsen som tecknas i tidskriften är den om den utmanande kvinnan, som har gett sig in på brädsporternas arena på samma premisser som männen. Där utför hon aktiviteten på samma sätt som männen och gör det dessutom bättre än vad de skulle göra. Hon är nämligen bäst i världen. Inte den bästa kvinnan, utan bara bäst helt enkelt. Lisa Andersen är så pass utmanande att hennes udd måste trubbas av. Den inledningsvis provocerande bilden av henne i artikeln får en mindre utmanande ton avslutningsvis, när hon dels skrivs fram som mamma till treåriga dottern Erica och dels objektifierar sig själv i uttalandet: ”Jag tycker inte det är något fel med att använda sin sexappeal på rätt sätt. Om du är kvinna så vill du se feminin ut på fotografier.”³⁴⁷

Jesper talar i intervjuutdraget om att gå in i åkningen med livet som insats. Lisa, i påföljande artikel, åker bräda hårt och aggressivt. Hon har också vikt sitt liv åt surfing, det vill säga satsat sitt liv inte bara i åkningen. Bra brädåkning framställs alltså som offensiv och enligt utsagorna är män mer kapabla att utföra den typen av åkning. Kvinnor som åker bräda, bör åka på samma sätt för att be-

³⁴⁶ I_2001-02-01_Jesper.

³⁴⁷ *Edge Sports Magazine* 1996/6, sid. 22-25.

skrivs som bra. De måste alltså anpassa sig till den maskulina normen. När de gör detta blir det på samma gång utmanande.

Mod och feghet

Den tredje parametern mod, kommer till uttryck nedan hos Mattias, som är väl etablerad på den svenska snowboardscenen sedan länge. Han gör jämförelser, både mellan könen och mellan hur det har varit tidigare och hur det ser ut idag. Mattias talar också om acceptans mellan könen. Även om man enligt utsago inte behöver vara väldigt duktig snowboardåkare för att accepterad måste tjejerna sträva efter att bli accepterade. De måste bli tuffare för att hänga med, både i åkning och i diskussioner.

M: Det jag märker det är ju att tjejerna har fått svänga till en lite grabbig jargong också. Vara lite tuffare för att kunna hänga med.

Å: Mm?

M: Så har det ju varit då.

Å: Menar du då hänga med i åkningen eller?

M: Hänga med både i åkningen kanske, och diskussioner, och bli accepterad. Det skulle jag vilja säga. Du behöver inte vara väldigt duktig som snowboardåkare om du är tjej för att bli accepterad av killarna.³⁴⁸

Att vara tuff och modig tar sig manifesta uttryck i att våga skada sig. Vid en skejtvideopremiär på Lava i Kulturhuset i Stockholm, visades en film med förhållandevis lång ”slamsection” som avslutning. Under filmens tidigare avsnitt hade publiken jublat och stampat fötterna i trappan för att visa sin uppskattning för trick och åkning. Samma erkänsla uttrycktes vid fallen och misstagen i det avslutande videoavsnittet genom utrop av simulerad återhållen smärta, jubel och fötter som dunkades i golvet. Genom dessa positiva värderingar av blod och skador, visades även entusiasm över denna typ av estetik.³⁴⁹

Ovanstående tillfälle är ett påtagligt exempel på konstruktion av maskulint genus. Förutom att manifesteras direkt och konkret vid tillfällena då man åker bräda, eller som ovan då man tittar på brädåkning på film, uppenbaras även konstruktion av maskulinitet genom publikation av bilder på skateboardskador. Nedanstående bild publicerades i den svenska webbaserade magasinet *Defekt*. Det gigantiska blåmärket är förevisat med vidvinkelkamera, som är det gängse objektivet för att dokumentera skateboardåkning. Skejtaren Kami håller i sin

³⁴⁸ I_2001-02-01_Mattias.

³⁴⁹ F_2002-10-18_Dying to live.

skateboard för att tydliggöra kopplingen mellan denna aktivitet och skadan. I bakgrunden syns skateboardplanscher och ställ för brädor.

P. David Howe talar om skador och smärta som en kalkylerad risk vid delta-
gande i sportsammanhang. Han hänvisar visserligen till institutionaliserad idrott
som fotboll och löpning, men ser till skadornas kulturella betydelse och till hur
medicinskt kunnande och dopning används i dessa sammanhang för att optimera
prestationen hos utövarna i förhållande till de risker de är villiga att ta. Att opti-
mera risktagande är något som även finns inom brädsporterna och jag menar, att
det är möjligt att dra paralleller mellan risktagande och prestation också här. Där-
emot används inte läkarlag på samma sätt inom denna typ av icke institutional-
iserad idrott. Howe gör heller inga kopplingar mellan maskulinitet, skada och
smärta som jag gör.³⁵⁰ Det gör däremot Kevin Young & Philip White, som

Bild 21. Att uthärda smärta orsakad av skateboardåkning konstruerar maskulinitet. Foto: Jonas Adolfsson.

undersöker vilka betydelser skador inom idrotten har för att rekonstruera maskulinitet diskuterat ur en sociologisk synvinkel. De menar, att den hegemoniska maskulinitetens ideal och sociala processer inom idrotten, systematisk producerar skador, invaliditet och till och med död.³⁵¹

De flickor eller unga kvinnor som åker skateboard skapar på samma sätt sin bräd-
sportidentitet i förhållande till de föreställningar om brädåkare och brädåkning, som de unga männen gör. Det finns dock betydligt färre förebilder som är av samma kön som de, så de blir per definition anorlunda bara genom att åka bräda. Att konstruera genus i denna typ av kontext får också konsekvenser. Anna åker skateboard

och reflekterar en hel del över vad det innebär att göra det som tjej. Hon har också noterat att de killar, som hon brukar åka med, inte funderar över vad det innebär att vara kille och åka bräda. Anna förklarar att det förmodligen har att göra med den traditionella bilden av maskulinitet. De behöver inte reflektera eftersom de kan ta maskuliniteten för given. I sitt sätt att uttrycka sig verbalt är hon mycket genusmedveten. Hon talar om flickor i skolan som kan sitta tysta en hel dag utan att det är något konstigt med det, men om en kille gör det tolkas det

³⁵⁰ Howe, David P. (2004) *Sport, professionalism and pain. Ethnographies of injury and risk*. London: Routledge. Sid. 125.

³⁵¹ Young, Kevin & Philip White (2000) "Researching Sports Injury", McKay, Jim & Michael A. Messner, Don Sabo (eds) *Masculinities, Gender Relations and Sport*. Thousand Oaks: Sage.

som om det är något fel och han aktiveras. Tjejer ignoreras och killar får helt andra chanser, menar hon. Detta skapar ett mönster, som det är svårt att gå emot, för om man inte får lära sig att ta för sig så gör man inte det. När Anna berättar om sig själv beskriver hon en stark person med höga krav på sig själv. Styrkan är både fysisk och psykisk och hon får bekräftelse av sin mamma, som säger att "hon är rätt stark för att vara tjej". Den fysiska styrkan tar sig exempelvis uttryck i att hon kan "banka ner skruven i trucken". Den psykiska styrkan sitter i att "inte vara feg i åkningen", samt att revoltera mot genusordningen. Även om hon är oerhört medveten om, och genomtänkt kring, den könsmissiga maktstrukturen inom skateboard, använder hon inte detta uttryck utan talar om skillnader mellan hur killar och tjejer gör och uppfattar saker och ting. Anna berättar hur hon ifrågasätts som skejtare enbart med tanke på sitt kön. Yngre killar frågar om hon åker bräda, vad hon kan för trick och om hon är duktig. De ställer aldrig sådana frågor till killar vare sig de är jämnåriga eller äldre. Äldre och jämnåriga killar brukar dock inte ifrågasätta henne på detta sätt, de uttrycker sig i positiva ordalag i stället. Misstänksamheten från de yngre har dock förvandlats till tillit med tiden. Hon tror att det har att göra med hennes förvärvade självförtroende på området.

³⁵²

Pippi och Madicken är två tjejer i yngre tonåren som också åker skateboard. Även de talar om ett ifrågasättande från omgivningen vad gäller den aktivitet de sysslar med, men den kritiska granskningen kommer i deras fall från icke skejtande tjejer i samma ålder.³⁵³ Den ifrågasättande sociala kontexten talar om för dessa unga kvinnor, att den aktivitet de sysslar med är ovanligt för en tjej. De lär sig att deras praktik skiljer sig från vad som förväntas av en kvinna och denna sociala urskiljande praktik har också en inverkan på deras könsidentitet. Anna säger att hon aldrig varit någon typisk tjej och exemplifierar detta med att hennes första bräda var svart med en döds-kalle på. Med andra ord maskulinitetsmärker hon både färgen svart och döds-kallen, men också sig själv genom detta uttalande.

Trots att skejtarna Anna, Pippi och Madicken gör motstånd mot de patriarkala strukturerna genom sin praktik, anammar de samtidigt de normer som finns i brädåkarkontexten. Anna talar om skateboardåkning, smärta och skador. Hon säger att man måste vara macho, när man åker skateboard och att killar förväntas vara det, men inte tjejer. Hon brottas med att hon fått lära sig att vara rädd för smärta som tjej och beskriver det som att hon "har det inpräntat" att hon inte ska slå sig. "Det sitter som en reflex i huvudet, och ibland så slår man sig bara för att man är feg." Hon säger också att hon är stolt över att inte gnälla när hon ramlar och slår sig. Hon känner en stolthet över att inte vara en mes och säger, att hon inte vill att någon ska komma och krama om henne eller tycka synd om henne

³⁵² I_2003-04-04_Anna.

³⁵³ I_2002-03-01_Pippi & Madicken.

när hon slagit sig. I sammanhanget funderar Anna också över genus och smärta och tar upp det faktum att hon som kvinna kan föda barn. I relation till att man kan slå sig när man åker skateboard, är förlossningssmärthan antagligen betydligt större tror hon.³⁵⁴ På samma sätt som tjejerna som åker skateboard tillägnat sig den maskulinitetens ideal vad gäller smärta och skador uttrycker också Mia, som åker snowboard samma åsikter. Hon menar även, att man inte kan ha killar som förebilder per definition på grund av deras kön. Man kan tycka att de är bra, och till och med bättre än tjejer generellt sett, men som förebilder fungerar de inte.

M: Ja, eh... Nicola Tost. Det är en tjej som åker som en kille kan man säga.

Å: Mm.

M: Och det är jag imponerad av, för det är inte många som kan det.

Å: Hur menar du då? Vad är...?

M: Ja, men... hon är mycket tuffare, hon liksom, för man ser ju så himla snabbt när en tjej åker och en kille åker. Det går inte att jämföra.

Å: Varför inte det?

M: För att killarna kör två meter högre och... ja, så är det bara.

Å: OK.

M: Och det tycker jag är skittråkigt. [skrattande] Jag vill åka lika högt som killarna, men det går inte.

Å: Varför går det inte?

M: För att jag är för feg.

Å: Det har ingenting med styrka liksom att göra?

M: Det kan ju, en viss del kan det ju ha det att göra, men [harklar sig] dom har ju helt andra... dom drar ju bara på. Dom har inga spärrar liksom att, oj nu går det för fort.

Å: Nej.

M: Vi tjejer är för mesiga.

Å: OK. Nicola Tost, någon mer?

M: Delvis, Janet Jonsson. Hon är med i landslaget, och Anna Olofsson.

Å: Hon är också med i landslaget va?

³⁵⁴ I_2003-04-04_Anna.

M: Och sen, killar kan man ju inte ha som förebilder, det är ju liksom mer så här, ja han kör bra.

Å: Mm.

M: Magnus Sterner han kör bra. Han är också med i landslaget.³⁵⁵

Lone Friis Thin, seniorforskare vid det danska Rigshospitalet på Universitetshospitalernes Center for sygepleje- og omsorgsforskning, har i en studie om skador bland kvinnliga amatörhandbollsspelare ställt sig frågan om de hegemoniska maskulina värderingar som idrotten odlar i förhållande till skador, även gäller för kvinnor. Hon tar avstamp i Young & Whites's resonemang om förhärskande maskulinitetskoder inom idrotten som de menar styr såväl mäns som kvinnors sätt att hantera våld, skador och smärta. Friis Thing visar i sin analys bland annat att smärta tabuiseras bland de handbollsspelande kvinnorna i hennes empiriska material, vilket har ett samband med Young & White's studier.³⁵⁶ De fåtalet brädsportutövande kvinnor som ingår i min studie ger även de uttryck för att ha tagit till sig de värderingar som den hegemoniska maskuliniteten står för. Anna, Pippi, Madicken och Mia talar om sitt eget brädåkande i förhållande till hur killar åker och anammar de maskulina koderna för vad som har status och vad som är eftersträvansvärt i form av åkning. Till och med Mia som åker snowboard, där könsfördelningen är så gott som jämn, argumenterar för att tjejer inklusive hon själv är för mesiga i åkningen. Detta stärker Young & White's tes att kvinnors intåg i idrotten inte förändrar idrotten som maskulin arena så länge kvinnor inte utvecklar alternativa diskursstrategier.³⁵⁷

Kompisen som föreställning passar in under denna rubrik. Hon exemplifieras med Jennifer O'Brien. Det här är bilden av kvinnan som ger sig in i aktiviteterna och utför dem bra, men inte tillräckligt bra för att vara hotande som utmanaren. *Kompisen* är kvinnan som är annorlunda och som sådan spännande, men som inte direkt uttrycks som utmanande. Den artikel som handlar om Jennifer O'Brien har som rubrik hennes eget namn. Man kan tycka att det är gott nog, men i jämförelse med Lisa Andersons verkligt utmanande rubrik ovan, framstår O'Briens som slätstruken. I artikeln kan man läsa att "[h]on skejtar med världseliten. Droppar från klippor med snowboarden. Och gör knivskarpa cutbacks på surfbrädan. Jenniefer O'Brien är inte bäst i världen, men hon är en av de få tjejer som överhuvudtaget vågar".³⁵⁸ Det här är bilden av den ovanliga kvinnan, som man

³⁵⁵ I_2001-02-01_Mia.

³⁵⁶ Friis Thing, Lone (2004) "Er skadeskulturen i sport en machokultur?", Dansk Sociologi. Vol. 15, nr 2, sid. 75-89.

³⁵⁷ Young, Kevin & Philip White (1995) "Sport, Physical Danger, and Injury: The Experience of Elite Women Athletes", *Journal of Sport & Social Issues*. Vol. 19, sid. 45-61.

³⁵⁸ *Edge Sports Magazine* 1996/4, sid. 54-55.

antingen kan se på håll eller som man kan vara kompis med, men som aldrig någonsin skulle hota sportens jämvikt, det vill säga den manliga dominansen, på samma sätt som *utmanaren* gör.

I ovanstående exempel konstrueras brädspportgenus i förhållande till det andra genuset – män i förhållande till kvinnor. Den genomgripande maktstrukturen där hegemonisk maskulinitet står som ideal med högt socialt anseende (re)produceras i förhållande till underordnade kvinnor. Den auktoritet som det maskulina idealet som kollektiv föreställning har, fungerar som riktmärke trots att inget direkt våld utövas. Den samtida genusordningen i Nordamerika och Europa går igen i svensk brädspportkultur. De fyra kvinnobilderna ger klart och tydligt uttryck för att kvinnor inom brädsporterna är hotande. Att göra kvinnan och kvinnokroppen till ett objekt är vanligt inte minst inom reklamen. Kvinnan ökar attraktionsvärdet på produkten, men som objekt bekräftar hon samtidigt den manliga makten. Kompisen verkar lockande, men hon hålls samtidigt på avstånd genom att inte få/vilja till fullo ge sig in i brädspportens värld. Som kompis tävlar hon inte på samma premisser och utgör därför inte ett direkt hot, vilket den utmanade kvinnan gör. Den osynliga kvinnan signalerar i sin frånvaro det mycket betydelsefulla förhållandet, att den sociala gemenskapen i hög utsträckning är enkönad – manlig.

Idrott och genus

Historiskt sett har idrott och maskulinitet identifierats som så närliggande, att begreppen till och med kommit att bli synonyma i många västerländska samhällen. Idrott har setts som en ”naturlig” mansbastion. Det viktorianska Storbritannien institutionaliserade idrotten i delar av sitt skolsystem (public schools) och pojkar som gick där fick lära sig fysisk och moralisk styrka genom idrottsliga uttryck. Idrotten blev på så sätt viktig för konstruktionen av manlig solidaritet, där män uppmuntrades att identifiera sig med andra män.³⁵⁹ Genus och idrott har också varit ett beforskat område, inledningsvis från feministiskt håll där genus lyfts fram som en grundläggande kategori vid studier av idrott.³⁶⁰ Den feministiska upptakten fick efterföljare i studier om maskulinitet. Sociologerna Michael Messner och Don Sabo samlade ett antal författare som med feministiska utgångspunkter argumenterade för att idrott, både materiellt och symboliskt, konstrueras som respons på diverse kriser kring maskuliniteten i det moderna samhället. Detta skedde på sätt som naturaliserade mäns undertryckande av kvinnor. Connells teori om genuskonstruktion och dynamiska maktrelationer var cen-

³⁵⁹ Belinda Wheaton (2000/2002) “masculinities/femininities”, Cashmore, Ellis (red.) *Sports Culture. An A-Z Guide*. London: Routledge. Sid. 254-257.

³⁶⁰ För översiktliga studier se till exempel: Hargreaves, Jennifer (1994) *Sporting females: Critical Issues in the history and sociology of women's sport*. Boston: Routledge & Kegan Paul; Birrell, Susan & Cheryl L.Cole (eds) (1994) *Women, Sport and Culture*. Champaign, IL: Human Kinetics.

tral.³⁶¹ Connell, har som jag refererat ovan, skrivit om kroppens betydelse för konstruktionen av genus. Han har även gjort kopplingar till idrottens värld och hävdar att:

”[i]drott och sport har blivit den ledande definitionen på maskulinitet inom masskulturen. Idrotten visar oavbrutet upp manliga kroppar i rörelse. Omsorgsfullt utformade och noggrant övervakade regler får dessa få dessa kroppar att uppföra stiliserade strider mot varandra”.³⁶²

Connell använder sig som sagt av ett maskulinitetsbegrepp och ett femininitetsbegrepp i plural. Han skriver om maskuliniteter och femininiteter och talar om könsordningen som en relationell och dynamisk process genom vilken maktrelationer mellan män, mellan kvinnor och mellan kvinnor och män konstrueras, förhandlas och ifrågasätts. I denna process spelar tid och rum roll, likväl som socialt och kulturellt sammanhang.³⁶³ Connell använder också begreppet hegemonisk maskulinitet. Med Gramscis hegemonibegrepp överfört till ett könsperspektiv blir det möjligt att undersöka privilegierade positioner i ett mönster av könsrelationer. Dessa positioner är inte oföränderliga utan kan alltid bestridas.³⁶⁴ Hegemonisk maskulinitet definierar Connell som den form av genuspraktik, som innehåller det för stunden godtagbara svaret på frågan om patriarkatets legitimitet. De största bärarna av denna maskulinitet behöver inte ha störst formell makt eller ens vara av kött och blod. Det kan lika gärna röra sig om ideal som film-skådespelare eller seriefigurer får bära upp. Den *hegemoniska* maskulinitetens karaktäristika har beskrivits som fysisk dominans, aggression, konkurrens, sexism och homofobi. Dessa drag ses ofta som ideal manlighet, något som har en inverkan på manliga idrottsmäns syn på sig själva, på kvinnor och på relationen med andra män.

I Sverige har kopplingen mellan idrott och genus påvisats och diskuterats av ett flertal forskare, även om maskulinitet som begrepp inte alltid legat i fokus. Eva Olofsson ställde frågan om kvinnorna har någon sportslig chans redan 1989 i sin avhandling. Där studerade hon bland annat förhållandet mellan idrottens ideologi och kvinnors deltagande i idrottsrörelsen.³⁶⁵ Olofsson följdes av fler

³⁶¹ Michael A. Messner & Don Sabo (eds) (1990) *Sport, men and the gender order: Critical feminist perspectives*. Champaign, IL: Human Kinetics. De har var och en för sig, och tillsammans med andra författare producerat ett antal skrifter inom samma ämne sedan dess.

³⁶² Connell (1999: 80).

³⁶³ Connell (1999: 97-99).

³⁶⁴ Begreppet hegemonisk maskulinitet utvecklades av Carrigan, Tim & Robert W. Connell, John Lee (1985) ”Toward a new sociology of Masculinity”, *Theory and Society*, 14: 551-604, i syfte att förstå olika hierarkiska positioner genom vilka dominans och makt legitimeras och reproduceras. Antoni Gramsci använde hegemonibegreppet i relation till klass.

³⁶⁵ Olofsson, Eva (1989) *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Umeå: Pedagogiska institutionen. Diss.

genusintresserade idrottsforskare, som fokuserade det kulturellt konstruerade könet. Till exempel presenterade idrottspsykologen Nathalie Koivula *Gender in sport*, som utvärderar i vilken utsträckning som genus är en grundläggande kategoriseringsprincip inom idrott, tio år senare.³⁶⁶ Hon har även intresserat sig för hur TV:s idrottssändningar presenterat idrott.³⁶⁷ Idrottspedagogen Birgitta Fagrell studerade hur barn konstruerar maskulinitet och femininitet i relation till kropp, idrott, familj och arbete i en avhandling publicerad år 2000. Hennes studie visar att barn redan i sexårsåldern lärt sig att flickor ska vara snälla som flickor och att pojkar som pojkar kan vara busiga.³⁶⁸ Håkan Larsson visade hur kön/genus förkroppsligas hos dagens idrottsmän och idrottskvinnor. Hans studie åskådliggör till exempel att friidrottande tonåringar har ett strikt och traditionellt sätt att se på ”andra”, men ett mer gränsöverskridande sätt att se på ”sig själv”.³⁶⁹ Larsson är även han idrottspedagog, liksom Karin Redelius som ur ett feministiskt perspektiv belyste, hur ledare inom idrotten ser på barnuppfostran. Genom ledarna och idrotten som sådan införlivar barn och ungdomar färdigheter, normer och värderingar, som inte minst kan knytas till genus.³⁷⁰ Etnologen Jesper Fundberg satte maskuliniteten inom fotbollen i fokus. En tes som han driver i sin avhandling är att pojkfotboll kan beskrivas som en manlig initiationsrit.³⁷¹ I vårt sydliga grannland Danmark har Hans Bonde studerat relationen mellan idrott och maskulinitet. I sin studie *Mandighet og sport* lyfter han fram, att idrottslitteraturen betonar ”sportens betydning for udviklingen af beslutsomhed, selvkontrol, mod og viljestyrke” och att detta kan uppfattas som budskap till den oinvigda unga mannen om vad som förväntas av honom i hans nästa livsfas som vuxen man.³⁷²

Alternativ maskulinitet

Idrottens uppdelning mellan män och kvinnor verkar alltså befästa hos barn och ungdomar redan vid en tidig ålder. Denna uppdelning (re)producerar också hegemonisk maskulinitet. Becky Beal menar, att hegemonin inom så kallad mainstreamidrott ifrågasätts inom alternativa idrotter som till exempel skateboard och argumenterar för att det finns hopp för feminister och andra, som förespråkar

³⁶⁶ Koivula, Nathalie (1999) *Gender in sport*. Stockholms universitet, Psykologiska institutionen (diss.).

³⁶⁷ Koivula, Nathalie (1999) “Gender stereotyping in televised media sports coverage”, *Sex Roles*, 41, 589-604.

³⁶⁸ Fagrell, Birgitta (2000) *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS Förlag/Idrottshögskolan.

³⁶⁹ Larsson, Håkan (2001) *Iscensättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Stockholm: HLS Förlag/Lärarygskolan (diss.).

³⁷⁰ Redelius, Karin (2002) *Ledarna och barnidrotten: idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Stockholm: HLS förlag.

³⁷¹ Fundberg, Jesper (2003) *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons.

³⁷² Bonde, Hans (1991) *Mandighet og sport*. Odense: Universitetsforlag. Citat sid. 187.

mindre våld, sexism och homofobi. Hoppet ställer hon till vad hon kallar för alternativ maskulinitet, vilket hon menar produceras inom skateboard som subkultur. Denna alternativa maskulinitet kommer till uttryck bland annat genom ett motstånd mot den hegemoniska maskulinitet som sägs återfinnas inom de fysiska aktiviteter, som alltså existerar i idrottens huvudfåra. Speciellt pekar Beal på hur kontroll och konformitet utövas, av vuxen manlig auktoritet utmanas. Hon ger exempel på hur detta sker vid en skateboardtävling, där själva tävlingsmomentet kraftigt tonas ner och där det viktiga i stället blir ett öppet deltagande och att uttrycka sig själv. Andra tecken på alternativ innebörd är att aktivitetens sociala och estetiska aspekter beskrivs som viktigare än tävling och fysisk dominans. Men Beal noterar även motsägelsefulla tendenser inom skateboard som subkultur. Skateboard beskrivs av skejtare som en maskulin arena. Kvinnliga skejtare segregeras samtidigt och beskrivs som för veka för aktiviteten. Sammanfattningsvis finns ett motstånd mot maskulint beteende inom skateboard, men parallellt reproduceras patriarkala relationer.³⁷³

Också i Sverige har det propagerats för en ny typ av maskulinitet, som i och för sig visar sig inte är så ny. Under rubriken ”Hej då mysman”, skriver Daniel Björk i *DN På stan* om en ny typ av maskulinitet. Ingressen deklamerar ankomsten av något nytt i genusväg. ”Länge har grabbigheten varit liktydig med enkelspårig, uppkäftig och sexistisk attityd. Men nu kommer en ny sorts ung maskulinitet som tar sig många olika uttryck. *På stan* har spanat in den nye mannen.” Denna nya grabbighet har antagligen sin upprinnelse i filmen *Kids* från 1995 regisserad av Larry Clark, tror Björk. Filmen glorifierar en ung och grabbig skejtkultur. Nu kommer filmen *Jackass* som bygger på MTV-programmet med samma namn. Poängen med både TV-programmet och filmen är att visa galna stuntrick eller tokiga infall som görs av ett gäng grabbar. Björk skriver att ”*Jackass* är grabbarnas egen romantiska version av sig själva. Det finns inget allvar och inga tjejer, bara leken och tävlingen. Och leken gör ont – men det ska den göra.” Förutom detta drag talas också om nygrabbigheten som en estetisk rörelse, där kläder och andra stilelement är viktiga. Dessutom skäms inte nygrabben för att han gillar tjejer som sexobjekt. Björk presenterar även en teori om varför denna nygrabbighet dyker upp här och nu. Han menar att grabbighet varit kulturellt förtryckt under ett årtionde och nu lockas upp till ytan igen som varandes det mest förbjudna, tillika det mest åtråvärda.³⁷⁴ Hur det nu är med den saken låter jag vara osagt, men artikeln i *DN På stan* visar att maskulinitet till och med har blivit ett ämne att tala om i dagspress.

³⁷³ Beal, Becky (1996) ”Alternative masculinity and its effects on gender relations on the subculture of skateboarding”, *Journal of Sport Behavior*. Vol. 19 Issue 3, sid. 204-220.

³⁷⁴ Björk, Daniel (2003) ”Hej då mysman” i *DN På stan* 14-20 februari 2003, sid. 4-6.

Trots att det verkar finnas en vida spridd övertygelse om att maskuliniteten har förändrats i västvärlden de senaste decennierna är det svårt att finna konsensus kring vad denna maskulinitet står för, skriver John Beynon i ett försök att reda ut begreppen. Den nya mannen definieras i omvänt förhållande till den tidigare generationen män, det vill säga sin fars generation. Som honom är han inte. Den nya mannen har i stället karaktäristiska drag som pekar åt två håll, han har vårdande och narcissistiska egenskaper. Exempelvis är han intresserad och kompetent vad gäller frågor om hem och barn. Han är också emotionellt kompetent, öppen och liberal kring frågor om sexualitet, samt motståndare till våld. Hans narcissistiska drag pekar mot ett intresse för sitt eget utseende kopplat till kropp och hälsa, kläder och mode. Förutom detta estetiska intresse har han även hedonistiska böjelser samtidigt som han är äventyrligt lagd städigt i jakt på nya eskapader.³⁷⁵

Det alternativa ifrågasatt

Beal hävdar ovan, att alternativ maskulinitet konstrueras inom skateboard bland annat genom motståndet mot tävling. Det sätt som skateboard som aktivitet utmanar hegemonisk maskulinitet på, har att göra med frånvaron av konkurrens. Konkurrens är ett av huvuddragen inom den hegemoniska maskulinitet som reproduceras inom ”vanlig” idrott. Beal skriver om motstånd vid tävlingssituationer, där deltagare i skateboardtävlingar menar att skateboardåkning inte är en sport eftersom sport per definition innebär att tävla (competition). Inom skateboard tävlar man inte mot varandra utan mer för sig själv, för att göra snygga trick. Som jag beskrev i kapitlet ”Bilder av brädsport”, är nedtonandet av tävlingsmomentet vanligt förekommande även i det material som jag har. Likaså hävdas att det viktigaste är att ha kul, umgås och göra snygga trick. Till och med vid vad som kallas Svenska mästerskapen i skateboard (Swedish skateboard series) har själva tävlingsmomentet tonats ned till förmån för de sociala aktiviteter som omgärdar tävlingarna. Festen på kvällen och resan till staden där tävlingarna pågår beskrivs som roliga och värda att delta i för sin egen skull.³⁷⁶ Tävligen är bara en anledning att träffas egentligen. På samma sätt är det vid andra ”tävlingar” – ”High valley down hill” är ett exempel, där longboard- och skateboardåkare samlas för att festa och ha kul enligt tävlingens arrangörer, och där själva tävlingsmomentet finns med men tonas ned.³⁷⁷ Det här motståndet mot det traditionella sättet att se på tävling inom idrott är inte enkom knutet till skateboard som företeelse, jag har även gjort observationer och deltagit vid snowboardarrangemang med liknande upplägg och syfte. Till exempel ordnas en Big

³⁷⁵ Beynon, John (2002) *Masculinities and culture*. Buckingham; Philadelphia: Open University Press. Sid. 120-121.

³⁷⁶ F_2001-09-01_SSS.

³⁷⁷ F_2001-08-18_Highvalley6.

jump-tävling i Falun under namnet ”Battle of the twin towers”, där både arrangörer och deltagare förespråkar gemenskapen och lusten i åkandet i betydligt högre grad än tävlingsmomentet.³⁷⁸ Detta nedtonande av tävling som viktigt skulle med andra ord kunna tolkas som ett motstånd mot en hegemonisk maskulinitet, som Connell med flera hävdar att idrotten skapar. Connell skriver att idrotten är organiserad så att sociala relationer blir både tydliga och bestämda. Män tävlar emot varandra och mellan dem uppstår en hierarki. I denna hierarki exkluderas eller domineras kvinnor.

”Dessa sociala genusrelationer både realiseras och symboliseras i det kroppsliga uppträdandet. På så sätt har mäns större idrottsliga framgångar blivit ett slags ’backlash’ mot feminismen. De fungerar som ett slags symboliska bevis på männens överlägsenhet och deras rätt att härska. Samtidigt ger dessa strukturer mening åt de kroppsliga handlingarna. Att springa, kasta, hoppa eller träffa utanför dessa strukturer är inte idrott överhuvudtaget. Handlingen är symbolisk, kinestetisk, social och kroppslig, allt på en och samma gång, och dessa aspekter är beroende av varandra.”³⁷⁹

Att vägra definiera skateboard och snowboard som idrott, på det sätt som jag beskrev i kapitlet ”Bilder av brädsport”, är med andra ord att också göra motstånd mot den hegemoniska maskulinitet, som denna typ av fysisk aktivitet skapar. Det lekfulla och galna är också karaktärsegenskaper som den nya mannen sägs besitta, liksom ett sinne för det estetiska. Inom både skateboard och snowboard kan man se en tydlig förkärlek för stilfulla rörelser. Åkningen beskrivs i termer av rena och snygga manövrar. Även om inte ordet vacker används är det ändå skönheten som uppskattas. Tillika är kläder, skor och brädor föremål som används i förskönande syfte. Intervjupersonen Sam talar om klädernas estetiska värde när han berättar hur noga han väljer t-shirt, byxor och skor på morgonen innan han går ut för dagen. Kläder som han beskriver som verkligt vardagliga och avslappnade i en icke kännares ögon, får stor betydelse i en insatt persons ögon i fråga om stil, färger och varumärken. Sam menar att detta intresse är unikt för skejtare.³⁸⁰

Att åka skateboard och snowboard är fysiska aktiviteter där kroppen används. Sättet att åka, tricken och rörelserna är för det mesta snyggt utförda. Ett ord som används för att beskriva ett väl utfört trick eller en behaglig stil är det engelska uttrycket ”clean”. En bra åkare med snygg stil gör ”cleana” trick. Ett sätt att bedöma om en rörelse är att betrakta som ”clean” är att värdera om den är gjord med lätthet, elegans, smidighet och kontroll. Denna bedömning görs i tävlings-sammanhang såväl som under spontan åkning med kompisarna. Den danske filo-

³⁷⁸ F_2001-03-17_Battle of the twintowers.

³⁷⁹ Connell (1995/1999: 80-81).

³⁸⁰ I_2002-01-22_Sam. Jämför resonemanget om varumärkens värde i kapitlet ”Konsumtion i kontext”.

sofen David Favrholt använder begreppen estetik, fascination och spänning som kriterier för att kunna bedöma sport. ”Clean” som brädspportkulturell beskrivning kan hänföras till den estetiska. Favrholt tar exempel från gymnastikens område, där det estetiska eller konstnärliga har värde.³⁸¹ Informanten Sam drar inte paralleller till gymnastik, men väl till konståkning på skridsko, när han talar om att värdera skateboardåkningens skönhet. Åkningens estetiska uttryck i termer av elegans, lätthet och smidighet hänförs till feminina uttryck av fysisk aktivitet. Det framstår som motsägelsefullt med tanke på konstruktionen av brädspportutövande kvinnor som veka och fega. Den feminina estetiken vägs dock upp av kraftiga uttryck av maskulinitet i fall, skador och uttalad smärta. Blåmärken och ärr visas upp och stoltseras med. De blir statusymboler med socialt, kulturellt och estetiskt innehåll som är starkt knutna till maskulint genus. I intervjuerna ovan hävdas ju explicit att det är en maskulin företeelse att slå sig, även om den mer politisk korrekta attityden att tjejer också *kan* köra aggressivt finns där. Det lätta, spänstiga och mjuka sättet att åka bräda är också väl representerat i en skateboardvideo. Men för att få tittaren att förstå att det inte alltid är så lätt som det ser ut att göra dessa trick, har varje video som jag talat om ovan, sin beskärda del av misstag och fall, ibland en så kallad slamsection. Meddelandet lyder: det gör ont att vara bra. Kopplingen mellan brädspport och den hegemoniska maskuliniteten är påtaglig. Brädspport i allmänhet och skateboard i synnerhet beskrivs och omtalas i termer av fysisk dominans, aggression, och sexism, det vill säga precis de kriterier som tillskrivs den hegemoniska maskuliniteten. Att skada sig är förenat med smärta men att uthärda den ger legitimitet och status. Meddelandet ovan, att det gör ont att vara bra, kan med andra ord kompletteras med ett annat meddelande: det gör ont att vara man.

Social och emotionell kompetens är också något, som den nya mannen sägs inneha, i motsats till tidigare generationers män. Att uppskatta den sociala gemenskapen som jag har tagit upp i tidigare kapitel är naturligtvis något som visar att det sätts stort värde på sociala relationer. Men jag har dessutom mött tendenser på en uppluckring av en hegemonisk femininitet kring andra typer av nära relationer. Med några informanter har jag diskuterat deras relationer med sina flickvänner på ett relativt ingående plan. Jag har i dessa samtal även bjudit på erfarenheter från mina egna personliga relationer. Det är svårt att veta, om diskussionerna har att göra med ett förtroende som är kopplat till mig som person, (och kvinna) eller om dessa samtal är av mer generell karaktär. Hur som helst visar samtalen på ett engagemang för ämnet, och bara detta skulle kunna tolkas som ett motstånd mot en tillskriven maskulinitet byggd på manlig domi-

³⁸¹ Favrholt, David (2002) ”Æstetik, fascination spænding – parametere til vurdering av sporten”, Møller, Verner & Jørgen Povlsen (red.) *Sportens forførende skønhed*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

nans. Ett annat tecken på värnande om nära relationer är tacken till flickvänner och mödrar i eftertexterna till skatevideorna. Där omnämns och prisas dessa nära och kära kvinnor i varma ordalag, vilket i och för sig inte behöver tolkas som mer nydanande än det slitna hora/madonnakomplexet.

Kejsarens nya kläder

Det har skrivits om en ”ny” typ av maskulinitet i dagspress, en ”alternativ” maskulinitet och en ”ny man” i vetenskapliga texter. Dessa maskuliniteter som jag har hänvisat till har alla tagit skateboard som exempel på ett eller annat sätt. Jag har hittills inte tolkat dessa sociala och kulturella uttryck som tecken på en alternativ maskulinitet, snarare tvärtom. Vid sidan av den hegemoniska maskuliniteten som referensram, tycker jag mig se konstruktionen av maskulinitet just i utmaningen av det vanliga eller normala i de tidskrifter och de videor som jag har analyserat samt i de observationer jag har gjort. Skateboard, liksom en del av snowboarden, premierar det radikala och rebelliska. Det symboliska innehållet i brädsporternas maskulinitet pekar här mot det fria, radikala, rebelliska, aktiva, tuffa och energiska. När jag talar om konstruktionen av maskulinitet på detta sätt är det också den hegemoniska maskuliniteten som jag menar. Det finns en motsägelsefullhet i detta resonemang. Å ena sidan pekar jag på ett alternativ till hegemonisk idrott, å andra sidan en reproduktion av hegemoniska ideal kring maskulinitet inom den alternativa praktiken. Jag har refererat till Beal och hennes studie om genusrelationer och skateboard. Hon hävdade att det finns ett alternativ till den hegemoniska maskuliniteten inom skateboard, men pekar samtidigt på en intressant motsägelse.

”Even though the participants’ challenged mainstream masculinity, they defined skateboarding as primarily a male activity. [...] On one level skateboarding redefined masculine behaviour, yet on another level it reproduced patriarchal relations”³⁸².

Bland skejtare reproduceras patriarkala relationer på samma gång som ett motstånd uttrycks i förhållande till värden som kopplas till hegemonisk maskulinitet. Med andra ord är det tal om nivåer, inte av olika typer av maskulinitet.

Connell menar, att även om inte alla män förmår att leva upp till de ideal som den hegemoniska maskuliniteten innefattar i form av heterosexualitet, makt, konkurrens, auktoritet och undertryckande av homosexuella, existerar idealet som referens. Det är i relation till detta ideal som identitet skapas. Frosch, Phoenix och Pattman skriver om hur unga konstruerar maskulinitet i förhållande just till det hegemoniska idealet. De talar om hur pojkar konstruerade narrativ kring popularitet och fysisk storlek. Därutöver identifierades tre narrativa kanon bland

³⁸² Beal (1996: 211).

de pojkar som ingick i deras studie. De första två punkterna korresponderar med analyser jag gör ovan.

1. Pojkar måste upprätthålla skillnaden till flickor (och undvika allt som betraktas som något som tjejer gör).
2. Populär maskulinitet innebär tuffhet ('hardness'), framgång i sport, coolhet, att ha en ansvarslös inställning till skolan, dominans, kontroll och att vara driftig samt att jäklas.
3. Några pojkar är mer maskulina än andra. Detta innefattar medvetenhet om både ras och klass.³⁸³

Även om pojkarna i deras studie och i min skiljer sig åt i ålder, där deras är yngre och mina i vissa fall till och med kan räknas till kategorin unga vuxna, finns uppenbara likheter. Graham Dawson skriver om imaginära former av maskulinitet som skapas vid kulturella aktiviteter. Han beskriver dessa imaginära maskuliniteter som narrativa former av föreställande. Han talar om narrativ och kön (gender) som "guider till mer generella processer i vilka pojkar och män, så väl som flickor och kvinnor strävar efter att lokalisera sig själva imaginärt i sina komplext strukturerade världar". Vi får historier berättade för oss och berättar även historier själva. Historierna produceras och konsumeras muntligen, men lika fullt möter vi dem som texter, bilder och ljud i serietidningar, musikvideor eller på operan. Narrativitet är en kulturell och en kreativ praktik, som är djupt förankrad i vår vardag och i vilken vi alla är inblandade. Dawson skriver om de narrativa formerna av föreställandet att de existerar i en tidsmässig dimension, som är konstant stadd i förändring och fylld av motsägelsefullhet. Inom dessa former strävar människor efter kontinuitet och lugn. De är imaginära på så sätt att de inte är essentiella, utan konstruerade genom en kulturell och kreativ aktivitet. Däremot finns de materialiserade i den sociala verkligheten som strukturerade former och som sådana har de verklig inverkan på män och kvinnor.³⁸⁴

Kön och det svårdefinierade begreppet identitet har starka kopplingar. Ove Sernhede skriver i *Ungdomskulturen och de Andra* att "[a]ll identitet ytterst vilar på upplevelsen och framhållandet av skillnad".³⁸⁵ Vidare talar han om stora ungdomsgrupper under detta sekel, som genom sitt identitetsarbete inte bara markerat skillnad genom att vända sig emot alternativa livsformer utan även visat missnöje med och kritik mot föreskrivna sätt att leva i västerländsk kultur. Han använder sig av begreppen den Andre och det Andra och refererar bland andra

³⁸³ Frosch, Stephen, Ann Phoenix & Rob Pattman (2002) *Young Masculinities. Understanding Boys in Contemporary Society*. Houndsmills, New York: Palgrave. Sid. 77. Min översättning. Värt att notera är att framsidan visar en skateboardåkare som med andra ord per definition blir själva sinnebilden för ung maskulinitet.

³⁸⁴ Dawson, Graham (1994) *Soldier heroes. Britihs adventure, empire and the imagining of masculinities*. London: Routledge. Citat sid. 22.

³⁸⁵ Sernhede (1996: 43).

till psykologiska teoretiker som G H Mead och Lacan, när han skriver om representationer för det främmande, som får väsentlig betydelse i identitetsarbetet under adolescensen. Exotism och primitivism, inom den vita västerländska ungdomskulturen, har till exempel tagit sig uttryck i vurm för det afroamerikanska och en vilja att vara ”neger”. Sernhede menar, att de bilder av det Andra som finns i populärkulturen kan fungera som identifikationsobjekt och projiceras på annanheten, och som sådan projektion säga mer om användaren av den stereotypa bilden än om vad bilden i sig sägs beteckna. Men den Andre som representation innehåller både avståndstagande och attraktion, och denna dualism verkar botten i en ambivalens inför vad som den egna kulturen betraktar som orent, tabubelagt och hotfullt. bell hooks skriver om önskan om närhet och gemenskap med den Andre bland annat inom litteraturens, teaterns och reklamens världar. Inriktningen mot annanheten inom masskulturen skulle kunna tolkas som ett ifrågasättande av rasism. hooks ställer dock frågan om inte detta är exempel på imperialistisk nostalgi och uttrycker rädsla för ”att kulturella, etniska och rasmässiga olikheter hela tiden kommer att kommersialiseras och erbjudas som nya rätter i syfte att förhöja vitas smak – att den Andre kommer att ätas, konsumeras och sedan glömmas”.³⁸⁶

Inom brädsporterna finns det Andra på flera områden och på flera nivåer. Det Andra är det som lockar på andra sidan om gränsen, som ett geografiskt område att upptäcka och erövra, som juridiska gränsland att utforska. Det Andra är också friheten i opposition till det välkända och monotona, till de reglerande tävlingarna. Det är också den eftersträvansvärda känslan av flyt som motvikt till det rutinartade och tröga. Det Andra, vare sig det rör sig om geografiska platser, orörd natur, extrema väderförhållanden eller olaglig brädåkning, är lockande men också hotande. Den Andre är naturligtvis också den kvinnliga brädsportaren. Hon är lockande som den exotiska kvinnan och kvinnan som objekt. Men hon är också utmanande och hotande, därför blir hon även utesluten. Hela frihetsbegreppet och dess koppling till diskussionen om gränsdragande är förankrat i konstruktionen av maskulinitet. Kvinnliga brädsportare utgör därför en fara för hela den livsstil som finns knuten till brädåkandet. Den Andre, den kvinnliga brädåkaren, kan vara ett exotiskt inslag i kulturen i fråga, men hon får inte göra för stort inslag eller ha för stor inverkan, eftersom hon då hotar hela brädsportkulturens existens. Hon måste konsumeras och sedan glömmas. Och genom denna konsumtion av den Andre och det Andra produceras ånyo brädsportkulturen. På detta sätt är bilden av brädsporterna både inneslutande och överskridande på samma gång. Här finns en inneboende tvetydighet som både exkluderar och

³⁸⁶hooks, bell (1992/1999) ”Att äta den Andre. Begär och motstånd” i Johansson, Thomas, Ove Sernhede, Mats Trondman (red.) *Samtidskultur. Karaoke, karneval och kulturella koder*. Nora: Nya Doxa. Citat sid. 179.

inkluderar i samma ögonblick. Uteslutandet och inneslutandet sker både över gränser och i gränsland.

Sprickor i hegemonin

I det här kapitlet har jag visat att det finns en kvantitativ könsdominans för pojkar och unga män vad gäller skateboard. Som jag tog upp i inledningskapitlet är könsfördelningen inom snowboard i Sverige relativt jämn. Bägge sporterna konstrueras dock som maskulina, där värden som aggressivitet, explosivitet och mod blir eftersträvansvärda. Dessa värden befanns korrelera med vad som beskrivits som hegemonisk maskulinitet, som i sin tur beskrevs som karaktäristiskt för idrottens huvudfåra. En amerikansk studie lyftes fram där skateboard sades producera alternativ maskulinitet till skillnad från den så kallade mainstreamidrotten. Detta ifrågasattes i föreliggande kapitel på grund av resultat tolkade i annan riktning.

Frågan kvarstår, om det är möjligt att tolka något av det som finns inom skateboardkultur som nytt eller alternativt i maskulinitetsväg. Hur annorlunda är dessa uttryck i förhållande till det som funnits tidigare? Beal lägger tyngdpunkten på utmaningen av tävlingen som form för idrott, och talar om det rebelliska anti-auktoritära som en signal om något annat än den hegemoniska maskulinitetens konkurrens och konformitet. Detta skulle kunna få konsekvenser för den hegemoniska maskuliniteten, men då den reproduceras på så många andra sätt inom skateboard (och snowboard) håller jag detta för osäkert.

Björk beskriver den nya unga maskuliniteten som djärv, utmanande, och estetisk. Samtidigt skildras grabbarna med den nya maskuliniteten som långt ifrån några nydanare vad gäller förhållandet till kvinnor, som både objektifieras och utesluts. Däremot verkar nygrabbigheten inte vara homofob, då många estetiska klädmässiga uttryck hämtas från stil som varit populär bland homosexuella män. ”Grabbar (så kallade riktiga sådana) ser nu för tiden faktiskt ut som bögar gjorde för ett par år sedan, eller som bögar som modemässigt hamnat på efterkälken”.³⁸⁷ Min undran är dock, om detta är något nytt eller bara den traditionella, hegemoniska maskuliniteten stöpt i en annan form? Kanske är önskan om något annorlunda större än den faktiska förekomsten av detta nya eller alternativa. Tecken på en alternativ konstruktion av genus skulle onekligen ge hopp om en förskjutning i maktpositioner och värdesystem länkade till kön.

Beal talade om alternativ maskulinitet och skateboard, när hon förde ett resonemang om protester mot tävlingar och de regler som omgärdar dem. Jag menar att Anna, Pippi och Madicken ger utlopp för en betydligt mer alternativ maskulinitet än vad de skateboardåkande unga männen gör, när de bara genom sin skateboardåkande praktik bryter genismönstret. De utövar aktiviteten i stället för att

³⁸⁷ Björk (2003: 5).

stå vid sidan av arenan med handväskorna på axeln och observera sina manliga kontrahenter. Därmed kan man säga, att den hegemoniska maskulinitet som jag menar produceras inom skateboard som subkultur, har sina sprickor. Där finns trots allt utrymme för skejtare som har kvinnligt kön, även om de måste vara (minst) lika bra som killarna för att räknas, och även om de då riskerar att bli

Bild 22. Olika roller och olika estetiska uttryck – den traditionella genusordningen både (re)produceras och ifrågasätts. Foto: Åsa Bäckström.

betraktade som ett hot. Dessa brädåkare är de som kanske allra mest ifrågasätter den traditionella genusordningen, även om de anammar de hegemoniska maskulina värderingarna kring skador, aggressivitet och mod. De tvingar trots allt de pojkar och män som åker bräda att reflektera över vad genus har för betydelse i sammanhanget, och även om det inte innebär en omedelbar acceptans

för kvinnor som åker bräda eller för en feminin åkstil, bidrar till att ifrågasätta maskuliniteten som det normala.

En annan grupp skejtare som har potential att ifrågasätta de hegemoniska maskulina värdena är de medelålders skejtare, som jag framställde i prologen till del 3. Med sina ”träningsspass” i skateboardrampen gör de inte alls vad som förväntas utav en skejtare, enligt de stereotypa föreställningar som jag talade om i kapitlet ”Bilder av bräd sport”, utan precis tvärtom. De ”tränar”, de kommer till hallen efter ett ”vanligt” jobb, flera av dem lever sina liv som folk gör mest. De är ”normala” och inte ”radikala” som föreställningen om skejtare påbjuder. Förutom att använda skateboardåkandet för att hålla sig i form tar de även med sig sina barn till skateboardtävlingar och kombinerar på så sätt faderskap, familjeliv och ”vanliga” jobb med skateboard som aktivitet. Genom att införliva skateboard i sina ”svensson-liv” ifrågasätter de framför allt skateboardkulturens subkulturella värden. Därmed finns också en teoretisk risk att skateboard blir en mainstream-aktivitet, på samma sätt som snowboard blivit en sysselsättning för hela familjen i fjällanläggningarna. Denna grupp skejtare har dock möjlighet att göra detta i egenskap av att vara äldre och ha den erfarenhet och trovärdighet som de erövat genom åren. I praktiken fungerar de subkulturella konnotationerna så att deras faderskap och yrkesliv i kombination med skateboard blir annorlunda. De gör det som inte vad som förväntas av dem enligt de förhärskande normer som

finns för yrkesarbetande familjefäder utan fortsätter med den ”ungdomliga” aktiviteten att åka skateboard. På så sätt blir de alternativa i förhållande till vad som betraktas som vanligt eller normalt. De gör motstånd mot motståndet, och blir paradoxalt nog mer alternativa än det alternativa genom att införa mainstream-idrottens mönster i skateboardens. Potentiellt skulle det införlivade faderskapet kunna vara ett tecken på alternativ maskulinitet inom skateboard, men frågan behöver mer empirisk belysning.

7. Plats i tid och rum

Detta kapitel har plats som analytiskt prisma. Temat växte fram ur materialet, som en betydelsefull aspekt för studier av meningsskapande. Platser är de konkreta miljöer där meningsskapande sker. Hur ser dessa platser ut? Hur kan de beskrivas de? Hur används de? Vem ger dem betydelse? Rubriken på kapitlet refererar till fysiska miljöer, rummen, och hur de används olika tider på dygnet. Men tid i rubriken hänvisar också till att rummen har olika betydelse för olika människor under olika tider. Jag tänker här specifikt på stadens arkitektur, som kan stå genom sekler.

Att åka bräda, vare sig det handlar om skateboard, snowboard, wakeboard eller surfing för den delen, görs på speciella underlag. Snowboard kräver inte bara snö utan även en viss lutning. En lift kan vara bekvämt, men är inte en förutsättning. Berg, kullar och fjäll är ideala. För att surfa och åka wakeboard krävs vatten och någon form av vågor. Hav och sjö är lämpliga. Skateboard går bäst på relativt plana underlag som trä, asfalt eller betong. Stadsmiljön ligger här som brukbar yta. Den upplevelse av frihet, som jag skrev om i tidigare kapitel och knöt till snowboard och det jungfruliga berget, handlar definitivt om meningsskapande vad gäller snowboard och plats i tid och rum. Jag kommer dock i detta kapitel att lägga tyngdpunkten vid skateboard, och sålunda fokusera den typen av brädåkande i relation till den företrädesvis urbana miljö, där denna form av aktivitet utövas.

Avhandlingsspåret skildrar och diskuterar platsens betydelse för skateboardåkning, och skateboardåkningens betydelse för platsen. Syftet med detta kapitel är att ge exempel på var i det urbana landskapet som skateboardåkning sker, att redogöra för vilka betydelser dessa platser får för skejtare och analysera vilken betydelse denna typ av aktivitet har i ett samhälleligt perspektiv. Det innebär att analyserna främst kommer att ligga på en övergripande kulturell nivå enligt den tredelning som jag gjorde i teoriavsnittet. Den meningsskapande praktiken ligger i detta kapitel mestadels implicit, vilket också individnivån gör. Den distans som skapas genom detta överblickande ska dock inte misstas för ett generellt perspektivskifte. Jag menar fortfarande att det framför allt är i praktiken som mening skapas, även om jag inte diskuterar själva brädåkandets praktik här utan snarare ser till aktivitetens spår.

De platser som jag refererar till är oftast lokaliserade i det offentliga stadsrummet, men det finns även konstruerade platser för skateboardåkning som ligger på mer undanskymda ställen. I Stockholm är ett sådant exempel Fryshuset. Utgångspunkt för det här kapitlet tas i geografiska platser av signifikant betydelse i centrala Stockholm. De platser som omnämns är bland annat hämtade från en förteckning över bra ”skatespots” publicerade på Internet.³⁸⁸ Guiden är stadd under ständig förändring, vilket gör den i det här kapitlet mer eller mindre inaktuell idag för skejtare som önskar en uppdaterad översikt till Stockholms stads bästa platser för skateboardåkning. För avhandlingens del spelar denna konstanta förändring mindre roll. Guiden ska i stället ses som ett utsnitt i tiden som berättar om stad, plats, auktoritet, kreativitet, sociala relationer, arkitektur och skateboardåkning. Jag har markerat de platser som jag har besökt och diskuterar i detta kapitel med fet text i förteckningen. De är som synes ett urval av urvalet, med tillägg gjort på grundval av kapitlets färdväg genom staden. Det är denna färd som är kapitlets röda tråd. Inspiration till en sådan kapitelstruktur kommer från Katja Grillners avhandling *Ramble, linger and gaze* från arkitekturskolan vid Kungliga tekniska högskolan i Stockholm. Grillner skriver om en engelsk landskapspark och låter på ett fantasifullt sätt tre personer göra en gemensam vandring fast i olika tider genom Hagley Park i Worcestershire, England. Genom den narrativa dialogen bryts de tidsmässiga horisonterna mot varandra, när ett filosofiskt möte växer fram mellan miss Grillner (hon själv i tredje person) som besöker parken i nutid, och två 1700-talsförfattare Thomas Whately och Joseph Heely. De senare kommer till liv genom sina trädgårdsteoretiska texter skrivna 1770 respektive 1777. De tre personerna utgår från olika förståelsehorisonter och i landskapsparken blir de varierande tolkningslagren tydliga. De ser olika saker och tolkar dem utifrån sina historiska perspektiv. Grillners sätt att ta sig an landskapsparken synliggör olika historiska sätt att tolka och se på parker. De olika tolkningarna ligger vid sidan av varandra men existerar ändå samtidigt. Hon använder inte begreppet kultur i särskilt stor utsträckning, däremot talar hon om representationer av narrativ, poetisk och arkitektonisk karaktär.³⁸⁹

Mitt syfte med detta kapitel är inte, att som Grillner göra en historisk analys av staden genom skateboardåkandet, snarare en nutidsanalys. Jag menar att det är fruktbart att tänka sig skateboardåkning som ett perspektiv, genom vilket stadens mening framträder. Denna kollektivt skapade mening möter andra berättelser om staden som återfinns i nutid. De existerar parallellt, ibland utan att riktigt mötas, men understundom uppstår verkliga konflikter. Det här kapitlet handlar alltså om

³⁸⁸ <http://skatespot.iweb.nu/stad/stockholm.htm>, den 8 augusti 2002.

³⁸⁹ Grillner, Katja (2000) *Ramble, linger and gaze. Dialogues from the landscape garden*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) (diss.).

vad skateboard berättar om Stockholm och vad Stockholm berättar om skateboard. Där Grillner talar om historia, talar jag om kultur, men vi är rörande överens om att arkitektur bär mening. Inspirerad av hennes vandring genom parken låter jag detta kapitel bli en fiktiv resa genom Stockholm. Genom att ge kapitlet denna form hoppas jag dels att tydliggöra empirin, dels att tydliggöra forskningsmetoden och den parallella tolkningsprocessen. Strukturen blir å ena sidan det metodologiska redskap jag använder för observationer, å andra sidan blir den redskap för tolkning och form för vetenskapliga uttryck. Empirin som ligger till grund för kapitel är tidskrifter, videor, Internet, intervjuer samt skriftliga och visuella fältanteckningar från deltagande observation.

Resan genom Stockholm med skatespotguide, karta, kamera och anteckningsblock kan alltså ses som den strukturerande principen för kapitlet och läsaren erbjuds att följa turen med hjälp av karta och platsernas siffermarkeringar. Denna tur skiljs från den övriga texten genom sina kantlinjer och sin kursiva stil. I dessa rutor skisseras mötet mellan forskaren, staden och skateboard som företeelse. Jag fogar även in referenser till annat empiriskt material, som utdrag från hemsidor på Internet, artiklar i press och till intervjuer. För att göra berättelsen mer levande och ge sken av aktualitet, använder jag etnografiskt presens som litterärt grepp i den berättelse som är min väg genom staden. Den reflekterande läsaren förstår naturligtvis att se mina skönlitterära knep som eufemismer i vetenskapliggörandet. Teoretiska reflektioner och analyser tar form kring de observationer, som jag gör i min berättelse. Till skillnad från Grillners vandring genom Hagley Park låter jag inte forskaren framstå i tredje person utan synliggör i stället mig själv. Skälet är att inte försöka dölja forskningens subjektivitet.

Svenska skatespotguiden – Stockholm

Under rubriken ”Svenska skatespotguiden” publicerar den digitala varianten av skatetidskriften *Leif* enligt utsago ”din guide till skatespots i Sverige”.³⁹⁰ Guiden är nationell och omarbetas som sagt kontinuerligt. I mars 2003 fanns 56 svenska orter från Avesta till Östersund omnämnda med tips om skejtbara platser.³⁹¹ Då fanns enligt förteckningen 15 skatespots, 5 skateparker och 8 ramper i Stockholm. Det var en ökning av antalet platser med 8 stycken sedan augusti året innan, då jag använde guiden i forskningssyfte. Den förteckning som jag utgick ifrån ser ut som nedan, förutom de tre sista platserna med nummer 21-23, som är mina egna tillägg.³⁹² Platser med fet stil innebär att de återfinns i min färd runt Stockholm.

³⁹⁰ <http://leif.iweb.nu/main.htm> 2003-03-25.

³⁹¹ <http://skatespot.iweb.nu/main.asp> 2003-03-25.

³⁹² <http://skatespot.iweb.nu/stad/stockholm.htm> 2002-08-08.

SKATESPOTS

- 1. Humlegården**
- 2. Karlaplan**
3. Lidingö centrum
- 4. Malmskillnadsgatan**
- 5. Medborgarplatsen**
- 6. Observatorielunden**
7. Rådmansbanken
8. Silja- och Estlandsterminalen
9. Sergelfontänen
- 10. Sveacurbs**
11. Täby centrum

SKATEPARKER

12. Djursholmsparken
- 13. Fryshuset**
14. Hässelby
15. Åkersberga

RAMPER MM.

16. Gröndal – Trekanten
17. Gröndal – Mälaren
- 18. Humlanrampen**
19. Solnarampen
20. Östbergahöjden

- 21. Lärarhögskolan**
- 22. S:t Eriksplan, Oktagonen**
- 23. ”Riddare och jungfru”**

En karta över Stockholm med dessa tjugo platser markerade visar hur de centrala delarna, speciellt Norrmalm och de östra delarna av Vasastaden är mest representerade. Endast en plats på Östermalm är omnämnd, detsamma gäller Södermalm. Ingen plats på Kungsholmen är berörd. I en ring med relativt jämn fördelning finns sedan övriga platser spridda i den centrala stadens utkanter, samt i förorterna. Värt att notera är hänvisningarna till de mer välbärgade norra förorterna Djursholm, Täby och Lidingö. Stockholms södra förorter med en motsatt ekonomisk fördelning har inga hänvisningar till några platser för bra skateboardåkning.³⁹³ Det skulle kunna indikera social bakgrund hos Stockholms skejtare, fast ett varningens ord är dock på sin plats för att dra alltför höga växlar vid en sådan jämförelse. Förteckningen kan också säga mer om användningen av datorer och Internet i förhållande till var man bor i Stockholmsregionen, än varifrån de som åker skateboard kommer.

³⁹³ Den uppdaterade förteckningen från 25 mars, 2003 innehåller dock två referenser till Salem, en förort i södra Storstockholm.

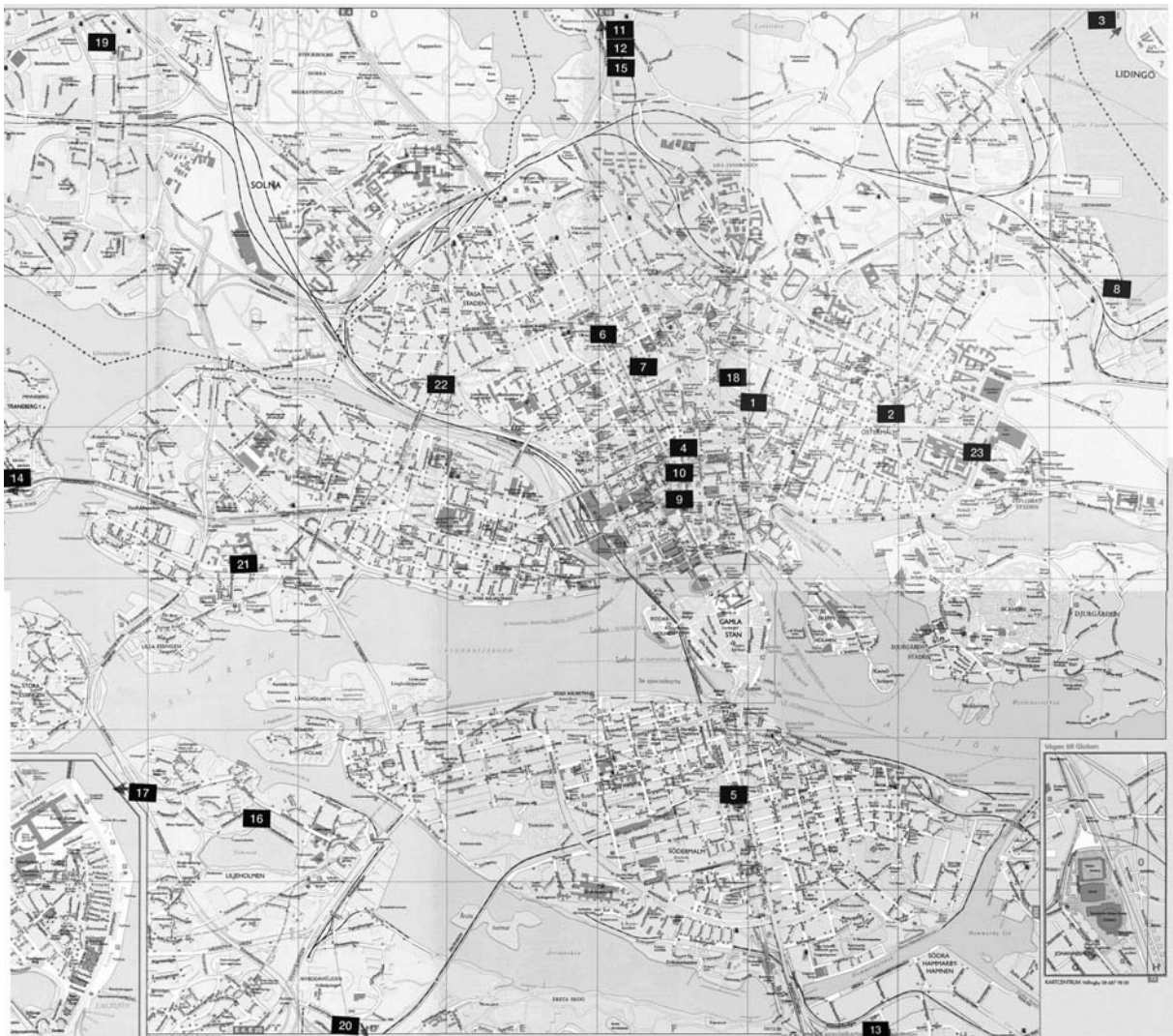

Bild 23. Ur karta © Lantmäteriverket 2004. Medgivande M 2004/4626. Ovan nämnda skatespots markerade enligt nummer 1-23.

Nya och gamla strukturer i bruk vid Konradsberg

Året är 2002. Det är en helt vanlig dag i augusti. Med karta och en lista över skatespots som jag skrivit ut från nätet ger jag mig ut på en tur runt Stockholm. Fältarbetet är så gott som avslutat, men det är svårt att sätta punkt. Jag har deltagit och observerat i en butik och på en rad andra ställen. Jag har gjort intervjuer, läst tidskrifter och tittat på videor. Stadens betydelse har växt fram som en viktig fond till skateboardåkandet, men jag saknar överblicken. Därför ger jag mig alltså ut på denna tur med kameran och anteckningsblocket som redskap för att strukturera Stockholms platser med skateboard som grund. Vilka platser är det som finns med på listan? Vilka saknas? Hur ser staden egentligen ut med skejtarögon? Vad berättar staden för mig om skateboardåkning? Hur förhåller sig staden till konstruktionen av skejtaridentitet och tvärtom?

Från min arbetsplats på Lärarhögskolan tänker jag bege mig i riktning mot en omtalad skejtplats – Observatorielunden i Vasastan. Men redan innan jag har hunnit ut på min färd tvingas jag fundera över byggandet av Lärarhögskolans nya campus som tagit form. Nya byggnader har förts upp bredvid gamla och några äldre hus har rivits. Det nya har blivit grogrund för framtidstro, men arbetet med campusbyggandet har inte skett obemärkt. Sprängningar har skakat marken och till och med fått bokhyllor att rasa. Jag passerar trapporna som vetter mot Rålambsvägen. Dessa trappor om sju, fem och två till tre steg (7-5-3), samt ett par socklar i cirka trettio centimeters höjd, användes flitigt under sommaren 2001. Då låg avsatserna mellan trapporna asfalterade. Redan samma höst "färdigställdes" området. Vitt, grovt marmorkross lades på avsatserna, vilket gjorde skateboardåkande till en omöjlighet. I mitt insamlade fältmaterial har jag fotografier på dessa trappor. Av en slump råkade arkitekterna befinna sig på platsen för att placera ut en staty, när jag tog dessa bilder. Givetvis passade jag på att fråga hur de tänkt kring materialet som lagts på asfalten. Tanken hade från början varit att lägga plattor av samma typ som i trapporna, men det skulle ha kostat för mycket. I stället beslutade man sig för att lägga grus på asfalt. Bara grus var ett alternativ från början, men det skulle ha släpats in i byggnaderna i alltför stor utsträckning. Så gråvitt kross hälldes ut på varm asfalt där gruset fick fäste.

Att ytan passade ypperligt för skateboardåkning i sin icke färdigställda form, kom som en överraskning för arkitekterna. Dock kunde ett visst intresse för dessa brukare skönjas, när undertecknad påpekade vilket nöje trapporna och dess avsatser berett brädåkarna under sommaren. Detta trots att ogillandet var stort över de insmorda socklarna. Visste jag möjligen vad det var och hur man kunde ta bort dessa spår?³⁹⁴

³⁹⁴ F_2002-05-16_Samtal med arkitekter.

På en föreläsning vid Lärarhögskolan i Stockholm hösten 2002 talade arkitekten Johan Celsing om det hus han ritat till högskolans nya campus. Celsing liknade arkitekturket vid producentens och framhöll, att ett uppförande av ett arkitektoniskt verk lika lite som en föreställning kan tillskrivas en enda person. Det är en sammanjämkning av flera viljor. Han talade också om den ökade betydelsen av fragmentet i vår tid. Man uppför nya byggnader i redan befintliga miljöer och använder material från tidigare byggnader i nya. Det ger historia till något som är alldeles nytt.³⁹⁵ Trapporna, som använts för att åka skateboard på under sommaren året innan Celsing höll sin föreläsning, är helt nya och byggda av nytt material. Däremot fogas de in i ett stråk för gångare på väg från Marieberg via Rålambshovsparkens övre del till Thorildsplans tunnelbanestation. Här flätas ny arkitektur av bländande vit sten samman med gångstigar genom en lummig stadspark anlagd för över 150 år sedan, på så vis kombineras nytt och gammalt i samma miljö. Det Celsing gör när han framhåller fragmentets ökade betydelse och sammanfogandet av gamla och nya arkitektoniska delar, är att propagera för ett postmodernt synsätt. Det liknar i hög grad vad Hebdige kallade för bricolage, det vill säga användandet av stilelement och tecken från en kontext i en annan, där tecknet ges en ny betydelse i den nya kontexten.³⁹⁶

Bild 24 och 25. Campus Konradsberg mot Rålambsvägen vid Lärarhögskolan i Stockholm. Till vänster skejtbara trappor 7-5-3 innan de ”färdigställdes” med vit krossad marmor. Till höger kvardröjande skejtspår på socklar. Foto: Åsa Bäckström.

Meningsskapande estetiska praktiker i offentliga rum

Platsers betydelse för kulturer och kulturers betydelse för platser har studerats med olika vetenskapliga perspektiv. En av de kulturgeografer som tidigt närmade sig ämnet är Carl Sauer, upphovsman till vad som går under benämningen ”Berkley school”. Han intresserade sig särskilt för hur materiella, kulturella ut-

³⁹⁵ Föreläsning 16 oktober, 2002 av arkitekt Johan Celsing vid Lärarhögskolan i Stockholm. Celsing har ritat hus Ottesen-Jensen vid högskolans nya campus. Föreläsninganteckningar i författarens ägo.

³⁹⁶ Hebdige (1979: 102-106).

tryck manifesterades i landskapet och gjorde skillnad mellan kulturlandskapet och det naturliga landskapet. Det förra var enligt honom en ”förmänskligad” version av det senare.³⁹⁷ Huruvida landskapet inverkar på kulturer och individer i dem, eller individer inverkar på kulturer och landskap är dock inte en avgjord fråga. Den franske filosofen Michel de Certeau har studerat vardagslivets praktiker och tar bland annat staden som exempel på en plats, där konstant meningsskapande pågår. Han använder sig av begreppen ”space” och ”place” (espace och lieu) och gör skillnad mellan dem. ”Place” menar han är ett system av vilket slag som helst. Systemets delar eller element existerar enligt denna ordning i förhållande till varandra. Med andra ord kan inte två saker vara på samma ställe samtidigt. ”Space” existerar som rörelse och byggs upp av delar av mobila element. Denna rörelse kan också vara tid. de Certeau menar att ”space” är praktiserat ”place”.

”Thus the street geometrically defined by urban planning is transformed into space by walkers. In the same way, an act of reading is the space produced by practice of a particular place: written text, i.e., a place constituted by a system of signs.”³⁹⁸

de Certeau talar om att platser kan användas på andra sätt än vad stadsplanerare tänkt. Platsers betydelse skapas enligt honom av individer som kan använda ytor på olika sätt vid olika tidpunkter, avhängigt deras skilda subjektiviteter. De blir på så sätt inte passiva mottagare av inbyggda ideologier i stadsrummet, utan aktiva i sin interaktion med omgivningen, vilket kan betyda att motsägelsefull mening skapas i relation till en och samma plats.

Jag menar alltså, att det finns ett samband mellan konstruktionen av kultur, plats och identitet. I detta meningsskapande framträder makt som en viktig fråga. När det gäller skateboardåkning i urbana miljöer, blir herravälde över offentliga platser avgörande. Rättigheter och skyldigheter i förhållande till offentliga miljöer blir i förlängningen också en fråga om demokrati. Mats Lieberg, docent i byggnadsfunktionslära, har studerat ungdomar, staden och det offentliga rummet. Som referensram till sin studie om hur ungdomar använder stadens rum och rör sig i det, framhåller han ungdom som en social kategori utvecklad under speciella samhälleliga förhållanden, men även i relation till förändringsprocesser som modernisering och individualisering. Som han ser det är några av ungdomstidens viktigaste teman, att göra sig fri från barndomen och att kvalificera sig för vuxenlivet. Dessa teman bearbetas och utvecklas i interaktion med staden och den potential som finns där. Ungdomar är hänvisade till det offentliga rummet för

³⁹⁷ Knox, Paul L. & Sallie A. Marston (1998) *Places and Regions in Global Context: Human Geography*. London: Prentice-Hall Inc.

³⁹⁸ de Certeau, Michel (1984) *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University Of California Press. Sid. 117.

sina egna aktiviteter i större utsträckning än vad vuxna är, menar han.³⁹⁹ Med referens till den danska kultursociologen Kirsten Drotner använder även han estetisk produktion som begrepp för att tala om ungdomars speciella form av uttrycksfulla aktiviteter, som de skapar i sina egna kulturella rum. Lieberg poängte- rar, att det är viktigt att se unga människor som organisatörer av sina egna liv, där de är sysselsatta med kreativt symboliskt arbete i syfte att bli vuxna.

Lieberg undersöker framför allt ungdomars användande av allmänna platser. Han lanserar begreppet ungdomsoffentlighet och menar med det ”en social sfär eller gemenskap, som fungerar som ett livsrum för självständig bearbetning och utbyte av upplevelser och erfarenheter tillsammans med andra ungdomar”.⁴⁰⁰ Ungdomsoffentlighet som begrepp bygger Lieberg bland annat på diskussioner kring offentligheten baserade på redogörelser av Habermas, Sennet, samt på Franzén & Sandstedt. Principerna, som ligger till grund för innebörden i begreppet, är dels att tillträdet till en sådan gemenskap i grund och botten är fritt och att medlemmarna kan utöva ett fritt meningsutbyte och är likvärdiga varandra, dels att åtskilligt av aktiviteterna i gemenskapen utövas på allmänna platser inför andras åsyn. Unga använder denna offentlighet som bollplank och gör jämförelser vid utveckling och bearbetning av den egna identiteten. Denna typ av offentlighet kan också relateras till andra slags offentligheter som den politiska och litterära. För alla dessa offentligheter var staden viktig dels för att visa upp sig, dels som arena för lärande.

Under 1800-talet skedde en omvandling av offentligheten. Den borgerliga offentliga sfären förlorade så sakteliga sitt sociala och kulturella innehåll, och möten för meningsutbyten förflyttades till privatiserade och mer slutna former som till exempel föreningar. Staten trädde under den senare delen av 1800-talet in i ekonomin. Två polära processer, som trots detta är förenade med varandra påbörjades. Dessa processer innebär, att samhället förstatligas och att staten församhälleligas. I kortfattade ordalag tar staten över en rad funktioner, som tidigare sköttes av privata intressen i samhället. Staten engagerade sig till exempel för ungdomars fritidsverksamhet och startade kommunala ungdomsgårdar i slutet av 1930-talet. Denna typ av aktivitet hade tidigare skötts i privat regi. Församhälleligandet av staten innebar tvärtom att vad som tidigare har ombesörjts av staten nu kom att skötas genom privat engagemang. Exempel på denna process är nattvandringar av ideella föreningar med syfte att både hjälpa och övervaka ungdomar i det offentliga rummet.⁴⁰¹

³⁹⁹ Lieberg, Mats (1992) *Att ta staden i besittning. Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Lunds universitet, Inst. f. Byggnadsfunktionslära, Arkitektursektionen (diss.). Sid. 95.

⁴⁰⁰ Lieberg (1992: 109).

⁴⁰¹ Lieberg (1992: 110-112).

Överbliven yta vid S: t Eriksplan

Turen genom Stockholm går via Fridhemsplan över S: t Eriksbron och till den nyrenoverade S: t Eriksplan. Det åttkantiga gallerförsedda hålet till en lufttrumma bär tydliga spår av skateboardåkning. Den här platsen finns inte med på den förteckning över skatespots, som jag använder mig av. Det gjorde inte heller trapporna vid Lärarhögskolan. De tjugo platser som guiden refererar till är inte de enda ställen som skateboardåkare är synliga på i Stockholm. Otoliga är de områden, som får tillfälliga eller mer återkommande besök av brädåkare. I Rålambshovsparken på Kungsholmen finns till exempel en ramp som samlar skateboardåkare och inlinesåkare sommartid. Denna ramp kommenterades dock som dåligt underhållen av en av mina informanter, vilket kan vara en anledning till att den inte förtjänat att stå som tips i guiden. Vissa platser uppstår också under en kort tid för att sedan försvinna. Exempel på en sådan plats är just trapporna mot Rålambsvägen vid Lärarhögskolans nybyggda campus. Trapporna vid Lärarhögskolan har dock syftet att leda gångare från en del av staden till en annan. Lufttrumman vid S: t Eriksplan fyller inget sådant syfte. Den är placerad på en mindre öppen yta i en väl trafikerad gatukorsning. Oktagonen som på håll skulle kunna tas för en fontän leder inte annat än luft, vilket naturligtvis är väl så viktigt för tunnelbanans passagerare, men i övrigt upptar den bara en annars oanvänd och tom plats mitt i trafikbruset.

Iain Borden har i sin fleråriga forskning studerat relationen mellan skateboard och stadens bebyggelse. Med sin vetenskapliga bakgrund inom arkitektur, analyserar han brädåkning i ljuset av Henri Lefebvres teoretiska resonemang om vardagslivet i den moderna staden. Borden skriver bland annat om "zero degree architecture" i *Skateboarding, space and the city*.⁴⁰² Med detta begrepp pekar han på överblivna ytor i staden som saknar explicit mening. Dessa ytor har lämnats åt sitt öde i den modernistiska stadsplaneringen. Det kan vara bortglömda delar av ett gathörn (som det vid S: t Eriksplan), en sällan använd gångtunnel (som Gula gången vid Slussen) eller ett nattligt tomt torg (som Sergels torg). Med hänvisning till Lefebvre lyfter Borden fram dessa nollgradiga platser och i hans text får

Bild 26. Oktagonen vid S: t Eriksplan. Exempel på "nollgradig" arkitektur, eller "restplats". Foto: Åsa Bäckström.

⁴⁰² Borden, Iain (2001) *Skateboarding, space and the city. Architecture and the body*. Oxford: Berg.

staden en karaktär av tristess och meningslöshet. Arkitekturmässigt reduceras stadens nollgradiga platser till ytor, där frånvaron av mening är förhärskande. Frånvaron av mening sägs föda olyckliga människor. I motsats till gångaren eller andra med statisk blick, uppfattar sig skejtaren som steget före, enligt Borden. Han (eller hon) ser i dessa öde ytor en oerhörd potential. Hos skejtaren får de vardagliga tingena nya betydelser, de otjänliga ytorna blir brukbara. Offentliga platser utnyttjas inte bara på det sätt som de var tänkta att utnyttjas, trottoarkanter skiljer inte bara gatan från gångtrafikanternas arena, den kan hoppas över. Räcknen håller man inte bara i, man kan också använda dem att glida på. Trappor behöver man inte bara gå i, man kan också hoppa utför dem. Bänkar kan inte bara tjäna som sittplatser, de kan också användas till att göra skateboardtrick på. Platserna och dess byggnationer får med andra ord nya användningsområden och i och med det nya betydelser. På så sätt utmanar skejtare arkitekturens vardagliga funktioner.⁴⁰³ Även Lieberg beskriver den här typen av platser. Han kallar dem ”restplatser” eller impediment. Det är överblivna platser utan egen egentlig funktion, som till exempel gräsmattan i mitten av en rondell.⁴⁰⁴ Men det är inte bara stadens rum som ifrågasätts, även stadens tidsmässiga rytm utmanas. Skejtare stannar vanligen längre på en plats än vad förbipasserande stadsbor gör, och de använder också andra timmar av dygnet, än vad den ordinära brukaren av stadens gator och torg gör. Att skejta kvälls- eller nattetid ger mer yta att bruka och gör också aktiviteten mer ostörd.⁴⁰⁵ Bordens resonemang liknar de Certeaus i fråga både om att ge platser nya betydelser och att tiden har en inverkan.

I tid och otid

Bordens studie, som har sin vetenskapliga hemvist i arkitekturhistoria, pekar på skateboardens marginella position som utmärkt för kritiskt granskning av stadens byggnadsverk. Utifrån denna position kan skateboard gagna nya tankar om arkitekturens många möjligheter. Användningen av ”zero degree architecture” är ett sätt att formulera och undersöka arkitekturens betydelse, ett annat är att studera tidens rytm. Borden menar, att skejtare konstruerar en annorlunda temporal rytm genom att stanna längre på platser än vad andra stadsbesökare gör, och genom att använda staden på andra tider.⁴⁰⁶ Bilder på nattlig skateboardåkning, vare sig de är rörliga i videor eller stillbilder i magasin, är ymnigt förekommande i skateboardmedier från 1990-talet och framåt. De kan ses som ett tydligt exempel på skejtarnas utmaning av den temporal rytm i det senmoderna samhället. De

⁴⁰³ Borden (2001: 185-195).

⁴⁰⁴ Lieberg (1992: 223).

⁴⁰⁵ Borden (2001: 198).

⁴⁰⁶ Borden (2001: 198). Se även: Lefebvre, Henri (2004) *Rhythmanalysis: space, time and everyday life*. London: Continuum.

utmanar därmed inte bara arkitekturen som sådan utan också det ”normala” sättet att dela upp dagen i arbete, fritid och sömn.

De offentliga platserna skiftar karaktär och används på olika sätt olika tider på dygnet. Stadens gator och torg ser annorlunda ut och befolkas av andra aktörer i viss mån, och en del av aktörerna får nya roller. Ungdomsgänget kanske inte gör andra saker än vad de gjort tidigare under dagen, men de blir mer synliga mot den nya fonden. Lieberg menar, att detta kan räcka för att det ska uppstå territoriella konflikter mellan ungdomar och vuxna. Han pekar på en ständigt pågående generationskamp om kontrollen av det offentliga rummet. ”Vuxna inför regler och vidtar åtgärder för att kontrollera och disciplinera ungdomarna.”⁴⁰⁷ Att ha genomskinliga vindskydd vid busshållplatser är ett sätt, föräldravandringar ett annat. Men även att bygga in köpcentrum och offentliga torg kan betraktas som kontroll av det offentliga rummet.⁴⁰⁸

Maktkamp i Observatorielunden

Nästa plats på färden genom Stockholm är ”Obsan”, eller mer korrekt Observatorielunden. Platsen är utmärkt som nummer 6 i förteckningen. Där kan man läsa vad skejtaren kan hitta: ”Curbs och titt som tätt finns där lite olika grejer att åka på. Ta T-bana till Rådmansgatan.”⁴⁰⁹ Vid tidpunkten för min tur runt staden ligger dammen torrlagd så när som på ett par pölar av regnvatten som inte torkat upp. Löv, pinnar och skräp från den närliggande amerikanska snabbmatkedjan ligger strött på måfå över betongen, men inte en åkbar attiralj så långt ögat kan nå.⁴¹⁰ En bronsskulptur står i skuggan under pilträden. Det är Ivar Johnssons

Bild 27. ”Dansande ungdom” av Ivar Johnsson vid den torra dammen i Observatorielunden. Foto: Åsa Bäckström.

⁴⁰⁷ Lieberg (1992: 232).

⁴⁰⁸ För en diskussion om inglasningen av Solna Centrum se Gustavsson, Martin (2001) ”Markägare och mötesplatser”, Becker, Karin, Johan Fornäs, Erling Bjurström & Hillevi Ganetz (red.) *Passager. Medier och kultur i ett köpcentrum*. Nora: Nya Doxa.

⁴⁰⁹ <http://skatespot.iweb.nu/stad/stockholm.htm> 2002-08-08. ”Curb“ är det amerikanska ordet för trottoarkant. I skejtkretsar används begreppet för att beskriva kanter eller hinder i mer generell mening. De används för att glida med brädan på.

⁴¹⁰ Bara en dryg månad senare dyker en liten stiliserad gravsten på skatespotguidens hemsida med inskriptionen RIP upp framför tipset om platsen <http://skatespot.iweb.nu/stad/stockholm.htm> 2002-09-24. Platsen har ”gått bort” och det översatta budskapet som blir ”vila i frid” pekar på sorg och saknad. Ungefär ett halvår senare har den stiliserade gravstenen bytts ut mot texten ”finns inte längre” <http://skatespot.iweb.nu/stad/stockholm.htm> 2003-03-25.

”Dansande ungdom”. Här dansar alltså ungdomen bortglömt och obemärkt sin statiska dans. Jag minns samtal med mina informanter om platsen. Dammen i Observatorielunden vid Sveavägen nedanför stadsbiblioteket kallades ”Obsan” och var omtalad som ett bra ställe med möjligheter till varierande åkning. Visserligen fanns de som menade, att området haft sin gyllene period med tanke på underhåll och skötsel, men i det stora hela var platsen ändå välbehövlig och bra. Nu ligger den öde. Statyn med sin frusna dans blir symboliskt laddad med tanke på skateboardåkningen som upphört på platsen. Är det bara som tyst, stillastående konst som ungdomen tillåts att röra sig här?

Ungdomars användande av olika byggda miljöer har varit föremål för ett flertal studier i Sverige. Inte minst har ungdomar setts som problem, när det driver runt på gator, i köpcentrum eller hänger på tåg-, buss- eller tunnelbanestationer. Därför har de även blivit föremål för diverse samhälleliga åtgärder.⁴¹¹ Lieberg menar som sagt, att ungdomar i större utsträckning än vuxna är hänvisade till det offentliga rummet för sina egna aktiviteter. Med anledning därav uppstår en jämförelsevis stark bindning till de olika typer av miljöer, där man vistas. Stadsmiljön med sina begränsningar och möjligheter får med andra ord stor betydelse då den står värd för unga människors färd mellan barndom och vuxenhet.⁴¹² Lieberg är inte heller främmande för vuxnas ängslan. ”När pojkar i tonåren tar staden och dess offentliga rum i besittning sker det ofta på ett iögonfallande och ljudligt sätt och orsakar inte sällan oro, rädsla och krav på åtgärder”, skriver Lieberg.⁴¹³ Gruppen skateboardåkare består, som jag visade i förra kapitlet, till största del av pojkar, även om någon enstaka flicka också finns med. Åldersmässigt är det numera en blandad grupp som förutom tonåringar också innehåller både yngre åkare och äldre åkare, som till och med börjar närma sig vad man skulle kunna kalla för medelåldern. Trots detta räknas skateboardåkarna ofta som ungdomliga orosmoment, som kräver insatser när de tar stadens rum i bruk.

En socialarbetare med patos för plats och personer

Dammen vid Sveavägen är en livlig plats. Folk strömmar till Rådmansgatans tunnelbanestation och bilarna brusar högljutt, där de kör i sina dubbla filer på Sveavägen. På samma gång finns ett annat tempo bland de människor som använder sig av parkbänkarna vid den torra dammen. Här har ett litet gäng från samhällets sociala utkanter slagit sig ner. En av dem rör sig med jazzande steg framför de andra. Jag kan inte låta bli att göra kopplingen till Ivar Johnssons staty, men dansen är annorlunda. Självt styr jag mina steg mot några små äldre

⁴¹¹ För en beskrivning om hur ungdom diskuterats och konstruerats som problem de senaste 150 åren se: Ohlsson, Lars B. & Hans Swärd (1994) *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.

⁴¹² Lieberg (1992: 95).

⁴¹³ Lieberg (1992: 164-165).

röda hus som ligger bakom Handelshögskolan. Husen är Vasastans äldsta bevarade och byggda för en åkare Normans räkning på 1750-talet.⁴¹⁴ De härbärgerar Parkleken. En av föreståndarna svarar välvilligt på mina frågor kring den omdebatterade plaskdammen. Han heter Ahmed och talar om flexibilitet och funktionalitet och han poängterar, att det är viktigt att alla ska trivas i det offentliga rummet. Han talar om vikten av den omgivande miljön för människan. Om platsen dör blir folk negativt påverkade. I stället propagerar han för ett dynamiskt förhållande. Man måste utgå från människors behov och förändra platsen om det behövs, inte bevara den för att den ursprungligen såg ut på ett visst sätt. Ahmed har arbetat med att få finansiering för skateboardverksamhet i den torrlagda dammen, men har enligt egen utsago stött på motstånd och krångel i stor utsträckning, även om han har självklart också fått stöd. Nu har han gett upp frågan.⁴¹⁵ Den dokumentation av skateboardverksamheten som han gjort fyller ett par pärmar och några mappar. Där finns urklipp från dagspress. ”Plaskdamm blev skateboardparadis”, skriver Svenska Dagbladet.⁴¹⁶ En insändare i lokaltidningen *Vi i Vasastan* tackar föreståndarna för deras fantastiska engagemang för den yngre generationen.⁴¹⁷ Bland materialet hittar jag också ett tillstånd från Polisen för en offentlig tillställning den 8 maj 1999. ”Uppvisning i skateboard. Högtalare får användas.”⁴¹⁸ En plansch talar om, att Osiris skateboardteam besökte parken denna dag, och att ”demon” organiserades av företagen *We* och *Osiris* samt av Observatorielundens Fritidspark. I ett kuvert ligger en bunt fotografier från dagen, och även videon *The Storm*. Videon spelades in under teamets europaturné. Den svenska tidskriften *Edge* skriver i en artikel om händelsen att uppvisningen i Stockholm var teamets mest välbesökta, och man passar även på att tacka arrangörerna för en minnesvärd ”demo”.⁴¹⁹

Den nästan 100 meter långa plaskdammen är en del i parken mellan Stadsbiblioteket och Handelshögskolan. Parken ritades av Gunnar Asplund och anlades 1931-32 i direkt anslutning till Stadsbiblioteket, som även det bär hans signatur.⁴²⁰ Stadsbiblioteket som ligger i anslutning till dammen är klassificerat som byggnadsminne enligt kulturminneslagen. Hela området runt biblioteket räknas som så kulturhistoriskt värdefullt att det betecknas ha riksintresse. Enligt miljöbalken ska sådana områden skyddas mot ingrepp eller åtgärder som kan innebära

⁴¹⁴ Elmqvist, Inga (red.) (2000) *Kunskapens kvarter. Husen runt Observatorielunden*. Stockholm: Stockholms Stadsbibliotek.

⁴¹⁵ I_020918_Ahmed.

⁴¹⁶ Tolstav, Katarina (ej daterad) *Svenska Dagbladet*.

⁴¹⁷ *Vi i Vasastan* (2000) årg. 22, nr 42, sid. 2.

⁴¹⁸ Tillståndsbevis enligt ordningslagen (1993: 1617) Polismyndigheten i Stockholms län. Citypolisen. 1999-04-21. Dnr. AA-512-26808-99.

⁴¹⁹ *Edge* 4/1999, sid. 57-58. En ”demo” är en slags skateboarduppvisning. Se kapitlet ”Konsumtion i kontext”.

⁴²⁰ Elmqvist (red.) (2000: 48).

”påtaglig skada”.⁴²¹ Dammen torrlades sommaren 1999 av två skäl: problem med vattenkvaliteten och för höga driftskostnaderna. Parkleken fick använda ytan för skateboardåkning.⁴²² I den skriftliga redovisningen av ungdoms- och skateboardprojektet i Observatorielunden 1999, berättar Parklekens föreståndare om ungdomarnas eget inflytande, integration och nolltolerans mot klotter. De uppskattar att de haft ca 7000 besök av skateboard- och inlinesåkare mellan april och oktober.⁴²³

Ordskiten om nyttjandet av dammen

Trots att skateboardsatsningen i den torrlagda dammen gillades av många, uppstod en infekterad debatt med många inblandade parter, om vad Norrmalms stadsdelsnämnd borde göra med ytan i fråga. Det skrevs insändare och artiklar i den lokala gratistidningen *Vi i Vasastan* och Norrmalms stadsdelsnämnd fick sig medborgarförslag tillsända. I ett medborgarförslag från juni 2000 föreslogs, att dammen snarast skulle återgå till det som den var ämnad för, det vill säga att fyllas med vatten. Förslaget undertecknad har svårt att som skattebetalare acceptera, att man efter den renovering som genomfördes av dammen nu inte använder den. Han uppfattar det som ett slöseri. Andra argument som anförs i förslaget är kulturhistoriska och estetiska. Dammens arkitekt omtalas och ursprungstanken om samkomposition med de närliggande byggnaderna lyfts fram, liksom Vasastadens behov av vatten som element i stadsbilden. ”Och man kan heller inte påstå att ramperna som tillfälligt huserar i dammen tillför någon estetisk kvalitet”, avslutar medborgaren dessa skäl bitskt.⁴²⁴ Ett annat medborgarförslag inkom i oktober samma år. Då är tonen en annan och argumenten likaså. Nu är det en mamma, som i egenskap just därav, skriver till stadsdelsnämnden. Hon berättar att hon bott på Sveavägen i tre år med balkong och utsikt mot parken. Förhållandena i parken vid tiden då de flyttade in beskriver hon som en misär.

”Män och ett fåtal kvinnor som förnedrade sig själva och varandra, skrånade och svinade ner. [...] När dammen var fylld med vatten satt vi och tittade på bråten som flöt omkring och blev nervösa så snart någon enstaka unge eller hund försökte sig på att ta sig ett dopp (vi visste ju att det låg glas på botten, vem som tvättat sig och även utträttat sina behov där kvällen innan)”.⁴²⁵

⁴²¹ Miljöbalken, kap. 6, § 3. Se även: <http://www.raa.se/riksintressen/index.asp>.

⁴²² Tjänsteutlåtande från Norrmalms stadsdelsnämnd. Dnr: 456-704/01, 2001-10-10. <http://norrholm.yourvoice/insyn/printTjut.asp?tjutid=595> 2003-01-28.

⁴²³ *Ungdoms- och skateboardprojektet i Observatorielunden 1999*. Observatorielundens fritidspark. Stockholm. 1999-12-22.

⁴²⁴ Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag. Dnr: 338-548/00, 2000-06-05. <http://norrholm.yourvoice.se/insyn/printMbf.asp?mbfid=42> 2002-10-04.

⁴²⁵ Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag. Dnr: 456-842/00, 2000-10-05. <http://norrholm.yourvoice.se/insyn/VisaMbf.asp?mbfid=59> 2002-10-04.

Mamman hävdar, att dessa förhållanden har förändras genom skateboardramperna som tillkommit. Därmed har platsen i stället förvandlats till en mötesplats för barn, ungdomar och föräldrar samt för nybörjare och duktiga åkare. Hennes argument är medborgarrättsliga, sociala och hälsomässiga. Barn och unga är medborgare med liten egen makt i samhället. Här finns en chans att involvera dem dels i demokratin, dels i vuxenvärlden. Fysisk aktivitet främjas också, och den här typen av spontanidrott och lek får hälsoeffekter.⁴²⁶ Ytterligare ett medborgarförslag gillade skateboardåkning i Observatorielundens damm. Det inkom nästan ett år senare, i september 2001. Här föreslås en permanent aktivitetspark i Observatorielunden. Tre skäl: anförs. För det första har dammens pumphus vandaliserats, vilket kommer att kosta åtskilliga summor att reparera. För det andra har det skett en tillströmning av både barn, ungdomar och vuxna som kan bedriva aktiviteter här under ordnade former på ett sätt som inte är möjligt någon annanstans i stadsdelen. För det tredje kan inte socialt utstötta och missanpassade individer begagna sig av parken i lika stor utsträckning. Förslaget innebär att i samråd med ”skönhetsrådets anvisningar och lämplig expertis” gjuta fasta ramper i betong, som inte väsnas lika mycket och kräver mindre underhåll än dem i trä.⁴²⁷ I det tjänsteutlåtande som gjordes till detta medborgarförslag fastslås Norrmalms stadsdelsnämnds absoluta ståndpunkt i frågan. Parklekarna ska fungera som mötesplatser för alla åldrar med inriktning på barn och ungdomar. Där ska meningsfull fritid stimuleras, och både besökarna och ideella föreningar ska ges möjlighet att medverka. Verksamheten ska även ”hindra barn och ungdomar från utanförskap, missbruk och kriminalitet”. Men Norrmalms stadsdelsnämnd vill även värna de kulturhistoriska och estetiska värden som Observatorielunden och den vattenfyllda dammen utgör. I nämndens verksamhetsprogram 2001 beslutades därför att vattenfylla dammen under sommarlovsveckorna, då den görs till spegeldamm med badförbud. Under våren och hösten däremot kan skateboardåkning ske på den torra dammytan.⁴²⁸

Användande och kontroll

När Lieberg studerar vem eller vilka som använder respektive kontrollerar en plats skiljer han på platser, som har bestämda funktioner och användningsområden och platser som inte har det. Han talar om platsers primära och sekundära funktion, liksom platsers avsedda användning och faktiska användning. En tredje aspekt är den faktiska användningens symboliska betydelse. I sin studie av ungdomars bruk av stadsmiljön urskiljer han platser för reträtt och platser för inter-

⁴²⁶ Ibid.

⁴²⁷ Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag. Dnr: 456-704/01, 2001-09-05.
<http://norrmalm.yourvoice.se/insyn/printMbf.asp?mbfid=109> 2003-01-28.

⁴²⁸ Tjänsteutlåtande från Norrmalms stadsdelsnämnd. Dnr: 456-704/01, 2001-10-10.
<http://norrmalm.yourvoice/insyn/printTjut.asp?tjutid=595>. Utskrivet 2003-01-28.

aktion som två övergripande kategorier. Reträttplatser är sådana dit ungdomarna söker sig för att få vara ostörda, till interaktionsplatser drar de sig när de vill se och synas. Det är både vuxenvärlden och andra ungdomar man vill dra sig undan ifrån eller visa upp sig för. Reträttplatserna delar han i sin tur upp i tillhåll och gömställen. Tillhållen beskriver han som platser som ungdomarna ”söker för att själva ta kontroll; där de vistas mycket och känner sig hemma; där de kan visa att de duger till både i förhållande till vuxenvärlden och till andra ungdomar”.⁴²⁹ Exempel på tillhåll i hans studie är replokalerna i fritidsgården. Den andra typen av reträttplats, det vill säga gömställen, är platser dit ungdomar kan dra sig undan från både vuxenvärldens och andra kamraters kontroll. Det här är platser där de kan känna sig fria, självständiga och oövervakade. I Liebergs studie exemplifieras gömställen med en i det lokala bostadsområdet centralt belägen damm, men författaren pekar på parkeringshus, garage och gränder med samma funktion i innerstaden. De platser som i motsats till gömställena och tillhållen söks upp för interaktion delas upp i dels favoritställen och stamställen, dels stråk och öppna platser. I den första kategorin platser söks mötet eller konfrontationen huvudsakligen med andra ungdomar, medan alla grupper inklusive andra ungdomar står i fokus för konfrontation och möten i den andra kategorin platser. Exempel på favoritställen och stamställen är särskilda caféer, restauranger, barer eller disko-tek. Stråk och öppna platser exemplifieras med torget eller gågatan.⁴³⁰

Liebergs begrepp applicerade på dammen i observatorielunden beskriver en interaktionsplats. Det är en plats som ligger centralt i staden, där man syns tydligt och där man är delaktig i det offentliga rummet enkom genom sitt bruk av ytan. Platsens avsedda användning skiljer sig åt i jämförelse med hur den verkligen används av dem som brukar den för skateboardåkning eller inlinesåkning. Just detta har också legat i fokus för de diskussioner som förts kring dammens utnyttjande. Socialarbetare och föräldrar har sett med positiva ögon på bruket av byggnationerna och förespråkat en dynamisk syn på staden i termer av demokrati. Vänner av kulturvård har å andra sidan sett till slitage och förfall och därmed förfäktat visavi historiska och estetiska värdens förfall. Med en kritisk blick på de diskussioner som förts, har de argument som anförts anspelat på vem som använder platsen och vem som har kontroll över den. Det har med andra ord blivit en fråga om makt och demokrati. Catharina Gabrielsson är en av artikel-författarna i en antologi om barns tillgång till stadsbygden utgiven av Boverket. Under rubriken ”Stockholms platser – inte för barn i alla fall” skriver hon utifrån sin position som arkitekt i SAR, arbetande på Statens konstråd och ledamot i

⁴²⁹ Lieberg (1992: 225).

⁴³⁰ Lieberg (1992: 224-232).

Stadsmiljörådet.⁴³¹ Hon är mycket kritisk till hur ombyggnationer av stadens utrymmen går till och hur beslut fattas utan att komma till allmänhetens kännedom, det vill säga utanför den demokratiska processen.

”Vår tid karaktäriseras av mångfald, komplexitet och oöverblickbarhet. Det finns ingen självklar politisk vision som kan utgöra underlag till arkitekturens och stadsbyggandets utveckling. Den ganska naiva logik som präglade den tidiga funktionalismen byggde ändå på en helhetssyn, där man sökte förena produktion, funktion och behov i samverkan för bättre lösningar, framför allt gällande bostaden. Denna ambition lyser idag med sin frånvaro, åtminstone kring de bord där besluten fattas. Allting verkar snarare bedrivas på ett godtyckligt sätt där plötsliga infall och symboliska utspel ges ett onaturligt stort utfall som i ett slag kan kasta år av utredningar över ända. [...] Många gånger kommer åtgärderna som en överraskning, eftersom det inte anses nödvändigt att ställa ut planerna om de inte förorsakar en ändring i detaljplan. Plötsligt en dag har det hänt något bara, utan att man vet hur det gått till. Det är ingen ’transparent’ demokrati vi lever, utan en oerhört grumlig.”⁴³²

Gabrielsson lyfter fram flera exempel på hur detta går till. Ett av exemplen är Observatorieparken vid Stadsbiblioteket längs Sveavägen. Ekonomiska nedskärningar gjorde att stadsdelsnämnden inte ansåg sig ha råd att upprätthålla dammen i fungerande skick. Då dammen torrlades uppstod en yta som fungerade utmärkt att åka skateboard, inlines och BMX på. Gabrielsson frågar sig ”vad talet om ’den goda stadsmiljön’ i praktiken betyder, varför ’skönhet’, när den anförs, omintetgör vital funktion och varför ’funktion’, när den anförs, alltid sker utifrån trafikens, ekonomins eller de kommersiella aktörernas krav”.⁴³³

I likhet med Gabrielsson menar jag också, att debatten kring ”Obsan” är en demokratifråga. Processen kring de beslut som fattades där och de offentliga samtal som fördes runt bruket av platsen, pekar på många intressanta aspekter som rör skateboardåkare i synnerhet, liksom barn och ungdom i allmänhet. När ungdomar brukar dammen i Observatorielunden aktiveras för det första socialarbetare i Parkleken som ligger nästgårds. Genom en förankring i denna institution får aktiviteten legitimitet, men kan också kontrolleras. Ungdomarnas aktiviteter får översyn och insyn. Sociala och kulturella normer kan värnas, gränser kan vaktas eller sättas. För föräldrar innebär detta en trygghet, för ungdomarna en begränsning. Men det är inte bara relationen mellan ungdomar och vuxna som förankras och vaktas, det är också relationen mellan socialt arbete och kulturellt dito. I debatten om ”Obsan” visade det sig, att kulturhistoria stod högre än socialt engagemang med ungdomar.

⁴³¹ Gabrielsson, Catharina (2001) ”Stockholms platser - inte för barn i alla fall”, Stadsmiljörådet (red.) *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*. Karlskrona: Boverket.

⁴³² Gabrielsson (2001: 179).

⁴³³ Gabrielsson (2001: 187).

Subversiv verksamhet på Sveavägen

Lieberg skriver om staden som mötesplats och social miljö. Innerstaden fyller flera olika funktioner för ungdomarna i hans studie. Vissa platser och sammanhang ger utrymme att på egen hand, utan vuxnas blickar, pröva olika handlingar, stilar och beteenden. Andra platser ger möjlighet att röra sig fritt och i stället visa upp sig i myllret bland människor. Att använda staden för detta senare ändamål är inget nytt. Redan i början av 1900-talet flanerades det i många svenska städer på kvällar och helger. Däremot har de sociala, fysiska och kulturella förutsättningarna förändrats för ungdomar sedan dess. Det har skett en horisontell utvidgning av olika erfarenhetsvärldar, menar Lieberg med referens till Ziehe. Med andra ord är ungdomar idag i stor utsträckning engagerade i en mängd sammanhang vid sidan om skolan, hemmet och de traditionella fritidsaktiviteterna, och det ställs stora krav på att kunna kommunicera och föra sig bland människor som man inte känner. Innerstadsmiljön är en viktig arena för att utveckla just denna typ av färdigheter.⁴³⁴ Frågor om demokrati och plats, ungdom och vuxenhet, makt och motstånd tar sig fler uttryck i Stockholms stad, om man undersöker den med hjälp av skateboard som raster.

Hinder och motstånd

Lite längre bort på Sveavägen, markerade som nummer tio i föртеckningen ligger "svea curbs". De är belägna nära Sergels torg, och beskrivs som "ca ett tjog stencurbs i varierande storlek". Ett annat tips i anslutning till dessa är insmorda marmorbänkar utanför en sportaffär på gatan. Sveavägen är hårt trafikerad och en ständig ström av fordon levererar en brusande ljudmatta i

Bild 28. Marmorbänkar på Sveavägen.
Foto: Åsa Bäckström.

skuggan av de fem Hötorgsskraporna. Sommartid doftar platsen varm asfalt och avgaser. På trottoaren passerar en konstant ström av gångtrafikanter med vilka skejtare och inlinesåkare, som vill använda platsen för sin typ av fysiska aktivitet, är nödgade att interagera. De vågformade bänkarna har skavda kanter, spår efter åkning. Men mitt i själva vågdalen sitter ett silverfärgat armstöd. Även om det har en form som påminner om bänkens urskålning, verkar det ditsatt efteråt som för att hindra skateboardåkning.

⁴³⁴ Lieberg (1992: 204-207).

Samma förhindrande av skateboardåkning sker även i det närbelägna Uppsala enligt en rapport på Internet. På en sida under rubriken Imperial gör Kalle ett nätbaserat magasin med skateboard i fokus. I ett reportage skriver han om möten med polis, vakter och illvillig allmänhet. Han talar om hur han och andra skejtare blir bortkörda från allehanda platser. Till och med vanliga privatpersoner trakasserar dem. Han frågar sig till vilken nytta detta sker och undrar om de tror att de bara är huliganer och tjuvar som åker skateboard. Det mest upprörande är dock de förödande ombyggnationerna som ställer till det för skateboardåkarna.

på tågstationens framsida, som stadens skateare åkt på i årtal, som dom bestämde sig för att sabba för oss. På curbsen ner för trappen svetsade dom massa fula jävla stålböjar! Vilka mother fuckers.⁴³⁵

Borden beskriver den urbana skateboardåkningen i termer av frihet och motstånd mot stadens inrutade tillvaro. Att åka skateboard i stadsrummet innebär utmaning på flera nivåer. Det är en performativ aktivitet, som

ifrågasätter betydelsen av både tid och rum.⁴³⁶ Det performativa draget som Borden talar om har uppenbara likheter med Drottners sätt att tala om den estetiska praktikens kroppslighet. Eftersom skateboardåkning betraktas som en antagonistisk aktivitet i förhållande till stadsrummet har verksamheten också utsatts för disciplinering menar Borden. Han pekar på de brittiska lagar, som

Snart finns det inte ett enda ställe kvar som vi FÅR åka på. Extra griniga vakter och olika hinder på grejerna vi åker på. Ett exempel på såna här hinder är knopparna på dom s.k. Johnny-räckerna. Dom räckerna var dom bästa i Uppsala och vi tillbringade många dagar och nätter vid dom. Men en dag när vi kommer dit så upptäcker vi.....KNOPPARNA! Små svarta jävla skit knoppar påsvetsade med en meters mellanrum över alla räckerna! Ett bra skateställe dog bara för att någon dum hyresgäst inte hade något eget liv att förstöra. Som om inte knopparna på Johnny-räckerna var nog så fortsatte förödelsen på ett av Uppsalas bästa och mest klassiska skateställen. Det var

Bild 29-31. Skateboardhinder i Uppsala.
Foto: Kalle Folke.

⁴³⁵ <http://hem1.passagen.se/ewok/net/track.html> 1999-01-19. Stavning och bildtexter i original.

⁴³⁶ Han menar även att skateboardåkning ifrågasätter konsumtion i det moderna samhället genom användningen av kommersiella platser för skateboardåkning, och genom att nedvärdera lönearbete. Denna tolkning ställer jag mig tvivlande till.

gjort skateboardåkning illegal på trottoarer samt på skateboardhinder som satts på bänkar, räcken och kanter. Paralleller dras till de aktioner som skett för att avhysa hemlösa från utrymmen med sprinklersystem eller svängda bänkar som blir obekväma att sova på.⁴³⁷ Men bland skateboardåkare har motstånd gjorts inte bara genom användandet av stadens arkitektur. ”Skateboarding is not a crime” blev slagord som spreds vida kring inte minst genom klistermärken. Budskapet användes även i annonser för märket Powell-Peralta 1987. Borden likställer skateboardåkarnas fejd med andra svaga och obemedlade gruppers kamp för en egen plats i tillvaron. I denna kamp möts kroppen, brädan och arkitekturen.

”Skateboarders are part of a long process in the history of cities, a fight by the under-powered and disenfranchised for a distinctive social space of their own. In doing so, they bring time, space and social being together through a performative confrontation of the body and board with the architectural surface.”⁴³⁸

Parker i tillåtna utkanter

Med karta, kamera och förteckning i hand tar jag mig till Humlegården. Där finns den så kallade Humlanrampen, på kartan utmärkt som nr 18. En av mina informanter i butiken berättade om rampen och hur de fått pengar från kommunen eller stadsdelsnämnden för att rusta upp den. Han var lite osäker på varifrån pengarna kommit exakt, men var desto mer säker på att inte vem som helst klarade av att göra upprustningen bra. Ingående beskrev han materialet och hur kanterna måste vara jämna. Vid den här rampen samlas sommartid mängder av skateboardåkare. Just nu åker ett tiotal personer bräda i rampen. Jag är inte ensam med kamera. Två killar sitter på avsatsen och fotograferar åkarna. En av dem berättar att han ska ha bilderna till en fotokurs som han går.

⁴³⁷ Borden (2001: 254).

⁴³⁸ Borden (2001: 260).

Förteckning över bra platser att åka skateboard på i Stockholm enligt ”skate-spotguiden” pekar på platsernas något olika karaktär. De flesta platser finns i offentliga rum. Det är gator, trappor, trottoarer och torg centralt placerade i den urbana omgivningen. Färjeterminalerna skiljer ut sig något med sina lastkajer, men liknar ovanstående miljöer på så sätt att där dessutom finns trappor och en spännande bussparkering med ”naturliga flyouts”, enligt utsago. På ovanstående platser passerar också en strid ström av människor. Platserna ligger mitt i det sjudande stadslivet och myllret av människor på väg åt olika håll. Det offentliga rummet ser i fallet med ramperna ut på ett annat sätt än de urbana miljöer som jag beskriver ovan. Humlanrampen är byggd av trä, ett mer naturnära material än betong och asfalt, som de tidigare beskrivna skate-spotsen består av. Den är också placerad i en mer ”organisk” miljö, i en stadspark. En annan skillnad mellan den här rampen och de tidigare platserna som jag besökt, är den relativa avskildhet som rampen ändå har trots sin placering i Stockholms innerstad. Rampen ligger i en del av Humlegården som är väl trafikerad av gångare, men som samtidigt ligger något perifert i parken mot den västra långsidan nära Engelbrektsgränd. Den är inte synlig från Kungliga biblioteket, som utgör den mest centrala byggnaden i parkens miljö.

Fryshuset – en cool park

En annan plats där skateboardåkning är påbjuden är Fryshusets skejtpark, en något annorlunda park i jämförelse med Humlegården. Fryshuset har i det närmaste kommit att bli ett begrepp för människor som arbetar med ungdomar. Verksamheten har funnits sedan hösten 1984 då en grupp entusiaster inom KFUM Söder i Stockholm, med Anders Carlberg i spetsen, drev igenom ett förslag om att få använda ett före detta fryslager i Norra Hammarbyhamnen för att bygga en idrottshall. Stiftelsen Fryshuset bildades så snart aktiviteterna var igång och sedan dess har KFUM Söder agerat huvudman. Ungdomarna själva var med från start i formandet av aktiviteter och bidrog med att arrangera konserter och andra evenemang. Ett engagemang för sociala frågor väcktes så småningom. Fryshuset flyttade till andra sidan hamnen och finns nu på den södra sidan på gångavstånd från Gullmarsplan. Idag är ungdomshuset mycket omtalat för sina många projekt som sträcker sig långt utanför husets väg-

Bild 32. Estetiska praktiker i Humlanrampen.
Foto: Åsa Bäckström.

gar. ”Lugna gatan”, som syftar till att minska våld och vandalisering inom Stockholms lokaltrafik är ett av dessa. Inom husets väggar pågår gymnasieutbildning, restaurangutbildning och en mängd andra aktiviteter, varav musikverksamheten är betydande med sina 40 replokaler. Fryshuset hyser även Stockholm Skate Park, en skateboardhall med 2500 medlemmar, som i Fryshusets årsbok 2001 beskrivs som den snabbast växande ungdomsföreningen i Stockholm.⁴³⁹

Både Fryshuset och Humlanrampen är placerade i utkanter. Även om Humlegården ligger mycket centralt i Stockholm, är rampen perifert placerad i själva parken. Samma förhållande råder mellan Fryshuset och stadens geografi. Fryshuset, med nummer tretton i förteckningen, ligger precis på gränsen för att vara med på den karta jag använt, bokstavligen talat i den centrala stadens utkant. Både Humlanrampen och Fryshuset är resultatet av sociala insatser för ungdomar. Renoveringen av rampen i Humlegården gjordes visserligen av skejtarna själva, enligt min informant, men finansiell hjälp kom från stadsdelsnämnden.⁴⁴⁰ Bägge platserna för skateboard är på olika sätt förenade med sociala insatser för ungdomar, Fryshuset mer än Humlanrampen. Bägge ligger också centralt, men ändå i utkanten.

Ingrid Sahlin vid Socialhögskolan på Lunds universitet, har i en studie undersökt ungdomsprojekt och hur retorik och praktik korrelerar i dessa. Hon talar om ordningen av rummet och menar, att det övervägande sättet vuxna har att få insyn och kontroll i ungas liv och leverne är att ta makten över rummet. Sahlin skriver om att samla ungdomar på särskilda platser som fritidsgårdar eller andra ungdomslokaler.

”Antingen det gällt att skilja ungdomar från ’olämpliga vuxna’ eller att integrera olika slags ungdomar har man utgått från lokaler eller platser till vilka inträdet kan överblickas och regleras. För att kontrollera de ungas beteende och påverka deras attityder krävs dessutom att vuxna har möjlighet till insyn i, och i sista hand makt att reglera villkoren för, användningen av utrymmet.”⁴⁴¹

Makten att reglera villkor och regler kan röra exempelvis ordning och drogfrihet. Fryshuset i Hammarby är ett ypperligt exempel på denna typ av plats, där ungdomar tilldelas utrymme och samtidigt blir föremål för normer och regler satta av vuxenvärlden. Det är med andra ord ett förebyggande ungdomsarbete, men Sahlin menar att tillträde till och avgränsning av ungdomars samlingsplatser framstår som ett mål i sig för denna typ av arbete. I fallet med Fryshuset kommer ungdomar till den plats de blivit anvisade, men vuxna kan också ta sig till de

⁴³⁹ *Fryshuset 2001 med årsberättelse 2000*. Stockholm: Fryshuset.

⁴⁴⁰ I_2001-02-15_Ulf. Se även kapitlet ”Bilder av brädspport”.

⁴⁴¹ Sahlin, Ingrid (1991) *Ungdomsprojekt: retorik och praktik. Centrala begrepp och strategier i det förebyggande arbetet under 1980-talet, studerade ur ett konfliktperspektiv*. Lunds universitet. Socialhögskolan. Lic. Citat sid. 125.

platser där ungdomar samlas och vistas, om dessa platser ligger i det offentliga rummet. Att vuxna tar sig till sådana ställen sker i dubbla syften enligt Sahlin. De kommer dels för att observera, dels för att kontrollera användningen av platsen. Nattvandring är ett exempel på en sådan typ av aktivitet. Ambitionen att upplösa eller tränga in i ungdomssamlingar utan vuxenkontroll i staden vilar på tre skilda motiv. För det första misstänkts ungdomar bli destruktiva och asociala utan tillsyn, och i sådana miljöer spirar missbruk och kriminalitet. För det andra finns en tro på att ungdomar önskar mer vuxenkontakt än vad de ger uttryck för och att tillvaron på stadens gator och torg är passiv, meningslös och en brist på alternativ. För det tredje anses ungdomar vara ett negativt inslag i stadsmiljön, vilket formulerar en intressekonflikt mellan generationer.⁴⁴² Dessa tre motiv känns igen också från maktkampen kring "Obsan" och från sättet att stoppa skateboardåkning på bänkar i Uppsala och på Sveavägen. Ett av de medborgarförslag som presenterades i relation till Observatorielundens torrlagda damm, hade just förhindrandet av destruktivt beteende som skäl till varför "Obsan" skulle få fortsätta att vara en plats för skateboardåkare. Att ungdomar får översyn genom Parkleken förväntas ge trygghet åt ungdomarna själva, deras vårdnadshavare och åt övriga samhällsmedborgare.

Skateboardkonst på Östermalm och i City

Nu har turen kommit till Karlaplan. Det här är nummer två i förteckningen och beskrivs som "staty med marmorkanter, gap och bänk". Statyn dominerar den öppna platsen framför köpcentrumet. Vid en första anblick konnoterar den militärhistoria, och kanske andra världskriget. Den uppfördes dock innan andra världskriget ens hade startat. Statyn heter "Flygarmonumentet" och skulpterades av Carl Milles mellan 1927 och 1931. Monumentet gjordes på beställning av Aeroklubben som ett minnesmärke över störtade svenska flygare och avtäcktes 15 maj det senare årtalet av prins Carl som en inledning på den internationella luftfartsutställningen i Stockholm.⁴⁴³ I förteckningen över skatepots finns ingen information om monumentet alls. Minnesmärkets huvudobjekt är en stor örn, som breder ut sina vingar och lyfter blicken mot skyn. Den ärgade metallfågeln på sin svarta stensockel ger intryck av tyngd. På framsidan finns en lättare relief i vitt med Ikaros avbildad. Även om örnens vingar påminner om ett flygplans bärande del, är det inte minst ballongfärder som åsyftas med detta minnesmärke. Den 11 juli 1897 lyfte ingenjör Andrée och hans besättning från Danskön med sin ballong Örnen. Det skulle dröja drygt trettio år, innan ballongfararna och deras utrustning återfanns på Vitön i augusti 1930.⁴⁴⁴ Inskriptionerna är intressanta

⁴⁴² Sahlin (1991).

⁴⁴³ <http://www.sff.n.se/kronologi/1930-1939.PDF> 2004-05-25.

⁴⁴⁴ <http://andree.grm.se/saa/> 2004-05-25.

med tanke på skateboardåkning. På den högra sidan framifrån sett står "Nu efter döden ditt manliga mod eggjar oss andra som ännu vandra på jorden" inristat. På den andra sidan finns ett annat budskap: "Skaparekraft och dåd dig hjälpt att svinga högt över jorden." Skatespåren återfinns på statyns socklar och på de bägge träbänkar som står nedanför den avsats där statyn står. Monumentets inskriptioner hänvisar alltså till flygares mandom och mod. Förmodligen är dessa av ringa betydelse för de skejtare som använder statyn för sina ändamål, men inskriptionerna får ändå poäng i relation till vilka värden som lyfts fram som framträdande för brädåkare. Det kanske är en ren slump att just flygarmonumentet används att åka skateboard på, men de otaliga bilder i tidskrifter och videor på skateboardåkning tagna ur ett grodperspektiv för att få luftturerna att se högre ut rimmar väl med luftfärder. Likaså svävar snowboardåkarna i skyn mot en blå himmel, där själva flykten kopplas samman med den hisnande känsla som tidigare beskrivits som central. Uppmaningen om det

Bild 33. Flygarmonumentet av Carl Milles vid Karlaplan är en bra plats för skateboardåkning enligt förteckningen.
Foto: Åsa Bäckström.

Bild 34. "Riddare och jungfru" av Peter Linde i entrén till Karlavägen 112.
Foto: Åsa Bäckström.

manliga modet som utmanar till stordåd må också vara slumpmässig i relation till den skateboardguide som jag följer, men kopplingen till konstruktionen av maskulinitet är tydlig. Likaså bär termen skaparekraft tankarna mot kreativitetens relevans i detta sammanhang.

Fortfarande på Östermalm vid Karlavägens slut finns fler konstverk med koppling till skateboard. Här är emellertid anspelningarna mer explicita. Innanför dörrarna till Karlavägen 112 står ett par statyer i brons. Här har subkultur och gatans uttryck blivit finkultur. Konstnären heter Peter Linde och verket från 2000 heter "Riddare och jungfru". Förutom att referera till medeltida hövishet genom titeln på verket ställs här även manligt mot kvinnligt, naket mot klätt och skateboard mot inlines. Det lilla guldäpplet vid jungfruns fot leder också

tankarna i riktning mot ett annat par med stor symbolisk dignitet, nämligen Adam och Eva. Är det kunskapens frukt som den nakna jungfrun med inlines tap-pat eller måhända lagt för sina fötter?

Ytterligare ett konstverk omnämns i förteckningen. Det är nummer fyra i listan och beskrivs som varken mer eller mindre än "metalstaty (sic!) med kanter". Denna staty ligger i korsningen Jakobsbergsgatan – Malmskillnadstorget och är skulpterad av Ernst Nordin. Bronsskulpturen som gjutits av Gunnar Pettersson, föreställer en ung flicka i sittande ställning. På bronsplattan som utgör basen till statyn återfinns Gunnar Ekelöfs dikt "Non serviam". "Jag är en främling i detta land men detta land är ingen främling i mig! Jag är inte hemma i detta land men detta land betar sig som hemma i mig". Även här är det intressant att göra en koppling till skateboardåkning i staden. Inte minst blir diktstrofen uttrycksfull i relation till skejtandets utanförskap, vare sig detta utanförskap är påtvingat eller självpåtaget. Man skulle kunna se Ekelöfs ord som ett uttryck för skejtarnas "onormala" användande av stadens arkitektur och konst. Som skejtare är de främlingar och annorlunda i förhållande till stadens övriga användare som går, cyklar, åker buss, tunnelbana eller bil. Men staden är inte främmande som arena för skateboardåkning, för dem som åker bräda. Landet är ingen främling i dem. Samtidigt kan man skönja det självpåtagna utanförskapet i uttrycket att inte vara hemma i detta land. Att landet i Ekelöfs dikt betar sig som hemma, skulle kunna tolkas som den övervakande vuxengenerationens hemtama blickar. Skejtarna gör dock motvärn mot denna tillsyn och tjänar icke, som diktstrofens titel uttrycker.

I kapitlet "Bilder av brädsport" refererade jag till Magnus Gyllenberg, som beskrev skateboardåkning som konst.⁴⁴⁵ Att följa den tesen innebär att förteckningen över skejtbara platser i Stockholm hänvisar till konstutövning på annan konst. Borden menar att skejtare har en särskild blick för stadens arkitektur. Skejtare är likgiltiga inför byggnaders och objekts ideologiska, historiska, auktoritära eller på annat sätt symboliska betydelse. De fokuserar i stället delar av staden och ser till skejtbarheten i dessa. Ytor, underlag, lutningar, höjder med mera blir till tredimensionella objekt, som kanske kan användas att åka bräda på. Det innebär att stadens kanon kring arkitektur omskapas. Vardagsarkitektur i form av avsatser, kanter, räcken, staket, trappor, socklar med mera ersätter monument och byggnader, som ritats och konstruerats av namnkunniga arkitekter och konstnärer. Samtidigt skrivs stadens geografi också om menar Borden. I stället för att referera till gatunamn, hänvisar skejtare till skejtbara objekt. Skejtare strävar inte efter att se eller förstå staden som helhet. De vinnlägger sig om att leva den. Kunskapen om staden är alltid situerad och kroppslig.⁴⁴⁶

⁴⁴⁵ Gyllenberg (2001: 95).

⁴⁴⁶ Borden (2001: 213-228).

“In their own locality, therefore, the skateboarders’ cognitive representations is neither a map nor directory, for skateboarding is ‘hard to put on paper’, nor of a spectacularized centre-point, but a mental knowledge composed of highly detailed local knowledge about dispersed places, micro-architectures and accessible times.”⁴⁴⁷

Borden argumenterar för att skateboardåkare skapar mening av arkitektur och objekt på sätt, som skiljer sig från de sätt som gemene man gör. Med hans resonemang blir information om statyer och monument helt onödig information i förteckningen över skatespots, och Flygarmonumentet som exempel är inte intressant på annat sätt än som ”staty med marmorkanter, gap och bänk”.

Stadsplanering på Södermalm

I förteckningen finns även en plats på Södermalm – Medborgarplatsen, nummer fem. Det som finns där enligt listan är curbs, trappor och en vertramp. Efter ordet vertramp sitter ett frågetecken inom parentes (?). Jag tolkar det som att den knappt är värd namnet. Vertrampen i fråga ligger i Björns trädgård.

SCC Scandiaconsult fick 2002 i uppdrag av Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm att ta fram ett program för en upprustning av just Björns trädgård. I det femton sidor långa förslaget som hon presenterade finns en historisk analys av parken och parkleken. Ritningar och skisser på vad som skulle kunna komma för handen en vision av en plats förankrad bakåt i tiden, men med estetiska inslag av det nya Söder inspirerade av närheten till moskén.⁴⁴⁸ Enligt syftet med programförslaget ska platsen bli smakfull och säker, speciellt under dygnets mörka timmar. Det stökiga som finns idag ska byggas bort.

”Björns Trädgård bli en tilltalande mötesplats för barn och ungdomar genom att skapa en miljö som är mer levande och trygg under kvällar och nätter. Lekparken Björns Trädgård bör få ett generellt ansiktslyft så att dagens skräpighet tas bort.”⁴⁴⁹

Det är inte utan att resonemanget har vissa likheter i argumenten med dem som fördes kring ”Obsan”. Det är mörkt i Björns trädgård på kvällar och nätter, och platsen samlar ungdomar med uppseendeväckande stil (punkare och anarkister). Likaså är det ett tillhåll för socialt marginaliserade, hemlösa och alkoholister. De kringliggande krogarna runt Medborgarplatsen drar också till sig ett klientel angeläget om inmundigande av alkoholhaltiga drycker. Kanske är det denna skräpighet som ska byggas bort med hjälp av nattbelysning och barnvänliga objekt i parken? Ett av de planerade objekten i parken är en lekskulptur i formen

⁴⁴⁷ Borden (2001: 223).

⁴⁴⁸ *Björns trädgård. Program för upprustning av lekpark.* SSC Scandiaconsult på uppdrag av Gatu- och fastighetskontoret. Stockholms Stad. Oktober 2002.

http://www.stockholm.se/files/37500-37599/file_37565.pdf 2004-02-18.

⁴⁴⁹ *Björns trädgård. Program för upprustning av lekpark.* (2002: 3).

av en försänkt gubbe, som ska kunna användas av bland annat skateboardåkare. Verksamhetsansvariga på Fryshuset rådgjordes i frågan och kunde ge positiva besked om det stora antalet aktiva åkare och behovet av platser för nybörjare och medelgoda yngre åkare med hemvist på Söder. Eftersom en skatepool kräver mindre yta än en ramp och dessutom mindre underhåll, men samtidigt ger möjlighet till flexiblare åkning, framstod förslaget som en förträfflig lösning. Poolen diskuterades i skejtkretsar och omnämndes som ”mumintrollet” på Medborgarplatsen. Det tar dock tid för det så kallade ”mumintrollet” att realiseras. Bodil Hammarberg som är handläggare på Gatu- och fastighetskontoret, Region innerstad var beställare av programarbetet för upprustningen av Björns trädgård. Hon berättar att bygget är på gång, men att arkeologiska upptäckter gjort att arbetet försinkats.⁴⁵⁰ Hammarberg berättar att så fort tjälen går ur marken i vår (2004) ska arbetet med upprustningen återupptas. Poolen ligger först i ordningen av vad som ska göras. Hammarberg är noga med att poängtera att poolen ska vara till för fler än skejtarna. Här ska även finnas utrymme för cykling och att åka kana. Hon beskriver att konkurrensen om parker och andra ytor i innerstaden är stor och tror, att det vore bra om man kunde locka skejtarungdomarna till platser som inte är så heta, kanske i ytterstadsområdet eller på gränsen mellan ytterstad och innerstad. Det har funnit en diskussion om att göra ett långsträckt område för skateboardåkning där de gamla järnvägsspåren finns på Södermalm nedanför Skansbron. Det skulle passa perfekt av flera skäl. Det är inte en massa människor som har det som sin park. Det har varit ett gammalt industriområde och det ligger lite avsides, men ändå ganska centralt och inte heller så långt från Fryshuset. Nu är marken tyvärr uthyrd på begränsad tid, men förslaget kvarstår.⁴⁵¹

Multifunktionella ytor

Både Englund och Hammarberg är tydliga med att det är trångt i Stockholms innerstad. Boende ska trivas i sin grannbygd, och det ska även de som kommer in till stadens centrala delar för att arbeta eller för att ta del av nöjeslivet. Stadsmiljörådet har i skriften *Agenda för staden* samlat sina ståndpunkter kring vad de vill med staden i samhällets tjänst.⁴⁵² De utgår från sex grundläggande principer.

1. Staden är en arena för demokratin.

⁴⁵⁰ Tre kullerstenssatta gator och ett kvarter antingen från slutet av 1500-talet eller början av 1600-talet undersöks av arkeologer från Stockholms stadsmuseiförvaltning. Troligen är gatorna återstoder av Södermalms gamla gatunät som existerade innan det nya rätvinkliga nätet kom till 1640. Det är mycket sällsynt att man finner gator eller bebyggelse av den här typen på Södermalm. De här har antagligen bevarats tack vare att tomten utgjorts av trädgårds- och parkmark från 1600-talet och fram till idag.

<http://www.stadsmuseum.stockholm.se/arkeologi.htm> 2004-02-19.

⁴⁵¹ I_2004-02-19_Hammarberg. Poolen invigdes 2004-10-30 med ett ”Pool party jam”.

⁴⁵² Stadsmiljörådet (2003) *Agenda för staden*. Karlskrona: Boverket.

2. Stadens struktur är avgörande för en hållbar samhällsutveckling.
3. Mångfald, komplexitet och vitalitet är stadens kännemärken.
4. Gatan, torget och parken är stadens vardagsrum.
5. Allemansrätten gäller också i staden.
6. Successiv förändring ger staden kontinuitet och variation.

Den fjärde punkten förtydligas genom att tala om rörelsen. Det är genom den som vi får möjlighet till möten och nya upplevelser. När vi tar oss fram i staden, på vilket sätt vi än gör det, ser vi stadens byggnader, platser, människor och händelser passera förbi som i en filmsekvens. Enligt agendan är det nu dags att satsa på ett stadsbyggande, som i stället för att sätta bilens framkomlighet i fokus, återupptar det offentliga rummets tre uppgifter, det vill säga möten, marknad och rörelse. Staden ska också som agendan förespråkar vara en arena för demokrati. ”Barns och ungdomars medverkan i beslut om sin miljö är en förutsättning för en god utveckling av staden i framtiden”.⁴⁵³ Med skateboard i åtanke, borde den framtida staden erbjuda en mångfald av möjligheter om Stadsmiljörådets idéer får florera. Både att se till rörelse som en av det offentliga rummets tre uppgifter, samt att propagera för barns och ungdomars demokratiska medverkan i beslut, är träffande med tanke på denna typ av aktivitet. Stadsmiljörådet talar även för en nygammal syn på staden genom ett mångskiftande bruk av dess begränsade utrymme.

”Staden är i ständig förändring. Nya förutsättningar, möjligheter och problem uppstår hela tiden. Svenska städer har betydande tillgångar i form av kvalitet, effektivitet och säkerhet jämfört med många andra städer i världen. Men där finns också problem. I ivern att sanera, separera och standardisera ersattes den täta och mångfunktionella staden under efterkrigstiden av den glesa funktionsuppdelade stadsbygden. Nu har teknik, ekonomi och politik skapat nya villkor för den urbana utvecklingen. Staden har åter hamnat i fokus som motor för samhällsutvecklingen.”⁴⁵⁴

I ett temanummer av tidskriften *Axess* avhandlas nya städer som blir som gamla. En intervju med sociologen Ray Oldenburg tar upp den moderna stadens avsaknad av ”den tredje platsen”.⁴⁵⁵ Enligt Oldenburg är hemmet den första, arbetet den andra och den informella mötesplatsen i staden denna tredje plats. Han exemplifierar denna plats med det lokala kaféet eller kanske puben. Men det är inte själva platsen i sig som är avgörande, det är den sociala gemenskapen där. Poängen med den tredje platsen är, att där upprätthålls andra sociala relationer än de som finns i hemmet och på arbetsplatsen. På denna arena är det till exempel möjligt att ha djuplodande politiska eller personliga samtal utan institutionaliserade hierarkier eller känslomässiga bindningar som tvingar fram restriktivitet.

⁴⁵³ *Agenda för staden* (2003: 7).

⁴⁵⁴ *Agenda för staden* (2003: 3).

⁴⁵⁵ Elmlund, Peter (2004) ”Vi behöver freda oss mot dem vi älskar allra mest” i *Axess*. Februari.

Den tredje platsen finns enligt Oldenburg i det närliggande grannskapet.⁴⁵⁶ Artikelförfattaren som intervjuar Oldenburg sätter hans tankar i relation till Stadsmiljörådets *Agenda för staden*. Agendan tar tydlig strid mot det funktionalistiska och modernistiska stadsbyggandet. I stället är det en nygammal stadsform som är målet. I USA har en stadsplaneringsrörelse växt sig stark, som hävdar en återgång till funktionsblandade (eller multifunktionella) platser i täta och fotgängarevänliga städer. Denna rörelse kallas ”new urbanism”. Oldenburgs tredje plats rimmar väl med de riktlinjer om den nya staden som Stadsmiljörådet ritat.

Autonomi och kreativitet

I Stadsmiljörådets antologi *Barn i stan*, diskuteras barns tillgång till stadsbygden. Antologin framhåller sammanfattningsvis att barn i Sverige överlag är friska och bor bra. Däremot hindras deras kreativa och sociala utveckling av minskande tid för upptäckter, fantasi och skapande lek på egen hand eller tillsammans med kamrater. Anledningen till detta vilar på de vuxnas axlar. Vuxna schemalägger och organiserar barns tid, vuxna bygger också den enahanda boendemiljön som omsluter barnen.⁴⁵⁷ I relation till dessa tankar skriver den italienska sociologen Elisabetta Forni i *La città di Batman*, bland annat om barns rätt till offentlig plats. Hon menar att barn har en speciell rätt till stadens utrymme. Barn faller nämligen offer för segregation i det vuxenorienterade samhälle som omgärdar oss idag. Hon använder det starka begreppet våld och pekar på att barn drabbas av det, eftersom samhället är byggt för och cirkulerar kring vuxna. Forni länkar samman rum (space) och tid i denna diskussion. Tid organiseras och övervakas av vuxna, och tiden för fri lek begränsas. Forni vänder sig även emot indelningen av staden i olika zoner. Att använda olika delar av staden för olika ändamål är slöseri med plats. Men hon stannar inte vid det, utan menar även att en uppdelning i områden där vissa är till för boende, andra för shopping och handel, samt ytterligare andra för produktion, leder till att mångfalden i staden går förlorad. En fara, som Forni pekar på, med att utesluta barn från stadens rum på deras egna villkor är barns förlorade tillfälle att lära sig autonomi. Mot vad som borde ligga i både vuxnas och hela samhällets intresse, blir barn allt mindre självständiga. Detta bäddar för en konfliktfylld situation när barnen så småningom går in i tonåren och förväntas kunna handskas med den autonomi som de då tilldelas. Forni menar, att barn inte fått lära sig det sociala kunnandet som behövs för att hantera till exempel gruppträck i tonåren.⁴⁵⁸ Resonemanget har stora likheter med det

⁴⁵⁶ Oldenburg, Ray (1989/1999) *The great good place: cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons and other hangouts at the heart of a community*. New York: Marlowe.

⁴⁵⁷ Nyström, Louise och Mats Sundström (2001) *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*. Karlskrona: Stadsmiljörådet, Boverket.

⁴⁵⁸ Forni, Elisabetta (2002) *La città di Batman: Bambini, conflitti, sicurezza urbana*, Torino: Bollati Boringheri.

som Lieberg för. Han poängterar, att en av de viktigaste aspekterna att ha i åtanke när det gäller ungdomars användning av den offentliga miljön är att de där får möjlighet att kontrollera och skapa en tillvaro utan insyn från vuxna. Det innebär att ge ungdomarna tillgång till självbestämmande och eget ansvar i förhållande till sina egna liv och sin egen framtid. Lieberg ser också detta som ett led i modernisering och individualisering.⁴⁵⁹

På flera ställen har jag antytt, att det är fruktbart att se skateboardåkning i staden som estetiska praktiker med stora kreativa inslag. Inte minst blir dessa synliga i videor där de manifesteras på flera plan samtidigt. Det är en kreativ estetisk praktik att åka bräda, att filma, att klippa ihop filmen och att se den tillsammans med andra för att konstruera en mening kring det som filmen berättar, liksom att konstruera sig själv i relationen till dessa berättelser. För att begränsa meningsskapande till vad som står i fokus för detta kapitel, vill jag lyfta fram det kreativa brädåkandet i stadsrummet, som lyfts fram i de videor jag analyserat. Även om en video inte har en speciell historia att berätta så som ordinarie filmer på biograf berättar historier, förtäljer den mängder av historier inte minst kring skateboardåkande i stadsrummet. De videor jag analyserat porträtterar aktiviteten som företrädesvis utförd i en urban miljö. Skejtarna brukar trottoarer, trappträcken, trappor, torg och statyer i parker. Kort sagt används offentliga objekt och ytor för att åka skateboard på. Jag menar att detta berättar historien om skateboardåkare som innovativa i sitt användande av allmänna platser på sätt som de ursprungligen inte var byggda för. Detta irriterar även somliga, som riktar skarp kritik och uttrycker sitt missnöje mot aktiviteten i fråga. Missnöjet görs till en del av filmen, och därmed en del av skateboardåkandet som kulturellt och socialt fenomen. I *Lordz Conspiracy* avbildas detta missnöje genom en spansk polisman, som får klä skott för vuxen majoritetskultur och hegemonisk makt. Här berättas en annan historia, nämligen den om skejtaren som radikal rebell, som slår i underläge mot överheten. Denna rebell gör motstånd mot både normaliteten och lagen.⁴⁶⁰ I kapitlet ”Bilder av brädspport” framställdes också kreativitet som en viktig del av brädåkningen. I filmerna gestaltas kreativiteten genom gemenskapen inom de fristående grupper av skejtare som porträtteras i filmerna. Att grupperna är fristående är en viktig poäng. Här blir skejtarnas autonomi synlig. De är inte bundna till någon organiserad aktivitet styrd av vuxna initiativ. De utövar sin verksamhet av lust och nöje. Däri ligger även friheten. För att använda Fornis argument ägnar de sig åt fri lek och tar därmed kontroll över sin egen tid samti-

⁴⁵⁹ Lieberg (1992: 235).

⁴⁶⁰ *Lordz conspiracy* (2000); *Skateboard* (1999); *Videoradio. A Transworld skateboarding documentary* (2001); *Praha2001 skateboard video* (2001); *411VM Skateboarding* (2001); *A way of life* (2001).

digt som de även skapar sig egen plats. Lieberg skulle kanske ha sagt att de skapar en tillvaro utan insyn från vuxna med möjlighet att tillägna sig autonomi.

Virtuellt, lokalt och globalt

De platser jag besöker finns som reella skejtbara objekt i en urban miljö, men platserna är beskrivna på ett virtuellt ställe. På den digitala tidskriften *Defekts* diskussionsforum avhandlades just ”Operation granskning” och den förteckningen över skatespots som gjordes där. Någon som kallade sig Karl von Heimlishhensen skrev:

”vem fan är hjärnan bakom, operation granskning...de borde ta mig fan skjutas, så dålig uppslutning på er hemsida var det länge sedan denna reporter såg. Skärpning killar. Det är faktiskt allvar...plus att ni kanske skulle ta och kolla upp eran stavning era förbannade hönshjärnor till skribenter...idioti är vad det är. Sluta skriva en massa skit, och börja skata någongång. Pung slut, over and out, sayonara, adios.”⁴⁶¹

På åtminstone tre punkter i detta uttalande tangerar insändaren diskussioner som jag fört tidigare. För det första berör han idealbilden av skateboardåkande genom sitt yttrande att skrivandet borde upphöra till förmån för skejtande. Skateboardåkning är inget man skriver om eller teoretiserar över, det är något man utför i praktiken. För det andra gör han gällande, att de som åker skateboard är av manligt kön genom sitt uttalande ”skärpning killar”. För det tredje refererar han i sitt tilltal till en kaxig attityd, som även den påstås tillhöra bilden av brådåkande unga män. Karl von Heimlishhensen fick svar på tal bara en dryg timme senare av någon som inte namngav sig alls, men som hävdade att det var praktiskt taget omöjligt att samla ihop Sveriges alla skatespots. Svararen menade att han eller hon arbetar med ”operation granskning” 60 timmar i veckan och att det var ett fortlöpande projekt, som fick upplysning om skejtbara platser genom samtal, sessions med locals och mejl bland annat.⁴⁶² Karl von Heimlishhensen svarade att han vet vad en juste site var när han såg den och att operation granskning inte lyckats utan var att betrakta som ett skämt.⁴⁶³ Dagen efter skrev signaturen Kumla ett argt inlägg till honom.

”Sprid inte en massa skitsnack, GE DIG TILL KÄNNA!! Vill du åka ut? Bra, fortsatt då din lilla golbög. Dont fuck with us.....we fuck you backdoors!!”⁴⁶⁴

⁴⁶¹ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-04, kl. 12.41.

⁴⁶² <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-04, kl. 13.53.

⁴⁶³ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-04, kl. 14.16.

⁴⁶⁴ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-05, kl. 12.14.

Därefter följde ett antal inlägg i debatten. Signaturen Pappa Hasse hävdade att han använde operation granskning när han och hans barn åkte på semester.⁴⁶⁵ Från någon som kallade sig Persson kom ett inlägg om att Karl borde bli president.⁴⁶⁶ Därefter svarade signaturen Dra åt att Karl säkert inte ens var skejtare och att om han var det så var han säkert en fjant. I vilket fall som helst ansåg Dra åt att Karl borde göra något åt skejtscenen i stället för att sitta framför datorn och gnälla om han nu var så duktig.⁴⁶⁷ Christoffer undrade varför inte folk kunde skita i att gå in på sidan, om de nu inte gillade Operation granskning.⁴⁶⁸ Signaturen Skate4life höll med honom, medan Charles Bengtsson höll med Karl om att sidan var under all kritik.⁴⁶⁹ Signaturen Toy machine menade att Karl skulle ”lägga ner sitt jävla snack”, och från Bomb kom åsikten att Karl var cool och ball som fan.⁴⁷⁰

Surfa på nätet kräver ingen bräda

Ordväxlingen var spännande på flera sätt. Dels var den intressant att läsa därför att den kommenterade en förteckning som jag planerade att använda i syfte att få syn på skateboardstaden Stockholm, dels var den fascinerande för att den diskuterade reella platser för skateboard på en virtuell sådan. Anonymiteten spelar säkerligen stor roll för de uttalanden som gjordes där och det finns goda skäl att tro, att det är få av dem som skrivit inläggen, som skulle använda samma språk eller samma ton vid en konversation ansikte mot ansikte. De facto är nog sannolikheten tämligen liten för att en enda av de skribenter som uttrycker sina åsikter på nätet här skulle vara den person de i inläggen hävdar att de är. Likväl finns det i meningsutbytet flera punkter, som jag tycker är relevanta för skateboard som företeelse. Tonen som sådan i flera av uttalandena skulle kunna beskrivas som kaxig. Vilket i sin tur skulle kunna beskrivas som typiskt för en revolterande attityd, något som passar väl in på den schablonbild som ofta appliceras på skejtare både av andra och av dem själva.⁴⁷¹ Värt att notera är även den kommentar som poängterar, hur viktigt det är att arbeta för skejtscenen och inte klaga över folk som verkligen gör det, som Operation granskning skulle kunna ses som ett

⁴⁶⁵ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-05, kl. 12.31.

⁴⁶⁶ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-05, kl. 18.48.

⁴⁶⁷ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72>, 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-06, kl. 12.12.

⁴⁶⁸ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72>, 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-06, kl. 12.17.

⁴⁶⁹ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inläggen daterade 2002-10-06, kl. 18.20 och 18.58.

⁴⁷⁰ <http://www.defektmag.com/diskusthread.asp?id=72> 2002-10-17. Inlägget daterat 2002-10-07, kl. 20.54.

⁴⁷¹ Se kapitlet ”Bilder av brädsport”.

exempel på. Att kalla någon för golbög, som signaturen Kumla gör, är ytterligare en notis som säger något om hur kön konstrueras på en plats för skateboard. Denna tydligt nedvärderande kommentar misskrediterar inte bara Karl von Heimlishhensen, den svartmålar också både skvallerbyttor och homosexuella. Genom fällande av denna kommentar hävdas också en annan typ av maskulinitet än den som sägs vara ”ny” eller ”alternativ”, som jag talade om i föregående kapitel.

Studier visar att datorer är vanliga i hemmet hos svenska tonåringar i Stockholm och att mycket av ungas användning av Internet sker från hemmet.⁴⁷² Med fokus på platsen blir detta en intressant iakttagelse och utgångspunkt. En tänkvärd brytning sker då det offentliga kan beträdas i skydd av relativt hög anonymitet. På Internet är det möjligt att träda in i offentligheten i skydd av pseudonym på tyckarlistor och i gästböcker, en anonymitet som både beskyddar och avskys. Det egna rummet eller den del av hemmet där datorn står är också en mer privat sfär i jämförelse med till exempel gatan som omtalats ovan. Med hjälp av datorn och Internet länkas det privata samman med den offentlighet som www innebär. Patrik Hernwall skriver i en avhandling från Stockholms universitet om barns användande av Internet. När barnen själva berättar om värdet av sitt Internetanvändande talar de i termer av möten med andra människor och tillträde till vuxenvärlden. Men de beskriver även värdet av överskridande vad gäller ålder och annan typ av identitet. På nätet kan de ge sken av att vara någon annan. Med andra ord är inte ens säkert att de som uttryckt sig ovan om Operation granskning åker skateboard.⁴⁷³

I ett forskningsprojekt om tonårsrum analyseras bland annat vilken betydelse det egna rummet har som estetiskt uttryck i förhållande till upplevelsen av självet. Med rätta hävdas inom projektet, att hemmet ofta lämnas utanför när ungdomar eller ungdomskultur studeras. En av bokens stora poänger är därför, att den bjuder in läsaren till den mycket privata plats som tonårsrummet är.⁴⁷⁴ Här visas i text och bild hur tonårsrummet är ett ställe, där identitet skapas och relationer upprätthålls. Det är också ett krypin för kreativitet och kan även fungera som ett frirum inom familjen. Mats Lieberg skriver att ”tonårsrummet är en plats där man bygger sig själv”. Men han pekar även på det mentala tonårsrummet som sträcker sig långt utanför dess fysiska gränser. Med hjälp av datorer som

⁴⁷² Se exempelvis Petrov, Peter (2000) ”New Media and Young People in Sweden”, von Feilitzen, Cecilia & Ulla Carlsson (red.) *Children in the New media Landscape*. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen. Nordicom, Göteborgs universitet.

⁴⁷³ Hernwall, Patrik (2001) *Barns digitala rum: berättelser om e-post, chatt & Internet*. Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen (diss.).

⁴⁷⁴ Aagre, Willy, Anne de Haas, Cecilia Häggström, Mats Liberg & Sven Mörch (red.) *Nordiska tonårsrum: vardagsliv och samhälle i det moderna*. Lund: Studentlitteratur.

många av ungdomarna har i sina rum, kan de bege sig ut i offentligheten utan att ens öppna dörren.⁴⁷⁵

Världens lekplatser

Internet skapar länkar mellan virtuella och konkreta platser. Den svenska skate-spotguiden talar om platser i Sverige. Jag begränsar det nationella utbudet till huvudstadens, varav jag stiftar närmare bekantskap med de platser som omnämns i Stockholmsregionens mest centrala delar. Men resor i det geografiska rummet är inte ovanliga, i synnerhet inte om det har att göra med brädåkning på snö, och representationer av geografiska platser i andra typer av medier än på Internet är också frekvent förekommande. I *Funsport Snowboard* 2000/1 skriver man om alternativa lekplatser för snowboardåkare. Artikeln talar om roadjumps med draghjälp av bil, ledstänger, hustak, lekplatser för barn och trappträcken på bakgårdar. Här appelleras till annorlunda användande av objekt på samma sätt som när det gäller skateboard i staden. Leken framhävs också som viktig.⁴⁷⁶ I samma nummer av tidskriften finner man även en artikel som tar läsaren runt världens högsta toppar från Klippiga bergen via Anderna i Sydamerika och Alperna på Nya Zeeland till Kaukasus, Japan och Skanderna. Lekplatserna finns med andra ord jorden runt.⁴⁷⁷ Som i kapitlet ”Bilder av brädspport” skrivs leken fram som en viktig komponent. I skateboardvideor finns som jag nämnt tidigare ett nära nog stående inslag under rubriken ”road trip”. Den video som gick mest när jag gjorde fältarbete i butiken var *411VM* nr 44. I den utgjordes detta inslag av en resa längs den amerikanska östkusten gjord av varumärket Elements åkare.⁴⁷⁸ Men resor och platser refereras även frekvent i tidskrifterna. Som jag skrivit i bland annat kapitlet ”Bilder av brädspport” berättar skejtare själva gärna historien om glädje och gemenskap kring sin aktivitet. Den här gemenskapen är inte bara lokalt förankrad i den egna stadens rum, utan sträcker sig till andra delar av Sverige och vidare runt världen. Barcelonas gator och torg är eftertraktade platser att åka skateboard på och San Fransiscos graffitimålade väggar känns igen i tidningar och videor. Sociala skejtkontakter etablerade genom resor hålls vid liv via Internet och telefoner, om man av geografiska skäl inte kan skejta med varandra IRL. Den egna stadens rum utvidgas därmed till andra städers rum. Det är inte bara gator som surfas, utan också det världsomspännande Internet. På hemsidor med brädspportanknytning debatteras åkares skicklighet, produkters estetik och skatemiljöers för- och nackdelar. Hemmet eller kanske till och med det egna

⁴⁷⁵ Lieberg, Mats (2002) ”Tonårsrummet i spänningsfältet mellan det privata och det offentliga”, Aagre, Willy, Anne de Haas, Cecilia Häggström, Mats Liberg & Sven Mörch (red.) *Nordiska tonårsrum: vardagsliv och samhälle i det moderna*. Lund: Studentlitteratur.

⁴⁷⁶ *Funsport Snowboard* 2000/1, sid. 14-18.

⁴⁷⁷ *Funsport Snowboard* 2000/1, sid. 42-52.

⁴⁷⁸ *411VM. Skateboarding*. Nr.44. jan-feb 2001. 411 Video productions Inc. USA. (VHS).

rummet blir på detta sätt sammanlänkat med en global brädåkargemenskap. Denna gemenskap är visserligen virtuell och kanske inte mer än en föreställd gemenskap i Benedict Andersons termer.⁴⁷⁹ Men föreställd eller inte är den ändå verksam på ett tankemässigt och narrativt plan och får konsekvenser i det mer lokala livet. Det egna brädåkandet har likheter med brädåkande på många andra ställen i världen. Den egna stadens rum eller gatan utanför huset där man bor kan på så vis jämföras och sättas i relation till gator, torg, trappor och trottoarkanter i exempelvis Barcelona, Paris eller San Francisco, utan att man ens behöver ha satt sin fot där i den fysiska verkligheten.

Men det är inte bara skateboardåkning som kan göras på många platser runt jorden, även snowboardåkning har denna gränsöverskridande implikation. Geografiska gränser, gränser för nationer och världsdelar, är definitivt något som ska överskridas, om inte ignoreras. Åtminstone är det en bild som framträder tydligt i brädsportmagasin under 1990-talet. Det skrivs om resor för att utöva sin sport på mer eller mindre exotiska platser som Grönland, Afrika, Kina, Pakistan, Australien, Sydamerika, Alaska och andra delar av USA. Reportagen fylls till stor del med spektakulära bilder. I den svenska utgåvan av *Onboard* 2000/36 finns hela fem artiklar från resor med snowboardåkning på okänd mark. Det är Japan, Peru, Kamtjatka, Libanon och Whistler i Kanada som besöks, i just den ordningen. Dessa resereportage ger intryck av att hela världen är tillgänglig och nåbar för vem som helst, och där ute väntar spännande strapatser och äventyr i sällskap med goda vänner och brädan. I de tidiga tidskrifterna från 1978, *Skateboard* och *Pipeline*, saknas den här typen av reportage. Här finns i stället ingående artiklar på kommunal nivå. Till exempel finns alla svenska kommuners inställning till rullbrädesåkning redovisad i *Skateboard* 1978/2. Den enda artikel från utlandet i dessa tidskrifter finns i samma nummer och beskriver hur man tävlar i Kalifornien under rubriken ”California action”. Den är skriven på ett distanserat, smått exotiserande sätt. Det förefaller som om Kalifornien ligger långt borta från Sverige år 1978, mycket längre än vad den amerikanska delstaten verkar göra i årgångarna av brädsportmagasin tjugo år senare. I dessa framställs snarare hela brädsportkulturen som global och transnationell.

Ulf Hannerz skriver om transnationella kulturflöden mellan centrum och periferi i det globala kulturella systemet, där populärkulturen framstår som mest rörlig med mediernas hjälp.⁴⁸⁰ Skateboard- och snowboardkultur skulle kunna ses som del av det populärkulturella transnationella kulturflödet. Flödet skulle i det här fallet gå från västerländska centrum i framförallt USA, via brohuvuden i andra västländer som till exempel Stockholm. Med hjälp av medier, exempelvis de magasin som jag studerar, når kulturflödena ut till mer perifera platser i

⁴⁷⁹ Anderson Benedict (1983) *Imagined communities*. London: Verso.

⁴⁸⁰ Hannerz (1992).

Sverige för att gro, kanske förändras på vägen, men dock växa vidare. Hannerz talar även om transnationella kulturer, meningsstrukturer som bärs upp av sociala nätverk och som inte nödvändigtvis finns baserade på någon särskild lokal plats.⁴⁸¹ Dessa sociala nätverk består av människor från både centrum och periferi, och dessutom från olika centrum och olika periferier, och de deltar i den hela tiden pågående förhandlingen av mening både som konsumenter och producenter. I denna förhandling konstruerar de tillsammans mening och kultur. Kanske är det möjligt att se de resande brädsportutövarna som ett löst sammanfogat socialt nätverk av den här sorten, där de konstant formulerar och omformulerar brädsportkulturerna i mötet med andra kulturella uttryck. Vidare produceras och konsumeras ny mening i tidskrifterna som skriver om den radikala åkningen under äventyrliga former. Den kulturella kedjan av meningsskapande länkas så till läsaren, som i sin tur konsumerar och producerar mening med hjälp av tidskrifternas form och innehåll.

Rekapitulation

En av anledningarna till att platsens betydelse har fått eget spår i den här avhandlingen är samhällets syn på ungdomar. Denna kulturella och samhällseliga föreställning manifesteras i stadens sätt att handskas med unga människor. Det blir tydligt, när sociala konflikter uppstår över vilka platser som tillhör vilka grupper av människor, och vem som har rätt till stadens rum blir den springande punkten. Plats och kultur hänger otvetydigt samman. Hur skateboard (och snowboard) som kulturella uttryck blivit synliga på olika platser är därför av avgörande intresse, liksom hur platser formats av skateboard (och snowboard) som kultur. Att undersöka vilka platser i staden som skateboardåkning utförs på, och på vilket sätt detta sker, säger något om skateboardåkning och skejtarnas förhållande till staden och det övergripande samhället. Som jag har visat använder sig skejtare av platser och objekt i den urbana miljön på sätt som de inte var byggda för. Trappor blir hinder att hoppa utför, bänkar objekt att glida emot. Men det är inte bara stadens arkitektur som används ”annorlunda”, även stadens dygnsrytm brukas för att få åtkomst till ytor under timmar då dessa är mindre befolkade. Att åka bräda nattetid gör fler platser brukbara. Att studera skateboardåkning säger inte bara något om skejtarens användning av staden, det säger även något om hur det övergripande samhället förhåller sig till skejtare och skateboardåkning. Jag har visat att aktiviteten skateboardåkning förhindras genom montering av hinder på räcken och bänkar. Aktiviteten skapar också debatt när den utförs på ytor som är kulturhistoriskt intressanta, som i den torrlagda dammen vid Stadsbiblioteket. Vid detta tillfälle värderades kulturhistoria högre än socialt arbete med ungdomar.

⁴⁸¹ Hannerz (1992: 249-250).

I kapitlet har jag visat att skateboardåkning i staden kan vara en kreativ verksamhet där motståndet mot en intetsägande arkitektur uttrycks, som i användningen av lufttrumman vid S:t Eriksplan. Kanske är det just den ovanliga användningen av miljön som gör skateboardåkandet hotfullt eller åtminstone oroväckande. Aktiviteten blir en symbolisk utmaning av det normala. Att utmana det vanliga är också en av de narrativ som skrivs fram och visas i skateboardmedier. Här handlar historierna om den radikala skateboardåkaren och undergroundrebellen som trotsar både ordning och det ordinära. Skateboardåkning innebär också rörelse, inte bara som en fysisk aktivitet utan en rörelse genom staden. Även om man stannar längre på en plats än andra stadsbesökare, förflyttar man sig ofta mellan skejtplatserna och rör sig således över stora ytor. Förutom att ha en rumslig och en tidslig aspekt, sträcker sig även platsen in i den virtuella världen. Mening skapas kring föreställningar om platser som man kanske aldrig sett. Dessa föreställningar lever ett högst levande liv som jämförelsematerial till reella platser. På så sätt finns Barcelonas trottoarkanter med som referens i Stockholmskejtarens vardag. Det är också troligt, att det är just trottoarkanterna och inte Sagrada Familia eller något annat arkitektoniskt turistmål, som figurerar som referens.

Skateboardåkning i staden handlar också om att ta platser i anspråk och att bli tilldelad ställen. Att skejta blir ett sätt att ta plats i samhällets offentliga rum på det sätt som man själv väljer, att inte inlemma sig i vuxnas normer och regler om hur man bör använda rummet i fråga. Samtidigt som man uttrycker en vilja att delta, uttrycks en vilja att göra detta på sina egna premisser. Det blir en maktkamp mellan ungdom och vuxenhet, mellan normalt och onormalt, mellan ekonomi, kultur och estetik. Rum tilldelas också den här typen av aktivitet. Rummet som åsyftas ovan det vill säga Fryshusets skejthall, är placerat inomhus skyddat från vinterns kyla och sommarens regn, men hallen skyddar också den "vanlige" medborgare på så sätt att orosmomenten flyttas. Fryshuset ligger utanför stan i ett hus med och för andra ungdomar. Här huserar de relativt ostört, och ungdomarna stör heller ingen i stan med sina aktiviteter. (Makt)ordningen mellan generationerna är återställd.

8. Ants historia – ett biografiskt brädspår

I det femte och sista av denna avhandlingens empiriska kapitel sätter jag en enskild brädåkande individ i fokus. Ants Neo (Paljasmaa) får här berätta om sitt liv som skejtare, snowboardåkare och surfare. Utgångspunkten är tre album, som han tillmötesgående låtit mig analysera. Hans röst hörs också via en intervju som jag genomförde med honom 2001. Tre år senare läste Ants det färdiga kapitlet och gav kommentarer på det skrivna. Dessa kommentarer finns refererade i noter.⁴⁸² Syftet med detta kapitelspår är att tolka och analysera hur meningsskapande på en individuell nivå sker i förhållande till en kulturell nivå. Kapitlet har en tillbakablickande karaktär som en följd av det material som det bygger på. Det kan därför ställas i relation till den brädsporrbakgrund som jag tecknade i inledningskapitlet. Men kapitlet kan också läsas som en livsberättelse, där tidigare behandlade avhandlingsteman speglas. Berättelsen har en kronologisk ansats. Även om årtal inte alltid tydliggörs täcker den in drygt två decennier mellan mitten av 1970-talet till sent 1990-tal.

Som jag redan nämnt i avhandlingens metodavsnitt är det empiriska materialet oerhört rikt och berättar Ants brädlevshistoria på flera plan. För det första är urvalet av bilder, texter, artiklar klistermärken med mera ett urval gjort av Ants själv. Med andra ord är skildringen hans egen utifrån de urval av berättande bilder och texter som han gjort. I min tolkning av hans urval och presentation är både den narrativa och den biografiska ansatsen är tydlig. Min läsning av Ants kapitel ger vid handen ett biografiskt exempel på brädsporternas framväxt i Sverige, men berättelserna i det här kapitlet vävs som sagt även samman med de tidigare empiriska spåren. Här berättas om lek och idrott, estetik och kreativitet samt om platsens betydelse i tid och rum. Här löper glädje och gemenskap samman med frihet och gränser. Här finns historien om märken, makt och motstånd. Kronologin är tänkt som den röda tråden, samtidigt som de ämnen som jag beskrivit i de tematiska kapitlen framträder med tacknämlig tydlighet. Konsumtion,

⁴⁸² Referensen till dessa kommentarer är I_2004-10-12_Ants2. I detta samtal reflekterade Ants inledningsvis över textens helhet och tyckte att det var kul att läsa om sig själv. Han poängterade att jag såg saker som han inte hade sett, även om jag också kanske hade gjort några misstag. I föreliggande text har jag då hänvisningar varit felaktiga gjort korrigeringar, och i fall där Ants ifrågasatt min tolkning noterat detta med hänvisning till hans kommentar. Tolkningsföreträdet är dock mitt som textförfattare och eventuella felaktigheter sålunda mitt ansvar.

plats och genus får ytterligare belysning i denna kronologiska genomgång, likaså framträder de olika bilder eller föreställningar av brädspport som jag redogjorde för i det inledande empirikapitlet och förstärks därmed som giltiga tolkningar.

Den bärande teoretiska referensramen i detta kapitel hämtas från resone-
manget kring en berättad identitet, som jag redogjorde för i teorikapitlet. Jag
talade där om självberättelser färgade och formade av vår kultur. Med hänvisning
till Bruner pekade jag på, att de berättelser vi berättar om oss själva också på
samma gång är berättelser om hur vi konstruerar oss själva.⁴⁸³ Ants tre album är
med andra ord ypperliga exempel på hur identitet skapas genom ett berättande i
ord och bilder. Detta berättande är kontextuellt relaterat dels till brädspportkultu-
rerna, men också till ett mer allmänt sätt att berätta om sig själv med hjälp av
fotografier i ett album. I Ants berättelse finns därmed hans egen berättelse, men
också berättelser om brädspportkultur och om hur man berättar sig liv i kronolo-
gisk ordning med hjälp av bilder. Den berättelse som presenteras i detta kapitel är
dock inte enbart Ants egen. Den är också i hög grad min. Det är den berättelse
som jag berättar utifrån den tolkning jag gör från den berättelse han presenterar i
sina album. Denna livshistoria blir del av den offentliga historieskrivningen i
egenskap av artiklar i brädspporttidsskrifter och böcker, på samma gång som den
offentliga historieskrivningen blir en del av den individuella. Ants historia har
ibland löpt parallellt med den officiella historien, ibland flätats in i den och
ibland gått lite vid sidan om. Inte minst visar Ants historia hur både skateboard
och snowboard organiserats i ett tidigt skede, men hur skateboarden som före-
teelse inte inlemmats i en rikstäckande organisation. Snowboarden å andra sidan
blev en del av Svenska skidförbundet och därmed av Riksidrottsförbundet.
Snowboard kom att bli en traditionell tävlingsidrott, men har samtidigt kvar en
den attityd som följer med från dess genombrott. Det ungdomliga och kaxiga
finns kvar inom denna fysiska aktivitet, som till och med blivit en olympisk
idrott. Vid sidan av föreningsidrotten pågår också ett icke organiserat snow-
boardåkande, som lånar mycket attityd från det uppstudsiga och fria idealet som
fanns i den tidiga snowboarden och som finns inom surfing och skateboard. Att
bli professionell åkare innebär också att aktiviteten länkas till kommersialism,
eftersom de yrkesmässigt utövande åkarna får ekonomisk ersättning från företag,
så kallad sponsring. Affärsrörelser, företagande och varumärken får också en allt
större betydelse för både skateboard och snowboard, ju närmare dags dato vi
kommer.⁴⁸⁴

⁴⁸³ Bruner (1987).

⁴⁸⁴ Som jag redovisade i metodkapitlet har jag paginerat albumen och gett dem bokstavs-
beteckningarna A, B och C i kronologisk ordning. Referens i not till A 19 betyder sid.
19 i det första albumet. I de fall dessa sidor har innehåll från tidskrifter eller annat offentligt
material försöker jag i möjligaste mån att identifiera urkunden.

Kreativt kamratskap

Det första albumet tar sin början i ett villaområde utanför Stockholm, sent 1970-tal. Den första sidan visar två sammanfogade bilder uppklistrade på pastellgrönt papper. Bilderna sitter snett på pappret; den översta lutad uppåt, den understa lutad nedåt. Den övre bilden är sammanfogad av tre bilder på skateboardåkare framför ett hus. På den mittersta av de tre sammanfogade bilderna står en ung pojke med skateboarden under armen. Han bär jeans och en collegetröja. På huvudet har han en tidsenlig skridskohjälmsmodell av 1970-talsmodell. På både armbågar och knän sitter skydd. Han har gymnastikskor på fötterna. De bägge bilder som ramar in denna bild på ömse sidor visar skateboardåkare fotograferade i farten. Rörelseoskärpan skapar intrycket av att aktiviteten är fylld av energi och spänning. På den ena av de inramande bilderna sitter ett antal åskådare mellan förortsvillan och gatan, där skateboardåkaren flyger fram i luften. De följer honom engagerat med blicken. Ett par av dem ser mycket glada ut, kanske skrattar de eller jublar över åkarens lyckade trick. Den nedre bilden på förstasidan är sammanfogad av två bilder. Båda bilderna föreställer en skateboardåkare i 10-12 årsåldern. De är svårt att avgöra om det är samma åkare som på bilderna ovan. Denne åkare kör slalom mellan utställda ölburkar på gatan, men han gör det extra svårt för sig genom att utföra akten balanserande på tre rullbräden som han staplat på varandra.⁴⁸⁵

De första sextio sidorna i album A har ungefär samma estetiska utformning. I huvudsak utgörs det totala bildmaterialet om 209 bilder av privata fotografier. De flesta av dem är uppklistrade på pastellfärgade papper i olika konstellationer. Collage som påminner om vykort med flera bilder i en är vanliga. Annars har de flesta bilder kvar sin rektangulära ursprungsform, men det finns även ett antal bilder där hörnen klipps bort och fotografierna fått nya mjuka former liknande talbubblor i seriemagasin. Bräd sportmässigt finns flest bilder på skateboard och snowboard, 78 respektive 86 stycken. Men här finns även 2 skidbilder och 29 windsurfbilder, varav 16 av de senare visar windsurfing på snö.

Vad som framgår på ett tydligt sätt redan i inledningen av Ants berättelse är att brädåkning inte är någon syssla för en ensamvarg. Att åka bräda är också att träda in i en gemenskap. Trots att de flesta bilder i albumen kretsar kring Ants själv och avbildar honom som brädåkare, finns ett stort antal bilder på andra brädåkare än han själv. Åkarna har turats om med att figurera bakom och framför kameran. Genom den fotograferande praktiken befästs att det är viktigt att dokumentera. Det framstår som värdefullt både att göra brädåkning synlig, och att minnas den. Genom praktiken stärks och bekräftas även gemenskapen. Man synliggör sitt åkande tillsammans för varandra och skapar minnen av varandra till-

⁴⁸⁵ Sid. A 1.

sammans. Medieforskaren Karin Becker skriver om fotografier som lagrade bildminnen. Becker argumenterar för att dagens visuella kultur, och särskilt fotografiet, är central i de symboliska praktiker som ingår i skapande av identitet på både kollektiv och individuell nivå. Hon menar att syftet med vardagsfotografier, som det är tal om i den första delen av Ants album, är att dela dem med vänner och bekanta.

”Fotografierna blir en del av mötet mellan människor. De fungerar som stöd för en längre berättelse om vad man har gjort, hur festen gick till eller de upplevelser man hade under semesterresan. Bildernas väsentliga funktion här är att överbrygga luckor och skapa kontinuitet i människors förhållande till varandra.”⁴⁸⁶

Fotografierna länkar med andra ord samman människor med varandra, men fungerar också som individuell identitetsbrygga över tid. Det är som sådana identitetsmarkörer jag ser bilderna i Ants album. De beskriver och hävdar brädsporthidentitet och vad denna identitet innehåller, på samma gång är de del i ett kollektivt identitetsskapande och ett individuellt sådant.

På sidan A 33 visualiseras kombinationen gemenskap och brädåkande på ett tydligt sätt. På bilden som Ants klistrat in högst upp i det vänstra hörnet på det ljuslila papperet tittar fyra tonårspojkar rakt in i kameran. Ants själv bär en röd overall. Alla har varsin snowboard som de håller upp. Bilden är tagen i en svensk vintersportanläggning och liften syns i bakgrunden. Brädorna är av det snitt som var populärt på 1980-talet och med dagens ögon ser de omoderna ut, men snöret som satt längst fram på de allra tidigaste snowboardvarianterna är borta. Pojkarna lutar sig in mot varandra som för att tydliggöra att de hör ihop. De ser glada ut och han som står i mitten räcker ut tungan mot fotografen med ett okynnigt uttryck i ansiktet. De andra bilderna på albumuppslaget är friserade på de sätt som jag beskrev ovan och framträder med rundade former. De är infogade enligt ett mönster där den största bilden ligger som motvikt på en diagonal i det nedre högra hörnet till kompisbilden i det övre vänstra. Ants står modell för fyra av de fem bilderna. Dessa bilder kontrasterar mot kompisbilden på flera sätt. Dels är de bilder på enskilda åkare, dels har innehållet i bilderna centrerats i och med att oväsentligheter har klippts bort. Det är åkaren eller kanske snarare åkningen som är betydelsefull. Kontexten är inte viktig på samma sätt och kan med andra ord skäras bort. Kompisbilden är inte heller esteticerad på samma sätt. Den är inklistrad i albumet i sitt ursprungliga rektangulära format. Här är också objekten uppställda och stillastående i motsats till de andra bilderna, där åkarna är fångade mitt i en rörelse. Gemenskapen blir på detta sätt än mer tydlig som gedigen och

⁴⁸⁶ Becker, Karin (2002) ”Fotografier: lagrade bildminnen”, Becker, Karin, Erling Bjurström, Johan Fornäs & Hillevi Ganetz (red.) *Medier och människor i konsumtionsrummet*. Nora: Nya Doxa. Sid. 171.

stabil. Aktiviteten cementeras på grupp fotografiet i det stillastående ögonblicket med brädorna centralt placerade. Brädsporgemenskapen blir till ett statiskt monument över en fartfylld aktivitet, som tar sig uttryck i de övriga bilderna på uppslaget.

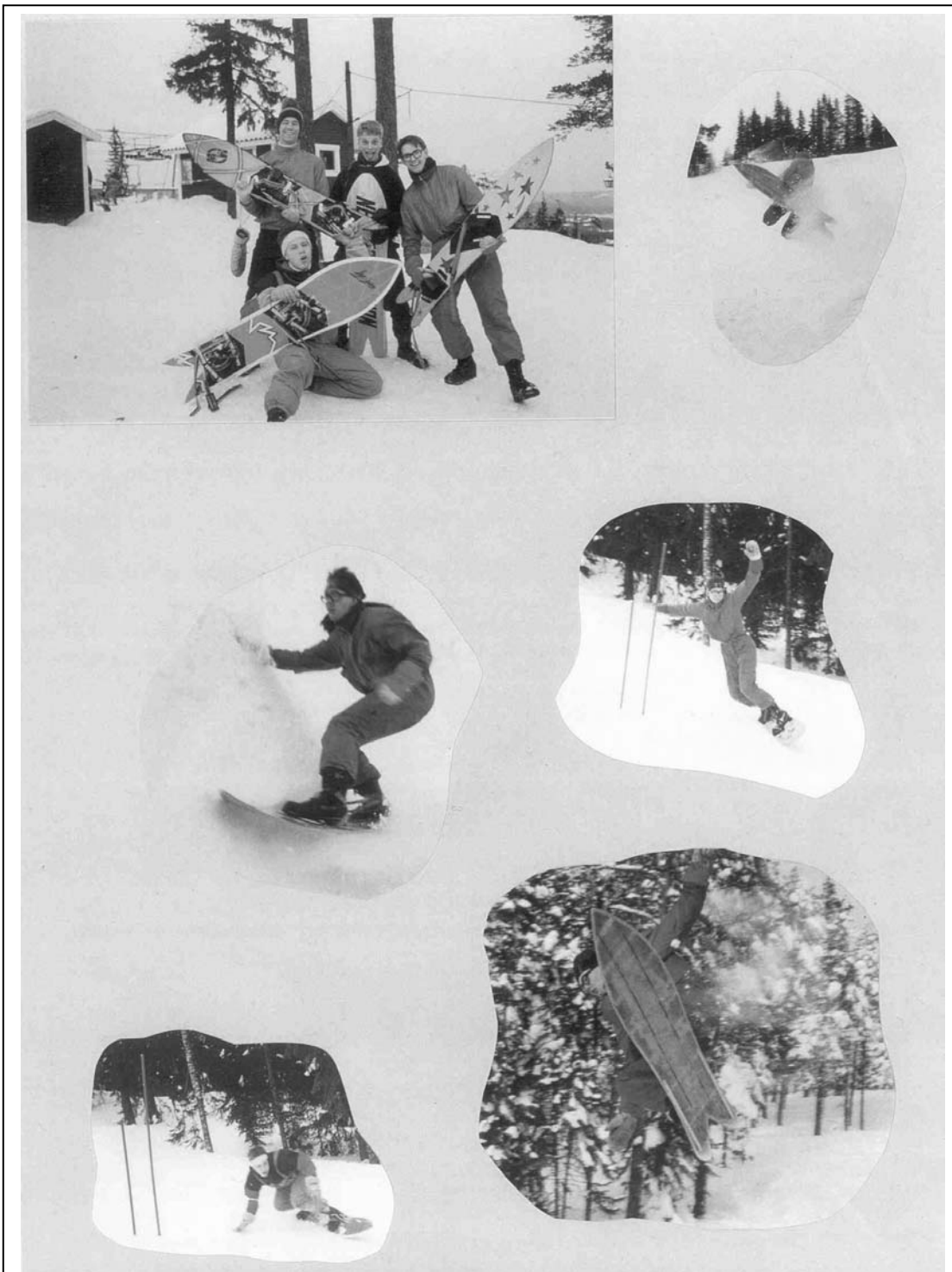

Bild 36. Sidan A 33 i Ants album synliggör kombinationen av brädåkande och social gemenskap. Gesundabacken, Mora.

Den sociala gemenskapen som jag tagit upp tidigare, inte minst i kapitlet ”Bilder av brädspport”, blir uppenbar också här i Ants bilder. På många av dem finns vänner eller bekanta som förenas genom brädåkning på ett eller annat sätt. Ants återskapar föreställningen om brädspportgemenskapen i fotografierna. Han manifesterar aktiviteten som social och kollektiv när han klistrar in bilder på sig själv och sina brädåkande kompisar. I Ants skildring bekräftas också delaktig i denna gemenskap och denna delaktighet införlivas i den sociala identiteten. På sås sätt blir känslan av tillhörighet en del av både den kollektiva och den individuella identiteten genom att den är socialt delad.

Påhittighet

Ett annat återkommande tema som uttrycks på flera vis är kreativitet. Berättandet genom bilderna i albumet har ju definitivt en kreativ aspekt. De monteras på särskilda sätt för att korrespondera med varandra och bildar serier som länkar dem samman. Dessa serier har också satts in i albumen i syfte att berätta historier om bland annat glädjen i brädåkning, sammanhållningen och kreativiteten. Dekorationen av de egna brädorna ger också uttryck för en skapande ådra. Här syns geometriska mönster i de tidiga hemmabyggda brädorna, och omsorgsfullt placerade klistermärken på undersidan av skateboardbrädor, knäskydd och hjälmar. Själva brädåkandet framträder också som fyllt av nyskapande. Att inte låta sig nöjas med att åka på en bräda i taget, utan använda tre stycken för att kryssa mellan uppställda hinder kan ses som ett sätt att låta fantasin bygga ut aktiviteten. Måhända uttrycks dock påhittigheten allra tydligast i gränsöverskridandet brädsporerna emellan. Brädåkning av olika slag växlar beroende på årstiderna. Skateboardåkningen ersätts av windsurfing som ersätts av snowboardåkning. Men de olika brädsporerna blandas även sinsemellan. På en sida windsurfar Ants på en frusen sjö i vackert vinterväder, så att snön sprutar kring mast och segel.⁴⁸⁷ Här är det definitivt inte tal om täta skott mellan olika typer av brädspportutövande, snarare precis det motsatta. I intervjun med Ants talar han både om upprätthållandet av gränser och om gränsöverskridandet. En tvetydig bild av subkulturell balansgång tecknas där han beskriver skateboardkultur som ursprunget till många subkulturella uttryckssätt i både mode och musik, och pekar på en förändring över tid i fråga om estetiska uttryck knutna till både skateboard och snowboard. Dessutom påvisar han nutida likheter gällande klädstil och musik inom de tre brädsporerna skateboard, snowboard och vågsurfing. I en tillbakablick på sitt eget skateboardåkande i New Sport House, gör han en intressant skillnad mellan skateboard och rullskridskor. Där uppskattade inte rullbrädesåkarna i det gäng som han tillhörde, att vara när det spelades för mycket disco.⁴⁸⁸

⁴⁸⁷ Sid. A 42.

⁴⁸⁸ I_2001-09-15_Ants.

Disco förknippades med rullskridskoåkarna som också använde sig av huset. Antagonismen mellan skejtare och inlinesåkare, som jag talar om i kapitlet ”Konsumtion i kontext”, skulle med andra ord kunna ha rötter som sträcker sig tillbaka till slutet av 1970-talet.

Som jag påvisat tidigare är kreativitet ett återkommande nyckelbegrepp i min analys av brädsporkultur. Kreativiteten återkommer genom alla tre albumen. I början är det brädbyggen, rampkonstruktioner och stilfulla trick som gestaltas på den här punkten. Framtiden skulle utvisa uppfinningsrikedom bland annat på företagandets område inte minst med iderik produktutveckling. Skaparkraft och uppfinningsförmåga blir tydliga uttryck även i en livshistoria som denna. I intervjun med Ants berättar han om hur han började åka skateboard.

Å: Hur kom det sig att du började skejta då? Vad var det som fick dig till det?

A: Ja, vad fan var det... ja jag såg en skateboard en morgon i en tidning, jag kommer faktiskt inte ihåg, jag såg en tidning eller så var det väl nån som visa mig och så byggde jag en själv på en gång.

Å: Hur då?

A: Ä, jag tog ett par rullskridskor med plåthjul och så suddgummin i truckarna och sen insåg jag liksom, ja det kändes lite halvt tekniskt, så insåg jag hur det fungerade, hur dom svänger.

Å: Ja?

A: Det gjorde jag med rullskridskorna, men dom hade inte liksom aktiverat den funktionen på rullskridskorna att dom ska svänga, dom behövde ju inte det. Det jag gjorde var att jag vinklade dem så de kunde svänga, med ett suddgummi. Och då svängde brädan precis som en skateboard. Och den körde jag omkring med kanske ett halvår innan jag fick ihop pengar och kunde köpa en bräda.

Å: När var det? I början på 70-talet?

A: -73 kanske eller -74, sådär.⁴⁸⁹

Ants talar om hur han bygger sin första skateboard själv med hjälp av en bräda, suddgummin och rullskridskohjul. Här tar sig kreativiteten uttryck i konkret brädbyggande. I Ants berättelse ovan är inspirationen till det egna rullbrädesbyggandet av okänt ursprung. Hans berättelse överensstämmer dock i hög utsträckning med de innovationsskildringar som skateboarden har i USA. I inledningskapitlet skrev jag om skateboardens mytomspunna födelse. I flera av dessa berättelser är det just rullskridskohjul som fästs på surfingbrädor och blir urtypen till de första skateboardbrädorna.

⁴⁸⁹ I_2001-09-15_Ants.

Lika konkret brädbyggnad sker när intresset för att åka bräda på snö växer fram. Ants berättar att många tog bort hjul och trucks vintertid och försökte åka bräda med skateboarden på snön innan snowboarden slog igenom. De gjorde dock inte han. Han hämtade impulser från skidåkning i stället. I början tog han miniskidor i plast, så småningom byggdes brädor av plywood med bindningar och stälkanter. Förutom att bygga egna brädor byggde Ants tillsammans med sina kompisar backar och hopp för att åka i.

A: Jag insåg att det måste vara någon typ av skida i alla fall, men nu fanns inte det att köpa på den tiden. Man fick ju bygga själv. Jag hade sett bilder på saker som var byggda själva. Det som var tillverkat det var liksom inte fungerande. Det var inte det, inte ens att åka på alltså. Det var bara nånting man försökte med. Så miniskidor, vi stod på en miniskida långsmed, stod så här med fötterna, tårna mot hälen.⁴⁹⁰

På egenhändigt byggda brädor susar också Ants och hans kompisar ner för snöiga backar på de tidiga snowboardbilderna i det första albumet. De allra första brädorna på bilderna har det karaktäristiska snöret längst fram som åkaren måste hålla fast i sin ena hand. Det försvinner snart i bilderna till förmån för tidiga brädor av kommersiella märken. Men även om så sker finns uppfinningsrikedomen kvar och den delar man också med sig av till företagen, som tillverkar och säljer brädor.

A: En del av dom lösningar som finns på snowboards och bindningar har jag faktiskt sagt till de stora leverantörer att göra, t ex Burton.

Å: Vad är det för något? Kan du ge något exempel på det?

A: Olika placeringar av skruv så du kan få bakkappan följa med i svängen liksom på bättre sätt, såna där smålösningar liksom.⁴⁹¹

I kapitlet ”Bilder av brädspport” hänvisade jag till Kirsten Drotner, som skrev om fantasin som estetikens innehållsmässiga källa och kreativiteten, som ger den estetiska produktionen sin form. Hon skrev om den inre osynliga fantasin som via kreativitet tar form i estetisk produktion.⁴⁹² Det är främst på en individuell nivå som Drotners kreativitetsresonemang får genomslag i min analys, även om jag påpekar att det kreativa skapandet också är en social process. Hennes tankegång knyter an till den turbulenta tonårstiden och till den mångfacetterade senmoderniteten, där den kreativa leken kan vara ett redskap för att bringa ordning i sin personliga utveckling och i en mångtydig samtid.

Kreativitet och fantasi har legat i fokus också för psykologen och lingvisten Lev. S. Vygotskij. Han menar att det är två psykiska processer, som tar sig

⁴⁹⁰ I_2001-09-15_Ants.

⁴⁹¹ I_2001-09-15_Ants.

⁴⁹² Drotner (1991/2003: 69-70).

sociala och kollektiva uttryck. Kreativiteten uppstår enligt honom i kampen om anpassning till den omgivande världen. En fullkomligt anpassad individ vill inget och kan därför inte heller skapa något. Samtidigt har människan behov av att anpassa sig till omgivningen, att finnas till i ett sammanhang. Han menar att fantasins inre bilder kristalliseras i yttre bilder, de gestaltas. Allt skapande utgår från miljö och tid. Hans slutsats är att fantasin är beroende av erfarenheten och med andra ord uppnår sin fulla mognad först hos den vuxne individen.⁴⁹³ Jag menar i enighet med Vygotskij att kreativiteten används av Ants och hans kamrater för att bemästra den fysiska omgivningen. Konkret finns ett motstånd i den omgivande naturen (backen), i material (brädan), i den egna kroppen (att behärska den fysiska aktiviteten) och i den sociala omgivningen (andra vintersportutövare). I kampen att bemästra dessa variabler uppstår kreativa lösningar. Med Vygotskijs sätt att se är lösningarna beroende av den erfarenhet Ants och hans gelikar har. Behovet att anpassa sig till omgivningen tar sig, som jag ser det, hos dem uttryck i odlandet av den egna gemenskapen.

Sammanhållning

På sidan A 43 dyker den första texten, i bemärkelsen bokstäver och ord, upp i albumet. Det är en uppmaning till medlemskap i Stockholm Suburban Surfers. ”Join us”, låter anmodan, ”vi har ramper & action samt en tidning 5 ggr/år”. Medlemskapet i denna skateboard- och snowboardklubb kostar 50 kronor, och erhålls genom att sätta in summan på ett postgironummer tillsammans med adress, telefonnummer, personnummer och skatefeeling. Det här är första tecknet på organiserad brädspport i albumet. De tidigare fotografierna må vara resultat av väl så organiserade tillfällen av brädspportåkning, men någon klubb eller förening har det inte talats om hittills. Klubben visar en vilja att förankra sammanhållningen och göra den mer solid. Intressant är också att ett medlemskap förutsätter en viss känsla. Personuppgifter, en summa pengar och ”skatefeeling” efterfrågas av klubbens organisatörer. Stockholm Suburban Surfers verkar dock vara en relativt intern samling människor, trots den generella inbjudan, med tanke på de citat som Ants sparar. Sidan A 46 innehåller sju ”sub quotes”, det vill säga citat från föreningen, som ger intrycket av att vara uttalanden eller brottsstycken ur konversationer av mycket intern karaktär. Det är lätt att se att de är roliga i sin kontext, men för en utomstående utan kännedom om sammanhanget, markerar de mer en gräns utanför vilken den kontextlöse läsaren står oförstående. Uttalandet: ”Jouni – Helt otroliga detaljer! Vattenfall och indianer”, ger visserligen näring åt fantasin och kanske kan man se en person vid namn Jouni framför sig, som för-

⁴⁹³ Vygotskij, Lev S. (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos. (Originalalets titel: VooBRAŽenie i tvorčestvo v detskom vozraste). Sid. 34-37.

klarar dekorationen på något, en bräda eller en motivlackerad VW-buss.⁴⁹⁴ De enda som med säkerhet känner till vad Jouni verkligen åsyftade och i vilket sammanhang uttalandet sades, är de som var med vid tillfället eller de som hört talas om händelsen efteråt. För andra läsare är uttalandet ett lösryckt fragment som kontextualiseras med hjälp av den egna fantasin. Uttalandet markerar tillhörighet för dem som är delaktiga i gemenskapen, och exkluderar dem som inte är det. Det är att välkomna brädåkare till att söka medlemskap, så att de därigenom får tillgång till samvaron och kan förstå jargongen, men samtidigt skrämja bort dem från en markerad intern zon. Detta sätt att markera gränser för utanförskap och innanförskap liknar de klädkoder och varumärkeskoder som jag talade om i kapitlet ”Konsumtion i kontext”.

I albumet har Ants satt in 17 sidor ur Stockholm Suburban Surfers egen tidskrift, *Sub Surfers Magazine*.⁴⁹⁵ Fler ”sub quotes” har fått utrymme och många bilder på skateboardåkning i stadsmiljö. På en av sidorna i *Sub Surfers Magazine* har skateboardlicensen från New Sport House trycks upp med frågan, om det var en dröm eller mardröm.⁴⁹⁶ Ants själv har skrivit ett reportage från Sverigecupen i skateboard i Säter. Där tävlades i slalom, freestyle och streetstyle inomhus i en ishockeyrink. Dagen efter gällde det att åka i rampen. På samma sätt som citaten under rubriken ”sub quotes” ringar in de redan initierade och utesluter andra, är den här berättelsen också skriven för vännerna som vet vilka de är. När Ants skriver om åkarna i tävlingarna använder han endast förnamnen eller smeknamnen. En av de få personerna som nämns vid sitt fullständiga namn är speakern vid evenemanget.

”Götis ollade in en andraplats med kraft och superkontroll. Men det räckte tyvärr inte mot Puttis som smöra för dommarna med sitt sista fenomenala åk. Trea Tony, delad fyra Slappo och Gretski. Anders trodde att Gretskiy försökte flyga till månen med sin front-side-air. Riktigt så högt kom han inte men nära 2m är inte så dåligt. Allra coolest var det när speakern Jens Fredin nämnde verktygslåda under ett av Slappos åk, då var det som att skjuta en pil tvärs igenom hans högra balansöra.”⁴⁹⁷

Även om brädsporterna organiseras och till och med har en egen tidskrift, upprätthålls alltså gränser på detta sätt för att värna de egna sociala grupperna. Trots att både skateboard och snowboard blir nationella organisationer, även om de inte ingår i Riksidrottsförbundet, och de bägge aktiviteterna likaså internationaliseras i och med tävlingar i Europa och internationella åkare som besöker Sverige, behålls den interna stämningen i den lilla nära gruppen av åkare. Tilltalet i artik-

⁴⁹⁴ Sid. A 46.

⁴⁹⁵ Sid. A 78-87. Klipp ur *Sub Surfers Magazine*. Denna tidskrift gjordes av Jani Söderhäll och Hans Coreaus ”Corky”, som sedermera deltog i produktionen för Svenska skate- och snowboardförbundets tidskrift *Uppåt väggarna*.

⁴⁹⁶ Sid. A 82. Klipp ur *Sub Surfers Magazine*. Stavning i original.

⁴⁹⁷ Sid. A 87. Klipp ur *Sub Surfers Magazine*.

larna i *Sub Surfers Magazine* ger intrycket av att alla verkligen känner alla. De internationella tävlingarna som Ants talar om och skriver in i sin egen livshistoria har hög rang. Ett världsmästerskap innebär per definition att världens bästa åkare inom denna gren är där och tävlar. I intervjun markerar dock Ants en oseriös inställning till dem, samtidigt som han med fröjd berättar om att han faktiskt uppnådde samma klass som dessa internationellt erkända åkare.

Tendenser av professionalisering

Vid sidan av den sociala organiseringen introducerar Ants också en kommersiell verksamhet med försäljning av skateboards. En prislista från ett företag vid namn Sub Skates har Ants fogat in i det första albumet på sidan A 61-62. Sub Skates säljer ”skateboards för skatere”. De saluför brädor med varumärkena G&S, Sims, Vision och Santa Cruz. De säljer även trucks, hjul, skydd och kompletta brädor. Beställer gör man genom att ringa in till företaget, så skickas varorna på post-order. Riktnumret är 08, och telefonnumret går till Ants. Han berättar i intervjun om hur det gick till att starta företaget Sub Skates.

A: Ja, jag och en kompis, Fredrik Olsson från Falkenberg – en skejtare, han och jag vi drog igång ett företag 1985 kanske -84 eller nåt sånt där, som hette Sub Skates. Och vi importerade då lite märken och sålde. Det fanns inget Internet och så där utan vi sålde ja, per telefon. Vi åkte omkring i folkabuss, körde uppvisningar och delade ut reklamblad runt hela Sverige. Vi höll på så där i ett och ett halvt, två år ungefär. Sen skulle han börja studera på KTH och jag skulle in i lumpen och såna där grejer. Så vi la ner det där sen.⁴⁹⁸

Det konkreta administrativa bildandet av ett företag har också sin plats i det första albumet. Allra sist sitter registreringsbeviset från Handelsregistret vid Länsstyrelsen i Stockholms län med kungörelsedatum 1987-05-25. Att starta eget företag i skateboardbranschen låg nära till hands för Ants, som berättar att han fick stor hjälp hemifrån. Hjälpen var både direkt och mer indirekt genom socialisering och arbetserfarenhet.

A: Jag har fått hjälp också mycket av, framför allt min far då som hade ett företag, och så grossistverksamhet. Jag har ju hjälpt till också på det företaget, både med lagerarbete och tillverkning och försäljning och reklam, pappersgöra och allt möjligt. Så att jag är ju upp-vuxen med företagande.⁴⁹⁹

I albumet visar sig allt tydligare drag av seriösare snowboardsatsning från Ants sida. Förutom företagandet som är en dimension av detta syns även bilder, som i allt högre grad liknar reklambilder för snowboard. De privata fotografierna som

⁴⁹⁸ I_2001-09-15_Ants.

⁴⁹⁹ I_2001-09-15_Ants. Vid sin kontrolläsning av avhandlingskapitlet konstaterar han att det var tidiga med denna numera populära typ av försäljningsstrategi. Han benämner den ”gerillamarknadsföring. I_2004-10-12_Ants2.

varit förhärskande i albumets första del byts så sakteliga ut mot bilder, där snowboardmärket Burton framträder tydligt.

Nationella och internationella snowboardtävlingar

Ytterligare ett drag av mer organiserad verksamhet är de tävlingar som anordnas av Stockholm suburban surfers. På sidan A 74 finns en artikel ur Nacka-Saltsjöbadens tidning daterad torsdagen 12 februari, 1987. Där berättas om den första tävlingen på snowboard som genomförts i Saltsjöbaden. Det är uppenbart att snowboard vid denna tid inte är allmänt känt. Artikeln klarlägger att: ”snowboarden är ett mellanting mellan surfbräda och skateboard med regler som hämtat en del inspiration från den alpina skidåkningen”. Tävlingen i fråga gick i tre grenar: slalom, störtlopp och puckelpist.⁵⁰⁰ I artikeln berättas även om kommande VM i snowboard där en fjärde gren körs. Denna gren förklaras utförligt av reportern. ”Det är mycket trickåkning på kanten av en ravin, som rampåkning på skateboard.” Det är naturligtvis halfpipe det är fråga om. Med dagens mått mätt är denna beskrivning i det närmaste anekdotisk. Att beskriva åkningen på ett så distanserat sätt som ”trickåkning på en ravinkant”, skulle antagligen inte ske i någon form av nutida press, vilket tyder på att snowboard blivit en vanligt förekommande aktivitet och en relativt känd sådan. Artikeln från lokaltidningen 1987 illustreras med hjälp av en bild på Ants i full färd med att runda en port i slalom-pisten. Trots att halfpipe är anmärkningsvärt och annorlunda, är det alltså genom en bild där snowboardsporten liknar den traditionella och mer kända alpina skidsporten som får belysa artikeln visuellt. I intervjun talar Ants om denna tävling som en viktig startpunkt för vad som skulle komma att bli nationella satsningar på snowboardsporten. Kanske var det också genom denna tävling, som många runt om i landet fick upp ögonen för brädåkning på snö. Ants berättar att Sportspiegeln var där och gjorde reportage som visades i Sveriges television. Det var dock inte den första snowboardtävlingen i Sverige enligt Ants, den organiserades i Huskvarna av Martin Willners 1986.⁵⁰¹

Tidningsartikeln i Nacka-Saltsjöbadens tidning berättar att Ants, som kom på fjärde plats i slalom och störtlopp där, också har siktet inställt på VM-tävlingarna i Italienska Livigno och i Schweiziska St. Moritz. Ants själv berättar i intervjuutdraget nedan att VM var festligt. Även om de europeiska mästerskapen klingar stort och seriöst, framställer Ants tävlingarna som långt ifrån regelmässiga.⁵⁰² Den svenska tävlingsscenen var inte heller utbyggd vid denna tidpunkt, men trots det hade de svenska åkarna en del att komma med. Och detta gav mersmak. Vårt

⁵⁰⁰ De var de grenar som av praktiska skäl gick att ordna i Stockholm. I_2004-10-12_Ants2.

⁵⁰¹ Tävlingen gick av stapeln den 28 februari 1986, som jag också nämner i inledningskapitlet. Se Areng & Willners (1995: 15).

⁵⁰² För att få delta i halfpipetävlingen skulle man ha presterat väl i puckelpisten först. I_2004-10-12_Ants2.

att notera är att Ants använder samma sätt att tala om tävling i snowboard som snowboardlandslaget gör idag femton år senare. ”Att ha kul” är väsentligt och detta kan föda framgång i tävling. Med andra ord är det roliga vad som leder till framgång inte att framgång skapar glädje.⁵⁰³

A: Direkt efter det så åkte jag och inte Martin [Willners *min kommentar*] men några andra... på VM i Livigno och St. Moritz.

Å: Okej.

A: Vilket var jävligt kul. Och man insåg ju plötsligt att utan någon scen bakom, eller scen fanns, men utan någon tävlingsscen egentligen bakom sig så tillhörde man liksom Europa- och världseliten utan att alls ha tävlat. [skrattar] Vilket var väldigt kul. Ja, alla var otränade i princip.

Å: Även andra...?

A: [...] Det var jävligt kul att se liksom, man kom ner bara och körde skiten av alla, men inte på tävlingen för att då... några tjejer som var domare och deras pojkvänner gjorde nåt annat än att döma.

Å: Aha [skrattar] OK.

A: Så att det var väldigt konstigt men [skratt] även det var kul att se. Då inser man att man kanske vill åka lite mer snowboard på internationella tävlingar.⁵⁰⁴

Även om domarna i EM detta år var flickvänner till andra åkare, enligt Ants, skulle det bli fler snowboardtävlingar för honom, både nationellt och internationellt. Från året därpå finns en färggrann bild på honom i franska Avoriaz när han åker EM. Bilden har ett betydligt mer professionellt snitt än de tidiga bilderna i albumets första del.

Kommande vintersäsong 1988/89 är Ants 24 år och en av Sveriges landslagsåkare. Enligt artiklarna i albumet tävlar han i halfpipe, där han också har goda chanser i världscupen om han bara står på benen. Vid sidan om Ants finns fem åkare till med i landslaget. De är Tomas ”Pusher” Eriksson, Oskar Hellbom, Anders Auer, Stefan Nilsson och Jonas ”Mr Azz” Wiehager. Alla är mellan 21 och 24 år och som deras förnamn berättar är de också män. Några kvinnor i landslaget syns inte till ännu. Åkarnas sponsorer omnämns även i artiklarna. Förutom de ovan nämnda finansiärerna omtalas Hang Ten, Swatch, Jonathan World Team och Street Style.

⁵⁰³ Se inledningskapitlet.

⁵⁰⁴ I_2001-09-15_Ants.

I en artikel i tidskriften *Uppåt väggarna* berättar Ants med egna ord om världscupen denna säsong. Han skriver att de inledningsvis hade otur med vädret så att två av de fem tävlingarna tvingades ställas in. Tävlanget gick "sisådär", som han uttrycker det. I USA hade landslaget felvallat, men som om inte det vore nog lutade även backen åt fel håll. I österrikiska Lech hade man mer otur. Stefan mötte fransmannen Bertrand i parallellslalom och vann med fem meter i första åket. Tyvärr hade klockan fått koko och visade samma tid. Stefan höll inne med protesterna, som skulle ha resulterat i ett omåk, för att försöka slå fransmannen i andra åket i stället, men förlorade med olycksaliga tre hundradelar. Auer blev tia i halfpipe. Ants formulerar sina egna bedrifter i samma gren med orden "själv körde jag som om jag varit goofy i regularstance". Hur det gick för Oskar och "Pusher" i super-G förtäljer inte historien. De vann inte, men det kom inte heller på bättre placeringar än 17:e plats. Där hamnade nämligen Stefan som ställde upp i denna gren då puckelpisten blivit inställd. Mellan tävlingarna i Lech och franska Avoriaz spenderade landslaget tre veckor i Chamonix med mycket sol och vassa stenar. Det var dåligt med snö i alperna vid den här tidpunkten. Snön föll dock mer än önskat i Avoriaz och tävlingarna skjuts upp gång på gång. När slutligen alla åk lyckats genomföras, förutom puckelpisten, kunde Ants summera att landslaget inte nådde några framskjutna placeringar, förutom Stefan som kom på tolfte plats i grenen slalom. Denna placering hade han även i den totala världscupen.⁵⁰⁵

Sporterna organiseras

Ju längre fram i det första albumet man kommer, desto fler och tydligare blir inslagen av att brädsporterna organiseras och att kommersiella intressen får genomslag. Framför allt gäller det snowboard, men skateboard som företeelse får också sin beskärda del av vad som ser ut att vara en ökad grad av organisation. Sverige cupen i Säter som jag nämner ovan är ett exempel på en nationell tävling

Bild 36 och 37. Ants och Wiberg på EM i snowboard i franska Avoriaz april 1988. Sid. A 109 i hans album.

⁵⁰⁵ Sid. A 145.

som kan tolkas som det. I Sverige bildas Svenska skateboardförbundet 1981, och som jag nämnde i inledningskapitlet organiserades internationella skateboardläger under 1980-talet.⁵⁰⁶ År 1987 anordnas European Skateboard Championships i Sverige. Ants har klippt annonsen för evenemanget ur tidskriften *Uppåt väggarna* och klistrat in den i sitt album tillsammans med flera bilder därifrån.

I april 1988 bildades Svenska snowboardförbundet i samband med svenska mästerskapen i sporten. Ants Paljasmaa valdes som ordförande. Han blir därmed en centralfigur på den svenska snowboardscenen, och får legitimitet i frågor om hur sporten ska se ut i Sverige. I albumet har Ants satt in ett dubbelsidigt informationsblad i A4-format från förbundet. ”Snowboarding är idag en av världens mest expansiva sporter” betonar informationsbladets inledning, sedan upplyser förbundet om ”allt du vill veta” i sju punkter. Punkterna behandlar snowboardens historia, beskriver brädans utseende, åktekniken, själva förbundet, tävlingar och grenar, samt snowboardindustrin. Informationen är mycket grundläggande där snowboardens ursprung inom surfing framhålls. Även åktekniken påminner om vågsurfingens med sitt sidlänges sätt att ta sig fram, men också om ”dess släktsporter skateboard, windsurfing och vattenskidor”. Informationsbladet redogör även för hur en sväng går till:

”åk rakt ner sladda in i svängen genom att dra bakfoten framåt. Samtidigt motvrider man med överkroppen för att förhindra rotation. Genom denna manöver kommer brädan att gå upp på kant, bita tag i snön och svängen är ett faktum. Efter att ha kommit på tekniken kan man gå direkt upp på stålkanterna utan att först sladda.”⁵⁰⁷

Att det över huvud taget finns en redogörelse för åktekniken är anmärkningsvärt i sig, och tyder på att det är en för tiden ny sport, på samma sätt som grenen halfpipe kommenterades i lokaltidningen som jag refererade ovan. I ett informationsblad, idag skulle denna beskrivning inte behöva finnas med. Även de olika tävlingsformerna belyses. Slalom, super-G och puckel får inte någon mer ingående förklaring, däremot redovisas halfpipe som skiljer sig åt i förhållande till de övriga. Underförstått skiljer denna sista gren ut sig gentemot de övriga, som liknar skidåkningens tävlingsgrenar. Halfpipens utseende beskrivs grundligt. Till och med snowboardmodet kommenteras i informationsbladet, som vid den här tiden bestod av ”starka färger och skrikiga mönster”. Men mest intressant i informationsbladet är ändå kanske presentationen av snowboard som frälsaren för den alpina vinteridrotten.

”Skidåkningens utveckling har idag nått ett läge där kulmen och framfarten man såg för 10 år sedan är borta. Därför har olika variationer av traditionell utförsåkning uppkommit, t.ex. monoskidåkning och telemarksåkning. Båda dessa former har haft måttlig framgång

⁵⁰⁶ Söderhäll, Messman, Frödin (1988: 10).

⁵⁰⁷ Sid. A 97-98.

bland massorna. Snowboard däremot har visat sig vara en variation som tillför en ny dimension av att ta sig ner för en backe”.⁵⁰⁸

De tendenser som blir synliga i Ants album är alltså en ökad organisering, professionalisering och kommersialisering. Han själv deltar i dessa kulturella processer i allra högsta grad. Ants är med och organiserar Stockholm sub surfers, en lokal förening för skateboard. Han deltar även i införandet av snowboard i Svenska skate- och snowboardförbundet på nationell nivå, och agerar så småningom ordförande för den senare delen. Som företrädare för denna organiserade aktivitet är han också medarrangör för ett antal tävlingar. Hans roll för snowboardscenen i Sverige vid den här tidpunkten är ansevärd. För Ants skiljer det sig en del mellan olika brädsporarter i fråga om dessa tendenser. Skateboard är inte lika organiserat vare sig i hans liv eller i samhället, inte heller surfing.

I den västerländska delen av världen har professionaliseringsprocesser inom idrotts- och fritidssektorn skrivits fram och analyserats de senaste decennierna. Processerna har knutits till begrepp som kapitalistisk ideologi, modernitet eller postmodernitet.⁵⁰⁹ På den svenska idrotts- och fritidsscenen har sociologen Thomas Peterson gjort intressanta studier där fotboll satts i fokus.⁵¹⁰ Han beskriver övergången från en amatörcentrerad fotboll till en fotboll där professionalism genomsyrar laget, spelarna och hela organisationen. Från att i huvudsak ha varit en folkrörelse går nu fotbollen mot att bli alltmer kapitaliserad. Peterson beskriver amatorsystemet fortfarande som högst vitalt inom svensk fotboll, men professionaliseringen ökar på varje område, och dessutom sker en expanderande orientering mot marknaden.⁵¹¹ När Peterson talar om professionalisering är det för att beskriva övergången mellan två stadier inom den svenska fotbollen, det vill säga övergången från en amatöristisk verksamhet som avskaffades 1967, till en lönebaserad verksamhet. Med andra ord är det en övergång från en folkrörelsebaserad verksamhet till en marknadsbaserad dito.⁵¹² Dessa tendenser är också synliga inom svensk skateboard och snowboard. Inte minst är sponsring vanligt förekommande både av åkare och av tävlingar av olika slag, vilket per definition innebär marknadsanpassning och professionalisering av de fysiska aktiviteterna i fråga. Dessa tendenser får allt större genomslag inom brädsporterna med tiden.

⁵⁰⁸ Sid. A 97-98.

⁵⁰⁹ För en översikt se exempelvis Rojek, Chris (1995) *Decentring Leisure. Rethinking Leisure Theory*. London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage.

⁵¹⁰ Peterson, Tomas (1989) *Leken som blev allvar. Halmstads bollklubb mellan folkrörelse, stat och marknad*. Lund: Arkiv förlag. Samt Peterson, Tomas (1993) *Den svengelska modellen. Svensk fotboll i omvandling under efterkrigstiden*. Lund: Arkiv förlag.

⁵¹¹ Peterson (1989:17).

⁵¹² Peterson (1989: 15).

Marknaden gör sig gällande

Ants får också sponsoravtal och blir därmed även professionell åkare på så sätt att han får en viss ekonomisk ersättning för att utöva sin aktivitet. I och med detta får även snowboard i det här fallet affärsmässiga drag för Ants personligen och på en kulturell nivå. I Ants album sitter strax efter informationsbladet från Svenska snowboardförbundet ett avtal från Hallman Distribution AB.⁵¹³ Avtalet mellan Hallman och åkaren Ants Paljasmaa gäller ”beträffande tävlingsstöd i avsikt att stimulera försäljningen av BURTON snowboards i Sverige”. Ants berättade, när han förevisade albumen att han vägrat skriva under det här avtalet. Skälet var att han ansåg att summan om 20 000 kronor för kontraktsbrott var alltför hög. Enligt kontraktet, som avses gälla under perioden 890110-901001, får Ants:

- 1 set jacka + byxa med reklam
- 3 st BURTON snowboards av valfri modell som han får behålla efter kontraktens slut
- 3 st t-shirts
- 1 st keps
- 5 st tygmärken
- 1 par handskar (ev.)
- 1 par skor, hårda eller mjuka

Dessutom utgår en reseersättning om 1000 kronor vid evenemang som Hallman anordnar under säsongen då Ants förväntas vara med. Han får också förmånen att köpa ytterligare produkter förutom de ovan nämnda till rabatterat pris. Som motprestation ska Ants använda kläder och brädor av detta märke både när han tränar och tävlar. Det åligger honom också att ”alltid framhäva positiva synpunkter om BURTON Snowboards [...] Åkaren skall även vid all kontakt med media framhäva produkterna i största möjliga mån.” Hallman å sin sida ”äger rätt att obegränsat använda ÅKARENS namn i annonsering och marknadsföring av BURTON snowboards”. De har också optionsrätt för kommande säsong och äger lov att kunna neka reklam av en annan sponsor. Sponsoravtal idag ser ut på liknande sätt, men kan variera i innehåll beroende på företagets vilja och åkares skicklighet. De finns dock åkare som har betydligt mer lukrativa avtal med sina sponsorer än vad Ants fick för femton år sedan.

Som ordförande i Svenska snowboardförbundet strävar han också efter en tryggare finansiering av aktiviteten. Tanken är att etablera ett samarbete mellan sponsorer och förbundet genom vad som gick under beteckningen svenska snowboardpoolen. Artiklar från tidskrifterna *Uppåt väggarna* och *Surf Sport* berättar om förehavandet.⁵¹⁴ Artiklarna, som är snarlika i texten, förtäljer att snowboard-

⁵¹³ Sid. A 101-102.

⁵¹⁴ Sid. A 122. Klipp ur *Uppåt väggarna*. Sid. A 126-127. Klipp ur *Surf Sport*.

poolen startades sommaren 1988 med uppgift att hjälpa Svenska snowboardlandslaget ekonomiskt. Initiativtagare till poolen var enligt artiklarna Svenska snowboardförbundet. En tydlig besvikelse kan utläsas kring det fall att färre sponsorer än önskat strömmat till.

”Meningen var att alla snowboarddistributörer skulle hjälpa till att dra sitt strå till stacken, men tyvärr blev det ej så många som vi hade hoppats på. Vi på förbundet och landslaget vill tacka BURTON och LOOK snowboards som ställer upp till 110% på snowboardsporten.”⁵¹⁵

Ytterligare ett tecken på att kommersiella intressen spelar allt större roll i Ants snowboardliv är att bilderna i albumet blir mer och mer annonslika. De fotografier som kännetecknade de inledande sidorna har bytts ut mot bilder som verkar tagna i marknadsföringssyfte. Logotyper och företagsnamn är väl synliga och läsbara på de färgglada bilderna. Åkarna är fångade i poser som uttrycker spänning och fart, som påminner om den stereotypa snowboardbilden eller skateboardbilden som jag skriver om i kapitlet ”Bilder av bräd sport”. Kameravinkeln framhäver höjden på åkarnas trick i och med fotografens underifrånperspektiv. Bilderna är tekniskt välgjorda utan rörelseoskärpa och beskurna antingen direkt i kameran eller efteråt. Fotografierna är välkomponerade med åkaren i gyllene snittet och åskådare i bakgrunden som ger bilden djup. I jämförelse med de tidigare fotografierna i albumet ser de här bilderna mer fackmannamässiga ut. Ett exempel på det är bilden ovan från EM i Avoriaz. De tidigare bilderna och även sidorna som sådana har mer karaktären av ett vanligt fotoalbum, medan de senare bilderna snarare ger intryck av att tillhöra en klippbok. De tidigare bilderna söker dock i sin estetik att efterlikna den stil som annonsbilderna har. Fotografen har ofta placerat sig själv och kameran för att fånga objektet ur grodperspektiv. Bland dessa tidiga bilder finns även ett antal som visar åkaren i poser, som skulle kunna återfinnas i artiklar i bräd sportmagasin eller i annonsbilder. Ants gör till exempel en handplant på flera av bilderna. Bilderna avslöjas dock som icke kommersiella genom att visa tricket bråkdelar för sent eller för tidigt. Som privatfotograf är det svårt att fånga exakt ”rätt” ögonblick utan motor på kameran. Fler avslöjanden av samma karaktär är exempelvis sneda horisonter i bakgrunden och objektivets längd. Där ett teleobjektiv eller en vidvinkel kanske skulle ha använts i en kommersiellt tagen bild, används i stället ett normalobjektiv.

I inledningen till detta kapitel talade jag med hjälp av Becker om fotografier som lagrade bildminnen. I samma text tar hon upp hur dagens bildbruk suddar ut och ifrågasätter gränserna mellan vad som kan ses som privat och offentligt, liksom vem som räknas som amatör och professionell. Dessa gränsöverskridande praktiker utförs i lika hög grad av både kvinnor och män. Den traditionella före-

⁵¹⁵ Sid. A 126. Klipp ur *Surf Sport*.

ställningen om amatör och professionell inom fotografins värld är starkt genusbemängd. Det anses vara män som har fotografien som yrke baserat på det tekniska kunnandet. En kvinnlig fotograf betraktas som en anomali. Kvinnans roll anses traditionellt vara att stå framför kameran som objekt. Amatörfotografen har dock ofta modern som aktivt subjekt med sina barn i fokus. I sin studie noterar Becker hur dessa gränser i praktiken faktiskt överträds, men hur genus fortfarande färgar förväntningar och samtal, vilket exempelvis osynliggör kvinnor som utövande fotografer.⁵¹⁶

I bilderna i Ants album flyter också gränserna mellan vad som är amatörfotografier och vad som är professionella bilder samman. Även om det går att skönja en strävan hos fotograferna till de tidiga bilderna att efterlikna det professionella bildspråket, är det inte alltid uppenbart om det är amatörbilder eller professionellt tagna bilder längre fram i albumen. Eftersom det är övervägande del män som åker bräda är det också män som agerar objekt framför kameran, vilket avviker från genusförväntan. Däremot är dessa objekt alltid aktiva. De ger uttryck för fart och styrka i stället för stillasittande ljuv, skönhet. Det aktiva objektet är intressant i genushänseende, som jag även kommenterar i kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”. Både brädåkande kvinnor och män porträtteras i dessa bilder som aktiva och modiga, ofta mitt i en rörelse. Trots att också kvinnan blir aktiv förändrar det inte det maskulina idealet inom brädsporkulturen. Aggressivitet och mod betraktas fortfarande som maskulina egenskaper.

Förutom själva bilderna som i sig eftersträvar höjd och rörelse, ger också sidor i *Uppåt väggarna* och andra magasin som Ants klippt ut, ett spänningsfyllt och stökigt intryck. Denna typ av layout menar bildpedagogen Ulla Lind är typiskt för idrott och för ungdom. ”Om man eftersträvar tempo och action i budskapet, kan en sida med flera bildmontage och ’rörig’ layout bli resultatet. Så ser ofta sportsidor och ungdomssidor ut”.⁵¹⁷ Med andra ord finns en överensstämmelse mellan form och innehåll på denna punkt. Snowboard framställs som idrott genom layouten och där finns även uttryck för ungdomlighet.

Maktlöshet och motstånd

Återkommande i de tre albumen finns artiklar om hur snowboard som företeelse tar plats i det svenska vinterlandskapet. Ett urklipp ur *Arvika Nyheter* berättar om en ny bana i Valfjället: ”ett halvrör för snöbrädåkning”.⁵¹⁸ Halvröret åsyftar naturligtvis inte en flaska alkohol, utan en halfpipe för snowboardåkning. Med på bild är Ants och Mats Wiberg som gör konstner framför kameran. Om ”Flugan

⁵¹⁶ Becker (2002: 161-164).

⁵¹⁷ Lind, Ulla (1994) ”Reportagebild och text”, Borgersen, Terje och Hans Ellingsen (red.) *Bildanalys. Didaktik och metod*. Lund: Studentlitteratur. Citat sid. 86.

⁵¹⁸ Sid. B 11. Klipp ur *Arvika Nyheter*.

som blev en sport” berättar en annan artikel som Ants satt in i albumet. Texten från början av nittiotalet förtäljer hur skidförsäljningen minskat med 70 procent de senaste fem åren och hur snowboardförsäljningen fördubblats varje år. Snowboarden, som ger backen nya dimensioner, har redan övergått från att vara en fluga till en accepterad sport, menar textens författare Stefan Nilsson.⁵¹⁹ Att snowboard som företeelse växer hävdas i fler klipp.⁵²⁰ Runt tre miljoner åker snowboard i hela världen, och sporten har en kapacitet att locka över 30-40 procent av skidåkarna, om man får tro artikeln från tidigt nittital. Ants finns med på bild, där han håller upp en bräda på gatan utanför butiken där han arbetar. Han säger att det ska vara mycket färger och psykedeliska mönster just nu.⁵²¹ I en sportlovsbilaga från *Bärgslagsbladet/Arboga tidning* beskrivs snowboard som den snabbast växande sporten bland ungdomar i landet. Där får man veta att ”Ants brädar alla i backen”.⁵²²

Ants berättar med sitt urval av artiklar, bilder, urklipp, biljetter och annat hur skateboardåkarna får en egen plats i Neohallen när den invigs i Fryshuset, och hur brädsporerna organiseras på olika sätt. Som jag skrev ovan initierade Ants själv en del av denna organisation, andra tog vid eller startade egna verksamheter och sammanslutningar. Det uppstår fler former för organiserad brädspport, både skateboard och snowboard, i allt högre utsträckning. Framför allt är det snowboardsporten som styrs upp med föreningsidrotten som förebild och form. Som jag skrev i inledningskapitlet blev det snowboardförbund där Ants valts som första ordförande, en kommitté som en del av svenska skidförbundet 1992. Därmed var kopplingen till Riksidrottsförbundet ett faktum. Det fanns olika uppfattningar om huruvida detta var en lyckad relation eller en bristfällig sådan. Ants var för att komma in i Skidförbundet med blev snabbt besviken över bristen på demokrati. Han berättar att de från snowboardhåll aldrig fick vara med och välja representant i förbundet. Ants som själv tycker om att tävla, ville att snowboard skulle finnas med, men på sportens egna premisser. Han berättar att de var oerhört seriösa i frågan om ”sportsmanship”, men ville ha sina egna regler som maximalt skulle uppgå till tio i antal.⁵²³ I albumen bubblar en protest emot denna organisation på andras villkor. Den radikala och galna attityden, som kan sägas vara ett signum för brädsporkultur, tar sig oppositionella uttryck. Det radikala och strävan efter frihet blir också en symbolisk del av kommersiell verksamhet. I takt med att snowboard organiseras av andra och friheten att göra vad man vill för-

⁵¹⁹ Sid. B 61-62. Klipp ur *Sportguiden*. Artikeln skriven av Stefan Nilsson som presenteras som ordförande i Svenska snowboardförbundet, svensk mästare i snowboard och f.d. proffs.

⁵²⁰ Sid. B 82. Sid. B 186-187. Klipp ur *SLAO X-press*. Sid. B 189-194. Klipp ur *Bärgslagsbladet/Arboga tidning*.

⁵²¹ Sid. B 82.

⁵²² Sid. B 189-194. Klipp ur *Bärgslagsbladet/Arboga tidning*.

⁵²³ I_2001-09-15_Ants.

svinner från den arenan, ökar dock de kreativa inslagen på andra brädspportområden för Ants. Jag tolkar dessa inslag som motstånd mot den maktlöshet som kan utläsas när föreningsidrotten formar brädåkandet efter sina mallar.

Protest mot skidförbundet

Vid en SM-tävling i snowboard i Bydalen 1994 orsakade Ants uppseendeväckande rubriker. ”Rasande skidledare gick bärsärkagång” och ”Våldsamt slagsmål vid SM-tävling” lockar till nyfiken läsning.⁵²⁴ Artikelförfattaren skriver att den 28-åriga ledaren tillika landslagsmannen totalt tappade fattningen. Besinningslöst sprang han runt tävlingsarenan och rev ner reklamskyltar och annat i sin väg, för att avsluta med ett våldsamt slagsmål med funktionärerna. Raseriutbrottet kom sig av att han blivit diskvalificerad på grund av osportsligt uppträdande. Det osportsliga uppträdandet skedde på två punkter, enligt artikeln. För det första vägrade Ants att åka med fångrem, för det andra hade han med meterhöga bokstäver en halvtimme innan sprayat ”Skidförbundet super” mitt på tävlingsbanan. Tävlingsledare Benkt Mård fick uttala sig i artikeln. Han är besviken och hoppades, att folk inte skulle döma ut hela snowboardsporten efter en sådan här händelse där ”en person faller ur ramen”. Vidare menade han att denna snabbt växande sport som snowboard är ”engagerar en mängd härliga ungdomar som i snowboard ser något utmanande och mindre reglerat än i de traditionella skidgrenarna”, samt att det är ”viktigt att agera kraftfullt när något går snett”. I samma artikel får en anonym landslagsledare uttala sig. Han förklarar Ants agerande som en protest helt och hållet mot Svenska skidförbundet och menar, att Ants är ”en intelligent och kreativ ledare som gjort mycket för snowboardens introducerande i landet”. Nu när andra reglerar och förändrar sporten vill han att den ska behålla sin särart. ”Han vill inte att snowboarden ska härma andra mer etablerade idrotter. Han vill helt enkelt att snowboard ska vara ’vår’ sport och att den skall så förbli”.⁵²⁵

I en uppföljande artikel intervjuas Ants själv. Hans citat ”Jag gjorde det för att få en reaktion” står som huvudrubrik. Sedan berättas om hur han rev ned reklamskyltar, kissade mot förbundskommittén, målade könsorgan i snön och kallade Skidförbundets medlemmar för bögar.⁵²⁶ Syftet var att få uppmärksamhet och att visa sitt ogillande över hur snowboardsektionen behandlas inom Skidförbundet. Ants säger att han är glad för den uppmärksamhet han fått i medier för sitt tilltag. Artikeln förklarar också vad Ants menar med sitt sprayade budskap. Att han anklagade kommittén för att dricka sprit var en felaktig tolkning. Det han skrivit

⁵²⁴ Sid. B 213. Klipp ur *Östersundsposten* respektive *Aftonbladet*.

⁵²⁵ Sid. B 218. Klipp ur *Östersundsposten*.

⁵²⁶ I sin textkommentar tio år efter händelsen påpekar han lite genererat ordvalet. Idag skulle han inte använda sig av bög som skällsord, eftersom det kan finna homosexuella i hans bekantskapskrets. I_2004-10-12_Ants2.

var ”Skidförbundet suger”, och det hade inget med att brädåkare skulle vara utnyttjade av skidförbundet att göra, utan var en försvenskning av det engelska uttrycket ”sucks”.⁵²⁷ Målet för Ants är nu att brädåkarna ska bryta sig ur Skidförbundet och bilda ett eget med demokratiska medel. Ants både hoppas och tror att de får internationellt stöd om detta sker, bland annat från ISF (International Snowboard Federation).⁵²⁸ Det nya brädsporthörbundet tänker han ska samla alla typer av brädåkning. Artikeln förtäljer vidare, att det finns mellan 20 000 och 30 000 snowboardåkare i landet, varav cirka 300 har tävlingslicens. Ants egen drogs in efter tumultet i Bydalen.⁵²⁹ I en annan artikel framställs agerandet som en desperat handling i motvärn. Ants offentliggör förskräckliga problem med snowboardkommittén inom Skidförbundet. Där finns enligt honom ingen som har anknytning till snowboard, de ändrar regler utan att säga till åkarna, det finns ingen regelbok på svenska, de tar ut höga tävlingsavgifter, de bjuder inte in några snowboardklubbar till årsmötet och nu vid SM i Bydalen fick inte tre trettonåringar som åkt 70 mil för att vara med, delta i tävlingen.⁵³⁰

Det här är en berättelse om protest och motstånd. Det är inte särskilt svårt att tolka händelserna. Ants var med i snowboardens initialske. Sporten växer och tas upp i Skidförbundet, som organiserar tävling enligt beprövat manér. Genom rutinerade insatser driver de också organisationen på samma sätt som för sina andra alpina grenar. Makten över snowboardscenen har gått över till en stor organisation under Riksidrottsförbundets paraply och med dess huvudsyfte i fokus. I och med detta förlorar Ants personligen tolkningsföreträdare i fråga om vad snowboard ska betraktas som och hur aktiviteten ska utföras och organiseras. För att citera en av artiklarna ”Då sporten var liten i Sverige var Ants stor inom sporten.”⁵³¹ Men det är inte bara Ants personligen som förlorar makten över vad snowboard ska vara i Sverige. Det är även möjligt att tolka händelsen som ett motstånd mot att låta sig slukas upp av det vuxna, traditionella och förbundsstrukturerade. Inte att förglömma är även de motsättningar som funnits mellan skidåkare och snowboardåkare. När nu snowboard får en kommitté inom Skidförbundet betyder det att skidor är den överordnade kategorin i förhållande till nykomlingen snowboard, som både är nyare och har färre representanter. Det uppstår en skidåkningens hegemoni i förhållande till den unga snowboarden. I det här fallet blir snowboard den protesterande tonåringen som sätter sig upp mot den erfarna föräldern i fasta förgivet tagna mönster. Kanske har till och med den

⁵²⁷ I textkommentarerna berättar Ants att han läst i en artikel att det var han som lanserade begreppet ”suger” i Sverige genom denna händelse. I_2004-10-12_Ants2.

⁵²⁸ Vi denna tid fanns ju bägge de internationella snowboardförbunden kvar. Se inledningskapitlet.

⁵²⁹ Sid. B 219-220. Klipp ur *Östersundsposten*.

⁵³⁰ Sid. B 221. Klipp ur *Aftonbladet*.

⁵³¹ Sid. B 220. Klipp ur *Östersundsposten*.

trotsiga tonåringen blivit styvmoderligt behandlad och låter trotsset slippa ut med rätta?

I albumet har Ants satt två urklipp bredvid artiklarna som visar på en medveten distans till händelsen och till sin person. Dessa urklipp pekar på en självreflexivitet och även på vad jag tolkar som självironi. Det ena urklippet har som undertecknad brädsportbutiken System ett. Urklippet visar "Diss-listan 94" och toppar den gör Ants. Förklaringen lyder: "Ants. Grow up and we'll listen".⁵³² Listan visar på kritik mot protesten och förespråkar en vuxnare attityd än den Ants visade i Bydalen. Det andra urklippet är en tecknad serie där en ung kille blir bortforslad till en polisbil av vad som ser ut som karikatyren av en detektiv. En hord av journalister och fotografer dokumenterar händelsen. En av dem har fått en exklusiv intervju med brottsoffret som sitter omplåstrad i rullstol med benet i gips. Serierutan står som en avslutande kommentar i albumet till hela händelsen i Bydalen.⁵³³

Bild 38. Tecken på tecknad självreflexivitet. Sid. B 222. Klipp ur *Surfsport*. Tecknare: Kent Zeiron. Del av serie. Hela serien i appendix.

Radikal och tokig

Jag har skrivit om motståndet som en praktik att med hjälp av visuella symboler eller agerande utmana och ifrågasätta gängse samhälleliga och kulturella normer. Det sätt som Ants visar motstånd på ovan är definitivt av sådant slag. Skidförbundet står i fallet ovan för ett vedertaget sätt att organisera och utöva sport, medan den nya snowboarden får rollen som utmanare och ifrågasättare. Ants per-

⁵³² Sid. B 220. Att dissä innebär att yttra missnöje över något. Av eng. prefixet "dis-" i till exempel disrespect.

⁵³³ Sid. B 222. Klipp ur *Surfsport*. Del av serie tecknad av Kent Zeiron. Se appendix för hela seriesidan.

sonifierar och förkroppsligar snowboardens radikala och trotsiga kulturella uttryck i sina tilltag. Benhabib skriver om berättelsevävande som en ständigt pågående operation av erinran, och framställer det som ett återvinningsprojekt där kroppens upplevelser och språkets beskrivande länkas samman. Den kroppsliga delen av identitetskonstruktionen förankrar självet i en fysisk upplevelse av hur man är, vem man varit och vem man ska eller vill bli.⁵³⁴ Ants gör sig själv till en radikal brädåkarrebell och får som sådan medhåll från dem som anser att snowboard ska fortsätta på den trotsiga banan. Från dem som menar att snowboard kan utvecklas mer som idrott om idrottsrörelsen får hjälpa till, får han mothugg. Givetvis går det att, som den anonyme ledaren ovan, tolka hans agerande i termer av personlig maktförlust. Vid sidan av en sådan tolkning, som ligger på en individuell förklaringsnivå, menar jag att det är fruktbart att göra en kulturell tolkning. Ants handlande blir möjligt med den kulturella länk som kan göras mellan snowboard och de tidigare brädsporerna, framför allt skateboard i det här fallet. Den stereotypa föreställning om brädåkare som upproriska och radikala ger inspiration och ramverk åt agerandet, som i sin tur förstärker den stereotypa bilden. Här möts individens livshistoria och den kollektiva sociokulturella historien. Att Ants själv fogar in denna berättelse, med alla sina aspekter ger ytterligare trovärdighet åt föreställningen om brädspport som upprorisk. Ants är medveten om denna konstruerade bild och använder sig åtminstone delvis medvetet av den för att skapa uppseende kring vad han uppfattade som orättvisa förhållanden i organisationen.

I ett utskick från brädspportföretaget BAM får Ants tala ut om snowboardsporten och konflikterna med Skidförbundet. I ingressen målas bilden upp av den rättrådiga rebellen som tar strid för den goda saken, för snowboardsporten och för sina vänner.

”BAM tänker här presentera en artikel som handlar om hur illa man kan bli behandlad om man tycker annorlunda i ett till synes fritt land. En man som tycker att alla ska sluta spela spelet ’göra som man tror alla vill, för att alla ska bli så glada och fina’. En man som ställer upp för sina brädpolare och den sport han kämpar för och lever av. En man som är fruktansvärt obekvämt för auktoriteter, men samtidigt gillar att själv ta initiativ för att bidra med något. Han är modig, envis och vågar stå emot spott och spä. (sic!) En född krigare, men också en viktig ingrediens i ett farligt insomnande samhälle som snart riskerar att bara bestå av ja-tyckare.”⁵³⁵

Eftersom det fria inom brädsporerna ofta ställs i motsättning till det organiserade, styrda och strukturerade, kan ett aktivt agerande och engagemang tolkas som motstånd och att ge uttryck åt det fria. Här blir motståndet som sådant ett

⁵³⁴ Benhabib (1997).

⁵³⁵ Sid. B 104. Utskick från *BAM* (Back Side Airmail). Företaget BAM drevs av Greger Hagelin, som nu framgångsrikt går i spetsen för We. Se kapitlet ”Konsumtion i kontext”.

sätt att uttrycka avståndstagande och på så sätt även oberoende, självständighet och frihet. Det radikala är som jag visat tidigare ett återkommande begrepp, som kan sägas karaktärisera motstånd. Det radikala, kaxiga och uppkäftiga kan också beskrivas som en karaktäristisk ingrediens i brädportkultur, framför allt skateboardkultur. Om man får tro Burgoyne & Leslie finns förklaringen att hämta i den första skateboardvågens aktiva åkares konfrontationer med det omgivande amerikanska samhället. En mängd skateparker byggdes under 1960-talet i USA, men höga försäkringskostnader tvingade dem att slå igen och skateboardåkarna drevs ut på offentliga platser. Där kritiserades sportens utövare av så kallade laglydiga medborgare, som protesterade mot att åkandet slet på räcken och trottoarkanter. I sin tur gav detta upphov till att skateboardåkarna fostrades till rebelliskhet, vild självständighet och utdömmande av allt som kan ses som korporativt eller gemensamt.⁵³⁶

Fler exempel på detta tema finns i Ants album, vid sidan av incidenten ovan. I det första albumet har han satt in en kopia av en filosofisk betraktelse kring användningen av ordet ”fuck”. Enligt betraktelsen kan ordet brukas för att beskriva en mångfald känslor, och inget annat ord kan kombineras grammatiskt på så olika sätt. Det är dock i vardagliga uttryck som ordet kommer till sin absoluta favör. En hälsningsfras kan till exempel med ordet i fråga formuleras: ”How the fuck are you.” Medan ett apatiskt yttrande kan uttryckas: ”Who gives a fuck anyway”.⁵³⁷

Det radikala och galna är även något som plockas upp och kommersialiseras av Ants. Han lanserar snowboardhandsken Nuts som ”Radical snowboard handwear”. Med slogans som ”Are you Nuts” och ”Anything but Nuts is insane” lockar han köpare.⁵³⁸ I ett test som *Funsport snowboard* gör argumenterar de för att inte bara byxor bör anpassas till snowboard, utan också handskar som annars kan bli rena rama förbrukningsvaran. Med tanke på hur mycket handskar nöts genom att släpas i snön och greppa om vassa stälkanter, välkomnar testarna denna innovation och produktutveckling. ”En sömlös ytterhandske i kraftigt gummi ger slitstyrka och bra grepp. För att ge handlederna ett bra stöd har man sytt fast ett kraftigt resårband som går att dra åt.” Att sedan innerhandsken går att ta ut är bra, men handskarna kan dock kännas lite klumpiga innan de är inkörda.⁵³⁹ Handskarna är även testade av den andra samtida svenska brädporttidskriften. I *Edge* beskrivs de med orden ”varma, tål blöt snö, slitstarka, ger bra grepp och är billiga”. Priset är 499 kronor. En egenhet som handskarna har är att de bara har tre fingrar. Notisen refererar till Ants uttalande om att detta bara är

⁵³⁶ Burgoyne & Leslie (1997: 49).

⁵³⁷ Sid. A 160.

⁵³⁸ Sid. B 87 och sid. B 90.

⁵³⁹ Sid. B 84. Klipp ur *Funsport snowboard*.

bra. Han talar i egenskap av konstruktör och snowboardåkare.⁵⁴⁰ Även den svenska tidskriften för utförsåkare, *Åka skidor*, har uppmärksammat handsken med ”slitstarkt och vattentätt gummiskal, löstagbart fiberpälsofoder plus kardborrestängning runt handleden”.⁵⁴¹

TEAM NUTS
RADICAL SNOWBOARD HANDWEAR

Snowboardåkning, oavsett om du rippar som nybörjare, freestyleåkare eller som alpinare, så kräver den ordentliga, funktionella och hållbara handskar. Team Nuts som tröttnat på alla dessa dyra och värdelösa handskar har därför utvecklat Nuts Radical Handwear. En handske som inte kostar skjortan, som håller och som du dessutom inte blir blöt.

Groove Grab material i kraftigaste gummi för bästa grepp och hållfasthet. Saknaden av sömmar håller dessutom vätan borta.

Ett brett och kraftigt-resårband med ett slitskydd ger ett gott stöd och hindrar i många fall onödiga stukningar i handleden.

Kardborreläs av högsta kvalite.

Uttagbar innerhandske i värmande fiber-material

Finns hos BAM!
549:-

Bild 39. Annons för snowboardhandsken ”Nuts” utvecklad av Ants Neo. Från sid. B 87.

Dessa handskar återkommer på ett antal ställen i det andra och tredje av Ants album. Handskarna når också den internationella marknaden. I en kort notis på franska ställs frågan, om handsken ska vara för söndagens trädgårdsarbete eller för snowboard. Säkert är dock att de är varma och näst-

intill oförstörbara. ”ce qui est sûr, c’est [...] qu’ils sont chaud [...] et probablement indestructible”.⁵⁴² Vad som ser ut som ett annonsblad eller en sida i en amerikansk snowboardtidskrift berättar om handsken ”Tenderizer glove” från Sverige, där den enligt uppgift används av såväl gruvarbetare som skogsarbetare. ”Super rough texture on outside is durable and is perfect for handplants and boardgrabs, just don’t wipe your face or goggles with it!”⁵⁴³

De grova handskarna är praktiska med tanke på snowboardåkningens slitage på materialet, men det är även möjligt att dra en kulturell parallell mellan det grova och slitstarka materialet och den robusta och härdiga snowboardåkaren.⁵⁴⁴ Här finns en homologi och nyckelordet är radikal, som i det här fallet får både betydelsen extrem och reformivrare. Förutom denna koppling mellan material, marknadsföring och snowboardåkarattityd är de även intressant att se hur det radikala genom Ants kreativitet, dels blir en utveckling av utrustning som hör till aktiviteten, dels hur det radikala kommersialiseras genom hans företaganda.

⁵⁴⁰ Sid. B 170-80. Klipp ur *Edge*.

⁵⁴¹ Sid. B 196. Klipp ur *Åka skidor*.

⁵⁴² Sid. B 188. Klipp ur *Snow News*.

⁵⁴³ Sid. B 227.

⁵⁴⁴ Jämför butikernas inredning i kapitlet ”Konsumtion i kontext” och ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”.

Exceptionellt sponsrad

Det radikala tar sig fler uttryck i Ants professionella liv som snowboardåkare. I slutet av mellanalbumet har han satt in det svenska snowboardföretaget Extrems vinterkollektion för säsongen 1994/95. Där finns hans egen brädmodell Ants 156 2-tone presenterad. I nästa album sitter ett test ur *Funsport Snowboard* där säsongens promodels testas. Ants bräda är en av dem. I den inledande texten förs ett resonemang, om designade promodels skulle vara en övergående trend. Det betvivlar dock artikelns författare Pelle Jansson, som ser till marknaden som helhet och rapporterar att alla åtminstone har *en* signaturbräda i sin kollektion. Han driver även tesen att få sporter är så personfixerade som snowboard, där gratifikationer av olika slag delas ut till dessa åkare. Det som dock ger allra mest prestige är att få en egen signaturmodell hos ett brädmärke. Vidare framhåller han, att signaturmodellerna handlar mycket om image och att detta oftast kostar lite mer än vanligt. Enligt testet har Ants brädmodell mycket bra anpassat flex. Den är också både livlig och spänstig. Däremot har den lite för låg nos, vilket gör den svår att manövrera i snöslask och den är även aningen för lång.⁵⁴⁵ En kommentar från tillverkaren i testet säger, att brädan kommer vara en centimeter högre i produktionen och för konsumenten blir då noshöjden inget problem. Brädan gör sig bäst för jibb, pipe och friåkning. För den analys jag gör här är det emellertid inte brädans egenskaper som är intressant i första hand, det är brädans estetiska utformning. Designen är också av avsevärd betydelse enligt artikelförfattaren, som redovisar testteamets kommentarer kring ”cool” och ”iögonfallande” design. En halvt genomskinlig tail vinner gehör, men mest uppskattad är Mike Ranquets modell hos företaget LaMar. Han har låtit avbilda sin CD-samling på ovansidan. ”Allt ifrån Zappa till Rolling Band – helt enkelt jävligt rätt”, för att citera artikeln.⁵⁴⁶

Ants bräda plockar upp det som är signifikativt för honom. Brädan har en ren design. Ett vitt och ett svart längsgående fält möts genom ett tredigt mönster av fyrkanter. På nosen är brädans namn avbildat A 156. A:et är en versal med cirkel kring, samma symbol som används för anarki. Här kommer det radikala till uttryck igen, nu i formen av en egen brädmodell hos brädtillverkaren Extreme. Bokstaven A får här en dubbel betydelse. Dels refererar den till Ants eftersom det är den första bokstaven i hans namn, men inte desto mindre angeläget är att den konnoterar upplösning av samhällsordningen, oreda och laglöshet. Med tanke på Ants tilltag i Bydalen och hans protester mot Svenska skidförbundet är det ingen slump att det är just detta uttryck, som odlas och används för att

⁵⁴⁵ Ants försvarar modellen och menar att den lämpar sig bra för lösnöakning. Han går också in på en teknisk förklaring kring noshöjden och underlag. I_2004-10-12_Ants2.

⁵⁴⁶ Sid. C 25-26. Klipp ur *Funsport Snowboard*.

formulera en personlig touche på den egna professionella brädmodellen.⁵⁴⁷ Värt att notera är att grundarna till företaget Extrem har en liknande historia kring hur de började åka bräda och tillverka snowboards som Ants har.⁵⁴⁸

Friheten återvinns

Samtidigt som snowboardsporten löper i riktning mot en allt större professionalisering i det kollektiva historieskrivandet, ger Ants uttryck för en motsatt tendens i sin individuella livshistoria. I stället för att tala om att strukturera, styra upp och organisera, blir det allt tydligare med en strävan efter frihet och oorganisering. Man skulle kunna se det som en återgång till det icke organiserade åkandet som Ants sysslade med i början av sin brädåkar karriär, eller snarare en återgång till det som var innan karriären, i bemärkelse yrkesbanan, tog vid.

Det kreativa och lite galna tar nu andra vägar. Att vågsurfa i Sverige med vinter halva året och relativt kallt vatten är originellt och definitivt något utöver det vanliga. Windsurfing fanns med som utövad aktivitet i det första albumet, men det är den ordinarie vågsurfingen som åsyftas i det tredje albumet. Att surfa med segel verkar ha upphört som verksamhet bland Ants och hans vänner, åtminstone om man ser till vad som är viktigt och värt att berätta i den egna brädsporthistorien. Ants har valt ut artiklar om surfing från både fackpress och dagspress. De tidigaste är från 1995. I *Funsport Windsurfing* försäkras att det visst går att surfa i Sverige. Torö söder om Stockholm är en av de platser som samlar surfare när

Twin-tips i rätta längder tillverkade i Åre. Dessutom en pro-modell från Ants "the Nuts".
I priset ingår Heavy Tools Pipeflex-binding. För Business baseless tillkommer 300,-.

MODELL	TYP	LÄNGD cm	EFF. LÄNGD	BREDD NOSE	BREDD MIDJA	BREDD TAIL	KÄRNA	STANCE mm	RADE	VÄRT PRIS	U.BRO. PRIS
Extrem Twin 140	FSFG	140,0	138,0	25,0	22,7	25,0	L WOOD	440-540	-	4590,-	3390,-
Extrem Twin 147	FSFG	147,0	146,0	25,2	22,9	25,2	L WOOD	450-550	-	5290,-	4190,-
Extrem Twin 152	FSFG	152,0	150,0	28,3	24,5	28,3	L WOOD	480-640	-	5390,-	4190,-
Extrem Twin 158	FSFG	158,0	156,0	28,3	24,5	28,3	L WOOD	480-720	-	5390,-	4190,-

FS/FR/STYLE ALU/ALU/ROUND FS/FL/ATOR/CL/CL FS/FR/FR/END #PH/AL/PP/W L WOOD/ST/AL/AM/ERAD TRÅKÄRNA

Bild 39. Annon från den svenska snowboardtillverkaren Extrem. Ants egen brädmodell A 156 längst till höger.

⁵⁴⁷ Sid. C 25-26. Klipp ur *Funsport Snowboard*.

⁵⁴⁸ Företaget Extrem i Björnänge utanför Åre är Sverige första tillverkare av snowboards. Verksamheten startades av de två skolkamraterna Patrik Söderlund och Stefan Cederberg som inspirerades av ett TV-program i början på 1980-talet att bygga brädor hemma i garaget i Östersund där de bodde vid denna tidpunkt. Från att ha byggt brädor till självkostnadspris åt bekanta och bekantas bekanta, utvecklade de byggtekniken, skaffade maskiner i stället för mammas syltkittel och förbättrade sina brädor som de testkörde själva på helgerna. Idag har hobbyen blivit en välmående företag som även tillverkar skidor. I_2002_01_25_Extrem.

vågorna är gynnsamma. Enligt artikeln är det känslan som får många windsurfare, skate- och snowboardåkare att söka sig tillbaka till rötterna, det vill säga till vågsurfingen. ”Vi snackar enligt mångas mening om den optimala känslan. För det är just känsla det handlar om när det gäller vågsurfing.”⁵⁴⁹ I en artikel i *Funsport snowboard* samma år intervjuas killarna i Swedish Surfing Association (SSA). Hela artikeln jämför surfing och snowboard. Enligt artikeln finns det avsevärda skillnader, men känslan framställs som det väsentliga och det som är likt. Snowboard är inte samma sak som surfing, som beskrivs som något mer, något större. Att surfa är svårt och det inger respekt att bemästra konsten. Denna respekt, eller till och med vördnad, saknas hos snowboardutövarna menar reportaget. Känslan beskrivs av de intervjuade som att tiden står stilla, som att det skriker inom en, som att tiden stannar av, som att det varar hur länge som helst även om det bara tar en halv sekund. Men de menar samtidigt att det är svårt att redogöra för upplevelsen för en utomstående, och liknar det vid att beskriva kärlek i ord. Känslan beskrivs alltså som något svårförklarat, men samtidigt något eftersträvansvärt. Artikelförfattaren pekar på en minsta gemensam nämnare för de surfare som han ger röst åt i reportaget. Det är längtan efter det perfekta, ”en utopisk dröm att uppslukas och vara en del av en perfekt våg [...] om känslan av att vara ett med elementen”. Denna längtan är målet och meningen med livet. Det är ett evigt projekt eftersom det aldrig kan bli perfekt.⁵⁵⁰

Likheten med hur känslan beskrivs av intervjupersonerna i kapitlet ”Bilder av brädsport” är slående. Surfing är enligt berättelsen i artikeln refererad ovan mer äkta än annan typ av brädsport. Inte minst är det drömmen eller myten om den perfekta känslan som grundlägger denna autenticitet. Denna känsla är dock, som jag visat, återkommande vid beskrivning av både skateboard och snowboard. Ants får uttala sig som utövare av flera aktiviteter och konstaterar nyktert:

”Vågsurfing är det bästa i brädsportväg, helt utan konkurrens. Men jag skulle antagligen tröttna även på vågsurfing om jag bara höll på med det dag ut och dag in. Att kunna variera mellan skateboard, snowboard och vågsurfing ger mig mer känsla än vad bara vågsurfing skulle ge. Jag bor faktiskt i Sverige än så länge!”⁵⁵¹

Hur det nu är med frågan om surfing skulle ha mer av känsla än annan brädsport, låter jag vara osagt. Men att upprepa känslan som essentiell och äkta talar också om dess motsats som oviktig och icke autentiskt. Att sträva efter logiska förklaringar står med andra ord inte särskilt högt i kurs. Förutom att explicit tala om känslan, menar jag att det även finns implicita kopplingar här till det som kan beskrivas som det ursprungliga. Här är surfing med sina naturromantiska in-

⁵⁴⁹ Sid. C 31. Klipp ur *Funsport Windsurfing*.

⁵⁵⁰ Sid. C 118-121. Klipp ur *Funsport Snowboard*.

⁵⁵¹ Sid. C 120. Klipp ur *Funsport Snowboard*.

slag, sin långa historia och sin länk till ”naturfolk” utmärkt som referenspunkt. I förklaringar kring surfingen framställs med andra ord också underförstått frågan, om det kanske är möjligt att finna något som gått förlorat i det västerländska senmoderna samhället inom denna aktivitet, vilket innebär en kritik mot hela det moderna samhället.

För Ants del verkar surfingen få större betydelse när snowboardåkningen blir en del av den organiserade idrottsrörelsen. Surfingen i Sverige har det som snowboardåkningen hade i inledningsskedet. Det är för det första något annorlunda och småtokigt. För det andra är organisationen mindre och friare än den dimension som den svenska snowboarden antagit vid denna tidpunkt. För det tredje härskar ideella gemenskapsideal, och profit är ingen drivkraft, enligt en artikel i *Utemagasinet*. ”Den gamla hederliga soulsurfen, att surfa för upplevelse och gemenskaps skull, lever idag upp på platser i Sverige. [...] De som är fast i surfingen är verkligen besjälade”.⁵⁵²

Gemenskap och obundenhet

Friheten från det organiserade idrottsutövandet finns inte bara inom surfingen. Det är även något som praktiseras och efterfrågas inom snowboardåkningen från Ants håll. Detta fria utövande sker nästan jäms med det organiserade. Om vågsurfing kom in senare i bilden, är friåkningen inom snowboard något som sker nära nog parallellt med den organiserade åkningen. I den artikel där Ants själv författar texten om världscupen under vintersäsongen 1988/89 avslutar han berättelsen med, att de trots alla motgångar i landslaget ändå fick några oförglömliga lössnö dagar i Avoriaz. Här kan man urskilja upprymdheten över åkningen i lössnö, en uppsluppenhet som inte återfinns i berättandet om tävlingarna dessförinnan. Även om det är tänkbart att avsaknaden av optimism i skildringen av tävlingarna beror på de moderata framgångarna, går det också att läsa in skillnaden mellan tävlingsåkande och friåkning. Det fria lössnöåkandet skattas i det här fallet högre på glädjeskalan.⁵⁵³

Som jag redan tagit upp beskrivs denna fria åkning som något man företrädesvis gör tillsammans med andra. Denna berättelse om gemenskap genom fri brädåkning är central och genomsyrar alla tre albumen. Vid intervjutillfället, när Ants visade mig albumen första gången, förklarade han också att innehållet utgjordes av material som rörde honom själv, men även hans kompisar. Ants, liksom det stora flertalet intervjupersoner och informanter, hävdar med bestämdhet att gemenskapen brädåkare emellan är en central kulturell beståndsdel. Gemenskap och frihet kan alltså kombineras genom brädåkande, men det ohindrade brädåkandet kan även lyftas ytterligare en nivå och utmana den geografiska bun-

⁵⁵² Sid. C 142-143. Klipp ur *Utemagasinet*.

⁵⁵³ Sid. A 145. Klipp ur *Uppåt väggarna*.

denheten. Jag har tidigare skrivit om "the roadtrip", bland annat i samband med videor. Reseberättelsen finns med i tidskrifter, videor och på Internetsidor med brädsportanknytning. Denna typ av berättelse finns också representerad i Ants fotoalbum. I slutet av det första albumet är det berättelsen om ett äventyr i en folkvagnsbuss i sällskap av goda vänner med surfbrädor och skateboards i packningen. Denna resa blev även en berättelse i tidskriften *Uppåt väggarna*, där "The Swedish crew" rippar vågor längs den franska atlantkusten eller skejtar bowls och banks i de franska orterna, när vågorna är för små eller för stora och stygga. I artikeln tecknas drömbilder som ämnar slå an känslomässiga strängar.

"Det är en otroligt skön känsla att vara bland de mäktiga vågorna och surfa. Att bara droppa in från en våg och åka med vågen i full fart är en känsla som är näst intill obeskrivlig. I surfingens värld är det inte trick som är grejen utan känslan att bara gliida."

För läsaren som aldrig surfat blir detta information, som kan nära drömmar och längtan efter den upplevelse som beskrivs. För läsaren som har egen erfarenhet av den eftertraktade känslan kan berättelsen i stället kopplas direkt till minnet av upplevelsen. Minnet är också det som finns kvar sedan resan är slut. Artikeln i *Uppåt väggarna* avslutas med just denna längtan och kopplas samman till andra berättelser som när dagdrömmar. "Väl hemma kunde man bara sjunka ner i soffan, ta en surftidning och drömma sig bort, bort till vågor och surf."⁵⁵⁴

Det är den fria surfingens som avslutar Ants sista album. I en plastficka har han lagt 1996 års logg över sina surftillfällen detta år. Det blev totalt arton stycken mellan den 10 maj och den 20 november. Det var främst Torö som fick besök, men han surfade även vid Gotland, på Glommen, Tullviken och i Sikhjälma. Vågorna var mellan en halv och två meter höga, och det blåste mellan 6 och 30 meter per sekund. Han har ritat gubbar med leende, raka eller sura munnar som värderar tillfället. De flesta gubbar är glada, några har högt sittande mungipor. Nöjt är också Ants eget ansiktsuttryck, där han sträcker ut på ett liggunderlag på en parkering med surfbrädan vid sin sida. Bilden i A4-format visar en surfresa i tillsammans med vänner. Utspritt på parkeringen står diverse campingutrustning som kylväska och spritkök. Här visualiseras det fria och avslappnade resandet med bräda. Vännerna är med, så även gemenskapen blir synlig. En av dem plockar med mat, en annan ligger i bakluckan på en kombi och ser ut att vila, en tredje sitter på en skateboard vid Ants fotända. Ants själv ligger på marken iklädd fritidskläder och blickar rakt mot fotografen samtidigt som han gör det positiva fingertecknet tummen upp. Bilden är symbolisk med tanke på sin storlek

⁵⁵⁴ Sid. A 162-163. Klipp ur *Uppåt väggarna*.

Bild 41. Ants på "roadtrip" med surfbräda och kompisar.

och sin genre.⁵⁵⁵ Det här är ett privat fotografi som förstörats. Med andra ord har det privata brädåkandet fått stor betydelse. De kommersiella bilderna från Ants tid som professionell snowboardåkare har ersatts av bilder på mer privat och friare brädliv. Ants brädåkning har kommit tillbaka till vad det var ursprungligen – en kreativ och fri aktivitet tillsammans med goda vänner som görs för känslans, glädjens och gemenskapens skull.

Hågkomster och minnesskapande

I denna individuella livshistoria berättas om ett liv där skateboard, snowboard och surfing fått stort utrymme. Som jag tog upp inledningsvis i detta kapitel är detta berättande även gjort enligt ett flertal urval. Ants själv har gjort det första i sitt berättande och jag det andra i mitt. Även här skulle den redan medryckande historien kunna bli mustigare och få fler bottnar genom större utrymme och annat fokus.

Ants berättelse är individuell och personlig, men berättar samtidigt också aspekter av en kollektiv historia. Ants egen medverkan i detta historieskrivande är förstås inte höljt i dunkel. Det är hans album och han har klippt ut artiklar där

⁵⁵⁵ Ants kommenterar att jag tolkat storleken på bilden som betydelsefull. Han själv har inte lagt särskild vikt vid bilden som han fått i detta format. Jag menar dock att den inte skulle sitta i albumet alls om den haft en alltför ringa betydelse. I_2004-10-12_Ants2.

han själv varit med, ett fullkomligt självklart handlingssätt vid förfärdigandet av en personlig klippbok. Emellertid blir det intressant att studera historieskrivandet just ur denna aspekt. Den brädsportshistoria som tecknas här sätter personen Ants i fokus. Hans inverkan på händelser och skeenden har till synes haft ansevärd betydelse. Han gör sig själv till en del av historien. Måhända är denna del större ur hans eget perspektiv, än vad andra som skriver denna historia skulle tycka. Men åtminstone vad gäller snowboardens genomslag i Sverige har Ants haft en påtaglig roll, inte minst som Svenska snowboardförbundets första ordförande.

Ants har också fått i uppdrag att bidra med sin berättelse i en artikel i tidskriften *Funsport Snowboard*, där man 1993 skrev den svenska snowboardens historia. Det var Ants, som tillsammans med Martin Willners och Matte Wiberg, fick efterlämna spår till det kollektiva minnet. Vid denna tidpunkt var de mellan 24 och 30 år. Ants individuella biografiska historia löper här samman med den officiella kollektiva historieskrivningen. Han har själv också klippt ut artikeln och satt in den i det mellersta av sina tre album. Med andra ord har han skrivit in den kollektiva historieskrivningen, där han själv agerar konstituerande exempel, i sin individuella biografi. Här korsas den kollektiva historien och den individuella på ett uppenbart sätt. I ingressen till artikeln i *Funsport Snowboard* beskrivs dessa tre personer som pionjärer, som legat i täten för utvecklingen i Sverige, var och en på sina personliga sätt. Ingressen påtalar att det är de tre personernas minnen som utgör historien. Texten som lyder: ”här kan du läsa hur de själva minns de gångna vintrarna”, framstår i det närmaste som neutral. Det finns ingen underton av tvivel på sanningshalten i deras minnen, inte heller någon brasklapp om tolkningar och omtolkningar av händelser som kan ske under tidens gång. Snarare framstår utsagorna i historieskrivningen som mer ”äkta” i och med att det är pionjärernas egna minnen som skrivs.⁵⁵⁶

David Middleton och Eric Edwards skriver om kollektiv hågkomst som kollektivt minneskapande. De påpekar, att det finns en godtycklig gräns mellan det individuella och det sociala när man talar om personliga och gemensamma minnen. Det är självklart och inte särskilt anmärkningsvärt att påstå, att människor delar minnen av händelser och objekt och att dessa minnen på så sätt är sociala. Att minns är något man gör tillsammans. Men förutom att titta bakåt blir de gemensamma hågkomsterna och minnesskapandet också ett sätt att konstruera den framtida bilden av historien.

”When people reminisce about family photographs, or recount shared experiences of times of happiness and trauma at weddings and funerals, what is recalled and commemorated extends beyond the sum of the participants’ individual perspectives: it becomes the basis of future reminiscence. In the contest between varying accounts of shared experi-

⁵⁵⁶ B 176-178. Klipp ur *Funsport Snowboard*.

ences, people reinterpret and discover features of the past that become the context and content for what they will jointly recall and commemorate on future occasions”.⁵⁵⁷

I *Funsport Snowboard* skrivs alltså en gemensam svensk snowboardhistoria genom Willners, Wiberg och Paljasmaa. Men läsaren bjuds även in i denna akt av minneskapande och i framtida berättelser om hur det gick till när snowboarden kom till Sverige, kommer dessa tre personers berättelser att finnas som referenspunkter.

Bruner skriver att vi inte tycks ha något annat sätt att beskriva levd tid än genom narrativ, men också att kopplingen mellan det levda och det berättade är en tvåvägsförbindelse. Livet imiterar narrativ och narrativ imiterar livet.⁵⁵⁸ Ants album menar jag ska ses som narrativ i denna mening. Hans berättelser om sitt liv i bilder och text som han samlat och fogat in i dessa album, är konstruerat mot bakgrund av vad han menar är värt att berätta i bilder och text. Med andra ord är Ants berättelse också en berättelse som talar om brädspportkulturens kulturella innehåll, även om det inte är en berättelse direkt *om* kulturen, som Frykman påpekar.⁵⁵⁹ Det kulturella får genomslag i individers berättande på samma sätt som individers berättande får genomslag i kulturer. I detta kapitel finns flertalet exempel. Ett tydligt sådant är när Ants gör motstånd mot skidförbundet genom att urinera i halfpipen. Hans praktiska protest tog sig uttryck som inte gillades av alla, men som ändå hämtade näring ur kulturella föreställningar om vad brädspport innebär. Det radikala, galna och odisciplinerade blev till konkret praktik hos Ants. Han dokumenterade också händelsen och infogade en del av en serie med ironisk distans i sin egen berättelse i albumet efteråt. Narrativet har gett näring åt praktiken, och praktiken har tagit formen av narrativ.

Bruners argument att livet inte är vad det sägs vara utan hur det tolkas och omtolkas blir tydligt genom de olika omtolkningar av materialet som infogas. För det första menar jag att Ants tolkningar av händelser i sitt brädspportliv kommer till uttryck i vad han fogar in i sina album, och på vilket sätt det sker. För det andra omtolkas albumens innehåll, och de händelser som innehållet refererar till vid det första intervjutillfället när Ants visar mig albumen och berättar om dem. En tredje omtolkning för Ants del sker när han läser min tolkning av hans berättelse och ger kommentarer på den. I den slutliga kapitelversionen ligger så mina tolkningar och Ants tolkningar lager på lager, men speglar ändå en kontinuerlig berättelse från slutet av 1970-talet till slutet av 1990-talet, eller egentligen ända fram till och med hösten 2004 då den sista punkten sattes i dokumentet.

⁵⁵⁷ Middleton, David & Derek Edwards (1990/1997) *Collective remembering. Inquiries in social construction series*. London: Sage. Sid. 7.

⁵⁵⁸ Bruner (1987).

⁵⁵⁹ Frykman (1992).

Del 4

Det är sen höst 2004. Jag återvänder till butiken för att höra om jag får tillstånd att publicera några bilder därifrån. Det är drygt tre år sedan jag gjorde fältarbete i denna miljö, och det har hänt en del sen dess. Butiken skiftade visserligen konstant i fråga om skyltning och display beroende på vilka varor som kom in och naturligtvis också beroende på säsong, men nu är det ommålat och kassadisen flyttad.

Ulf är upptagen med en kund när jag kommer in, men hejar igenkännande. En annan av killarna som arbetar i butiken frågar mig, om han kan hjälpa till med något. Han fanns inte där under min tid, så vi är inte bekanta. Jag svarar att jag vill prata med Ulf eller Patrik. Patrik har inte kommit in än, berättar han. Då väntar jag på Ulf, svarar jag och tar en tur runt butiken, för att se vad som är nytt både i inredning och i produkter.

Den nya färgen på väggarna är mer neutral och mer tidsenlig. Golvet är också nytt. Trots de relativt stora förändringarna har butikens känsla ändå inte omvandlats, inredningen ger fortfarande ett maskulint intryck. Däremot är tjejkälderna flyttade från det avlägsna hörnet till strax innanför dörren. Skorna har tagit tjejkäldernas plats, och tvärtom. Ur försäljningssynpunkt är det nog en fiffig lösning. Skejtande killar som ska köpa ett par nya skor söker upp denna avdelning var den än är, medan tjejer som är intresserade av gatumodet som produceras av brädsportvarumärkena riskerar att vända, innan de upptäckt att det faktiskt finns varor även för dem i denna butik. Nu kan de göra denna upptäckt omedelbart innanför dörren. Kulturellt och socialt funderar jag på, om denna framflyttning av det feminina har någon betydelse. Kanske har det det, i och med att det feminina får en tydligare plats. Samtidigt undrar jag, om inte separationen mellan de genusbemängda kläderna ändå upprätthåller de kulturella och sociala föreställningarna om att det är killar som utövar aktiviteten, medan tjejer kan ta till sig de estetiska uttrycken men inte nödvändigtvis utövar aktiviteten som sådan.

Ulf har expedierat sin kund färdigt och jag får fortsätta mina tankar om genuskonstruktion vid ett senare tillfälle. Det blir ett trevligt återseende. Jag plockar fram foton från fältarbetet. En del av dem har jag visat förr, men inte alla. För att inte glömma bort det ursprungliga skälet till mitt besök, frågar jag om tillstånd för publicering det första jag gör. Det är OK. Med Vetenskapsrådets etikregler i åtanke poängterar jag också att jag inte namngivit butiken i min text, men att det skulle kunna gå att identifiera butiken genom fotografierna. Ulf menar att buti-

kens namn borde stå överallt, med tanke på ”att de tog mig under sina vingars skugga” när jag var där. Jag svarar att de verkligen gjorde det, men att de ju inte riktigt vet vad jag har skrivit. ”Nej, det är sant”, svarar han skrattande och övergår till att titta på de övriga bilderna. Killen som frågade om han kunde hjälpa mig kom också till disken och tittade. Eftersom det nu var över tre år sedan bilderna togs hade en del av personerna förändrats. Ulf och den andra expediten kommenterade och skrattade innerligt åt hur unga vissa av dem såg ut. Niklas hade fortfarande hår, Micke och Arvid var knappt igenkännbara. Däremot hade Patrik och Ulf nästan inte förändrats alls, tyckte den för mig okände expediten.

Jag lämnade fotografierna och ett löfte om att komma tillbaka med avhandlingen när den var klar. Känslan som dröjde sig kvar efter besöket var tacksamhet för att de tagit emot mig som etnograf, trots alla mina ”fel”, men också en uppfattning om att det här var människor som jag genuint tyckte om på ett mer personligt plan.

9. Sammanfattande diskussion

Den fjärde delens kapitel har som syfte att samla upp studiens olika spår och sammanfatta dem, men också att tillföra några nya analytiska tankar kring materialet. Inledningsvis görs kortfattade konklusioner kapitelvis för att under kapitlets senare hälft skifta perspektiv där de tre nivåerna kultur – praktik – individ leder innehållet. Avslutningsvis förs en diskussion kring kulturell kontinuitet, och kring förhållandet mellan subkultur och hegemoni.

Det övergripande syftet med denna studie har varit att tolka och analysera meningsskapande inom de sociala och kulturella kontexterna skateboard och snowboard. Teoretisk har studien en kulturanalytisk ansats med semiotisk grund, där fem teoretiker vägs samman. Johan Fornäs bidrar med ett resonemang om kultur som tecken och signifierande praktiker, Stuart Hall bidrar med begreppet representationer. Kirsten Drotner tillför argument kring estetiska praktiker, medan Ulf Hannerz berikar studien med sina diskussioner om transnationella kulturflöden och kulturens sociala distribution. I det sociokulturella perspektiv på lärande som Roger Säljö förespråkar, handlar lärande om att bli delaktig i meningsbetydelser och att erövra färdigheter. Därtill har jag tillfört narrativitet som teoretiskt begrepp. Jag valde att utgå från det gemensamma i dessa författares tankar och tillfogade vars och ens specifika idéer där de hade relevans. Semiotiken var en grundval för flera av dem, medan tolkning och förståelse betraktats som centrala begrepp. En utveckling av semiotiken har gått mot begreppet narrativitet. Jag har använt mig av detta begrepp främst i förhållande till ett berättat själv. Berättelser om sig själv sker i föreliggande studie genom val av kläder, utförande av en fysisk aktivitet som brädåkning eller genom att upprätta ett personligt klippalbum, liksom via samtal.

Eftersom jag varit intresserad av själva praktiken, var det viktigt för mig att använda kvalitativa metoder och etnografin med sin expansiva arsenal och flexibilitet framstod som en passande metod. Detta val av metod är gjort i samklang med de syften och forskningsfrågor som ställts i avhandlingen. Att belysa och beskriva, att utveckla en förståelse, att tolka och analysera sociala skeenden görs i denna studie bäst med hjälp av kvalitativa instrument.

Arbetet genomfördes i tre faser, som understundom flätades in i varandra. Den inledande fasen utgjordes av inventering, urval och analys av det medieutbud, som berörde brädsporerna under tidsepoken 1975-2002. Fas två hade en etnografisk ansats, där deltagande observation med skriftliga fältanteckningar, fotografe-

ring och intervjuer fick stort utrymme. I fas tre syntetiserades och kompletterades empiriskt material, när analyserna fördjupades och vävdes samman med tidigare forskning och kulturteori.

Mitt så kallade fält utgörs dels av de fysiska platser där skateboard och snowboard utövas, dels av andra platser av mer flytande karaktär, där mening inom fenomenet brädspport produceras och konsumeras. De konkreta platser jag befunnit mig på för att göra arbetet är främst en butik i centrala Stockholm som säljer brädspportattiraljer, ett ungdomshus med skateboardhall beläget i Stockholm, skidsportanläggningar i svenska fjällen samt ett antal specifika gator och torg i Stockholm. Internet har också varit en plats, som jag besökt ett stort antal gånger för att utforska hur mening skapas med brädspport som kontext. Fältet är med andra ord snarare avgränsat i tid än i rum. Till fältet hör, förutom Internet, också andra typer av medier som videor och tidskrifter. Dessa typer av medier tillhör därför också det empiriska materialet.

Empirin har utgjorts av svenskspråkiga skate- och snowboardmagasin från 1978 till 2002, hemsidor på Internet, skate- och snowboardvideor, artiklar från dagspress, fältanteckningar i form av både text och bilder från deltagande observation samt en rad intervjuer. Utöver detta tillkom tre personligt utformade album av brädåkaren Ants Neo. Även om valet att inkludera flera typer av material har gjort empirin omfattande, måste avgränsningar alltid göras. Mitt val att fokusera Stockholm när det gäller skateboard hade praktiska skäl. Snowboard å andra sidan har fått en mer nationell beskrivning, om än något övergripande. Detta innebär att jag har lagt större detaljtyngd vid skateboard, medan snowboard fungerat som analytisk referens på ett mer allmänt sätt. Det internationella har också synligtgjorts som del av det lokala.

Resultat i fem analytiska spår

I del tre redovisar jag i fem kapitel de empiriskt grundade analyserna som studien anbringat. Kapitel fyra ”Bilder av brädspport” syftar till att redogöra för de föreställningar om brädspport som skapas och skapar uppfattningar om vad som karaktäriserar brädåkning och de individer som utövar denna aktivitet. Det är ett deskriptivt kapitel som framför allt söker svar på frågan vad, men som samtidigt redogör för frågorna när, var, hur och vem. Detta kapitel breddar förståelsen av meningsskapande på tre nivåer: kultur – praktik – individ. I analysen använder jag mig av Drotners resonemang som utgångspunkt för att tolka skateboard och snowboard som estetiska praktiker.⁵⁶⁰ Drotner talar om den estetiska produktionsens verkan på de tre nivåer, som jag refererar till och karaktäriserar den individuella nivån i termer av känslomässig intensitet och kroppslighet. Förnimmelsen beskrivs till och med så genomgripande att den blir ens liv, ens identitet. Krop-

⁵⁶⁰ Drotner (1991/2003).

pen är i hög grad närvarande i dessa beskrivningar. Det är kroppen som upplever, och det är där känslan för åkandet sitter. Upplevelsen av brädåkning är inte kontextlös. Den kroppsliga förnimmelsen kommer till i en omgivning och hur den omgivningen ser ut spelar roll för upplevelsen. Den ideala kontexten för vad som betraktas som ett perfekt snowboardåk är det orörda berget med sin pudersnö, sol och blå himmel. För skateboardåkning gäller en annan typ av ideal kontext. Här är det i stället en urban miljö, asfalt eller betong som underlag. Men det finns även en social kontext. Den estetiska praktiken är således verksam också på en social nivå. Här finns förhållandet *mellan* individer. Genom brädåkandets kollektiva praktiker har man möjlighet att få utblickar på och insikter i både sina egna erfarenheter och andras föreställningar genom social samvaro. Att åka skateboard tillsammans med andra i vilket sammanhang det än är, blir på detta sätt en social praktik med tillfälle till gemensamma läroprocesser. Praktiken innehåller också ett särskilt sätt att kommunicera, den har med andra ord en kulturell nivå. Drotner sätter likhetstecken mellan estetisk praktik och symbolisk kommunikation. Jag vill också poängtera vikten av kontextens inverkan på de estetiska processerna. Kontexten ligger som jag ser det på flera nivåer. Den är kulturell och samhällelig, men även social. Det finns ingen kultur och inget samhälle som inte har sociala aspekter. Det sociala skapas i relation till det kulturella och vice versa. Det kulturella är inte heller enhetligt, vilket gör att de bilder av skateboard och snowboard som framträder, med nödvändighet blir motsägelsefulla och spretande.

De resterande fyra analytiska kapitlen syftar till att fördjupa förståelsen av meningsskapande i relation till samhällliga och kulturella strukturer. I dessa kapitel söker jag svar på frågan, varför meningsskapandet ser ut som det gör. Forskning om ungdomskultur har ofta fokuserat frågor om makt och motstånd, vilket i föreliggande studie har lett fram till analyserna av konsumtion, genus, plats och identitet i olika kapitelspår.

Subkulturbegreppet är särskilt centralt och har en tydlig referens till makt med sitt prefix, som implicerar en underliggande position i förhållande till kulturell hegemoni. Jag analyserade detta maktförhållande genom att studera konsumtion i det femte kapitlet "Konsumtion i kontext". Detta kapitel hade till syfte att undersöka, hur meningsskapande inom brädsporerna skateboard och snowboard förhöll sig till konsumtion och kommersiella uttryck. Inledningsvis belystes ett antal butiker i Stockholm, som kunde knytas till olika typer av brädspport. Varumärkenas betydelse diskuterades vidare, liksom marknadsföringen av dessa. I skateboardkulturen kunde ett tydligt motstånd skönjas mot stora sportföretag och deras varumärken. Jag tolkade också videoproduktionen inom skateboard som ett sätt att ta kontroll över både medier och marknadsföring. Att ta kontroll över kulturproduktionen inom skateboardscenen i Sverige ger en möjlighet att få aukto-

ritet, när det handlar om spridandet av vissa värden och normer, samt om att värna en reproduktion av dessa. Värdena framhölls som betydelsefulla, till och med essentiella, inom filmerna, reklamen, intervjuerna och i fält. Dessa idéer, kulturella föreställningar eller mentala bilder framstår som centrala förklaringar till vad skateboard och snowboard *är*. Föreställningarna talade om vad skateboard och snowboard som företeelse innehåller kulturellt och socialt. De är bilder som alla som åker skateboard på ett eller annat sätt måste förhålla sig till. I enlighet med detta resonemang reproducerar brädspportmedier och skateboardfilmer som en del av denna apparat, fantasin om den sanna kärnan av brädåkning. Innehållet i denna fantasi cirkulerar bland annat kring livsnjutande, den sociala gemenskapen och det radikala. Det är också detta som varumärkena anspelar på i sin marknadsföring. Fantasin om den sociala gemenskapen möjliggör motståndet mot de multinationella varumärkena och skänker förhoppningar om en enad transnationell brädspportscen. Att ta plats i denna sociala gemenskap kräver inskolning i ordets bokstavliga bemärkelse. Det radikala är en förutsättning för den transnationella scenens existens. Det radikala odlas som en del av ett utanförskap, som blir exklusivt och eftersträvansvärt där det annorlunda markerats tydligt.

En annan typ av maktförhållande diskuteras i kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”. Genus är en viktig del av identiteten. På samma sätt som identitet konstrueras i sociala och kulturella sammanhang, konstrueras också genus. Syftet med detta avhandlingsspår var att undersöka hur genus definieras och praktiseras inom brädspporten skateboard. Genus innebär här i första hand maskulinitet. Flertalet av dem som åker skateboard är pojkar och män, och brädåkning konstrueras som maskulint. Konstruktionen av maskulint genus förhåller sig till vad som beskrivits som hegemonisk maskulinitet, det vill säga en maskulinitet i ledande ställning. Snowboardkultur finns som tidigare parallellt med i analysen som en komparativ referens. Det normala för en brädåkare, i synnerhet skateboardåkare, framställs som att vara av manligt kön. Tecken på detta är utformningen av butikerna och deras skyltning, konstruktionen av kvinnor och flickor som åker bräda som annorlunda, samt att majoriteten som åker skateboard är män. Men genus konstrueras inte enbart genom en kvantitativ överrepresentation av det manliga könet. Det kroppsligt förankrade, socialt och kulturellt konstruerade könet skapas i och genom praktiker som i stor utsträckning är estetiska. Praktikerna ligger på en kollektiv nivå, där konstruktionen av gemensamma värden pågår i en ömsesidig process. Dessa praktiker har dock stor inverkan på individnivå och förhåller sig också till en övergripande samhälls- eller strukturell nivå. Att åka bräda blir per definition genom dessa praktiker något maskulint. Kvinnor och femininitet blir i detta sammanhang avvikande och onormalt. Maskuliniteten inom skateboard och snowboard framställs som fylld av energi och

tuffhet. Den är rörlig, inte minst geografiskt och kroppsligt. På detta sätt blir det också maskulina företeelser att åka bräda och att vara brädåkare. De flickor eller unga kvinnor som åker skateboard skapar sin brädspordidentitet i förhållande till samma föreställningar om brädåkare och brädåkning som de unga männen gör. Det finns dock betydligt färre förebilder som är av samma kön som de, så de blir per definition annorlunda bara genom att åka bräda. Bland skejtare reproduceras patriarkala relationer på samma gång som ett motstånd uttrycks i förhållande till värden som kopplas till hegemonisk maskulinitet. Med andra ord är det tal om nivåer, inte om olika typer av maskulinitet.

Det sjunde kapitlet ”Plats i tid och rum” tar upp platsens betydelse relativt skateboardåkning, och i viss mån även snowboardåkning. En tur runt Stockholm med hjälp av karta, anteckningsblock och kamera leder detta avsnitt. I kapitlet blev maktförhållanden och hierarkier, som i sin tur refererar till social klass, mellan generationer och mellan smakdistinktioner, synliga. När sociala konflikter uppstår blir det tydligt vilka platser som tillhör vilka grupper av människor, och vem som har rätt till stadens rum. Plats och kultur hänger otvetydigt samman. Hur skateboard (och snowboard) blivit synliga på olika platser som kulturella uttryck är därför av avgörande intresse, liksom hur platser formats av skateboard (och snowboard). I detta kapitel visade jag att skateboardåkning i staden kan vara en kreativ verksamhet, där motståndet mot en intetsägande arkitektur uttrycks. Aktiviteten blir en symbolisk utmaning av det som betraktas som normalt. Denna typ av utmaning är också en av de mest tydliga bilder som skrivs fram och visas i skateboardmedier. I medierna handlar historierna om den radikala skateboardåkaren och undergroundrebellerna, som trotsar både ordning och det ordinära. I videor förstärks detta bland annat genom snabb och tuff musik. Kreativiteten tar sig också uttryck i rörelse, inte bara skateboardåkning som en rörlig fysisk aktivitet utan en rörelse genom staden. Även om man stannar längre på en plats än andra stadsbesökare, förflyttar man sig ofta mellan skejtplatserna i staden och rör sig således över stora ytor. Förutom att ha en rumslig och en tidslig aspekt, sträcker sig även platsen in i den virtuella världen. Mening skapas kring föreställningar om platser som man kanske aldrig sett. Dessa föreställningar lever ett högst levande liv som jämförelsematerial till reella platser. Att skejta blir ett sätt att ta plats i samhällets offentliga rum på det sätt som man själv väljer, att inte inlemma sig i vuxnas normer och regler om hur man bör använda rummet i fråga. Samtidigt som man uttrycker en vilja att delta, uttrycks en vilja att göra detta på sina egna premisser. Det blir en maktkamp mellan ungdom och vuxenhet, mellan normalt och onormalt, mellan ekonomi, kultur och estetik.

Det sista empiriska kapitlet knyter an till de tematiska spåren som jag lagt ut tidigare. Kapitel åtta ”Ants historia – ett biografiskt brädspår”, blir uppsamlande till sin karaktär. Huvudfokus ligger vid en persons kronologiska berättelse om sitt

brädsportliv. Denna person är Ants Neo (Paljasmaa). Han har dokumenterat sitt liv som skejtare, snowboardåkare och surfare i tre album, som är det empiriska material som kapitlet utgår ifrån. I detta kapitel tecknas berättelsen om det individuella i relation till det kollektiva. Som jag hävdar på omslaget handlar avhandlingen enkelt uttryckt om vad man lär sig när man åker skateboard och snowboard förutom just själva åkandet, hur detta lärande går till och varför det ser ut som det gör. Genom Ants berättelse tydliggörs, hur identitet och mening skapas på ett subjektivt och kollektivt plan i förhållande till de sociala och kulturella strukturer, som finns att förhålla sig till, men också hur hans liv sätter spår i det sociala och kulturella. Ants kapitel ger även för handen ett biografiskt exempel på brädsporternas framväxt i Sverige. Berättelserna i det här kapitlet vävs samman med de tidigare empiriska spåren. I detta kapitel berättas om lek och idrott, estetik och kreativitet, samt om platsens betydelse i tid och rum. I berättelsen löper glädje och gemenskap samman med frihet och gränser. Här finns historien om märken, makt och motstånd. Kronologin är tänkt som den röda tråden, samtidigt som de ämnen som jag beskrivit i de tematiska kapitlen framträder med tacknämlig tydlighet. Konsumtion, plats och genus får ytterligare belysning i denna kronologiska genomgång, likaså framträder de olika bilder eller föreställningar av brädsport som jag redogjort för och förstärks därmed som giltiga tolkningar.

Meningsskapande praktiker

I inledningskapitlets syftesbeskrivning påpekade jag, att de tre nivåer jag åsyftar och använder mig av egentligen är svåra att separera, men att de på ett teoretisk plan kan göra analyser och tolkningar tydligare. Den praktiska nivån är den som jag anser vara av störst vikt för hur mening produceras eller reproduceras. Denna praktik är i många fall resultat av informella lärprocesser. Jag hävdar att mening eller vetande konstrueras mellan individer i medierad form. Det medium jag åsyftar är i detta fall språket. Kommunikation mellan människor sker via det talade eller skrivna språket, men även genom bilder och stilmässiga uttryck som kläder och frisyrier. I kommunikationen skapas och återskapas mening. Ett tydligt exempel på hur mening skapas och hur detta meningsskapande också är en informell lärprocess, pekas ut i kapitlet ”Konsumtion i kontext”. Där skrev jag om varumärken, som får sin betydelse i samtal med andra skejtare kring vad som betraktas som snyggt och fult, men även i relation till vem som åker för vilket märke. Samtalet är i sig en praktik, där värderingar och status bekräftas och ifrågasätts inte bara genom de talade orden, utan också genom kroppsspråk och kläder. Mening skapas även i de praktiker som läsande och tittande på medier utgör. Jag har hänvisat till notiser på Internet, bilder i tidskrifter och videor som kommunicerat budskap som sedan tolkats av mediebrukaren. När det gäller varumär-

ken har kännedom om team-åkare kunnat inhämtas från Internet och tidskrifternas reklambilder. Denna kännedom betraktas som värdefull i samtal med andra. Att veta vem som tillhör ett varumärkes team innebär också att ha en viss status, ju mer specifikt kunnande desto högre status. Vetandet tillägnas i hög grad genom informella lärprocesser.

Meningens bräcklighet

Mening i det här fallet kan betraktas som synonymt med vetande eller kunskap. Det finns måhända en förförståelse, men den utsätts alltid för risken för ifrågasättande i jakten på bekräftelse. Vad kunskap har för innebörd är därför en bräcklig fråga och det är även konstruktionen av den. Repetition sägs vara kunskapens moder. I det resonemang som jag för på den här punkten är repetition till och med nödvändigt för upplevelsen av kontinuitet. Inte för upplevelsen som sådan, där räcker samtalet (i tal, text eller bild), reflektionen och minnet, men för upplevelsen av något sammanhängande. Repetitionen kan därför sägas vara en slags lagring av kunskap. Men mening lagras även i texter och bilder, det vill säga i tidskrifter, videor, böcker och andra medieprodukter. Dessa är resultat av meningsskapande praktiker. Den lagrade meningen är lika skör som konstruktionen. I en annan tid och en annan kontext riskerar också meningen att bli en annan, att rekontextualiseras och bli annorlunda än den ursprungliga. Ursprunglighet är dock ett vanskligt begrepp i denna tankegång, eftersom det inte kan sägas finnas någon inneboende eller äkta betydelse. Trots att individer måhända har ett syfte med sina kulturella och sociala uttryck, behöver de nödvändigtvis inte tolkas på det sätt som producenten av mening åsyftar. Likaväl kan tecken och manifestationer få nya eller andra betydelser hos uttolkare av dessa tecken.

Detta sätt att resonera kring hur kunskap och mening skapas skulle kunna ha tydliga referenser till samhällets flytande karaktär, så som bland andra Bauman talar om det. Det är möjligt att med hjälp av postmoderna teoretiker förklara samtiden i termer av flytande fragment, där mening är lika flytande och där den skapas i mötet mellan subjekt, ett möte som också är medierat. I denna flödande och konturlösa tillvaro försar fragmentariska uttalanden förbi utan förankring och fogas med lätthet in i tanken om det ostrukturerade. Det flyktiga nuet som aldrig kan fångas existerar i ett splittrat gungfly av gårdag och morgondag. Värden och mening produceras i tillfälliga sociala och kulturella konstellationer. Allt blir bundet till sammanhang i form av tid, plats och sociokulturell kontext. Hårdraget har allt en mening, men eftersom kontextualiteten är förhärskande gör flyktigheten allt ändå meningslöst. Den ostrukturerade tillvaron blir med andra ord osäker och otrygg.

Trots den kontextuella mening som jag skriver fram och trots att jag hänvisar till Hannerz och hans flödesmetafor för att beskriva, hur kultur rör sig mellan så

stora områden som kontinenter, menar jag dock att samhällets flytande karaktär inte är så strukturlös som Bauman med flera anser. För att inte utplånas i ett hav av meningslös mening, behövs strukturer att hänga upp tillvaron på och förankra sig själv i. Jag menar att minnen, narrativa själv, historier om historien, genusystemet, arkitektur och generation är exempel på sådana strukturer. Att skapa minnen är som jag antytt ett sätt att få fast de flyktiga tecknen och meningarna kring dem. Men de riskerar också att ifrågasättas varje gång de plockas fram eller tas upp till diskussion. Flytande tecken, bilder eller föreställningar blir fastare i minnen men kan omskapas. På så vis omskapas även historien som struktur. De sega strukturerna existerar i konkret form som arkitektur. De existerar även i abstrakt form som ideologi till exempel kring genus, generation och konsumtion, men även som tankemässig struktur av berättande kring det egna självet.

Min slutsats är att dessa strukturer, som visserligen är föränderliga, hjälper till att åstadkomma samhällelig, social och kulturell kontinuitet av både individuell och kulturell art. Flytande tecken och mening skapas och definieras i förhållande till dessa strukturer, men strukturerna omskapas också eller ifrågasätts när bilder och föreställningar förändras. Att ge symboler och tecken nya betydelser genom konkret handling blir därmed sätt att ifrågasätta förgivet tagna normer och förgivet tagna strukturer. Mångtydiga tecken och motsägande mening kommer sig av strukturernas flexibilitet och konstans. De kan ifrågasättas parallellt med att de bekräftas, vilket förklarar den heterogenitet som uppvisas av tecken, tolkning och föreställningar. Kontinuitet återfinns med andra ord i bekräftandet av det strukturella, vare sig detta anträffas som mentala föreställningar eller mer konkret i stads- och husbyggande. Nyskapande å andra sidan dyker upp när strukturerna ifrågasätts.

Självskapande

Det resonemang jag för om meningsskapande har, som jag pekat på också en dimension av självskapande. Jag menar att man skapar sig själv genom att skapa mening kring sin aktivitet. Jag diskuterar konstruktionen av det narrativa självet och hävdar, att relationen mellan identitet, lärande och kultur är stark. De brädåkare som ingår i min studie ger exempel på hur självet konstrueras och upprätthålls i förhållande till och i samspel med de medieprodukter som cirkulerar i kulturen. Jag menar att beskriva sig själv som skejtare eller snowboardåkare är ett sätt att konstituera sin identitet. Att åka bräda, vare sig det är en lönnbräda med fyra hjul eller en planka av olika typer av plastmaterial som glider på snö, är en grundläggande del av varat för flera av mina informanter. Till och med den del, som gör livet värt att leva. I formerandet av ett koherent själv blir de/n/t Andra synligt på ett intressant sätt. Inte minst blir jag som fältarbetare bemött som den Andra, i motsats till vilken den ”normala” skejtaren eller snowboardåka-

ren konstrueras. Den Andra må vara avskydd, men är också i allra högsta grad behövd som en motpol till det ”rätta” och det ”normala”.

Att skapa sig själv som brädåkare innebär att skapa sig själv i relation *emot det andra*, men också att skapa sig själv i förhållande *till* de idealbilder och de ideala föreställningar som finns kring aktiviteterna. Det betyder nödvändigtvis inte att jaget som brädåkare måste bli exakt som den idealbild som existerar. Ingen brädåkare *är* idealet. Däremot måste jaget som brädåkare alltid förhålla sig till denna idealbild. Det brädåkande jaget är i denna förhållningsprocess del i skapandet av idealbilden i det att bekräftande eller ifrågasättande också sker genom identitetsarbetet. På så vis blir det individuella en del i det kollektiva och det kollektiva en del i det individuella. Skapandet av gemensamma värden är en del i skapandet av kollektiviteten, något som jag fäst uppmärksamheten på bland annat i kapitlet ”Konsumtion i kontext”. När skejtarna talar om vilka varumärken som är värdefulla och vilket vetande som är relevant, konstruerar de också en värdegemenskap. Det gemensamma värdet är ett konstruerat ideal och därför föränderligt, men det fungerar ändå som referenspunkt för vad som betraktas som rätt och fel. Det som kollektivt betraktas som rätt och äkta är också en del av det kollektiva gemenskapandet och en del av den kollektiva gemenskapen.

Strukturerande föreställningar

De bilder av brädspport som jag har skrivit om, i kapitlet med samma namn, menar jag är strukturerande föreställningar för konstruktion av mening. Dessa föreställningar finns på en kulturell nivå, men är i sig konstruerade i den dialektiska process, som meningsskapandet innebär. Känsla, gemenskap, gränsöverskridande, det radikala, motståndet, det coola, lek, kreativitet, frihet, att inte tävla och alla andra bilder av vad brädspport är, bygger upp de kollektiva föreställningar om vad brädsporster konnoterar. Jag skriver kollektiva, men menar naturligtvis inte att det finns några ”sanna” eller ”rätta” sätt att hänföra dessa föreställningar till som skulle vara allmängiltiga, även om de kan *bli* sanna i sina konsekvenser. Snarare kan man tala om tolkningsgemenskaper av imaginär art. Jag ser dessa föreställningar som produkter av meningsskapande praktiker.

Ungdomlighet som förlaga

Både skateboard och snowboard har kopplats till det som är *ungt* sedan den första rullbrädan dök upp i Sverige. Aktiviteten beskrivs fortfarande som ung, färsk och framtida trots att den funnits i över två decennier. Det är även de yngre generationerna som börjat åka skateboard och snowboard. Viktigare än det unga, är dock vad det unga har för social och kulturell betydelse i samhället. Brädsporterna förs samman med det som betraktas som *ungdomligt*. Begreppen ungdom och ungdomlighet hör givetvis ihop på så sätt, att ungdomlighet sägs vara något

som ungdomen i generell bemärkelse besitter. Ungdom i bemärkelsen unga människor kan tyckas vara ett enkelt avgränsat begrepp, men det visar sig att också detta är en svåravgränsad kategori beroende på perspektiv och kontext. För det mesta åsyftas dock åren då man växer upp, de år som ligger mellan barndom och vuxenhet. I denna text har jag skrivit om unga människor med det gemensamt att de åker skateboard eller snowboard. I ålder är de mellan 16 och 40. Det som är av intresse är dock inte deras kronologiska ålder, utan hur de presenterar sig själva och sitt brädåkande. På denna punkt är det inte en speciell ålderskategori som bär upp innebörden, utan snarare det ungas kulturella karaktäristika. Bräd-sporterna kan med andra ord beskrivas i termer av livlighet, vitalitet, styrka, fräschhet, snabbhet och action. Det ungdomliga är också högst attraktivt i västvärlden idag. Ziehe menar som jag tog upp i kapitlet ”Bilder av bräd-sport”, att ungdomlighet blivit ett ideal för vuxna att leva upp till. Det innebär att ungdomars liv och leverne idealiseras och betraktas som något eftersträvansvärt från vuxenvärldens håll. En ungdomlighetens paradox har blivit en del av bräd-sporternas tradition. Att värna om det fria och livsnjutande blir en praktik, som bräd-åkare i synnerhet och kanske även ungdomar i allmänhet, ägnar sig åt i syfte att ta avstånd från vuxenvärldens skötsamhetsnormer. Detta motstånd blir dock kraftlöst, eftersom också föräldragenerationen har tillägnat sig det ungdomliga idealet. Genom denna paradox har de unga dessutom blivit förebilder för sina föräldrar, i stället för tvärtom.

Ideal eller problem

Den utdragna ungdomstiden har implikationer för ungdomar i tonåren, men även för unga vuxna som egentligen inte hör till någon av dessa kategorier, till exempel 40-åringen i min studie. Medieforskaren Cecilia von Feilitzen menar att man kan skönja tre bilder av ungdomar i mediekulturen. Dessa bilder är ungdomar som problem, ideal och identitetssökare.⁵⁶¹ Härdrar man det är det möjligt återfinna dessa föreställningar om ungdomar även inom forskningen. Med ett kulturellt perspektiv har det en romantisk nyans att se ungdom som ideal. Att se ungdom som problem har å andra sidan en maktaspekt. Den tredje mediebilden, att uppfatta ungdom som identitetssökare har i första hand en psykologisk ansats, men kan också få en touche både av romantik och makt. I föreliggande text har jag skildrat hur bräd-sporternas utövare till stor del beskriver sig själva i termer som kan uppfattas som romantiska ideal. De berättar historier om skateboardens inneboende essens som de bland annat beskriver som gemenskap och en känsla av frihet. Friheten kopplas både till den fysiska upplevelsen och till motstånd mot

⁵⁶¹ Von Feilitzen, Cecilia (1989) ”Ungdomar som problem, ideal och identitetssökare. Synen på ungdomar i mediekulturen” i Wulff, Helena (red.) *Ungdom och medier. Klass, kommersialism och kreativitet*. Stockholm: Centrum för masskommunikationsforskning (Mass.17).

inordning. Men jag har också skildrat hur de beskriver sig själva som problem. De är radikala och har en kaxig attityd. Dessa bågge bilder kommer också till uttryck bland icke utövande betraktare som antingen reproducerar deras idealbild i reklam, eller hytter mot dem i videor för att de åker skateboard på ställen där de inte får. Jag menar att dessa bilder eller föreställningar (re-)produceras av bräd-sporternas utövare själva, men också i de samhälleliga och kulturella kontexter där bräd-sporterna existerar. Föreställningarna både konstruerar och konstrueras i tid och rum av dem som talar om dem antingen med ord, bild eller genom kroppen.

Frihetens formuleringar

En del av föreställningen om ungdomlighet refererar till frihet som begrepp. Frihet har återkommit i denna text i kapitel efter kapitel, men kanske tydligast i ”Bilder av bräd-sport”. Det är en frihet som haft olika betydelser beroende av kontext. Friheten i brädåkning har beskrivits som en känsla i kroppen, en fysisk sensation, som i sig förklarats som en motiverande faktor till att utföra aktiviteterna. Frihet har också länkats till ett bemästrande av kontexten. I fallet snowboard och surfing har man talat om att åka bräda i samklang med naturens krafter, men respekten för naturens styrka har alltid funnits med som en detalj men en ack så viktig sådan att förhålla sig till. Harmonin med naturens element får i den typen av resonemang betydelsen att känna till och utmana dem, men att förhålla sig ödmjuk. Känslan av frihet ligger då i att få tillträde till något större och starkare än en själv, att få del och lyftas av en kraft starkare än den egna personen. På så vis blir denna känsla av frihet tillika en nära nog religiös upplevelse. I fallet skateboard har frihet som behärskande av kontexten relaterats till den urbana arkitekturen. Friheten i att göra annorlunda med den än vad den byggdes för är en sak, att upplösa tyngdlagens fjättrande bojar är en annan. Frihet i dessa fall är synonymt med otvungenhet, men också med allsmäktighet.

Frihet har även setts som motsats till regler, inte minst i kapitlet ”Plats i tid och rum”. Dessa regler är i de fall jag beskriver ibland mycket konkreta som till exempel förbud mot brädåkning på vissa platser i staden eller utanför pisten. Att trotsa förbuden kan då innebära frihet från begränsningar uppsatta av en normerande vuxenvärld. Att förbuden är uppsatta av säkerhetsskäl spelar avgörande roll, trots mot denna typ av regelverket blir därmed desto större som symbolisk handling. Frihet som begrepp i denna bemärkelse är också verksamt vid tal om tävlingar och de begränsningar som tävlingar har enkom genom att definieras som sådana med sina strikt uppsatta regler. Jag har skrivit om frihet i motsats till denna typ av reglering, när jag redogjorde för skejtarnas syn på vad en tävling var, det vill säga ”stress, svett, bakfylla å skejtboard!!!!”. Som motsats till tävling har framför allt två klarlägganden angivits. Lek är det ena, att ha kul är det andra.

Den fria leken skulle med andra ord vara en föreställning som fungerar både som sinnebild för ungdomlighet och i motsatt förhållande till tävling. Det är en motsägelsefull föreställning i sig eftersom leken, hur fri den än är, också har normer eller regler som jag visat bland annat genom att beskriva det sätt, som brädspport bedöms på. Formellt görs detta i de tävlingar som faktiskt sker, men det görs också kontinuerligt informellt, vilket är av större betydelse i denna studie. På bägge områdena är det de estetiska uttrycken som värderas. Att ha kul som mot-sättning till att tävla har även det en motsägelsefullhet infogat i sin förklaring och sitt användande. Det skulle innebära att det per definition anses som tråkigt att tävla, men så är inte fallet. I Salt Lake City skulle snowboardåkarna enligt utsago ha riktigt, riktigt kul 2002, och OS är definitivt en tävling.

Frihet är också ett ideologiskt bemängt ord. I förhållande till en postmodern syn på tillvaron passar frihetsbegreppet utmärkt som politiskt slagord. Med en sådan förklaringsmodell är det möjligt att välja fritt från de stilar och uttryck som presenteras i den mångfacetterade omvärlden. Valet blir då ett individuellt sådant som görs på grundval av den fria viljan. En av de tendenser som Ziehe pekade på, det vill säga samhällets ökade individualisering, skulle också kunna leda tankar i denna riktning. Jag menar dock att fria val är svåra att se som helt fria från strukturell inverkan, och de blir därmed svåra att karaktärisera som obundna och självständiga, även om de naturligtvis kan upplevas som fria av den enskilda individen.

Konstruerande och konstruerad kreativitet

Föreställningen om det kreativa är tillika en av de föreställningar om skateboard och snowboard som strukturerar och struktureras av de utövande, så också av icke praktiserande. Sinnebilderna av det kreativa kommer till uttryck genom byggandet av brädor i skateboardens och snowboardens tidiga år, och i påhittiga lösningar kring utrustning som exempelvis i fallet med Ants handskar. Uppfinningsrikedomen manifesteras även i mängden av nyskapande trick samt i utvecklingen av åkning som förändras i takt med att utrustningen också reformeras. Även nydanande modeattiraljer, som snabbt får hög "hipfaktor" och sprids till en ungdomlig och kulturell mittfåra, måste räknas hit. Jag tänker på egenhändigt virkade mössor som framförallt var populära i snowboardkretsar i början av 2000-talet. Men det kreativa bruket av miljön i vilket brädåkning sker är kanske det allra tydligaste exemplet på föreställningar om kreativitet, som tar sig manifesterade uttryck. I staden brukas, som jag visade i kapitlet "Plats i tid och rum", byggnationer som bänkar, trappor, räcken och statyer för andra ändamål än de de konstruerades för. I skidanläggningar sker samma sak, och på berget får backarna nya dimensioner genom idérika spår i snön, vare sig de går utanför eller innanför de avgränsade ytorna.

Kreativitet har även länkats samman med lek som jag anförde i kapitlet ”Bilder av brädspport”. Huizinga menar att leken varje gång är ny trots att det är samma lek. På så sätt kan man säga att den uppfinns på nytt i varje ny leksituation. Förutom att synliggöra den som kulturell föreställning har jag också med Drotners hjälp använt kreativitet som ett analysverktyg. Drotner menar att skapande verksamhet har tre grundelement: fantasi, kreativitet och estetisk produktion. Hon definierar fantasi som inre tankar i bilder. Dessa kan ta sig uttryck i estetisk praktik, och sättet det sker på är kreativitet. Leken är ett exempel på kreativitet menar hon. Jag vill främst peka på kreativitet som skapande verksamhet. Denna skapande verksamhet återfinns på flera nivåer. Jag har visat på själva brädåknings som praktik, på skapande av stil och också på skapande av själv som kreativa uttryck. Ants brädsporthistoria om sitt eget liv i relation till händelser och till föreställningar om vad brädspport ”är”, är tecken på skaparkraft. Att bygga identitet är med andra ord något man gör väldigt konkret i den kontext och med de hjälpmedel som står till buds.

Kontinuitet i förändring

I kapitlet ”Brädsporthistorier i svenskt perspektiv” lät jag Ants individuella brädsporthistoria interagera med den kollektiva historien om brädsporternas framväxt. Det blev en historia som följde en kronologiskt spår, men som samtidigt vek av i tematiska resultat. Tematiken kunde kännas igen från de tidigare kapitlen. Jag lät förstå att det finns en kontinuitet i flera av dessa teman. Föreställningen om det kreativa, det radikala, det spektakulära, lekens spontanitet, utanförskapet och gemenskapen upprepar sig från slutet av 1970-talet i skateboardens Sverige till de former av brädspport som är aktuella i 2000-talet. Men det har även skett förändringar i de spår jag drar upp. Föreställningar om makt och märken uttrycks som motstånd och blir därmed en kommunikativ praktik hos brädspportutövarna själva. Här har platsen för motståndet skiftat från föräldragenerationens position till utövarnas egen. Jag har även resonerat kring individualitet och kollektivitet. Det brädåkande kollektivet i termer av gemenskap och till och med broderskap har framhållits som ett centralt tema, samtidigt som det individuella åkandet och individuell stil har uppmärksammas. Denna dikotomi är inte ny, men möjligen kan man skönja ett skifte i värderingen av det individuella med tanke på samhälliga tendenser som Ziehe lyfter fram.

Meningsmagasinering

Jag har beskrivit och analyserat, hur skateboard och snowboard som idrottsliga och ungdomskulturella uttryck har förändrats men även behållit sin karaktär de snart trettio åren som brädsporterna funnits i Sverige. I detta berättande pekar jag också på hur mening skapas om vad brädspport sägs vara och inte vara, hur denna

mening konstrueras och sprids, samt hur den blir del i meningsskapande som rör föreställningen om det egna självet. En ursprunglig tanke inom detta forskningsprojekt var att visa på skillnader i sättet att beskriva sina sporter och vidhängande kulturer, för att se hur dessa har utvecklats över tid, vad som befunnits konstant och vad som förändrats. Av det empiriska materialet var tanken att tidskrifterna skulle teckna en sådan kronologisk bild. Där skulle det vara möjligt att skönja eventuella förändringar i sättet att beskriva sin sport. Visst är det också möjligt att se tydliga spår av förändring till och med inom en och samma tidskrift, trots att det inte rör sig om mer än ett fåtal år. Men i ärlighetens namn har dessa förändringar antagligen oftare att göra med byte av chefredaktör och medarbetare än med förändringar av hur man ser på aktiviteten som sådan.

De tidskrifter som finns innehåller dock lagrad mening som jag ser det. Här är det möjligt att lyfta fram föreställningar om skateboard och snowboard, men inte bara om skateboard och snowboard utan även om genus och konsumtion. Bilder av bräd sport är lika mycket bilder av genus som jag lyfter fram i kapitlet ”Kejsarens nya kläder – om genuskonstruktion”. Dessa bilder av vad det innebär att vara och bli man (eller kvinna för den delen) bekräftar och befäster vissa sätt att vara, men förkastar andra. Man blir man genom att slå sig och kan visa att man har modet att utmana sig själv och sin omgivnings begränsningar genom att våga slå sig. Att konfrontera smärta genom vågad brädåkning blir med andra ord ett sätt att konstruera maskulinitet. Djärvheten manifesteras genom bilder på sig själv tillsammans med sin bräda och skadan, och i bilden lagras även maskuliniteten.

Mediernas betydelse för magasinering av mening är betydande. Men medier används också som jag har visat i konstruktionen av mening. Svenska skateboardmedier görs i hög grad av, för och med skejtare. De är därför ypperliga uppgiftslämnare för att lyfta fram vilka föreställningar som finns kring skateboard som kulturell företeelse och kring skateboardåkning. I medierna konstrueras mening genom produktionen av ord och bild i förening. I videor är denna kombination rörlig och har även ett auditivt inslag genom musik och ljudet av skateboardhjul. I tittandet och läsandet konfronteras skejtaren med mediebilderna och får antingen sin självbild bekräftad eller tvingas ifrågasätta sig själv som skejtare. Tittande och tolkning sker på många olika sätt och detta bekräftande eller ifrågasättande kan ske både på individuell och på kollektiv nivå. Det är även möjligt att ifrågasätta själva mediebilderna som sådan, eller ge den bekräftelse utifrån ett perspektiv som inte är det egna men som trots allt kan ha relevans. Exempel på detta är kommentarer kring åkning i USA som skiljer sig från åkning i Europa, eller pojkars mer aggressiva åkstil i jämförelse med flickors.

Platser som stabil struktur

Förutom medierna som konserverande platser av mening, har jag också lyft fram arkitekturen även om den utmanas av skejtarnas bruk. De relativt fasta geografiska platserna med sin arkitektur och sina byggnationer ligger kvar länge och blir på så sätt förhållandevis stabila ramverk att skapa mening kring. Även om nybyggnationer och renoveringar sker, kan arkitekturen stå länge i tid räknat. Det är möjligt att växa upp och vistas i miljöer, som sedan lämnas för studier och vuxenblivande i andra. Att sedan återvända till tidigare kontexter i ett senare skede av livet, ger perspektiv åt meningsskapandet då man själv förändrats men inte den tidigare kontexten. Man upptäcker att allt är som förut, men inte jag. Platsen får ny betydelse.

Omtolkningar av platser kan också ske under tidens gång. Skejtarna gör en omtolkning av platsers betydelse genom sin användning av staden. De urbana överblivna ytor som kallats impediment och "zero degree architecture", får mening genom bruket av dem. Men inte bara de ytor, som blivit över och därför klassats som obrukbara och meningslösa av gemene man, får ny mening genom ett annorlunda bruk. Likaså konstverk med förskönande och minnesskapande syften rekontextualiseras genom skejtarnas användning av dem enkom som skejtbara objekt. Konstnärens eller beställarens syfte är till exempel aldrig del i skejtarnas förklaring av de platser, som finns med i den förteckning över skatespots som jag använder. Där finns en förklaring om hur skejtbart objektet är och på vilket sätt. Arkitekturens symbolik är sällan eller aldrig del i det meningsskapande som sker kring stadens byggnader. Jag menar att det finns en samverkan mellan människor och miljö vad gäller den offentliga konsten och arkitekturens betydelse, men att det är människors tolkande och användande som ger mening, med andra ord är det genom bruket av byggnationer som de blir "verkliga". De tolkningar och omtolkningar av miljön som görs kan hänföras till en individuell nivå, men det är i interaktionen mellan objektet och subjektet eller mellan subjekt som mening skapas.

Förebilder och efterbilder

Förutom den konkreta och relativt orörliga meningsbärare som arkitekturen kan beskrivas som, och de lika konkreta men mer flödande typ av meningslagring som medier innebär, menar jag att kontinuitet av mening också bärs av enskilda personer. Tydliga exempel är de levande förebilder som jag skriver om. Förebilder i form av idoler har funnits sedan 1970-talet då skejtaren Tony Alva besökte Stockholm och blev omskriven i *Skateboard – specialtidning för action-sport*.⁵⁶² Dessa idoler förhöll man sig till då, på samma sätt som man förhåller sig

⁵⁶² *Skateboard - specialtidningen för actionsport* 1978/2, sid. 18-23

till dem idag. Men dagens stjärnor är större tack var den ökade medialiseringen. Tony Hawk är världskänd genom sitt skateboardåkande och fungerar som frontfigur för sitt varumärke Birdhouse. Han är också huvudperson i sitt eget dataspel. Tony Hawk framställer sig själv i sin biografi som en förhållandevis skötsam kille, numera gift med två barn, men med ett ovanligt yrke: skateboardåkare.⁵⁶³ Han liknar på så sätt förebilderna inom den traditionella idrotten. Mer lik rockstjärna än idrottsstjärna är berättelsen om Chad Muska i *Videoradio. A Transworld skateboarding documentary*.⁵⁶⁴ Som sådan härbärgerar han myten om den ideala skejtaren vare sig han vill det eller inte, och vare sig han uttrycker sig i sådana termer eller ej. Muska blir levande exempel på föreställningar om bland annat rebelliskhet i brädspport.

Kontinuitet åstadkoms också i skapandet av gemensamma minnen. Vare sig dessa uppstår i konkret form som bilder i ett fotoalbum hos Ants, eller som berättelser om resor, platser att åka på, skateboardtrick som man satt eller misslyckats med eller pudersnö som man upplevt, är de minnen som skapar mening. Minnena blir till efterbilder som stöder upplevelserna men även gemenskapen som sådan. De konkreta efterbilderna i form av fotografier och de mer abstrakta efterbilderna i form av mental visualisering, kompletteras av kroppsminnen. Även om berättelserna om upplevelsen skapar, bekräftar och förstärker visst innehåll existerar också det fysiska minnet av känslan i pudersnöen eller det perfekt gjorda tricket. Efterbilderna existerar även som förebilder för kommande händelser och strukturerar som sådana framtida tolkningar. Resan som Ants företog tillsammans med kompisar längs den franska atlantkusten renderade, som jag berättade, i en artikel i *Uppåt väggarna*, som avslutades med hur man väl hemma bara kunde sjunka ner i soffan med en surftidning och drömma sig bort.

Subkultur och hegemoni

De strukturerande och strukturerade föreställningar av kulturella uttryck existerar och skapas som jag har antytt på flera nivåer. De är dels individuella, dels samhälleliga, men de får också liv och finns till på en kollektiv och social nivå. Subkultur har varit ett begrepp som figurerat genomgående för både skateboard och snowboard. Men även de kommersiella aktiviteter, som jag hänvisar till i kapitlet ”Konsumtion i kontext”, hämtar trovärdighet i föreställningen om det subkulturella när små företag med branschanknytning har större chans att överleva med hjälp av autenticiteten som slagkraft.

Subkulturella uttryck skapas i motståndet mot hegemonin. När man refererar till ungdomar och ungdomlighet i samhället, används termen motstånd frekvent. Jag har själv begagnat mig av den vid ett otal tillfällen, och den har figurerat lika

⁵⁶³ Hawk, Tony with Sean Mortimer (2000/2001).

⁵⁶⁴ *Videoradio. A Transworld skateboarding documentary* (2001).

ofta i den vetenskapliga världen. Motstånd som begrepp hör otvetydigt samman med en nyans av värde. Man gör motstånd *mot* något. Detta motstånd mot något kan även ha en innebörd av frihet *från* något, vilket även knyter begreppet till det tidigare resonemanget om oberoende. Allra mest hör dock motståndet samman med makt. Även om motstånd är ett väl använt teoretiskt begrepp, finns också en problematik i begagnandet av denna term. Att göra motstånd har definitivt en romantisk underton om det så handlar om subkultur kontra hegemoni, ungdom kontra vuxenvärld eller traditionell användning av stadens rum kontra alternativ sådan. Det är lätt att ta parti för den person, grupp, kultur, tradition eller vad det nu vara månne som är ”underdog”.

Även subkultur och hegemoni kan ses som exempel på denna typ av sega strukturer. Just hegemoni är dock inte ett begrepp som jag någonsin sett eller hört användas explicit, på samma sätt som subkulturbegreppet. Den uttryckliga användningen eller inte visar ändå på förhållandet subkultur och hegemoni som verksam struktur. Då menar jag både som mental föreställning enligt det sätt jag talat om sådana, men även på en ideologisk nivå, också den givetvis som en tankemässig struktur. Att den är en mental föreställning innebär inte att den inte existerar som reell företeelse, utan att den blir reell i sina konsekvenser som visserligen kan ta sig mycket konkreta uttryck. Konkreta uttryck för hegemoni och motståndet mot den är i mitt fall brädsportmärken och företag i relation till nationella sportföretag, men också skateboardåkningen i staden som motstånd mot det normala användandet av stadens rum. Förhållandet mellan subkultur och hegemoni inbegriper disciplinära åtgärder, fostran och inlemmande i samhällets kulturella normer, när skejtare tilldelas plats som exempelvis en skejthall. Skateboardåkningen har utvecklats till vad den är idag tack vare motståndet och flykten från denna övervakning. Sammanslutningen har stärkts i motståndet och idag är till och med det löst sammanfogade nätverket, parat med den fria och spontana aktiviteten, en förebild för hur en lyckad organisation ska fungera. Skateboard som organisation har hållits vid liv tack vare att det inte inlemmats i en nationell organisation, men att så inte har skett beror samtidigt på de fria, radikala och självständiga föreställningarna som fungerar som nav på en kulturell nivå. I den senmoderna tiden med individualism som ideologiskt hållpunkt passar företeelsen utmärkt som förebild.

Det Andra

Att göra motstånd mot något och att skapa det egna, vare sig det handlar om den egna identiteten eller vad man uppfattar som egna kulturella uttryck, görs alltid i förhållande till något annat. I kapitlet ”Konsumtion i kontext” hänvisade jag till listan som praktikanten skrev i butiken om vad som absolut inte fanns i butiken som en sådan identifikation i motsats till något annat. På den hamnade attiraljer

som hörde till ”vanliga” sportaffärer men också sådana som stod tillräckligt nära för att kunna definieras dit kulturellt, som exempelvis inlines. Den/t Andra är ett begrepp som bland annat använts dels inom feministisk teori, dels inom forskning om etnicitet. Ove Sernhede skriver i *Ungdomskulturen och de Andra* att ”[a]ll identitet ytterst vilar på upplevelsen och framhållandet av skillnad”. Vidare talar han om stora ungdomsgrupper under detta sekel, som genom sitt identitetsarbete inte bara markerat skillnad genom att vända sig emot alternativa livsformer, utan även visat missnöje med och kritik mot föreskrivna sätt att leva i den västerländska kulturen. Han använder sig av begreppen den Andre och det Andra och refererar till psykologiska teoretiker som G H Mead och Lacan, när han skriver om representationer för det främmande som får väsentlig betydelse i identitetsarbetet under adolescensen.⁵⁶⁵

I metodkapitlet redogjorde jag för mina fel i förhållande till vad som anses som värdefullt inom fältet på åtminstone fem punkter: ålder, kön, utövande, stil och professionell tillhörighet. Mina så kallade fel säger något om hur fenomenet brädspport har framträtt för mig. Jag hävdar att dessa upplevelser av fel är viktiga poänger för vad som karaktäriserar fenomenet brädspport. Felen talar också om vad som är rätt. Jag framstår med alla mina fel i mötet med mina informanter som den och det Andra, det annorlunda som är nödvändigt i definitionen av det som är normalt och rätt.

Blackman & Walkerdine talar om de psykologiska antaganden som ligger bakom användandet av begreppet de/n/t Andra, samt om hur massmedia använder sig av begreppet. I massmedia skapas och återskapas föreställningar om det avvikande, men dessa föreställningar pekar inte bara på det som skiljer ut sig utan även på det som är normalt. Den/t Andra, det som är ”fel”, behövs med andra ord för att kunna urskilja och förstå det som är ”rätt”.⁵⁶⁶ Blackman & Walkerdine för även ett resonemang om betydelsen av de/n/t Andra för konstruktionen av subjektivitet. De/n/t Andra får agera kärn för våra rädslor och som sådana blir de försvar mot beteenden, upplevelser och människor som hotar våra bräckliga själv. De lyfter fram den psykologiska processen i den praktik som signifierandet utgör och förkastar den postmoderna föreställningen av subjektivitet, där det är möjligt att välja och vraka enligt sin vilja. De menar att även om det finns ett stort antal sätt att konstituera sig själv som subjekt, finns begränsningar på ett psykologiskt plan i form av förmågan till självreglering, autonomi, kontroll samt att ha en tydlig gräns mellan sig själv och andra.⁵⁶⁷ Intressant nog är också de/n/t Andra något som brädåkare tillskriver sig själva i hävdandet av sina egna subkulturella drag. Detta skulle kunna förstås som fantasier och drömmar om den Andra som

⁵⁶⁵ Sernhede (1996: 43).

⁵⁶⁶ Blackman & Walkerdine (2001).

⁵⁶⁷ Blackman & Walkerdine (2001: 120).

vild och potent, vilket stämmer väl överens med föreställningen om den radikala brädåkaren.

Det radikala och romantiska motståndet

Motståndet och det radikala har varit nyckelbegrepp som förknippats med bräd-sporterna i den framställning jag gjort, det vill säga som föreställning fungerande som tankestruktur. Bordens resonemang om skateboardåkningens kreativa motstånd, där frihet mot arkitekturens fjättrande struktur och där skapande av sig själv sker genom den performativa praktik som brädåkning innebär, har relevans i förhållande till det resonemang som jag för. Men jag anser att Bordens argument nästan genomgående har en romantisk underton och en glorifiering av skateboardåkningens styrka och innehåll. Denna glorifiering av skateboard hänvisar till ett motvärn mot intetsägande arkitektur, men också till en opposition mot ett ”normalt” sätt att leva, egentligen mot vad som brukar definieras som tillhörande den kulturella huvudfåran. Motståndets potential är möjlig att tolka i termer av romantiskt ideal även på andra områden som jag har pekat på, som exempelvis förhållandet mellan det fria, spontana idrottsutövandet och det organiserade, tävlingsinriktade dito.

Frågan är om det radikala, med etymologisk grund i rot, verkligen går särskilt djupt eller om visualiserandet av det grundläggande och genomgripande är större än vad konsekvenserna blir i realiteten. När jag resonerar kring skapandet av genus är det ju den hegemoniska maskuliniteten som står som ideal enligt den tolkning jag gör. Även om det inte är någon enda av de intervjupersoner eller andra informanter som lever upp till denna hegemoniska maskulinitets idealbild, är det ändå föreställningen om den som är förhärskande i förhållandepraktikens fokus. Just frågan om genuskonstruktion blir ånyo motsägelsefull när det blir tal om motstånd. Det radikala blir här att göra motstånd mot motståndet, det vill säga att rekontextualisera en del av det hegemoniska innehållet vilket sker när mainstream-pappor med mainstream-jobb tar sina mainstream-barn till sin subkulturella kontext. Eller när flickor, som beskrivs och betraktas som för veka för aktiviteten i fråga, gör den till sin och på detta sätt stör den hegemoniska maskulinitetens ideal blott genom sin existens i denna miljö.

Subkultur har varit ett återkommande begrepp i denna text, liksom motstånd och hegemoni. I den brittiska subkulturforskningen användes subkultur för att beteckna kulturyttringar hos arbetarklassen. Underordningen var relaterad till begreppet klass och motståndet tolkades i termer av opposition mot medelklassens hegemoni. Stratton påpekar i sitt resonemang om surfsubkulturen att det var den enda subkulturen som det vita Amerika producerat, förutom ”hippies” och ”bikies”. Dessa var också de enda subkulturerna som kunde hota bourgeoisieens hegemoni från insidan. Till skillnad från de subkulturella uttryck inom arbetar-

klassen som Birminghamskolan kunde peka på och som i sig verkade konserverande av samhällelig klasstruktur, var surfsubkultur ett verkligt hot mot hegemonin. Surfsubkultur artikulerade myten om den fria tiden och här etablerades ett starkt band mellan det konsumerade objektet och individualism. Konsumism och individualism, som två centrala drag inom den amerikanska kapitalismen fick därigenom konkreta uttryck. Det finns tydliga paralleller mellan de myter som odlas och levs inom surfsubkulturen, och de föreställningar som strukturerar och struktureras av skejtare och i viss mån även av snowboardåkare. Föreställningen om friheten och om ungdomligheten är lika stora mytbilder för föräldragenerationen som för den yngre generationen, så är även föreställningen om individualiteten. När dessa föreställningar levs av brädsporernas utövare ifrågasätts samtidigt föräldragenerationens normer. Den vuxna medelklassens hegemoni riskerar att brisera. Deras enda tillgängliga vapen i det här läget är – att konsumera de/n/t Andra. Genom konsumtionen och den ökade esteticeringen kan en del av dessa tecken bli nåbara även för föräldragenerationen, som står som motpol till brädsporernas uttryck. Att propagera för hedonism blir deras sätt att återupprätta en reellt hotad position som vuxen auktoritet.

Homogenitet och heterogenitet

Jag har beskrivit föreställningen om gemenskapen som en viktig del i bilden av vad brädssport är. Samhörigheten har uttrycks genom uttalanden som broderskap mellan skateboardåkare, samt genom att skapa tävlingar för snowboardfamiljen. Märket We är också det ett tecken på hur tanken om en nära gemenskap mellan brädåkare tagit sig tydligt uttryck. Enhetliga stilmässiga uttryck kan också ses som yttre tecken på en uniformerande praktik, där anpassning till rådande normer skapar trygghet i föreställningar om sammanhang. Dessa rådande normer återfinns exempelvis som stilmässiga uttryck och blir därmed en manifestation av värdegemenskap. I sin analys av skateboard i staden antyder Borden en homogenitet bland skejtarna. Denna enhetlighet är till stor del en chimär menar jag. Lika lite som skejtare är en homogen grupp, kan man påstå att det finns en homogen hegemonisk maskulinitet eller hegemonisk traditionell idrott. Men på samma sätt som föreställningen om det gemensamma inom skateboard är verksam, är också föreställningen om den hegemoniska maskuliniteten aktiv som mål för orientering.

Att skapa det gemensamma är en process som sker emellan, och som existerar där och endast där. Detta mellan finns mellan subjekt, mellan grupper, mellan texter i sin vidaste bemärkelse och mellan subjekt och text. Det är fullständigt synligt men kan inte läsas eller förstås av alla, och blir på så sätt exkluderande och inkluderande på samma gång. Gemenskapen uttrycks till exempel genom referenser till personer via deras smeknamn i tidskriftsreportage, videor eller på

Internet. Om man känner till dem, är man också delaktig i gemenskapen. Gemenskapen uttrycks även genom bärandet av vissa märken. Att köpa skor av märket Circa är dels en kommersiell handling, men lika mycket ett tecken på en lojalitet gentemot skateboardscenen och ett motstånd mot den organiserade idrotten. Ett par Circaskor har stora utseendemässiga likheter med ett par vanliga jympaskor för en person som inte är insatt i hur skateboardskor ser ut eller vilka märken som har anseende, och skornas kulturella och sociala värde kan därmed förbises. Men för en skejtare är Circaskorna ett tecken på lojalitet gentemot andra brädåkare, och att man stöder den egna sociala och kulturella företeelsen med ekonomisk ersättning. Skorna har ett tydligt subkulturellt värde.

Den imaginära gemenskapen och anpassningen som skänker känsla av sammanhang är inte homogen. Homogeniteten är en föränderlig tankestruktur som förenar. Den skenbart uniforma helheten är också splittrad i sina formuleringar. Heterogenitet uttrycks i förhållandet mellan snowboard och skateboard. Olika typer av skateboardåkning refereras som street, vert, slalom och down hill. Men även streetåkning förklaras som heterogen av de utövande. Olika märken representerar olika typer av åkning och olika slags attityd, där exemplet på märket Zero talade sitt tydliga språk om aggressiv inställning och offensiv åkning. Elias menar att ju mindre de större skillnaderna blir, desto viktigare blir de mindre olikheterna.⁵⁶⁸ Hans resonemang är applicerbart på denna företeelse.

Claude Levi-Strauss beskrev omvärlden i termer av binära oppositioner. Även om det kan tyckas att motsatsförhållanden skrivs fram i denna avslutande diskussion, menar jag tvärtom att hans resonemang tenderar att förenkla de komplexa samhälleliga och kulturella processer som är i svang. Det finns betydligt mer och intressantare saker att studera i spänningsfälten som uppstår mellan de tänkta motpolerna (som ibland inte ens är varandras motpoler) och där dragningskraften inte uppstår mellan två, utan mellan tre eller kanske fyra ytterligheter. Mitt etnografiska fält är ett spänningsfält, där bland annat lek och idrott, professionalitet och amatörism, barndom och vuxenhet, spontanitet och organisation, individualitet och kollektivitet, otvungenhet och allvar samt repetition och kreativitet möts. I detta spänningsfält konstrueras och konstitueras självet. Identiteter skapas genom estetiska informella lärprocesser. Identitet, lärande och kultur har täta förbindelser. Det gemensamma skapandet är också individuellt och har en stark förankring i både tid och rum.

⁵⁶⁸ Elias, Norbert (1939/1989).

Summary

Today's society is subject to an increased importance of aesthetics and an increasing individualism. New trends are adopted early by young people, which make it interesting to focus on how identity is formed and meanings are constructed in a youth culture context and in relation to ongoing societal processes of change. This dissertation deals with the board sports skateboarding and snowboarding. Although skateboarding is more in focus, it was, for different reasons, impossible to exclude snowboarding. Among skateboarders and snowboarders and in the media that writes about them, the terms sub-culture and youth culture have been adopted. Youth culture and sub-cultures in more general terms have been studied earlier. However, what has been lacking previously are studies of the combination of youth culture, sub-culture and sport.⁵⁶⁹ The leaderless boarding culture revolves primarily around style and physical bodily activity, in contrast to punk for example, which is held together by style and music. Thus identity through board sports is more clearly incorporated through physical performance.

The main purpose of this study is to interpret and analyse the creation of meaning and identity in skateboarding and snowboarding as social and cultural contexts. In particular, the study is about the relationship between three levels, cultural – practice – and the individual. I maintain that individuals, their attitudes, actions and expressions construct board sports culture. However, the sports culture also creates individuals. I have studied the processes and practices through which individuals create themselves by living a culture. Participating in the practices is, to a large degree, about informal learning, which means that there is a social level.

The making of meaning is interesting to study because it has implication for the individual and can therefore be related to experience and emotion. On a social level where informal learning, practice and the collective are in focus, identity becomes significant on an intersubjective level. Through the practice of board-riding, meaningful actions and common values are created. The practice is, however, performed in relationship to what already exists in society and in cul-

⁵⁶⁹ For an overview of Swedish research, see Bäckström, Åsa (2002). "Ungdom(lighet)skultur och idrott", Engström, Lars-Magnus & Karin Redelius (red.) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.

ture, in other words in a context. This context is to a large degree permeated by structures that are grounded in the power relationships of society, for example, in the orders of gender and class. Studying how people make sense of things and themselves therefore involves studying and exposing power structures.

The title of this study, *Traces*, can initially appear exaggeratedly poetic. The title alludes to four analytical themes; consumption, gender, place and identity that are reflected in different chapters. This title was also chosen because the culture leaves traces in the individual, as the individual does in the culture. Furthermore, skaters leave actual tracks in the surrounding geography on the stair rails, statue bases and benches in the city, and snowboarders may leave tracks in the snow on an untouched mountainside. These tracks communicate different messages such as resistance and the overstepping of boundaries.

The central theme of the dissertation, that of identity construction, is particularly relevant in this day and age that is sometimes characterised by an increased aestheticism and that there is a much increased focus on physical appearance. Skateboard and snowboard culture has importance not only for the creation of identity for those who practice the sports, but also in general terms. In simple terms, one learns from participating in board sports situations. Not only how to ride, but also other subjects, such as that it is important to have certain brands, that freedom is central and that girls cannot ride as well as boys (sic!). In other words, what one learns by riding a board is important for how one looks at oneself. It is about one's identity as a boarder and how others identify one as a boarder.

Theory and method

The purpose of this dissertation is to interpret and analyse the construction of meaning within the skateboard and snowboard communities in the social and cultural contexts. In particular, this dissertation is about the relationship between three levels, cultural, practice and individual. Theoretically the study has a culture analysis approach with a semiotic base where five theories are intertwined. Johan Fornäs contributes with his interpretation on culture as system of signs and signifying practices, Stuart Hall adds the concept of representations, Kirsten Drotner adjoin her argumentation regarding aesthetic practices whilst Ulf Hannerz enriches the dissertation with his discussion on transnational culture-flows and the social diffusion of culture. Roger Säljö proposes a socio-cultural perspective of learning where learning is about participation in knowledge and skills. I have chosen to highlight the common themes in their thoughts as the basis for the theoretical framework of the study and add their specific ideas where relevant. Several of them have semiotics as a base as well as interpretation and understanding are central. Thoughts about narrative and narrativity can be seen

as a development of semiotics. Above all, there is room here for a narrated self. To present oneself can take many forms. It can be done through clothing, performance of a physical activity such as boarding or through putting together a personal album or a conversation. Drotner clarifies the three levels culture – practice – the individual when she speaks of aesthetic practice. With the socio-cultural perspective on learning that Säljö advocates, learning is about participation in knowledge and skills, but also about "being able to use them in a productive way within the framework of new social practices and systems of activity."⁵⁷⁰ Knowledge for Säljö is situated in social practices and he points out that everyday interaction and natural conversation are without doubt the most important learning environments.⁵⁷¹ To construct meaning is to generate thoughts, viewpoints and content. It is a practice, an activity, a doing. This practice can appear differently, which means that it is relevant to speak of practices in the plural. Practices almost always involve more than one individual and are therefore social and collective. Using Fornäs' and Halls' terms, I investigate what is considered significant for board sports culture for someone doing the sport and how the significance of the sport is created. For example, it appears that certain brands are important. They become signifying markers that have significant meaning in a social and cultural context. Different characteristics are given meaning by board riders, both in conversation and through display and use, which describe signifying practices. However, it is not solely brands or objects such as boards, shoes and clothing that I interpret as signifying marks. I also consider the actual performance as practices of significant symbolic importance. Here it is the signifying practices that instead have decisive meaning, with a focus on the actual performance. It is the actual performance that I see as the significant expression of what is important within skateboarding and snowboarding. Constructing meaning is also a question of learning, and, in my view, the definitive form of collective learning. The learning studied is informal, social and contextual. To construct meaning also means to create an identity, and to communicate with others. Communication can take place through different forms of language, visual and corporal. The narratives are also in a context of some kind, mingled in with the culture. One learns the stories, the telling, the signs and their symbolic meaning in social, cultural and practical contexts.⁵⁷² Culture is dispersed by structures and patterns in society, and variables such as gender, class and ethnicity affect how we make meaning and what we consider valuable. The stories about ourselves get their meaning in the telling to someone else, in the dialogue with someone else. The telling is often performed through some sort of media.

⁵⁷⁰ Säljö (2000: 151).

⁵⁷¹ Säljö (2000: 233).

⁵⁷² In consent with Hannerz I see culture as unevenly distributed.

As I am interested in the practice, it was important for me to use qualitative methods and ethnography with its expansive arsenal and flexibility distinguished itself as a method. This choice of method was made in consideration of the purpose and the research questions posed in this dissertation. To illuminate and describe, to develop an understanding, to interpret and analyse social behaviour are best done in this study with the help of qualitative instruments. The work was done in three phases that occasionally became interwoven in each other. The introductory phase covered inventory, selection and analysis of the media offering surrounding the board sports during the period 1975 through 2002. Phase two had an ethnographic approach where fieldwork consisting of participant observation and interviews made up most of the material. In phase three, the empirical material was integrated with analyses of earlier research and cultural theory.

My field consisted partly of those places where board sports are practised and partly of other places of a more transitory nature where meaning about the board sport phenomenon is created and consumed. Actual locations where I have conducted my work are primarily a shop in central Stockholm that sells board sport equipment, a youth centre in Stockholm with a skateboard arena, ski centres in the Swedish Alps and a number of streets and squares in Stockholm. I have also frequently visited the Internet to explore the skateboard and snowboard sports. In other words, the field has been more bounded by time than by location. Apart from the Internet, other forms of media have also been included in the field studies, and are accordingly included in the empirical material.

The empirical material on which this dissertation is based has several purposes. The multifaceted empirical material, from field studies and interviews, Swedish skateboard and snowboard magazines between 1978 to 2002, skateboard and snowboard videos, press articles, and websites, has been triangulated. In addition, there are three personal albums of skateboarder, snowboarder and surfer Ants Neo. Although the choice to include many types of material has made the empirical material extensive, some limitations had to be made. My choice of Stockholm for the skateboarding studies had practical reasons. Snowboarding, on the other hand, has received a more national treatment, although rather general. This has meant that I have focused on detail about skateboarding whilst snowboarding has served as an analytical reference in a more general manner. Through these restrictions the local studies seem more important, however, this does not mean that board sport culture in Stockholm and Sweden is separated and apart from the rest of the world. The late modern society is to a great extent glob-

alised, and youth culture is by nature most often trans-national.⁵⁷³ What I have studied is how the international and global becomes apparent in the local.

Results in five analytical tracks

Chapters four to eight cover the empirically based analyses that the study introduces. The first empirical chapter is chapter four, "Pictures of board sports", which aims to account for the cultural conceptions about board sports that are constructed, but also how these conceptions create impressions about what characterises board riding and the people that practice it. It is a descriptive chapter that primarily looks for answers to the question what, but that also addresses the questions when, where, how and who. This chapter broadens the understanding of meaning making on the three levels: culture, practice (learning) and the individual. In my analysis I use Drotner's argument as a starting point from which to interpret skateboarding and snowboarding as aesthetic practices. Drotner explains the effect of aesthetic production on three levels and characterises the individual level in terms of emotional intensity and corporality. The sensation is described as so encompassing that it becomes one's life, one's identity. The body is acutely present in these descriptions. It is the body that experiences, and it is there that the sensation of riding comes alive. The experience of board riding is not without context. The corporeal perception arises in an environment and the attributes of that environment affect the experience. The ideal context for what is considered to be a perfect snowboard ride is the untouched mountain with its powdered snow, sunshine and blue skies. For skateboarding, a different ideal context applies. Here it is the urban environment with its asphalt or concrete as a surface. However, there is also a social context, the relationship between individuals. Through the collective practices of skateboarding and snowboarding, one has the possibility to observe and obtain insight of both one's own experiences and those of others through the social intercourse. To skateboard or snowboard with others, no matter in what environment, becomes in this way a social practice that provides the opportunity for mutual learning processes. The practice involves also special ways of communicating; it has, in other words, a cultural level. Drotner equates aesthetic practice with symbolic communication. I also wish to emphasise the importance of the effect of context in the aesthetic processes. Context as I see it is on several levels. It is cultural and societal, but also social. No culture nor society exists that does not have a social aspect. The social is created in relation to the cultural and vice versa. Neither is the cultural level uniform, which

⁵⁷³ Wulf, Helena (1994) "Mening, motstånd, möjligheter", *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Öhlund, Thomas & Göran Bolin. Stockholm: Youth culture at Stockholm University. Page 98.

explains why images of skateboarding and snowboarding necessarily appear to be contradictory and fragmented.

The remaining analytical chapters aim to deepen the understanding of meaning making in relation to societal and cultural structures. I seek in these chapters for the answer to the question why meaning making appears as it does. Research on youth culture has often focused on questions of power and resistance, which in this study has led to analyses of consumption, gender, place and identity in the different chapters.

The concept of sub-culture is particularly central and has a clear etymological reference to a lower level in a cultural hegemony. I analyse this power relationship by studying consumption in chapter five "Consumption in context". This chapter aims to investigate how meaning making is related to consumption and commercialism within the skateboarding and snowboarding sports. Initially, a number of shops in Stockholm that can be related to the sports are described. The importance of brand names is discussed, as is the marketing of brands. A clear resistance to mainstream sport companies and their brands can be seen in the skateboard culture. The video production in the skateboard world can, in my opinion, be interpreted as an attempt to control of both media and marketing. To take control over the production of the culture of skateboarding in Sweden gives a possibility to obtain authority in regard to the spread of certain values and norms and also to protect the reproduction of them. The values that are portrayed as meaningful, or even essential in the field by films, advertisements, and interviews are values that I interpret as cultural conceptions. These ideas or mental images appear as central explanations of what skateboarding and snowboarding are. The conceptions explain what the phenomena of skateboarding and snowboarding encompass on the cultural and social levels. They are representations that almost everyone who rides the boards must relate to in one way or another. In accordance with this reasoning, the board sports media, and the skateboarding videos that are a part of that apparatus, reproduce the fantasy of the true essence of the sport. The kernel of this fantasy is, the pleasure of life, the social community and the radical. It is also this that the brand names allude to in their marketing. The pleasure of life where joy is so central is obvious not least in films about skateboarding and snowboarding, that is, in the physical activity. The fantasy of the social solidarity enables resistance to the multinational mainstream sports brands and fosters hopes of a united trans-national board sport scene. To enter this arena requires education in the literal sense of the word. The radical is a prerequisite for the existence of the trans-national arena. The radical is fostered as part of an outlawfulness that is not negative. Outlaw status becomes instead exclusive and attractive where differences are clearly marked. Brand names have higher status if they belong to the board sport scene and knowledge about brands

and who rides for whom is also put in high regard. Exclusivity works as a social and cultural identifier both for outlaw status and solidarity. Resistance becomes moreover both functional and strategic. Even if the latter is a goal that is neither conscious nor intentional for everyone; this resistance serves to maintain vitality in the board sports arena as such. The sub-cultural expressions both construct and reconstruct the Swedish skateboarding scene by fostering outlawfulness, subordination and solidarity. Expression of resistance and freedom become at one and the same time expressions of respect for the scene, opposition to subjugation by the activities of traditional sports and a way of protecting what is thought to be true in relation to one's own arena. Whether or not this subordination is anchored in real events can be discussed.

Another type of power relationship, is discussed in chapter six "The emperors new clothes – about gender construction". Gender is an important part of identity. In the same way that identity is constructed in a social and cultural context, so also is gender. Gender is in constant flux. It is the socially and culturally constructed and constituted sex that is rooted in the body. The aim of this dissertation track is to investigate how gender is defined and practised in the skateboarding sport. Gender means primarily masculinity, in this context. The majority of those who practice skateboarding are men and boys and skateboarding is constructed as masculine. The construction of masculine gender is related to that which is described as hegemonic masculinity, in other words, masculinity in a dominant position. The snowboarding culture is as previously considered as a comparative reference. What is considered normal for a board rider, in particular a skateboarder, is being male. Signs of this, which I refer to above, are the design of shops and the way they display their goods, the depiction of women and girls who skateboard as different and that the majority of skateboarders are male. However, gender is not solely constituted through a quantitative majority of the male sex. It is created by and through practices that to a large extent are aesthetic. These practices are at a collective level where the establishment of common values is ongoing in a mutual process. These practices, however, have a large effect on the individual and also relate to a general societal or structural level. To ride a board becomes by definition through these practices a masculine activity. Women and femininity in this context becomes something strange and unusual. Riding a board is described in this chapter as an activity where the construction of masculinity is central. It is mobile, not least geographically and bodily. In this way, riding a board and being a boarder become masculine phenomena. These activities are formed partly in relation to what is described as feminine and partly in relation to the so-called normal. The board sports of skateboarding and snowboarding are presented in the media as fora for people who push the limits in different ways. The international boundaries of the geographical room are passed,

geographical locations are claimed, climate and nature are challenged, bodily limits are exceeded, and legal limits are questioned and extended. At the same time as boundaries and limits are challenged, it is possible to discern descriptions of boarding as a borderland outside the normal and mainstream hegemonies. The young women and girls that ride skateboards and snowboards construct their boarding identity similarly in relation to the conceptions about boarders and boarding to the way the young men do. There are however, far fewer models of the same gender as they, so they are by definition different simply by being a boarder. Amongst skaters, patriarchal relations are reproduced at the same time as a resistance is expressed to the values that are connected to masculine hegemony. In other words, it is more a question of levels than of different types of masculinity.

Chapter seven "Place in time and space" discusses the importance of location to skateboarding and to a certain extent to snowboarding. A tour round Stockholm with a map, notebook and camera is the guide for this chapter. This chapter exposes the power relations and hierarchies, referring to social class, generations and distinctions of taste. One of the reasons why location has been given its own track is the discussion of society's view of youth. This cultural and societal conception is manifested in the way the city deals with young people. When social conflict arises, which location belongs to which group becomes apparent and rights to room in the city become the crucial point. Location and culture are unequivocally intertwined. It is therefore of vital interest how skateboarding (and snowboarding) have become visible as cultural phenomena in certain locations and how places are formed by skateboarding (and snowboarding). The investigation into where in the city skateboarding is practiced and how it is performed tells us something about the relation that skateboarding and skaters have to the city and to society in general. In addition, the opposite is also clarified, that is, how the city and society relate to skaters and their sport. I show in this chapter how skateboarding in the city can be a creative activity where opposition to meaningless architecture is expressed. Perhaps it is the unusual use of the urban environment that makes skateboarding threatening, or at least worrying. The activity becomes a symbolic challenge to the normal. To challenge the normal is also one of the most ostensible images that the skateboard media portrays. The media put forward the image of the radical skater and underground rebel who defies both order and the ordinary. The image is strengthened by, fast and tough music in the videos. Creativity takes the form of expression in movement, not only skateboarding as a physical activity but also as a movement through the city. Even if skaters stay in one place longer than other urban visitors, they move between different skating locations in the city and therefore cover large areas. Apart from a spatial and temporal aspect, the places also extend into the virtual

realm. Opinions are formed about places that one perhaps has never seen, and these are vitally current and used as comparisons to actual places. In this way, the pavement curbs of Barcelona are used as everyday references by the skaters of Stockholm. It is also most likely that it is the curbs and not Sagrada Família or some other classic architectural edifice that features as a reference. Skating in the city is about taking over certain locations and becoming owners of these places. Skating becomes a way of assuming a visible place in society in one's own way and not to be included in the norms and rules of adults about how public spaces should be utilised. Simultaneously with the expression of the willingness to participate, the desire to do this on one's own premises is also expressed. It becomes a power struggle between youth and adulthood, between normal and unusual, between economics, culture and aesthetics. Locations are also allocated to this type of activity. The skating hall of Fryshuset is indoors, safe from the winter freeze and the rain of summer, but also away from normal citizens so that the disturbing activity is removed. Fryshuset is outside the city in a building for other young people. Here they can perform their activities undisturbed and at the same time without disturbing the ordinary populace in the city. Order between generations is thereby preserved.

The last empirical chapter refers to the thematic tracks that I laid out earlier. Chapter eight "Ants – a biographical board track" is aggregative in nature. Its main focus is on one person's chronological tale about his board sporting life. This person is Ants Neo (Paljasmaa). He has documented his life as a skater, snowboarder and surfer in three albums that make up the empirical material of which the chapter is constructed. The chapter draws the tale of an individual in relation to the collective. As I point out on the cover, this dissertation simply put, deals with what one can learn when one skateboards and snowboards apart from the actual boarding and how this learning occurs and why it is like it is. Through Ants tale it becomes clear how identity and meaning are created on a subjective and collective level in relation to the social and cultural structures that one relates to. In addition, it tells how his life has made traces in the social and the cultural. Further, Ant's tale gives a biographical example of the growth of boarding sports in Sweden and intertwines with the previous empirical tracks. The chapter tells of games and sports, of aesthetics and creativity and on the importance of locations in relation to time and space. Joy and togetherness mix with freedom and borders. Here is the history of brand names, power and rebellion. Chronology is the main theme and the subjects described in the previous thematic chapters also stand out with advantageous clarity. Consumption, place and gender receive further attention in this chronological exposition and the images and conceptions of board sports as portrayed in the earlier empirical chapters are reinforced as valid interpretations.

Conclusions

The study shows that there are stereotyped notions about what boarding means and what it means to be a boarder. These notions both create and are created by the boarders themselves but are also used by advertisers for products not related to board sports at all. These notions, based as they are on ideas of resistance and radicalism, serve to emphasize that boarding is masculine. Resistance takes concrete form in its attitude to organized sports and to multinational brands and in the unusual use of 'normal' places in the urban environment. To be a boarder is, apart from the boarding skills required, to be also part and parcel of these attitudes.

The study explains how meaning and identity are created through informal learning processes in youth culture contexts. In these group-forming processes, both the individual and the community are formulated in social, cultural and aesthetic terms.

The creation of meaning within the skateboarding and snowboarding arena has in this study been interpreted and analysed in relation to three levels, culture, practice and individual. Boarding symbolises different things for different people. Despite this, it can be said that there are three points where the symbolised expressions that skateboarding and snowboarding communicate are comprehensive. Both skateboarding and snowboarding have been coupled to that which is young from the time when the first skateboard appeared in Sweden. The sport is still described as young, fresh and futuristic despite the fact that it has existed for two decades. It is also the young generation that has begun to skate and snowboard. More important than youth itself, however, is the cultural and social importance that the young have in society. Boarding is combined with that which is considered youthful. In this case, it is not a special age group that bears the meaning but rather the characteristics of youth. Board sports can in other words be described in terms of liveliness, vitality, strength, newness, speed and action. Youthfulness is also highly attractive in the modern western world. A youthful paradox has become a part of the boarding tradition. To protect the free and the pleasurable is a practice that boarders in particular and perhaps youth in general pursue with the aim of distancing themselves from the conscientious norms of the adult world. This resistance is however meaningless as even the parent generation has also adopted the youthful ideal. Through this paradox, youth have become role-models for their parents instead of the opposite. Skateboarding and snowboarding are, thirdly, a visual event. It is important to see, to make visible and to be seen. Filming rides in order to publicly show them later is common. Furthermore, skateboarding often takes place in public spaces where it is available for all to see.

Sub-cultural expression is created in opposition to hegemony. Even if this is expressed in contrast *to* something, it can still have a message of freedom *from* something, which ties the expression to an argument for independence. Hegemony and sub-culture exist in several ways in this study. The relationship between unorganized skateboarding and organised sport is one example, the skateboard market contra the multinational sports companies is another, youth contra adulthood a third. I have also mentioned hegemonic masculinity and the attitude of boarders to it. The power relationship in this point is particularly interesting as there is on the one hand an expression of opposition to hegemony according to the above, and a reproduction of the ideals that can be coupled to hegemonic masculinity on the other. Opposition, a practice that with help of visual symbols or activity challenges and question the current societal and cultural understanding, is conspicuous for outside observers. The radical is apparent in the boarding press, both in text and pictures as a testing of boundaries on several levels. I see boundary and freedom as two key concepts that are intimately connected. On first reflection, freedom can mean the absence of boundaries, but boundaries and limits can also mean freedom from responsibility, where boundaries are instead the basis for this responsibility. In the youth research area, it has been said that the whole period of youth is a borderland between childhood and adulthood. In the empirical material in this study, metaphors for boundaries and freedom are distinct in several areas and levels. I have spoken of the sense of freedom through board riding and the arousal of that feeling in tune with the elements of nature. The opposition evident in the material and context at an individual level can be interpreted as a challenge of boundaries. Social boundaries are mentioned when I speak of inclusion and exclusion in the board sports community. The freedom of the game and the unorganised practice of board sports have also been mentioned. Freedom is an ideologically loaded word, excellent as a political slogan considering the increased individualism that Ziehe argues. According to such an explanatory model, it is possible to choose freely between the styles and expressions presented in the multi-faceted world. The choice becomes individual made on the basis of free will. Considering the structural influence that I have proved in this study, it becomes difficult to characterise such choices as unbound and independent, even if they can naturally be experienced as free by the individual.

My reasoning about the creation of meaning shows that this has a self-propagating aspect. I maintain that one creates oneself by creating meaning around one's activity and that the relation between identity, learning and culture is strong. The boarders included in my study show examples of how the self is constructed and maintained in relation to and in conjunction with the media products that surround the culture. Boarding is a fundamental part of life for many of my informants. In the formation of a coherent self, the Other that is the antithesis of

the stereotype skater is made clear. The Other may be despised, but is also highly necessary as an opposite pole to the right and the normal. Creating one's own identity as a skater means creating your identity in contrast to the Other, but also to create an identity in relation to the ideals and conceptions surrounding the sport. This does not mean that one must become exactly like the ideal image, as no one skater is the ideal. However, one must always relate to the ideal, which, through this process becomes either confirmed or questioned. In this way, the individual becomes part of the collective, and vice versa. When skaters discuss which brands are the best and what knowledge is relevant, they are also building a community of shared values. The shared values are constructed and therefore changeable, but they still work as a reference point from which to judge right and wrong. That which is collectively considered to be right and real is a part of the collective community and a part of the communal collectivity.

To create meaning on a social and collective level means, amongst other things, creating mutual memories. Whether they consist in concrete form such as photographs in Ants' album or of tales of trips made, places to travel to, tricks one has performed or failed at, it is the memories that create meaning. Memories become after-images that support both experience and the community as such. After-images also become patterns for events to come and help structure future interpretation. The comparatively solid geographical locations with their architecture and buildings become relatively stable frameworks within which meaning can be created. In my view, skaters re-interpret the importance of places through their use of the city. I maintain that there is cooperation between people and environment regarding the importance of architecture, but it is the interpretation of people and their usage that gives meaning. The ongoing interpretation and re-interpretation of the environment can be attributed to an individual level but it is in interaction between subjects or between subject and object that creates meaning.

Referenser

- Agar, Michael H. (1980/1996) *The Professional Stranger. An Informal Introduction to Ethnography*. San Diego, Ca.: Academic Press Inc.
- Amit, Vered (red.) (2000) *Constructing the field: Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London and New York: Routledge.
- Anderson Benedict (1983) *Imagined communities*. London: Verso.
- Appadurai, Arjun (1996) *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Areng, Saga & Martin Willners (1995) *Snowboard*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Arnegård, Johan (kommande) *Klättring – Upplevelsebaserad idrott och sportifiering* (titel ej bestämd). Stockholm: HLS Förlag, (diss).
- Aus, Lisa (1998) ”Världens bästa snowboardåkare bojkottar OS”, *Aftonbladet*, 7 januari, sid. 29.
- Bauman, Zygmunt (2000) *Liquid modernity*. Polity Press: Cambridge.
- Beal, Becky (1995) ”Disqualifying the official: An exploration of social resistance through the subculture of skateboarding”, *Sociology of Sport Journal* 12, sid. 252-267.
- Beal, Becky (1996) ”Alternative masculinity and its effects on gender relations on the subculture of skateboarding”, *Journal of Sport Behavior*. Vol. 19 Issue 3, sid. 204-220.
- Beal, Becky & Lisa Weidman (2003) ”Authenticity in the skateboarding world”, Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.
- Beck, Ulrich (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Becker, Karin (2001) ”Bara titta – Solna Centrum som visuell arena”, Becker, Karin, Johan Fornäs, Erling Bjurström & Hillevi Ganetz (red.) *Passager. Medier och kultur i ett köpcentrum*. Nora: Nya Doxa.
- Becker, Karin (2002) ”Fotografier: lagrade bildminnen”, Becker, Karin, Erling Bjurström, Johan Fornäs & Hillevi Ganetz (red.) *Medier och människor i konsumtionsrummet*. Nora: Nya Doxa.
- Becker, Karin (2004) ”Att synliggöra fältet. Fotografi och reflexiv etnografi”, Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa.
- Behar, Ruth & Deborah Gordon (eds.) (1995) *Women writing culture*. Berkeley: University of California Press.
- Belinda Wheaton (2000/2002) ”masculinities/femininities”, Cashmore, Ellis (ed.) *Sports Culture. An A-Z Guide*. London: Routledge.
- Benhabib, Seyla (1997) ”Jagets källor i modern feministisk teori”, Ulla M. Holm, Eva Mark & Annika Persson (red.) *Tanke, känsla och identitet*. Göteborg: Anamma.
- Bennet, Andy & Keith Kahn Harris (eds.) (2004) *After subculture: critical studies in contemporary youth culture*. New York: Palgrave.
- Berger, Arthur Asa (2003) *The portable postmodernist*. AltaMira Press: Walnut Creek.

- Berger, Peter & Thomas Luckmann (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Berggren, Leif (2000) ”Jamen pappa, du är ju löpare!” Om den växande fritiden som tummelplats för växande”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Beynon, John (2002) *Masculinities and culture*. Buckingham; Philadelphia: Open University Press.
- Birrell, Susan & Cheryl L.Cole (eds.) (1994) *Women, Sport and Culture*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Bjerrum Nielsen, Harriet & Monica Rudberg (1994) *Psychological gender and modernity*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Bjurström, Erling (1997) *Högt & lågt. Smak och stil inom ungdomskulturen*. Umeå: Boréa.
- Bjurström, Erling (2000) ”Ungdomskultur som stil”, Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjurström, Erling, Johan Fornäs & Hillevi Ganetz (2000) *Det kommunikativa handlandet. Kulturella perspektiv på medier och konsumtion*. Nora: Nya Doxa.
- Björk, Daniel (2003) ”Hej då mysman”, *DN På stan*, 14-20 februari, sid. 4-6.
- Bokförlaget Bra Böcker (1978) *Årsbok 78*. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker.
- Bonde, Hans (1991) *Mandighet og sport*. Odense: Universitetsforlag.
- Borden, Iain (2001) *Skateboarding, space and the city. Architecture and the body*. Oxford: Berg.
- Borgersen, Terje & Hans Ellingsen (red.) (1994) *Bildanalys. Didaktik och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Bourdieu, Pierre (1991) *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings bokförlag.
- Bruner, Jerome (1987) ”Life as Narrative”, *Social Research*, Vol.54, No.1 (Spring). Sid.11-32.
- Burgoyne, Patrick & Jeremy Leslie (1997) *Board. Surf/Skate/Snow Graphics*. London: Calmann & King Ltd.
- Burton, Jake (2003) ”Snowboarding. The essence is fun”, Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.
- Butler, Judith (1990) *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Bäckström, Åsa (1999) ”Status på ett bräde”, Patriksson, Göran (red.) *Aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning*. SVEBIS: s årsbok 1999. Lund: Svensk förening för Beteendevetenskaplig Idrottsforskning (SVEBI).
- Bäckström, Åsa (2001) *Fria och radikala. Bilder av bräd sport*. Intern rapport inom forskningsgruppen för pedagogik idrott och fritidskultur. Institutionen för samhälle, kultur och lärande. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Bäckström, Åsa (2002) ”Ungdom(lighet)skultur och idrott”, Engström, Lars-Magnus & Karin Redelius (red.) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.
- Caillois, Roger (1958/2001) *Man, play and games*. Urbana/Chicago: University of Illinois Press. (Originalalets titel: Les Jeux et les Hommes).
- Caputo, Virginia (2000) ”At 'home' and 'away'”, Caputo, Virginia (ed.) *Constructing the field: Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*, London and New York: Routledge.
- Carrigan, Tim & Robert W. Connell, John Lee (1985) ”Toward a new sociology of Masculinity”, *Theory and Society*, 14: 551-604.

- de Certeau, Michel (1984) *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University Of California Press.
- Christensen, Olav (1999) "The Playing Collective. Snowboarding, Youth Culture and the Desire for Excitement", *Ethnologia Scandinavica*, Vol. 29, 1999. Sid. 106-119.
- Christensen, Olav (2001) *Absolutt Snowboard. Studier i sidelengs ungdomskulturer*. Historisk-filosofisk fakultet, Oslo universitet. (diss.).
- Clifford, James & George E. Marcus (1986) *Writing Culture: The poetics and Politics of Ethnography*. Berkley, CA: University of California.
- Cohen, Phil (1972) *Folkdevils & Moral panics. The creation of the mods and the rockers*. Suffolk: Paladin.
- Cohler, Bertram J. (1982) "Personal narrative and life course", Baltes, Paul B. & Orville G. Jr Brim (eds.) *Life-span development and behavior*, Vol. 4, New York: Academic Press.
- Coleman, James (1961) *The Adolescent society. The social life of the teenager and its impact on education*. New York: The Free Press.
- Connell, Robert W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, Robert W. (2000) *The men and the boys*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, Robert W. (2002) *Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1992/2002) *Flow. The classic work on how to achive happiness*. London: Rider.
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1997/1999) *Finna flow. Den vardagliga entusiasmens psykologi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Culler, Jonathon (1981) *The Pursuits of Signs. Semiotics, Literature, Deconstruction*. London, Melbourne, Henley: Routledge & Kegan Paul.
- Dawson, Graham (1994) *Soldier heroes. British adventure, empire and the imagining of masculinities*. London: Routledge.
- Drotner, Kirsten (1991/2003) *At skabe sig – selv. Ungdom, æstetik, pædagogik*. Gyldendal: Copenhagen.
- Drotner, Kirsten (1993) "Medieetnografiske problemstillinger – en oversigt", *Mediekultur* nr 21, sid. 5-22.
- Du Gay, Paul (ed.) (1997) *Production of culture, cultures of production*. London: Sage.
- Duffy, Neil & Jo Hooper (2003) *Passion branding. Harnessing the power of emotions to build strong brands*. Chichester: Wiley.
- Dyer, Richard (1977) *Gays and film*. London: British Film Institute.
- Ehn, Billy & Barbro Klein (1994/1999) *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlsson.
- Ehn, Billy (2001) *Universitetet som arbetsplats. Reflektioner kring ledarskap och kollegial professionalism*. Lund: Studentlitteratur.
- Elias, Norbert (1939/1989) *Sedernas historia*. Stockholm: Atlantis förlag.
- Elmlund, Peter (2004) "Vi behöver freda oss mot dem vi älskar allra mest", *Axess*. Februari.
- Elmqvist, Inga (red.) (2000) *Kunskapens kvarter. Husen runt Observatorielunden*. Stockholm: Stockholms Stadsbibliotek.
- Emerson Robert M., Rachel I. Fretz & Linda L. Shaw (1995) *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
- Engström, Lars-Magnus (1989) *Idrottsvanor i förändring*. Rapport 1/1989. Stockholm: Högskolan för lärarutbildning i Stockholm.
- Engström, Lars-Magnus (1999) *Idrott som social markör*. Stockholm: HLS Förlag.

- Engström, Lars-Magnus, Birgitta Fagrell, Artur Forsberg & Per Nilsson (1996) *Idrott för ungdom*. Farsta: SISU Idrottsböcker.
- Eubanks, Steve & Mike Fawcett (1997) *I know absolutely nothing about snowboarding*. Nashville, USA: Rutledge Hill Press.
- Eyerman, Ron & Orvar Löfgren (1995) "Romancing the Road: Road Movies and Images of Mobility, *Theory, Culture & Society*. Vol. 12, sid. 53-79.
- Fagrell, Birgitta (2000) *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS Förlag/Idrottshögskolan.
- Favrholdt, David (2002) "Æstetik, fascination spænding – parametere til vurdering av sporten", Møller, Verner & Jørgen Povlsen (red.) *Sportens forførende skønhed*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Featherstone Mike (1994) *Kultur, kropp och konsumtion*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Featherstone, Mike (1991/1994) *Consumer Culture & Postmodernism*. London: Sage.
- Filosofilexikonet* (1988) Stockholm: Bokförlaget Forum AB
- Fornäs, Johan (1990) "Senmoderna dimensioner", Fornäs, Johan & Ulf Boëthius (red.) *Ungdom och kulturell modernisering*. FUS-rapport nr 2. Stockholm/ Stehag: Symposion.
- Fornäs, Johan (1991) "Narcissus och det Andra", Fornäs, Johan, Ulf Boëthius & Sabina Cwejman (red.) *Kön och identitet i förändring*. FUS-rapport nr 3. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Fornäs, Johan (1994) "Ungdom, kultur och modernitet", Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman, Hillevi Ganetz & Bo Reimer (red.) *Ungdomskultur i Sverige*, FUS-rapport nr 6. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Fornäs, Johan (1995) *Cultural Theory and Late Modernity*. London: Sage.
- Fornäs, Johan, Hillevi Ganetz & Tove Holmqvist (red.) (1989) *Tecken i tiden. Sju texter om ungdomskultur*. Stockholm/Stehag: Symposion bokförlag.
- Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman & Bo Reimer (1994) *Forskningsprogrammet Ungdomskultur i Sverige*. Slutrapport. Stockholm: JMK (JMK skriftserie nr 1994: 4).
- Fornäs, Johan; Ulf Boëthius & Bo Reimer (red.) (1993) *Ungdomar i skilda sfärer*. FUS-rapport nr 5. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Fornäs, Johan, Ulf Lindberg & Ove Sernhede (red.) (1984) *Ungdomskultur: identitet och motstånd*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Forni, Elisabetta (2002) *La città di Batman: Bambini, conflitti, sicurezza urbana*. Torino: Bollati Boringheri.
- Friis Thing, Lone (2004) "Er skadeskulturen i sport en machokultur?", *Dansk Sociologi*. Vol. 15, nr 2, sid. 75-89.
- Frosch, Stephen, Ann Phoenix & Rob Pattman (2002) *Young Masculinities. Understanding Boys in Contemporary Society*. Houndsmills, New York: Palgrave.
- Frykman, Jonas (1992) "Biografi och kulturanalys", Tigerstedt, Christoffer, J.P. Roos & Anni Vilkkö (red.) *Självbiografi, kultur, liv. Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*. Stockholm/Skåne: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Fundberg, Jesper (2003) *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons.
- Gabrielsson, Catharina (2001) "Stockholms platser – inte för barn i alla fall", Stadsmiljørådet (red.) *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*. Karlskrona: Boverket.
- Gemzöe, Lena (2004) "Centrifugalt och centripetalt kunskapssökande", Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa.

- Gemzöe, Lena (2004) "Medier i samtidens etnografi. Skärningspunkter mellan antropologi och medieforskning", Gemzöe, Lena (red.) *Nutida etnografi*. Nora: Nya Doxa.
- Gilje, Nils & Harald Grimen (1992/1995) *Samhällsvetenskapens förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Göthlund, Anette (1997) *Bilder av tonårsflickor. Om estetik och identitetsarbete*. Linköpings universitet: Tema Kommunikation (diss.).
- Gradén, Lizette & Lars Kaijser (1999) "Att fotografera och videofilma", Kaijser, Lars & Magnus Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Grillner, Katja (2000) *Ramble, linger and gaze. Dialogues from the landscape garden*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) (diss.).
- Gustavsson, Martin (2001) "Markägare och mötesplatser", Becker, Karin, Johan Fornäs, Erling Bjurström & Hillevi Ganetz (red.) *Passager. Medier och kultur i ett köpcentrum*. Nora: Nya Doxa.
- Gyllenberg, Magnus (2001) "En urban ritual", Fryshuset (red.) *Fryshuset 2001 med årsberättelse 2000*. Stockholm: Fryshuset.
- Habermas, Jürgen (1984) *Borgerlig offentlighet: kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället*. Lund: Arkiv.
- Hall, Stanley (1904/1933) *Adolescence*. New York, London: D. Appleton & Co.
- Hall, Stuart & Tony Jefferson (eds.) (1976) *Resistance through rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. London: Hutchinson.
- Hall, Stuart (1980/1999) "Kodning och avkodning", Johansson, Thomas, Ove Sernhede & Mats Trondman (red.) *Samtidskultur. Karaoke, karneval och kulturella koder*. Nora: Nya Doxa.
- Hall, Stuart (1997) "The spectacle of the 'other'", Hall, Stuart (ed.) (1997) *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.
- Hall, Stuart (ed.) (1997) *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.
- Hannerz, Ulf (1992) *Cultural complexity. Studies in the social organization of meaning*. New York: Columbia University Press.
- Hargreaves, Jennifer (1994) *Sporting females: Critical Issues in the history and sociology of women's sport*. Boston: Routledge & Kegan Paul.
- Hawk, Tony with Sean Mortimer (2000/2001) *Hawk: Occupation skateboarder*. Regan Books: New York.
- Hebdige, Dick (1979) *Subculture. The meaning of style*. London: Methuen.
- Hernwall, Patrik (2001) *Barns digitala rum: berättelser om e-post, chatt & Internet*. Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen (diss.).
- Hine, Christine (2000) *Virtual Ethnography*. London: Sage.
- hooks, bell (1992/1999) "Att äta den Andre. Begär och motstånd", Johansson, Thomas, Ove Sernhede, Mats Trondman (red.) *Samtidskultur. Karaoke, karneval och kulturella koder*. Nora: Nya Doxa.
- Howe, David P. (2004) *Sport, professionalism and pain. Ethnographies of injury and risk*. London: Routledge.
- Huizinga, Johan (1938/2004) *Den lekande människan*. Stockholm: Natur & Kultur. (Originalets titel: Homo ludens).
- Humphreys, Duncan (1997) "Shredheads go mainstream?: Snowboarding and alternative youth", *International Review for the Sociology of Sport*, vol 32, 2 :147-60.

- Humphreys, Duncan (2003) "Selling out snowboarding. The alternative response to commercial co-optation", Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.
- Iguchi, Bryan (1998) *Stora boken om snowboard*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Irwin, John (1973) "Surfing: the Natural History of an Urban Scene", *Urban Life and Culture* 2(2): 133-46.
- Jackson, Susan A. och Mihaly Csikszentmihalyi (1999/2000) *Flow och idrott*. Jönköping: Brain books.
- Jansson, André (2002) *Mediekultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Jenks, Chris (ed.) (1995) *Visual Culture*. London: Routledge.
- Jonsson, Tomas (1978) *Skateboard. Allt om den häftiga sporten*. Stockholm: B. Wahlström.
- Jämthagen, Sidney (1994) "Olov en av tre guldjämtar på SM i snowboard", *Östersundsposten*, 21 mars.
- Kaijser, Lars (1999) "Fältarbete", Kaijser, Lars & Magnus Öhlander (red.) *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Kampion, Drew & Bruce Brown (1998) *Stoked. A History of Surf Culture*. Köln: Benedikt Taschen Verlag GmbH.
- Kärrby, Gunni (1989) "Lek och inläring ur barnperspektiv", Lindh-Munther, Agneta (red.) *Att leka är nödvändigt*. Stockholm: Liber.
- Klein, Naomi (2000/2001) *No Logo. Märkena, marknaden, motståndet*. Stockholm: Ordfront.
- Knox, Paul L. & Sallie A. Marston (1998) *Places and Regions in Global Context: Human Geography*. London: Prentice-Hall Inc.
- Koivula, Nathalie (1999) "Gender stereotyping in televised media sports coverage", *Sex Roles*, 41, 589-604.
- Koivula, Nathalie (1999) *Gender in sport*. Stockholms universitet, Psykologiska institutionen (diss.).
- Kulick, Don (red.) (1987) "Hur man blir en riktig kvinna eller man", Kulick, Don (red.) *Från kön till genus. Kvinnligt och manligt i ett kulturellt perspektiv*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Lange, Anders & Charles Westin (1981) *Etnisk diskriminering och social identitet. Forskningsöversikt och teoretisk analys*. Stockholm: Liber Förlag.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna* (Lpo 94 och Lpf 94). Stockholm: Fritzes.
- Läroplan för grundskolan* (Lgr 80). Stockholm: Liber Utbildningsförlag.
- Larsson, Bengt (2000) *Idrottens former – en studie om ungdomars idrottsvanor*. Lärarhögskolan i Stockholm (lic.).
- Larsson, Håkan (2001) *Iscensättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Stockholm: HLS Förlag/Lärarhögskolan (diss.).
- Lefebvre, Henri (2004) *Rhythmanalysis: space, time and everyday life*. London: Continuum.
- Lieberg, Mats (1992) *Att ta staden i besittning. Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Lunds universitet, Inst. f. Byggnadsfunktionslära, Arkitektursektionen (diss.).
- Lieberg, Mats (1994) "Att forska om ungdom", Fornäs, Johan, Ulf Boëthius, Michael Forsman, Hillevi Ganetz & Bo Reimer (red.) *Ungdomskultur i Sverige*, FUS-rapport nr 6. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Lieberg, Mats (2002) "Tonårsrummet i spänningsfältet mellan det privata och det offentliga", Aagre, Willy, Anne de Haas, Cecilia Häggström, Mats Lieberg & Sven Mørch (red.) *Nordiska tonårsrum: vardagsliv och samhälle i det moderna*. Lund: Studentlitteratur.

- Lind, Ulla (1994) "Reportagebild och text", Borgersen, Terje och Hans Ellingsen (red.) *Bildanalys. Didaktik och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, Henrik & Anne-Maj (2001) *Plaster och gummi. Materialöversikt*. Gargnäs: Smalaken Consult AB.
- Lindroth, Jan (1993) *Gymnastik med lek och idrott. För och emot fria kroppsövningar i det svenska läroverket 1878-1928*. Stockholm: HLS Förlag.
- Marcus, George E. & Michael M. J. Fischer (1986/1999) *Anthropology as Cultural Critique: An experimental moment in the human sciences*. Chicago: The university of Chicago Press.
- McRobbie, Angela (1980/1984) "En feministisk kritik av subkulturforskningen", Fornäs, Johan, Ulf Lindberg & Ove Sernhede (red.) *Ungdomskultur: identitet och motstånd*, Stockholm: Akademitlitteratur.
- McRobbie, Angela (1991/2000) *Feminism and youth culture*. Houndsmills: Macmillan press.
- Michael A. Messner & Don Sabo (eds.) (1990) *Sport, men and the gender order: Critical feminist perspectives*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Middleton, David & Derek Edwards (1990/1997) *Collective remembering. Inquiries in social construction series*. London: Sage.
- Mirzoeff, Nicholas (ed.) (1998) *The Visual Culture Reader*. London, New York: Routledge.
- Muggleton, David (2000/2002) *Inside subculture. The postmodern meaning of style*. Oxford; New York: Berg.
- Muggleton, David & Rupert Weinzierl (eds.) (2003) *The Post-subcultures Reader*. Oxford, New York: Berg.
- Nationella sekretariatet för genusforskning (1999) *Kön eller genus?* Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- Nilsson, Per (1998) *Fritid i skilda världar*. Ungdomsstyrelsens utredningar 11, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Nilsson, Per (2000) "Idrott och modernisering. Från kollektiv dygd och skötsamhet till ungdomskultur och individuella projekt", Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Nyström, Louise och Mats Sundström (2001) Stadsmiljörådet (red.) *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*. Karlskrona: Boverket.
- Ohlsson, Lars B. & Hans Swärd (1994) *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.
- Oldenburg, Ray (1989/1999) *The great good place: cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons and other hangouts at the heart of a community*. New York: Marlowe.
- Olofsson, Eva (1989) *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Umeå: Pedagogiska institutionen (diss.).
- Parsons, Talcott (1949/1964) *Essays in Sociological Theory. Pure and applied*. Chicago: The Free Press.
- Patel, Runa & Ulla Tebelius (1987) *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Patton, Michael Q. (1990) *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage.
- Peterson, Tomas (1989) *Leken som blev allvar. Halmstads bollklubb mellan folkrörelse, stat och marknad*. Lund: Arkiv förlag.
- Peterson, Tomas (1993) *Den svengelska modellen. Svensk fotboll i omvandling under efterkrigstiden*. Lund: Arkiv förlag.
- Petrov, Peter (2000) "New Media and Young People in Sweden", von Feilitzen, Cecilia & Ulla Carlsson (red.) *Children in the New media Landscape*. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen. Nordicom, Göteborgs universitet.

- Pickering, Michael (2001) *Stereotyping. The politics of Representation*. Houndsmills, New York: Palgrave.
- Pink, Sarah (2001) *Visual Ethnography*. London: Sage
- Redelius, Karin (2002) *Ledarna och barnidrotten. Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Stockholm: HLS Förlag (diss.).
- Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds) (2003) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.
- Rinehart, Robert E. (2002) "Emerging arriving sport: alternatives to formal sports", Coakley, Jay & Eric Dunning (eds.) *Handbook of Sports studies*. London: Sage.
- Rojek, Chris (1995) *Decentering Leisure. Rethinking Leisure Theory*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.
- Ryan, Pat (1998) *Extreme snowboarding*. Mankato: Capstone Press.
- Sahlin, Ingrid (1991) *Ungdomsprojekt: retorik och praktik*. Centrala begrepp och strategier i det förebyggande arbetet under 1980-talet, studerade ur ett konfliktperspektiv. Lunds universitet. Socialhögskolan (lic.).
- Schelin, Bo (1979) *Skateboardåkaren*. Rapportserien Till varje pris. Rapport 2. Statens ungdomsråd. Stockholm: LiberFörlag.
- Schoug, Fredrik (1994) "Mardrömmar och svärmorsdrömmar. Idolerna och ungdomskulturen" i Miegel, Fredrik & Thomas Johansson (red.) *Mardrömmar och önskedrömmar. Om ungdom och ungdomlighet i nittioalets Sverige*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Semneby, Jan (1997) "Allvaret närmar sig för popsporten", *Svenska Dagbladet*, 14 november, sid. 48.
- Sernhede, Ove (1996) *Ungdomskulturen och de Andra. Sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Silverman, David (1993/1995) *Interpreting qualitative data. Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Söderhäll, Jani, Frank Messman & Morten Frödin (1988) *Skateboard*. Ekerö: Vicenss.
- Spradley, James P. (1979/1997) *The ethnographic interview*. Orlando: Holt, Rinehart & Winston, Inc.
- Stadsmiljörådet (2003) *Agenda för staden*. Karlskrona: Boverket.
- Statens ungdomsråd (1978) *Rullbrädesmarknaden*. Rapportserien Till varje pris. Rapport 1. Stockholm: LiberFörlag.
- Statens ungdomsråd (1981) *Ej till salu*. Rapportserien Till varje pris. Slutrapport. Stockholm: Liber Förlag.
- Stratton, Jon (1985/1997) "On the importance of subcultural origins", Geldner, Ken & Sarah Thornton (eds.) *The Subcultures Reader*. London, New York: Routledge.
- Sundén, Jenny (2002) *Material virtualities: approaching online textual embodiment*. Linköping: Institutionen för Tema (diss.).
- Svenningsson, Malin (2001) *Creating a sense of community: experiences from a Swedish web chat*. Linköping: Institutionen för Tema (diss.).
- Svenningsson, Malin, Mia Lövheim & Magnus Bergqvist (2003) *Att fånga nätet: kvalitativa metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Swärd, Hans (2000) "Har de unga nånsin varit bättre eller sämre?", Berggren, Leif (red.) *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.

- Taylor, Charles (1996) *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thomas, William I. & Znaniecki, Florian (1927/1996) *The Polish peasant in Europe and America : a classic work in immigration history*. Urbana: University of Illinois Press.
- Thorén, Petra (1998) ”Snowboard: ’Vi åker för att ta medalj’”, *Aftonbladet*, 2 februari, sid. 76.
- Thornton, Sarah (1995) *Club cultures. Music, Media and Subcultural Capital*. Cambridge: Polity press.
- Thrasher, Frederic (1927/1963) *The Gang. A Study of 1313 gangs in Chicago*. Chicago: University of Chicago press.
- Vetenskapsrådet (1990/2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vi i Vasastan* (2000) årg. 22, nr 42, sid. 2.
- von Wright, Moira (2000) *Vad eller vem? En pedagogisk rekonstruktion av GH Meads teori om människans intersubjektivitet*. Göteborg: Daidalos.
- Vygotskij, Lev S. (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos. (Originala titel: Vooobraženie i tvorčestvo v detskom vozraste).
- Wessén, Elias (1932/1982) *Våra ord. Deras uttal och ursprung*. Nacka: Esselte Herzogs.
- Wheaton, Belinda (2003) ”Windsurfing – a subculture of commitment”, Rinehart, Robert & Synthia Sydnor (eds.) *To the extreme. Alternative sports inside and out*. Albany: State University of New York Press.
- Willis, Paul (1977) *Learning to labour. How working class kids get working class jobs*. Hampshire: Gower Publishing.
- Willners, Martin (1995) ”Snowboard – sport eller livsstil”, *Svensk idrott*, nr. 2, sid. 10-12.
- Willners, Martin & Jani Söderhäll (1996) *Skateboard: trick och tips*. Ekerö: Vicens.
- Wulff, Helena (1994) ”Mening, motstånd och möjligheter”, Öhlund, Thomas & Göran Bolin (red.) *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet.
- Young, Kevin & Philip White (1995) ”Sport, Physical Danger, and Injury: The Experience of Elite Women Athletes”, *Journal of Sport & Social Issues*. Vol. 19, sid. 45-61.
- Young, Kevin & Philip White (2000) ”Researching Sports Injury”, McKay, Jim & Michael A. Messner, Don Sabo (eds.) *Masculinities, Gender Relations and Sport*. Thousand Oaks: Sage.
- Ziehe, Thomas (1989) *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Stehag: Symposion bokförlag.
- Ödman, Per-Johan (1995) *Kontrasternas spel. En svensk mentalitetshistoria*. Stockholm: Prisma.

Offentliga handlingar (stat och kommun)

- Björns trädgård. Program för upprustning av lekpark. SSC Scandiaconsult på uppdrag av Gatu- och fastighetskontoret. Stockholms Stad. Oktober 2002.
- Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag, 2000-06-05. Dnr: 338-548/00.
- Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag, 2000-10-05. Dnr: 456-842/00.
- Norrmalms stadsdelsnämnd. Medborgarförslag, 2001-09-05. Dnr: 456-704/01.
- Tillståndsbevis enligt ordningslagen (1993: 1617) Polismyndigheten i Stockholms län. Citypolisen. 1999-04-21. Dnr. AA-512-26808-99.
- Tjänsteutlåtande från Norrmalms stadsdelsnämnd. 2001-10-10. Dnr: 456-704/01.
- Ungdoms- och skateboardprojektet i Observatorielunden 1999. Observatorielundens fritidspark. Stockholm. 1999-12-22.

Bildförteckning

- Omslag. Love Eneroth använder dygnets mörka timmar för att rita spår av ljus med genom en frontside tailslide. Foto: Jesper Nilsson. Stefan Lundin gör spår i snön på en bergssida i Kittelfjäll. Foto: Stefan Brodén, Anwol photo, www.anwol.com
1. Redan under den första svenska skateboardvågen gjordes tillbakablickar. Om rullbrädan ”Rolli-pop” från mitten av 1960-talet berättas det i tidskriften *Skateboard – Specialtidningen för actionsport* (1978/2, sid. 7).
 2. Asfaltens astronauter livar upp gatubilden 1978, enligt Bokförlaget Bra Böckers årsbok från samma år. På bilden åker Axel Lilliehöök i Gallerian. Ur *Årsbok 78*, sid. 12.
 3. Rullbrädor i plast från sent 1970-tal. Foto: Åsa Bäckström. Brädornas ägare Per Gustafsson.
 4. Eurocana skejtshop var en av Stockholms första butiker och arrangerade legendariska skatecamper i Rättvik 1979 och 1980. Bild från plastkasse i Jonas Erikssons ägo.
 5. Ett av de bästa brädmärkena ansågs länge vara Alva. Foto: Åsa Bäckström. Brädornas ägare Per Gustafsson.
 6. Annons för Burtonbrädan i en omsorgsfullt vårdad amerikansk skateboardtidning från 1979 som en svensk före detta skejtare bevarat. Ur *Skateboarder*. 1979/6 (January), sid. 20.
 7. Tomas Eriksson från Ljusdal och Berit Lindeberg från Jönköping var bäst i Sveriges första SM i snowboard 1988. Foto: Martin Willners. Ur *Areng & Willners* (1995: 15).
 8. En stereotyp snowboardbild. Foto: Per Sandberg, PGS Media.
 9. En stereotyp skateboardbild. Reklambild för 15K publicerad i *Edge magazine* 1999/6, sid. 18.
 10. Skejtarna Tony Hawk och Mattias Ringström skriver autografer. Foto: Åsa Bäckström.
 11. En dator med skateboardhjul kan låna skateboardkulturens snabbhet, energi, livslust och kanske till och med coola attityd. IBM:s ThinkPad. Annons i *Dagens nyheter* 1 september, 1999.
 12. En lista på vad som inte går att hitta i en brädsportbutik, och därmed alltså inte heller kan betraktas som del av subkulturen.
 13. Ungdomlighet och hoppet om framtiden gestaltad av en skateboardåkare i annons för Skärgrådsstiftelsen och Skandia.
 14. Skateboards på display i en butik. Dekorationen på undersidorna nöts snabbt bort när man använder brädan. Foto: Åsa Bäckström.
 15. Jamie Thomas bräda från Zeros hemsida med karaktäristiskt skelett.
 16. Flyer för Circateamets besök i Stockholm.
 - 17 och 18. Circas teamåkare skriver autografer efter sin uppvisning på Fryshuset. Adrian Lopez, Chris Cole och Mark Appleyard med Flipmössa. Foto: Åsa Bäckström.
 19. Reklamen för snowboardkläder från ACG flirtar med subkulturella värden kring föreställningen om snowboard som en vild och vågad aktivitet.
 20. En tjej som ser på skejtare. Foto: Åsa Bäckström.
 21. Att uthärda smärta orsakad av skateboardåkning konstruerar maskulinitet. Foto: Jonas Adolfsson.
 22. Olika roller och olika estetiska uttryck – den traditionella genusordningen både (re)produceras och ifrågasätts. Foto: Åsa Bäckström.
 23. Ur karta © Lantmäteriverket 2004. Medgivande M 2004/4626. Ovan nämnda skatespots markerade enligt nummer 1-23.
 - 24 och 25. Campus Konradsberg mot Rålambsvägen vid Lärarhögskolan i Stockholm. Till vänster skejtbara trappor 7-5-3 innan de ”färdigställdes” med vit krossad marmor. Till höger kvardröjande skejtspår på socklar. Foto: Åsa Bäckström.

26. Oktagonen vid S: t Eriksplan. Exempel på "nollgradig" arkitektur, eller "restplats". Foto: Åsa Bäckström.
27. "Dansande ungdom" av Ivar Johnsson vid den torra dammen i Observatorielunden. Foto: Åsa Bäckström.
28. Marmorbänkar på Sveavägen. Foto: Åsa Bäckström.
- 29-31. Skateboardhinder i Uppsala. Foto: Kalle Folke.
32. Estetiska praktiker i Humlanrampen. Foto: Åsa Bäckström.
33. Flygarmonumentet av Carl Milles vid Karlaplan är en bra plats för skateboardåkning enligt förteckningen. Foto: Åsa Bäckström.
34. "Riddare och jungfru" av Peter Linde i entrén till Karlavägen 112. Foto: Åsa Bäckström.
35. Sidan A 33 i Ants album synliggör kombinationen av brädåkning och social gemenskap.
- 36 och 37. Ants och Wiberg på EM i snowboard i franska Avoriaz april 1988. Sid. A 109 i hans album. Ur O'neills produktkatalog.
38. Tecken på tecknad självreflexivitet. Sid. B 222. Klipp ur *Surfsport*. Tecknare: Kent Zeiron. Del av serie. Hela serien i appendix.
39. Annons för snowboardhandsken "Nuts" utvecklad av Ants Neo. Sid. B 87.
40. Annons från den svenska snowboardtillverkaren Extrem. Ants egen brädmodell A 156 längst till höger.
41. Ants på "roadtrip" med surfbräda och kompisar.

Förteckning figurer

1. Tabell över åkkategorier 1993-1998 enligt Svenska lifanläggningars organisation (SLAO).
2. Teorimodell.
3. Sammanfattad förteckning över olika typer av material i Ants album.

Appendix

Fältanteckningar

DOKUMENTNAMN

F_2001-01-23_butiksrek.

F_2001-01-25_Butiken

F_2001-01-30_Butiken

F_2001-02-01_Malung

F_2001-02-08_Butiken

F_2001-02-15_Butiken

F_2001-02-21_Butiken

F_2001-02-22_Butiken

F_2001-02-26_Butiken

F_2001-03-05_Butiken

F_2001-03-14_Butiken

F_2001-03-17_Battle of the
twintowers

F_2001-03-21_Butiken

F_2001-04-03_Butiken

F_2001-04-20&21_Family
Gathering

F_2001-05-16_Butiken

F_2001-05-23_Butiken

F_2001-05-31_Butiken

F_2001-06-05_Circademo

F_2001-08-18_Highvalley6

F_2001-09-01_SSS

F_2001-11-29_Skejtgymsnaset

F_2001-12-07_A way of life

F_2002-02-25_Skejthallen

F_2002-02-26_Skejthallen

F_2002-03-13_Skejthallen

F_2002-03-25_Skejthallen

F_2002-04-20_Osirisdemo

F_2002-05-16_Samtal med
arkitekter

F_2002-10-18_Dying to live

INNEHÅLL

Den första seriösa rekognoseringen av butiker och fråga om fältarbete.

Första tillfället i butiken.

Butiken och dess märken.

Snowboardgymnasiet i Malung.

Butiken, premiärer och praktikanter.

Butiken, skor och intervju med Ulf.

Butiken, guidad tur med Niklas.

Butiken, guidad tur med Niklas fortsättning.

Butiken, kläder och kataloger.

Butiken, försäljare och ny kollektion kläder.

Butiken, gränsdragningar, snowboardrea.

Rusty Battle of the Twin Towers, Falun.

Butiken, brädfix och fler försäljare.

Butiken, tips om sevärda videofilmer.

Family Gathering i Tandådalen.

Butiken, larm, gamla tidskrifter.

Butiken, kompisar.

Butiken, avdelningen för tjejkälar.

Circademo på Fryshuset.

High Valley Down Hill #6.

Swedish Skateboard Series, Fryshuset.

Skejtgymsnaset på Fryshuset.

Videopremiär på "A way of life", källarlokal på Hornsgatan.

Fryshuset, sportlov.

Fryshuset, sportlovskväll.

Fryshuset, vertkillar.

Fryshuset, träning.

Osirisdemo på Fryshuset

Arkitekter vid Konradsbergs nya Campus vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Videopremiär för Zeroteamets nya film "Dying to live" på Lava, Kulturhuset i Stockholm.

Intervjuer

DOKUMENTNAMN	INNEHÅLL	TRANSKRIPTION/ REFERAT
I_1999-12-08_Pontus	Man ca 30. Har åkt skateboard, men åker mest snowboard idag. Skribent och fotograf.	Transkription Karin Olofsson.
I_2001-02-01a_Mia	Kvinna 18 år. Åker snowboard. Studerande på snowboardgymnasiet i Malung.	Transkription Åsa Bäckström.
I_2001-02-01b_Tomas	Man 16 år. Åker både skateboard och snowboard. Studerande på snowboardgymnasiet i Malung.	Transkription Karin Olofsson.
I_2001-02-01c_Mattias	Man ca 35 år. Har åkt skateboard och åker snowboard. Ledare och lärare i svenska fjällen.	Transkription Eva Thyberg.
I_2001-02-01d_Jesper	Man 17 år. Åker både skateboard och snowboard. Studerande på snowboardgymnasiet i Malung.	Transkription Eva Thyberg.
I_2001-02-15_Ulf	Man ca 25 år. Åker både skateboard och snowboard. Butiksanställd.	Transkription Åsa Bäckström.
I_2001-03-07_Patrik	Man 25-30 år. Åker både skateboard och snowboard. Butikschef.	Transkription Karin Olofsson.
I_2001-03-21_Niklas	Man ca 25 år. Åker både skateboard och snowboard. Butiksanställd.	Transkription Karin Olofsson.
I_2001-04-19_Gunnar	Man 40-45 år. Har åkt både skateboard och snowboard. Företagsledare.	Transkription Åsa Bäckström.
I_2001-09-15_Ants	Man 35 år. Åker både skateboard och snowboard. Försäljare.	Transkription Ulla Terling-Hasån.
I_2001-11-22_Viktor	Man 35 år. Har åkt skateboard och åker snowboard. Chefredaktör.	Transkription Eva Thyberg.
I_2002_01_25_Extrem	Man ca 35 år. Företagare.	Ej transkriberad.
I_2002-01-16_Mats	Man ca 30 år. Åker skateboard. Skribent.	Transkription Åsa Bäckström.
I_2002-01-22_Mark Pulman	Man ca 23. Åker skateboard. Ungdomsarbetare/lärare, filmregissör.	Transkription Eva Thyberg.
I_2002-01-22_Sam.	Man ca 28. Åker skateboard. Ungdomsarbetare.	Transkription Eva Thyberg.
I_2002-01-23_Harald	Man ca 25 år. Har åkt skateboard, men ägnar sig nu åt snowboardåkning. Säsongsarbetare i svenska fjällen.	Transkription Eva Thyberg.

I_2002-03-01_Pippi & Madicken	Kvinnor 14 år. Åker skateboard.	Ej transkriberad.
I_2002-05-30_Jonas Henning	Telefonintervju med Jonas Henning VD för React Svenska AB.	Referat Åsa Bäckström.
I_2002-09-18_Ahmed	Man ca 45 år. Socialarbetare.	Delvis transkriberad Eva Thyberg.
I_2003-04-04_Anna	Kvinna 22 år. Åker skateboard. Ungdomsarbetare.	Referat Åsa Bäckström.
I_2004-02-19_Bodil Hammarberg	Telefonintervju med Bodil Hammarberg, handläggare på Gatu- och fastighetskontoret, region innerstad, i Stockholm.	Referat Åsa Bäckström.
I_2004-10-12_Ants2	Man 38 år. Åker både skateboard och snowboard.	Referat Åsa Bäckström.

Frågeguide (exempel)

Utgångspunkt - Den egna anknytningen till brädssporter förr och nu. Livshistoria i kort version med brädssport i fokus.

Tidskrifter

Hur började skrivandet? Vad innebär det?

Vad karaktäriserar en bra artikel?

Vilken funktion har tidskrifter i skatekulturen?

Funsport - Edge

Funsport - Spray – Defekt

Den historiska utvecklingen?

Old school och new school? Snowboarden?

Subkultur och mainstream?

Olika generationer och relationen mellan dem.

Vad är brädssport?

Skateboard, snowboard och andra brädssporter, relationen mellan dessa?

Vad är inte brädssport?

Attityd och livsstil – kläder, skor, prylar

Musik – kan man knyta en viss musiksmak till brädssport?

Flest killar som utövar sporterna.

Känslan och kroppen

Kommersiell brädssport?

Brädssport i olika medier och reklam.

Butiker och märken.

Sponsring av åkare och tävlingar.

Tips om viktiga filmer, tidningar, platser på nätet, organisationer, butiker, personer mm

Nomenklatur för intervjuutskrifter

, (kommatecken)	fortsättnings- eller uppräkningsintonation
. (punkt)	avslutningsintonation
?	frågeintonation (stigande)
-	avbrott, t.ex. avbrutet ord
...	avbrutet, ev. utebbande yttrande
kursiv	boktitlar etc som vanligt.
(dubbel understrykning)	samtidigt tal (=kommando+skift+U)
(enkel understrykning)	betoning (=kommando+U)
VERSALER	extra kraftig ljudstyrka
* *	inramande yttrandedel, uttal med skratt i rösten
[skratt]	rent skratt
[3s]	längre paus (i sekunder)
[]	inlagda förtydligande kommentarer t.ex. kring
ickeverbala aspekter av samtal	
[XX]	ohörbart ord
[...] eller [...10s]	överhoppat parti (antal sekunder)
< >	kort inpass från dialogpart (<mmm> etc.).

Tidskrifter

TIDSKRIFT	ÅR OCH NUMMER	UTGIVARE, ORT
<i>Skateboard – specialtidningen för actionsport</i>	1978/1-2	Specialtidningsförlaget, Stockholm
<i>Pipeline</i>	1978/1-2	Sidewalk productions, Huddinge
<i>Uppåt väggarna</i>	1981/2 – 1992/2	Svenska skateboardförbundet, Svenska snowboardförbundet, Partille
<i>FunSport Magazine</i>	1992 – 2000/1	FunSport förlag, Stockholm
<i>u.p.g</i>	1993/1-2	A2, Åre
<i>Edge Sports Magazine</i>	1994 – 1999/6	Edge Sports Magazine, Sundbyberg
<i>On board European snowboarding mag.</i>	2000	Onboard international, Ltd., Channel Islands
<i>Leif. Skateboardmagasin</i>	2002/2	

<i>Transition</i>	2003/5	FunSport AB, Stockholm
<i>Giftorm</i>	2004/2	Giftorm produktion, Stockholm

Videor

TITEL	UTGIVARE/PRODUCENT	NUMMER OCH UTG. ÅR
<i>Trick: en instruktionsvideo Skateboard</i>	Funsport Skateboard AB	1998
<i>The Storm. A major video production of catastrophic proportions</i>	Funsport Skateboard AB	1999
<i>Destroyer</i>	Osiris shoes	1999
<i>Higher</i>	Kingpin productions	2000
<i>Lordz conspiracy</i>	Sideways Media	2000
<i>TB9 Totally Board Nine</i>	Lordz wheel company	2000
<i>A way of life</i>	Transworld snowboarding/ Standard films	2000
<i>Praha2001 skateboard video</i>	Sideways Media	2001
<i>Videoradio. A Transworld skateboarding documentary</i>	Grind	2001
<i>Helljumpers</i>	Transworld Media, USA.	2001
<i>411VM Skateboarding</i>	Instant vision	2001
<i>Rusty Battle of the twintowers</i>	411 Video Magazine, USA	#44, jan-feb 2001
<i>The Rusty Battle of the twintowers 2001</i>	privat	2001
<i>Scandinavian Skateboarding Video Magazine</i>	Mulu/sauti film	2002
	Sideways Media	#1, 2002

Andra medier

TITEL	UTGIVARE/PRO- DUCENT	SÄNDNINGSTILLFÄL LE ELLER UTG. ÅR
<i>Halvfem. Skateboard med Tobba och Markus. Del 1.</i>	TV 1	1978-09-20
<i>Grodperspektiv: barn filmer för vuxna.</i>	TV 1	1981-05-12
<i>Edge</i>	Z-TV	1996-10-11
<i>Edge</i>	Z-TV	1998-08-28
<i>Reklam för Probably 99</i>	MTV	1999
<i>P.S. Man lär sig på att slå sig. Martin Håkansson</i>	SVT 1	1999-10-07
<i>FIS Snowboard World Cup</i>	SVT 1	2000-01-28
<i>Extreme</i>	Cosmonova, Naturhist. Stockholm.	2000-03-11 (Visades hösten 1999 och våren 2000).

<i>Jeopardy</i>	TV 4	2000-03-28
<i>Snowboard: Arctic Challenge</i>	SVT 2	2000-05-17
<i>Wimans (The Battle Falun)</i>	ZTV	2001
<i>Vera (snowboardgymnasiet Malung)</i>	SVT 2	2001-03-09
<i>Skateboard. Del 1.</i>	P5 Radio Stockholm.	2002-01-09
<i>Skateboard. Del 2.</i>	P5 Radio Stockholm.	2002-01-10
<i>Skateboard. Del 3.</i>	P5 Radio Stockholm.	2002-01-11
<i>P.S. Del 4.</i>	SVT 1	2002-09-26
<i>Brum och Skateboardbruden</i>	SVT 1	2002-12-23
<i>Viva La Snow</i>	SVT 1	2003-01-02
<i>Richter</i>	SVT 2	2003-01-08
<i>Richter</i>	SVT 2	2003-01-16
<i>Snowboard: The Battle</i>	SVT 1	2003-03-30
<i>Snowboard: Big Air</i>	SVT 2	2003-04-09

Fotoalbum

Som dagspress har jag räknat alla typer av artiklar som kommer från dagligt utgivna tidningar, eller dagstidningsformat till exempel *Nacka-Saltsjöbadens tidning*. Som brädsportpress har jag räknat dels artiklar ur de tidskrifter som fokuserar brädsport av olika slag, men även SLAO X-press och BAM (Back Side Airmail). Det som i huvudsak skiljer dagspress och brädsport åt är den tänkta målgruppen för artiklarna och den position skribenten har (utifrån respektive inifrån). Förutom indelningen enligt olika typer av material har jag även gjort en underkategorisering enligt vilken typ av brädsport det handlar om: skate, snow och surf. Windsurfing återfinns i kategorin ”övrigt”, liksom föregångaren till wakeboard, ”waterskiboard”.

Privata fotografier skiljer sig något åt i förhållande till de övriga materialet i sin karaktär. Jag har räknat varje fotografi som en (1), varje annons som (1) och varje artikel som (1). Om artiklar, annonser eller informationsblad sträcker sig över flera sidor har dock antalet sidor räknats. En artikel eller annons kan också ha flera bilder, men har ändå räknats bara som en (1) under respektive kategori.

<i>Album</i>	<i>Sidor</i>	<i>Privata fotografier</i>				<i>Annonser</i>				<i>Artiklar i dagspress</i>				<i>Artiklar i brädsport</i>			
		<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>	<i>totalt</i>	<i>Skate</i>	<i>Snow</i>	<i>Surf</i>	<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>	<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>
A																	
	1-20	62	23	39		0				0				0			
	21-40	62	17	45		0				0				0			
	41-60	40	38	2		1	1			0				3	2	1	
	61-80	20	6	14		8	7	1		1		1		6	6		

	81-100	15	12	3		1	1			3	3			14	14		
	101-120	17	13	4		3		3		1	1			11		11	
	121-140	0				10	2	8		0				10		9	1
	141-160	10	7	3		9	1	8		6	6			3	2	1	
	161-173	27	15	9	3	3		3		0				3		1	2
Σ	173	253	131	119	3	35	12	23	0	11	10	1	0	50	24	23	3

Övrigt i Album A

2 skidor (pf), 13 windsurfing (pf), 1 katt (pf), 16 windsurfing på snö (pf), 1 subquotes (bd), 7 roadtrip (pf), 2 musik (pf), 1 kompis(pf), 1 hot tuna klistermärke (a), 2 Svenska snowboardförbundet infoblad, 2 sponsoravtal, 1 windsurfing med skateboard (pf), 1 diplom för skutskjutet, 4 svenska snowboardförbundet infoblad, 4 klistermärken sthm sub surfers, 1 biljett till Potlatch på Nya Studion 941105, 1 ”fuck” filosofi, 2 produkt-kataloger från Burton snowboards, 1 ”stilleben” över egna brädor och gitarr, 1 registreringsbevis för handelsbolag.

Album	Sidor	Privata fotografier				Annonser				Artiklar i dagspress				Artiklar i brädpress			
		totalt	skate	snow	surf	totalt	Skate	Snow	Surf	totalt	skate	snow	surf	totalt	skate	snow	surf
B	<i>tot. 282</i>																
	1-20	1			1	2	1	1		8		8		4		4	
	21-40	2		2		13		13		0				12		12	
	41-60	0				14	5	9		2	2			7	2	5	
	61-80	16	7		9	19	1	16	2	2	2			6		6	
	81-100	4	4			15	1	14		3		3		6	1	5	
	101-120	3	3			6	1	5		0				12		10	2
	121-140	0				5		5		2	2			13		12	1
	141-160	0				2		2		2	2			16		16	
	161-180	0				2		2		0				17	4	13	
	181-200	1			1	2		2		9		9		15		15	
	201-220	0				4	1	3		9		9		9		9	
	221-240	2		2		29	1	28		4		4		8		6	2
	241-260	0				5	1	4		9	1	8		5	3	2	

	261-281	0				9	1	8		6	3	3		11	2	9	
Σ	281	29	14	4	11	127	13	112	2	56	12	44	0	141	12	124	5

Övrigt i Album B

2 artikel om klädmärke, 2 sthlm subsurfers infoblad, 4 svenska snowboardförbundet infoblad, 1 vykort på Lapporten, 1 infoblad SOS Cup 89/90, 1 bild på bergsklättring i Norge, 3 waterskiboard från FunSport 3-4/93, 1 biljett till Bad Brains på Melody 12 sept., 1 biljett till Rage against the machine på Palladium 930831, 1 bild på skidåkare i volt sommartid i Faluns hoppbacke?, 1 biljett till All på Dailys 11 april, 1 seriestrip, 1 bild på tre människor i stadsmiljö (pf), 1 brev från Strix television med tack om medverkan i programmet Adam, 1 seriestrip, 1 vykort till Ants, 2 sumobrottare (pf), 1 annonsblad för CD från G-spot, 1 infoblad invigningen av neohall 18/8 i Fryshuset.

<i>Album</i>	<i>Sidor</i>	<i>Privata fotografier</i>				<i>Annonser</i>				<i>Artiklar i dagspress</i>				<i>Artiklar i brädpress</i>			
		<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>	<i>totalt</i>	<i>Skate</i>	<i>Snow</i>	<i>Surf</i>	<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>	<i>totalt</i>	<i>skate</i>	<i>snow</i>	<i>surf</i>
C																	
	1-20	0				7		7		7	3	4		8	3	5	
	21-40	0				3		3		0				16		14	2
	41-60	0				2	2			7	2	5		10		10	
	61-80	0				1		1		17		17		7		4	3
	81-100	3	1		2	4		4		0				9		8	1
	101-120	10	4		6	5		5		3		3		6		2	4
	121-140	0				2		2		2			2	15		12	3
	141-160	3		1	2	6	1	4	1	2			2	6		4	2
	161-180	22	1	6	15	1			1	8		2	6	1		1	
	181-192	2			2	0				7		6	1	1		1	
Σ	192	40	6	7	27	31	3	26	2	53	5	37	11	79	3	61	15

Övrigt i album C

2 infoblad från Neohall på Fryshuset , 2 idrottsskador, 1 biljett till Bad religion på Palladium 9 okt 1994, 1 biljett till Elvis Costello 4 aug. 1996 på Vattenfestivalen, 6 fågelbilder (pf), 1 interaktivt resemag. från Aftonbladet på CD-rom., 1 wantedaffisch, 1 biljett till konsert med Sex pistols 26 juni -96 på Sjöhistoriska, 1 cykelreklam, 1 artikel om årets Nackaföretag, 1 artikel om gränssnitt, 1 tackbrev från Raukreef för sponsring av surftävling på Gotland sept. -96, 5 (pf) folk, antagligen roadtrip surf, 1 veckokort Val Tignes 5 nov -93, 1 namnskylt för utställning, 1 VIP-kort till megastar contest, 1 logg för surftillfällen 1996.

Övrig empiri

Broschyrer, produktkataloger, annonser, klistermärken, flingpaket, affischer, leksaksbrädor, glass, tröjor, byxor, beanies, nyckelringar, skor, plastskateboard från 1978, plywoodbrädor gjorda i slöjden på 1970-talet, vykort, träningsdagbok för brädåkare, samlarfigurer (extreme dudes) i paket för kalaspuffar, flyers, konsertprogram, teckningar, foton, samlarbilder, nyckelband, seriealbum samt en rad andra produkter.

“Radical Ronald och Rudy Splash”. Episode 19. Tecknad av Kent Zeiron. Originalet i färg.

Studies in Educational Sciences

Utges och distribueras av HLS Förlag. ISSN 1400-478X

Detta är de senaste titlarna i serien. En fullständig lista över avhandlingar från Lärarhögskolan i Stockholm finns på www.lhs.se/hlsforlag/Dok/index.html

62. Lena Lind: One More Time! Parents' and habilitation teams' conceptions of conductive education and support to children with motor disabilities. Stockholm 2003.
63. Lena Geijer: Samtal för samverkan. En studie av transprofessionell kommunikation och kompetensutveckling om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Stockholm 2003.
64. Viveca Lindberg: Yrkesutbildning i omvandling. En studie av lärandepraktiker och kunskapstransformationer. Stockholm 2003.
65. Suzanne Lundvall och Jane Meckbach: Ett ämne i rörelse. Gymnastik för kvinnor och män i lärarutbildningen vid Gymnastiska Centralinstitutet/Gymnastik- och idrottshögskolan under åren 1944 till 1992. Stockholm 2003.
66. Birgitta Öhman: Sjuksköterskans patientundervisning inom geriatrisk vård och rehabilitering. Stockholm 2003.
67. Inger Hensvold: Fyra år efter examen. Hur förskollärare erfar pedagogiskt arbete och lärarutbildningens spår. Stockholm 2003.
68. Karin Renblad: Empowerment. A question about democracy and ethics in everyday life. ICT and Empowering Relationship as Support for Persons With Intellectual Disabilities. Stockholm 2003.
69. Ingrid Jorfeldt: Att utbilda sig till sjuksköterska. Ett genusperspektiv på lärares och studenters beskrivningar av utbildningen. Stockholm 2004.
70. Erik Hedlund: Yrkesofficersutbildning, yrkeskunnande och legitimitet. En studie av yrkesofficersprogrammet i spänningsfältet mellan förändring och tradition. Stockholm 2004.
71. Eva Svärde Åberg: Lärande genom möten. En studie av kommunikation mellan lärare och studerande i klassrumsmiljö och datorbaserad nätverksmiljö. Stockholm 2004.
72. Lee Gleichmann: Föräldraskap mellan styrning och samhällsomvandling. En studie av syn på föräldrar och relation mellan familj och samhälle under perioden 1957–1997. Stockholm 2004.
73. Agneta Törnquist: Vad man ska kunna och hur man ska vara. En studie om enhetschefers och vårdbiträdens yrkeskompetens inom äldreomsorgens särskilda boendeformer. Stockholm 2004.
74. Åsa Bäckström: Spår. Om brädsporkultur, informella lärprocesser och identitet. Stockholm 2005.
75. Birgitta Sahlin: Utmaning och omtanke. En analys av handledning som en utvidgad specialpedagogisk funktion i skolan med utgångspunkt i tio pionjärs berättelser. Stockholm 2005.